KNUT HAMSUN

În românește de

NORA IUGA

și GEORGE ALMOȘNINO

Ultimul capitol

Editura
UNIVERS
București ● 1983

© Gyldendal Norsk Forlag 1923
KNUT HAMSUN
SISTE KAPITEL
Gyldendalske Bokhandel, Kristiania, MCMXXIII

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS

I

DA, DA, SÎNTEM HOINARI PE PĂMÎNT. Cutreierăm drumuri şi pustiuri, uneori ne tîrîm, alteori mergem drept şi ne călcăm în picioare. Aşa a făcut şi Daniel. Şi el i-a strivit pe alţii şi a fost el însuşi strivit.

Acum era simplu să ajungi la Torahus, unde locuia de multă vreme. A fost însă un an, cînd era primejdios să te aventurezi în acele locuri. Trebuia să-ţi iei o puşcă cu tine şi toate măsurile de precauţie. Ce-i drept totul a durat doar cîteva zile, dar în săptămîna aceea el stăpînea muntele şi de-acolo trăgea în oricine încerca să se apropie. Asta a fost demult ; pe atunci eram şi noi mai tineri.

La început Torahus era o stînă care aparţinea casei părinteşti. Fusese lăsată în paragină, şi în cele din urmă părăsită. Tatăl său nu se mai îngrijea nici de unele ; nici de pămînt, nici de acareturi, nici chiar de propria-i viaţă. Uşor de judecat, dar omul îşi avea temeiurile lui. Mizeria începuse cu moartea nevestei sale şi continuă să crească vreme de douăzeci de ani. Apoi se stinse bătrînul, ca vai de el, şi gospodăria fu vîndută. Daniel reuşi să salveze stîna şi cîteva capete de vite. Se mută acolo. Îi plăcea. Era îndrăzneţ şi puternic ; nu avea decît douăzeci de ani. O servitoare bătrînă, credincioasă, îl urmă.

Cînd povesteşti, totul pare a se desfăşura repede, dar de fapt a fost o cale lungă şi plină de suferinţe. A trebuit să-şi părăsească satul, în văzul lumii, şi să se mute sus, la stînă, unde îl aştepta munca. La

început trudi ca o slugă. Săpă șanțuri, ridică zăgazuri, desțeleni pădurea de molid, schimbă albia rîului ; pămîntul scoase la iveală puzderie de pietre. Nimeni nu ar fi zis că Daniel era un asemenea animal de povară, deoarece, în vechea gospodărie, nu prea se spetise muncind, poate și pentru că își dădea seama că e zadarnic. Acum, că lucra pe proprietatea lui, își arăta adevărata fire. Se slugărea singur, trăgînd din greu ca un muncitor cu ziua. Își rînduia treaba cu sîrg și îndemînare. Ce motiv ascuns îl mîna s-o facă ? Avea desigur un țel, numai de el știut.

Trecură cîțiva ani, Daniel era modest și cuviincios, poate puțin greoi la vorbă și neglijent în îmbrăcăminte, dar răbdător. Războiul, și cutremurele ce bîntuiau departe, în lumea largă, nu-l priveau pe el. Nu citea nimic și „nu ștergea praful de pe nici o piatră, înainte să se așeze pe ea".

După cîțiva ani își mai spori pămîntul și stîna Torahus deveni o mică moșie. Torahus : Casa trăsnetelor. Nu se prăpădi aici sus. Trăia după pofta inimii, în plină singurătate, fără să simtă pustiul. Privelîștea era tulburătoare numai munți jur-împrejur și păduri pe coamele molcome. Se dăruia muncii. Dacă i se făcea sete, mergea cu cana lui de tablă la rîu, o clătea și o lua plină înapoi. Era o pace desăvîrșită prin care răzbăteau sunetele veșniciei. Aici stelele erau frumoase, nu ca puzderia de gîngănii aurii pe care le vedea acolo jos, în curtea părintească, învăluită de neguri. Lumini cu adevărat strălucitoare, minunate. Stelele au întotdeauna ceva dulce, drăgălaș, sînt aidoma unor fetițe. Nu se simțea sărac și părăsit, cum era de fapt. Chiar și pietrele pe care le scotea din albia rîului îl înconjurau ca o ceată de oameni. Era tainic legat de fiecare din ele. Toate îi păreau cunoștințe bune, doar el le smulsese din pămînt.

Obișnuia să iasă după cină, să colinde încoace și înoolo, privea pădurea împlinită și mlaștina care aștepta retragerea apei. Dacă ar fi avut tot atîția bani, pe cît zel avea, și-ar fi cumpărat un cal, dar el nu-și pierdea încrederea. Știa să aștepte. Oricum ziua trecea și așa... era frumos aici...

După ce slujnica se retrăgea în camera ei și cele cîteva vite erau duse în grajd, intra și el în casă. Odaia îl primea,

cum primea pe oricare, dar ea îi aparţinea numai lui. Îl adăpostea, parcă ascunzîndu-l, pentru că era atît de mică şi îndesată de lucruri.

Pereţii erau tencuiţi, plafonul scund. Cînd venea de afară, pătruns de răcoarea serii, focul ardea în sobă. Se corcolea de plăcere ca un copil şi putea să se lase în voie răsfăţului. Nu era nimeni să-l vadă. Afară era singurătatea. Un rîu murmura la cîţiva paşi de casă. Se culca împăcat.

Aşa a dus-o cîţiva ani în şir, dar viaţa nu putea să curgă la nesfîrşit în aceeaşi albie.

În cel de-al treilea an simţea tot mai des nevoia să-şi caute cunoscuţi în sat. Începu să meargă la biserică şi la licitaţii. Acolo jos avea şi o fată. Era încă tinerel, cu sîngele prea iute ca să-şi poată ţine viaţa în buestru. Şi fata aceea îi trebuia tot mai mult. Distanţa era destul de mare, dar nu de neînvins. Încă de copii îşi găsiseră un drum al lor. În pădure erau puzderie de pîrîiaşe, pe care le săreau veselindu-se. Din loc în loc erau petece de iarbă, tufe de aluni, veveriţe, muşuroaie de furnici şi pîlcuri de trandafiri sălbatici. Acum, cînd devenise flăcău în toată puterea cuvîntului, călca tot pe cărarea ştiută de mult. Îşi simţea inima uşoară şi cînta de bucurie, recunoscînd pietrele şi copăceii din copilărie.

Era atît de tulburat, încît nu se putea abţine să nu se zbenguie, de parcă ar mai fi avut doar cîţiva paşi de mers şi nu o jumătate de milă. Cîteodată o întîlnea la jumătatea drumului. Se ruşinau atunci amîndoi, că şi-au trădat nerăbdarea. Căutau justificări, ce nu duceau la nimic. Asta se întîmpla pe la terminarea şcolii, după confirmare. Pe urmă jocul a devenit serios. Gospodăria tatălui său se destrăma şi ea începu să simtă un fel de nesiguranţă la gîndul că prea se legase de el. Nu se putea spune că ţineau unul la celălalt mai puţin decît înainte. Nu fuseseră niciodată o pereche de îndrăgostiţi şi nu erau nici acum.

Într-o bună zi la Torahus veniră doi străini. Vînau în munţi.

Unul spunea că este avocat, celălalt medic. Sporovăiră un timp cu Daniel şi îl priviră cum lucrează.

Aveţi aici o mică moşie, îi spuseră aceştia.

Daniel rîse încîntat. Ar fi o gospodărie frumoasă, dacă ar avea mai mult loc de păşune şi mai multe vaci.

Principalul era să-i meargă cum îi mersese pînă acum. Atunci şi-ar mai putea spori pămîntul cu cîteva pogoane de pajişte.

Lui Daniel i se părea totul uşor de realizat.

Îi pofti în casă şi le oferi lapte. Băură în tihnă. Suflau în căni şi sorbeau. Bătrîna slujnică primi o monedă de două coroane. Ăştia oameni, oameni înstăriţi ! Daniel se simţea bine cu ei. Îi conduse pînă jos, în sat, şi le cără rucsacele.

Pe drum au vorbit tot timpul despre Torahus. Se interesară dacă pădurea era mare.

Pentru lemne de foc ? Oho, prisoseşte.

Voiau să ştie, cam a cîta parte din munte îi aparţine.

Daniel le arătă : o jumătate de milă pe partea aceasta şi pînă la stîna vecină, de cealaltă parte.

Înainte de a se despărţi, îl întrebară dacă nu vrea să-şi vîndă terenul.

Daniel rămase uluit : Să vîndă ? Domnii glumeau, desigur. Erau doar oameni cumsecade, simpatici.

N-am glumit deloc, spuse cel care era doctor.

Să vînd ? Nici vorbă, trebuie să-mi păstrez pămîntul.

Cei doi îşi văzură de drum şi Daniel se întoarse acasă. Primise cinci coroane de la avocat pentru că-i însoţise.

Cum să vîndă stîna Torahus ? Mai avea el altceva pe lume, decît mica lui gospodărie ? Nimic. Se bucura, fără îndoială, că era atît de frumoasă, încît alţii o rîvneau. Îşi făcea de lucru cu acareturile, muncea din răsputeri, instală o nouă ţeavă de scurgere în rîu, construi îngrădituri de piatră. Era, slavă domnului, destulă treabă de făcut, aici, pe lîngă casă. Cînd cobora în sat putea invita pe oricare să vină să-l viziteze, sus în munţi, că doar aveau ce vedea. Dar într-o aşezare mică, o mentalitate veche, înrădăcinată, nu se schimbă aşa, cu una cu două. Daniel era singurul copil dintr-o casă mare şi ajunsese într-o stînă. Acesta fusese destinul său, de care nu se putea lepăda.

Pe fată o chema Helena. Nu era o cadră ; avea faţa plină de coşuri şi pielea îi era palidă, lipsită de sînge. Altminteri era arătoasă şi ştia să asculte atît de drăgălaş cînd

vorbea cu ea. Una este să asculți cu luare-aminte și alta, numai așa, să-i faci omului pe plac.

Era puțin cam încetă, și părea să cugete îndelung la ceea ce spunea el, poate de aceea îi făcuse o impresie atît de bună.

O găsea foarte drăguță și îi mărturisi că ar dori din toată inima să fie a lui.

Fata rămase pe gînduri, cumpănindu-i vorbele.

Acum avea proprietatea lui, o gospodărie bunicică. Cu timpul mai putea construi încă o odaie.

Nu ai de gînd să vii, din nou, aici jos ? îl întrebă.

Cum ?

Să locuiești în sat.

Nu. Ce e al meu, e al meu. Casa mea nu e destul de bună pentru tine ?

Ba da, îi răspunse ea și căzu iar pe gînduri.

Vorbeau adesea despre aceste lucruri, dar nu luau nici o hotărîre. În cele din urmă reuși să-i smulgă făgăduiala că o să-l ia de bărbat. Ea își freca ochii pe ascuns ca să-i dea lacrimile.

El nu vedea în plînsul ei un refuz, de aceea nici nu se gîndea să renunțe la cele lumești, să moară pe mormîntul ei și cîte altele. Dimpotrivă, era sigur că obținuse ce voia.

Cîteva săptămîni mai tîrziu o întîlni pe Helena la prăvălie. În drum spre casă o întrebă cînd se mută la el. De fapt voia să știe cînd aveau să se căsătorească.

Ea nu-i dete nici un răspuns. Depindea de multe.

Ei bine, dacă nu îl socotea nici mai urît, nici mai primejdios, decît alții, atunci de ce nu se hotăra odată să-l ia de bărbat. În fața acestor argumente pe ea o prindea rîsul și se amuza, imaginîndu-și-l urît și primejdios. Cînd venea însă vorba despre data căsătoriei, prefera să tacă, făcînd pe sfioasa. Așa era felul ei. Deși nu îi vorbea deschis, îi dădea tot mai mult de înțeles că nu era dispusă să schimbe o gospodărie înstărită, pe o stînă. Dar atunci, el de ce se încăpățîna ?

În ultima vreme îi arătase limpede că nu voia să știe de el. Daniel însă părea că nu observă nimic. Cum de nu putea pricepe atîta lucru ?

Bine. Dar și de data asta îi urmărise cuvintele cu o anumită duioșie și la plecare, lui i se păru chiar că îi făcuse

cu ochiul. Poate că nici nu-i făcuse cu ochiul, ci își lăsase doar privirea în jos, ca și cum această despărțire ar fi durut-o puțin.

Daniel era mulțumit și cu atît. Se întoarse acasă și începu așa, fără nici o noimă, să cînte.

Cîteva săptămîni mai tîrziu, cînd se împrimăvărase și gîștele fuseseră mînate la pășune, Daniel află o veste ciudată.

Vezi, pînă la urmă, jandarmul i-a sucit capul.

Cui ?

Ei, cui ? Nu știi ? Helenei.

Daniel nu înțelegea nimic, nu credea nimic. Helena ?

Duminica trecută s-au făcut strigările.

Helena ? Duminica trecută ? Chiar așa ?

El candidează la postul de copist și pe urmă are toate șansele să ajungă primar. S-o vezi atunci pe Helena ! Mai vorbim noi.

Știam eu că azi voi afla o veste mare, se sili Daniel să glumească. Mi-a strigat mie mierla ceva pe drum ! și rîse cu buzele albe.

O porni spre casă cu tîrguielile, pe care i le ceruse bătrîna lui slujnică, dar deodată o luă, din nou, înapoi spre sat. Nu se îndepărtase prea mult. Dar ce-i veni să se-ntoarcă ? Nici el n-ar putea să-și răspundă. Îl duceau pașii, alerga, se oprea o secundă și iar alerga mai departe. Ai uitat ceva ? îl întrebară oamenii, mirați să-l vadă din nou.

Da, răspunse el. Întîlni un vecin, care îl invită la un pahar.

Intrară într-o încăpere din fundul cîrciumii. Comandară ceva de băut. Era un prieten bun, îl chema Helmer. Se știau de copii.

Tăcură o vreme. În dugheană se aflau tot felul de oameni. Discutau ba de una, ba de alta. Unul se plîngea că trebuie să-și schimbe serviciul, altul spunea că fratele său, din Kristiania, vrea să-i trimită un viței tăiat. Chiar așa, multe și de toate, nimicuri rupte din viață.

Toți trăgeau cu coada ochiului la Daniel. Îi cunoșteau povestea. Știa tot satul că voise s-o ia pe Helena de nevastă și acum o pierduse. Asta i se putea întîmpla oricui. Ce să-i faci, viața nu-i totdeauna cum vrea omul. Evitau

să rostească numele fetei. În schimb îi arătau toată simpatia, ciocnind cu el pahar după pahar, discutînd despre gospodăria lui, despre Torahus, din care făcuse o adevărată moşioară. Da, da, Daniel era un băiat şi jumătate.

El sta tăcut, lăsîndu-se oblojit ca un bolnav. Această bunăvoinţă din partea cunoscuţilor era foarte plăcută. Poate că şi exagera puţin arătîndu-se mai tulburat decît era de fapt. Cînd a aflat vestea a fost atît de uluit, încît s-a întors de două ori din drum. Rachiurile tari începură să-şi facă efectul şi el parcă simţea cum se eliberează încet. Nu se mai putu abţine şi întrebă :

A fost vreunul din voi, duminica trecută, la biserică ?

Da, mulţi. De ce întreba ?

Doar aşa.

Au fost trei botezuri şi o înmormîntare.

Da, şi s-au făcut strigările pentru jandarm, spuse, în sfîrşit, unul.

Un altul încercă să schimbe discuţia. Se întoarse spre Daniel şi interveni : Am auzit că ai mai pus mîna pe două pajişti. Vrei să-ţi iei un cal ? Tăcere. Începură să vorbească iar fel de fel de nimicuri. Dar Daniel se pomeni deodată strigînd Dacă vreau să-mi iau un cal ? Ce să fac cu el ? Ce să fac acum cu toată Torahus ?

Şedea aici cu consătenii lui. Cei mai mulţi erau de-o vîrstă cu el. Poate nu se cădea să facă atîta caz de întîmplarea care-l frămînta.

Băieţii erau ţărani simpli, şi îi doreau numai bine, dar nu înţelegeau că suferinţa în dragoste putea şterge, aşa deodată, şi stîna şi gospodăria şi tot. Începuse să-i plictisească cu văicărelile lui şi ca să le cîştige admiraţia se pomeni rostind vorbe pe care nu le gîndea : că o să vadă ea pe dracu şi că ar fi mai bine să se ferească din calea lui !

Bine, bine, spuseră băieţii fără să-l ia în seamă şi noroc !

Apoi plecară unul cîte unul, pentru că discuţia lîncezea. Cel care trebuia să expedieze viţelul tăiat merse la cîrciumar să-i ceară o mînă de ajutor. Daniel şi Helmer rămaseră singuri. Îşi aprinseră fiecare cîte o ţigară.

Helmer, eu vreau să dau foc unei case, şopteşte Daniel şi continuă să fumeze.

Celălalt cască. Nu se poate, răspunde într-un tîrziu, zîmbind neîncrezător.

O s-o fac ! spune Daniel mai hotărît. O să simtă ea o căldură de toată frumusețea, cînd or să arză șipcile uscate sub ea.

Termină, asta-i nebunie curată !

Daniel dă doar din cap.

Celuilalt îi vine o idee : E prea departe de casa primarului.

Ei și ?

În decurs de o oră, după ce ai făptuit nelegiuirea, trebuie să te duci la el acasă să te predai.

De ce ? întreabă Daniel mirat.

Pentru că altfel vei fi urmărit, închis și condamnat la moarte.

Fie ce-o fi !

Nu, e periculos să faci așa ceva, atît de departe de casa primarului ! conchise Helmer. Și, pentru a-l abate pe celălalt și mai mult de la gîndul său, adaugă : Crezi că merită ? Hai, e tîrziu.

Plecară împreună. Merseră pînă la o răspîntie. Acolo se despărțiră.

Tu, Helmer, îi strigă Daniel, să știi că o fac !

Prostii !

Pe urmă unul se duse acasă, celălalt să dea foc unei case.

Pe la nouă ceasuri ajunse. Se așeză pe marginea drumului, să aștepte pînă se întuneca bine. Vremea era cum e de obicei primăvara. Către seară se lăsă răcoare, dar alcoolul îl încălzea pe Daniel pe dinăuntru. Nici nu simțea frigul. Pe hornul casei din fața lui, mai ieșea fum. În curte nu se zărea nici țipenie de om. Toți se culcaseră. Privelîștea casei, a unei anumite ferestre, efectul băuturii, amintirile începură să-l înmoaie pe Daniel. Plîngea și clătina deznădăjduit din cap. În cele din urmă adormi.

Se trezi tremurînd. Recunoscu lumina slabă și avu impresia că se ivesc zorile. E prea tîrziu pentru așa ceva, își spuse, și o porni spre casă. Merse o bună bucată de drum, dar se opri deodată în loc.

Nici vorbă să se crape de ziuă, stelele erau încă sus. Era miezul nopții. Timpul cel mai potrivit ! Dacă ar fi mijit zorile, păsările ar fi trebuit să-nceapă a ciripi. Cum a putut să fie atît de prost. Dar acum ce să facă ? Să bată iar tot

drumul înapoi... N-avea chef, era prea vlăguit. Lasă, altă dată.

Din povestea cu focul n-a mai ieşit nimic, nimic decît vorbărie goală.

Prin trăncăneala lui, Daniel se vîrî singur în gura satului. Tot ce spusese la beţie se împrăştiase ca pecinginea şi oamenii erau îngroziţi : Cum a putut un om ca el, care se trăgea dintr-o gospodărie înstărită, să decadă într-atît.

Cînd cobora acum în sat, lumea îl privea cu oarecare teamă. Daniel observă lesne că, pînă şi cunoscuţilor săi, le pierise orice urmă de bunăvoinţă.

Helmer, vecinul său din copilărie, era ce-i drept neschimbat şi încerca, în fel şi chip, să pună stavilă vorbelor stîrnite pe seama prietenului său. Dar un sat întreg îşi schimbă greu o părere odată făcută şi înclină, mai degrabă, să dea crezare la ce e mai rău.

Daniel se aţinea acum mai mult pe lîngă casă, la Torahus, trăgînd din greu, ca un adevărat bărbat. Primăvara era în toi şi, de vreme ce făcea totul singur, nu ducea lipsă de lucru. Cine şi-ar fi putut închipui că va trece atît de uşor peste dragostea lui nefericită, fără să-şi piardă nici somnul, nici pofta de mîncare. Nu se putea spune că nu suferise, mai ales la început. Dar asta era altceva. Daniel îşi regăsi judecata, îşi pipăi braţul şi simţi că era acelaşi dintotdeauna. Ai cules floarea, i-ai mirosit parfumul, ai aruncat-o. Aşa îl iubise ea. Să nu mai vorbim de felul ei ascuns, înşelător.

L-a ţinut ani în şir ba cu da, ba cu nu. S-a lăsat sărutată şi mîngîiată, fără să se gîndească nici o clipă la un legămînt pe toată viaţa. Acum era totuna. El plănuise o construcţie nouă la stînă şi trebuia să o facă. Nimic nu putea să-l împiedice. Lemne avea din belşug în pădurea de la Torahus. Seara, după ce-şi termina treaba de peste zi, bătea potecile şi tăia un copac aici, altul colea... Molid de munte, sunînd ca minereul cînd îl lovea securea, lemn solid. Da, da, construcţia trebuia începută. Poate că nu era o faptă nemaipomenită, dar, oricum, ea îi stăruia în orgoliu ca un ghimpe. Cum să creadă oamenii că, dacă Helena a rupt-o cu el, nu mai avea nevoie de o gospodărie mare ? Ce a fost a fost, dar o casă ca lumea tot trebuia să-şi facă.

Un flăcău tînăr și puternic nu putea să rămînă orb, cînd avea ochi să vadă. Îi era oare scris să putrezească aici în munți fără nici un rost ? De ani și ani visa această casă. Nu avea ambiția să uluiască pe nimeni cu cine știe ce minunăție. O voia doar atît, cît să se simtă bine în ea : un etaj, trei ferestre ca la el în sat.

Toamna, cei doi vînători veniră din nou, avocatul și doctorul. Își purtau puștile și rucsacurile la vedere, dar veniseră fără cîini și nu păreau să fi împușcat ceva.

Îl întrebară pe Daniel, dacă vrea să-și vîndă gospodăria.

Nici vorbă, răspunse el, din nou, zîmbind.

Nici acum ?

Nu.

Putea să le ceară orîcît, putea să pună condiții.

Nu.

Fie, spuseră ei. Țăran încăpățînat, deh ! Apoi începură să îl amenințe că vor cumpăra stîna vecină, cealaltă Torahus.

Daniel nici nu se sinchisea de asta.

Priveliștea era acolo la fel de largă, doar că stîna aceea era situată ceva mai sus, pe platou și nu la adăpostul munților. Ăsta era singurul neajuns.

Dar nu e același lucru ? întrebă Daniel.

Nu, dacă ținem seama în ce scop vrem s-o cumpărăm.

Tăcere.

Domnii mai spuseră că muntele era de fapt același, muntele Torahus, cît vedeai cu ochii, și pădurea cu lemn bun de foc, apă, perspectivă frumoasă, altitudine patru sute de metri.

Da, spuse Daniel.

Tăcere.

Deci, nu facem tîrgul cu dumneata.

Nu, lăsați, să rămînă totul ca și pînă acum.

Peste cîteva zile umbla un zvon prin sat, cum că stîna vecină s-ar fi vîndut, și că cei doi domni spuseseră adevărul. Voiau să clădească un sanatoriu, acolo sus, un așezămînt pentru bolnavi și surmenați. Nu erau speculanți, dimpotrivă, oameni de bine, cu preocupări și planuri mărețe.

Pe cînd dezgropa, cîteva săptămîni mai tîrziu, pietre într-un loc apropiat de casa lui, Daniel auzi lovituri de

tîrnăcop din direcţia stînei vecine. Se luă după zgomot şi dădu peste patru bărbaţi, care deschideau drum de-a dreptul peste munte.

Erau oameni din satul lui. Daniel îi cunoştea şi începu să-i descoasă.

Zvonurile se adeveriseră. Acum să te ţii de ce-o să vezi, acolo sus, la Torahus. Doamne apără-ne! Arătară ceva peste umăr: Acolo se săpa pivniţa şi se punea temelia castelului.

Daniel le spuse că domnii fuseseră mai întîi la el şi că nu voise să vîndă.

Toţi erau de părere că făcuse o prostie cît capul lui de mare. Domnii plătiseră o grămadă de bani pentru stînă, şi de păşunea de pe coastă nici nu se atinseseră încă. Cam cît să fi dat?

Oamenii numiră o sumă, care nu era deloc de dispreţuit.

Cel ce o primise făcuse o afacere bună. Era gospodarul de la ferma vecină, tatăl lui Helmer. Norocul lui!

Daniel plecă acasă şi se gîndi încă multă vreme la cele întîmplate. Da, da, schimbări mari, şi pe urmă? Ar fi fost el în stare, el care nu cedase nici rugăminţilor Helenei, să vîndă Torahus, mica lui gospodărie şi să se-ntoarcă, fără nici un căpătîi, înapoi în sat? O să le-arate el mai tîrziu. Avea planurile lui.

Zidarii din sat, care îi promiseseră în repetate rînduri să vină şi să-l ajute la construcţie, nu se ţinură de cuvînt, de aceea Daniel tocmi doi oameni din comuna vecină. Îşi tăie singur buştenii şi îi jupuise. Cei doi zidari se puseră zdravăn pe lucru şi, în cîteva săptămîni, înălţară o odaie nouă şi o cămară, destul de încăpătoare, albe şi frumoase. Cele două uşi şi cele trei ferestre urmau să le facă acasă la ei şi să le aducă, la iarnă, sus, cu sania. Totul mergea ca pe roate. Fiecare lucru avea tîlcul şi temeiul său; vara a fătat vaca şi iată că avea trei capete de vite. Calul? Da, cînd o să aibă patru vaci, îşi va permite să se gîndească şi la un cal — pînă mai ieri şi-a fost el singur cal de corvoadă.

Unele cîmpuri, mai din margine, îi dăduseră multă bătaie de cap, dar tot ele erau cele mai promiţătoare: mlaştini, extrem de umede, dar cu un sol foarte fin. Trebuia doar un om priceput să le asaneze. Daniel le dovedi.

II

POVERI PESTE POVERI AU URCAT MUNTELE toată iarna, caravane cu poveri, transporturi nesfîrşite pentru construcţia sanatoriului. Toţi caii din sat erau folosiţi aici. Mulţi îşi cumpărau cai doar pentru această muncă. Aveau să-i vîndă, la iarnă, cînd încetau transporturile.

Unii clătinau din cap cînd vedeau atîta zarvă, dar aceştia erau oameni care nu pricepeau nimic din tot ce se întîmpla acolo. Ce ştiau ei, cîte trebuiau pentru construirea unui castel. Cîte scînduri şi cîţi stîlpi, ciment, cuie, cîte ţevi, vopsele, ţigle pentru acoperiş ? Două sute de ferestre avea doar corpul central şi, pe lîngă acesta, mai erau cinci corpuri, mai mari sau mai mici. Cîţi zeci de metri de geam erau necesari ? Dar mobilierul ? Tot felul de mobile, covoare, lămpi, aşternuturi de pat, tapete, tacîmuri, obiecte de sticlă, mii de mărunţişuri. În sfîrşit alimentele : acestea veneau cu un transport special ambalate în vase şi lăzi. Soseau animale vii, un staul întreg de vaci, oi şi păsări. Nu mai lipseau decît oaspeţii, pacienţii. Şi iată că, după ceremonia inaugurală, îşi făcură şi ei apariţia.

Oare cît să se fi cheltuit pînă la terminarea lucrării ? Castelul, cu tot ce se afla în el, toate celelalte acareturi, aşa-zisele dependinţe, drumurile şi terasele dimprejur. Rămîneai cu gura căscată, numai cînd te gîndeai la atîta lux şi bogăţie. Dar acest lucru nu părea să afecteze pe nimeni. Întreprinderea stătea bine cu fondurile : mii de acţiuni valorînd fiecare două sute de coroane, capital încasat în bani peşin. Nimic nu lipsea ; organizarea era ireproşabilă. Cînd tot personalul de serviciu se prezentase la post, începură şi oaspeţii să se arate. Toate rotiţele se puseră în funcţiune. Se învîrteau tot mai repede, îngrozitor de repede, deveniră albe, ca nişte ochi împietriţi, de repede ce se învîrteau. Oamenii din sat veneau duminica sus şi rămîneau muţi de uimire. Nu înţelegeau mai nimic din toate astea, le lipsea noţiunea valorilor. Niciodată nu mai văzuseră asemenea balauri pe plafonul unei case de oameni, niciodată atîtea coloane, sprijinind holuri peste

holuri, pînă sus la pod. Acolo, pe cel mai înalt vîrf al acoperişului, o tijă metalică pentru steag, terminată într-o sferă argintie, ţintea spre cer. La tot pasul întîlneai lucruri de care nici nu ştiai că există. Ţăranii se uitau la castel şi la corpurile anexe şi nu-şi puteau crede ochilor că erau adevărate. Galeriile suspendate pe colonade ca pe ace, amintind de construcţiile efemere din beţe de chibrituri, nu trădau nici soliditate, nici credinţă şi nici caracter. O, ţăranii ! Stăteau culcaţi pe burtă în iarbă şi se gîndeau că totul nu era decît un vis. Cum ar fi putut asemenea case să dureze ? Cum să crească ele aşa tam-nisam din pămînt, de parcă se făceau singure ? Astea se năpustesc, pînă la urmă, împotriva oamenilor. Grajdul avea deasupra acoperişului o cupolă mare, hambarul, în stil nordic, avea un turn, dar clopotele lipseau. Probabil că fuseseră comandate şi urmau să sosească mai tîrziu. Dar slabe speranţe să mai vină ceva. Fondurile de construcţie se cheltuiseră, aşa se vorbea. Niçi o nenorocire. Sanatoriul Torahus era cît se poate de confortabil după socotelile unora.

Sătenii stăteau pe burtă în iarbă şi priveau la oamenii care mişunau, în jurul caselor, încoace şi încolo. Aceştia le păreau nişte spectre. Umbre. Aproape nici unul nu era sănătos ; iată bărbaţi cu nasul albastru, cînd afară nici măcar nu era frig, sau copii umblînd cu genunchii dezgoliţi, cînd începea să se răcorească de-a binelea. Ce puteau să însemne toate acestea ? Iată şi femei care ţipau isteric, dacă le intra o furnică în mînecă.

Oameni erau, slavă Domnului, destui. Se mişcau de colo pînă colo ca somnambulii, răsăreau unde nu te aşteptai, vorbeau, purtau haine ciudate, cîte unul tuşea de se auzea pînă departe. Cîţiva erau îngrozitor de slabi, nişte schelete ambulante. Munca le era interzisă ; trebuiau să stea liniştiţi la soare. Alţii se chinuiau să urce muntele cu ajutorul unui aparat, o aşa-zisă „probă de forţă" pentru înlăturarea grăsimii. Tuturor le lipsea ba una, ba alta, dar bunul Dumnezeu avusese grijă să împartă lipsurile în aşa fel încît să nu nedreptăţească pe nimeni. Cel mai rău stăteau debilii mintali. Aceştia aveau toate bolile din lume şi trebuia să le vorbeşti ca unor copii. Doamna Ruben, de pildă, era atît de grasă, încît abia încăpea pe uşa camerei, dar nu se supăra dacă masivitatea ei era considerată nor-

mală. Dimpotrivă, căuta ea însăşi să-i convingă pe toţi că nici nu era grasă : Sigur că nu. Toate acestea o amuzau. În schimb, cînd doctorul îndrăznea să nu-i ia în serios insomniile, sau cînd făcea glume pe seama nervilor ei, devenea furioasă şi ochii îi scăpărau de mînie. Într-o zi bietul medic îi spuse într-o doară : Este surprinzător, cît de bine v-aţi întremat aici, doamnă Ruben. Sînteţi complet restabilită ! Doamna nu răspunse, scuipă însă în urma doctorului şi îşi văzu de drum. Mulţi scuipau după el, mulţi îl disprețuiau, din diferite motive. Era un neisprăvit. Prescria pentru orice fleac picături şi medicamente. Ca medic ar fi trebuit să ştie că, de fapt, nu foloseau la nimic. O făcea din altruism şi compasiune. Credea că în felul ăsta îşi mulţumeşte pacienţii. El ridicase, împreună cu avocatul Robertson, întregul Sanatoriu Torahus. Firesc ar fi fost ca prezenţa sa să le inspire respect şi consideraţie.

Da de unde ! Doctorul le striga tuturor, de la distanţă : Bună dimineaţa ! şi-şi descoperea capul exagerînd atît de tare încît lăsa impresia că vrea să mătură tot ţinutul cu pana de la pălărie. Să nu vă închipuiţi că gestul lui era ironic. Dimpotrivă, era plin de prietenie şi familiaritate. Mulţi îi întorceau spatele încă înainte de a-i opri, spre a evita această ridicolă manifestare de politeţe. Degeaba, nu ajuta la nimic ; doctorul striga după ei. Dorea atît de mult să fie spiritual şi fin, să glumească cu tact, încît totul îi ieşea pe dos ce să-i faci, era doar un băiat cuminte de ţăran care făcuse nişte studii. Fără îndoială că avea cele mai bune intenţii. Se vedea după grija pe care le-o purta pacienţilor. Cine mai era ca el prieten cu toată lumea ! Uneori se umilea în faţa lor să le facă pe plac. Mergea pînă acolo încît îşi minimaliza competenţa şi autoritatea de medic. Spunea de pildă : Cu inteligenţa şi cultura Dumneavoastră, domnule Bertelsen, aţi putea obţine cu masajele rezultate mai bune decît folosind picăturile mele. Poate un doctor să spună aşa ceva fără să piardă ? Domnul Bertelsen, care credea în picături, încetă să mai creadă în doctor. Marele defect al Doctorului Öyen era că vorbea prea mult, nu ştia să tacă şi mai ales nu ştia să pară enigmatic. Un doctor trebuie privit cu un fel de superstiţie, el trebuie să-ţi lase impresia că ştie ceva mai mult decît

bunul Dumnezeu, dar de aşa ceva nu era în stare Dr. Öyen !

Într-o zi un domn şi o doamnă veniră în fugă din pădure. Erau domnul Bertelsen şi domnişoara Ellingsen, o femeiuşcă înaltă, atrăgătoare, poate doar puţin obosită din cauza profesiei de telegrafistă care o solicita prea mult. Cei doi alergară într-un suflet să-l caute pe doctor, Domnul Bertelsen era vădit iritat : Exact atunci cînd ai nevoie nu îl găseşti pe doctorul ăsta. Se agita încoace şi încolo. Îşi ţinea batista la falcă şi se văita întruna. L-a înţepat pesemne o furnică ! îl luă cineva în rîs. Cînd îl găsi, în sfîrşit, pe medic, se constată că furnica fusese, de fapt, un ac de pălărie. Acul de pălărie al domnişoarei Ellingsen ! Dacă era periculos, poate chiar mortal ? ! Falca se umflase îngrozitor. Domnişoara era disperată. Ah, e septicemie ! se tîngui ea.

Ia să văd ! spuse doctorul. Spuneţi că era acul de pălărie ? Atunci e o nimica toată !

Totuşi, mă tem să nu facă septicemie, continuă domnişoara îngrijorată.

În loc să-şi ia o mină de doctor, investit cu puteri supranaturale, şi să alerge urgent după licori, pensulă şi vată, medicul rîse de întreaga istorie şi-i spuse pacientului : Mergeţi pînă la rîu, domnule Bertelsen, şi clătiţi-vă obrazul cu apă rece. Dar mai bine să trataţi totul cu indiferenţă. Umflătura va ceda oricum în cîteva zile, de la sine.

Asta demonstra că doctorul lua într-adevăr lucrurile prea uşor. Domnul Bertelsen era decepţionat. Nu-i convenea deloc că făcuse atîta tapaj pentru un fleac. Întrebă : Sigur nu e septicemie ? Locul e foarte umflat. Dacă acul o fi fost infectat ?

Vedeţi-vă de treabă ! Doctorul Öyen făcu o nouă gafă, pentru că nu putea să-şi ţină gura : Nu cred, domnişoară Ellingsen, că dumneavoastră aţi putea avea ceva otrăvitor. Cel puţin, după cum arătaţi, nu s-ar spune.

Dacă tăcea, poate că lucrurile s-ar fi aplanat în favoarea lui, dar spiritul său jucăuş nu-i da pace şi, aşa, făcu din acul de pălărie al domnişoarei Ellingsen o săgeată de amor. Era din ce în ce mai greu de suportat. Domnul

Bertelsen se întoarse către însoţitoarea sa şi-i spuse : Aş pune totuşi o compresă cu apă de Burow.

Nu, nu este nevoie, interveni doctorul şi începu să-i explice tot procesul : E un simplu hematom care a provocat umflătura. Sîngele se află foarte adînc sub piele. Dacă am face o incizie ar ţîşni imediat afară şi umflătura ar dispărea. Există însă riscul ca atunci cînd tăietura se va închide, hematomul să se refacă. Daţi-i pace, se retrage de la sine. Fleacuri, fleacuri !

Mergem ? o întrebă domnul Bertelsen pe domnişoara Ellingsen.

Doctorul îşi slăbi şi mai mult autoritatea strigînd după ei Oricum, puteţi să puneţi prişniţe. O să vă facă bine.

Aţi mai pomenit una ca asta ? spuse domnul Bertelsen indignat.

Era foarte supărat pe el însuşi şi pe întreaga păţanie. Auzise foarte clar cum îl luaseră peste picior, spunînd că l-ar fi muşcat o furnică. Fără îndoială erau invidioşi pentru că era tînărul bogătaş cu depozitul de cherestea „Bertelsen şi Fiul", cel mai de vază pacient al sanatoriului, leul, care se bucura, bineînţeles, de graţiile celei mai atrăgătoare femei. Invidioşii nu puteau schimba cu nimic situaţia, nimic nu-l putea atinge. De fapt toţi aceşti oameni trăiau aici mulţumită generozităţii sale. La un singur semn de-al lui, toată adunătura asta ar fi zburat. Dar nu făcea el aşa ceva, nu se cobora pînă acolo.

Relaţia domnului Bertelsen cu sanatoriul nu era pentru nimeni un secret. Puţin îi păsa de asta, mai ales că aici se bîrfeau toţi între ei şi cea mai mică mişcare se afla imediat. Normal ar fi fost ca invidioşii aceia să-i fie recunoscători pentru atitudinea lui corectă şi îngăduitoare. Ţi-ai găsit. Ce ziceţi de asta, cleveteau ei, oare ce-a căutat acest Bertelsen atît de aproape de acul de pălărie al domnişoarei Ellingsen ? Ce naiba o fi vrut ? Hai, dacă se înţepa la mînă, mai treacă-meargă, pălăria se agăţase, poate, într-un tufiş în pădure, dar la falcă ? Ptiu drace, ce tip greţos ! Degeaba purta pantaloni cu dunga ca lama de cuţit şi ghetre albe, degeaba ocupa cea mai bună cameră din sanatoriu, toate datorită lui taică-său, care era un mare negustor de lemne. Degeaba, el nu era decît un băgător de seamă în magazin.

De, este coasociat, e trecut și pe firmă, „Bertelsen și Fiul".

Și ce dacă ? întrebară ceilalți, privindu-l mînios.

Nimic, spuneam doar așa. Oricum el este coproprietarul magazinului.

Ei, și ? întrebară iar. Dacă moare bătrînul, îi revin lui toate scîndurile. Nu prea înțelegeau ce legătură avea averea lui Bertelsen cu toată povestea asta.

Cel care îi înfrunta avea probabil interesele lui. Dumnezeu știe. Era un tînăr care cînta la pian, Eyde, al cărui nume era Selmer, deci Eyde Selmer, un băiat foarte drăguț, dar cu pielea vineție și atît de delicat că, dacă suflai mai tare, îl dărîmai. Cînd ședea la pian și nu i se vedea decît spatele îngust, îți făcea impresia că este bolnav. Dar mîinile lui pe clape erau pline de nerv și de forță. Le devenise indispensabil pacienților, cînd se adunau seara, în salon, să asculte muzică. D-na Ruben cerea Ceaikovsky și el cînta. Domnișoara d'Espard cerea Sibelius și el cînta. Le făcea aceste servicii, primind în schimb un loc, cu jumătate de preț, la sanatoriu.

Domnișoara d'Espard sosise de curînd, era în vacanță. Nu era pacientă, ci o fată veselă, plină de viață, cu gropițe în obraji și ochi căprui. Ce căuta aici ?

Se spunea că familia ei ar fi avut pe vremuri o situație bună, dar acum scăpătase. Probabil că acesta era adevărul. Într-o bună zi, în această țară, unde orice străin este mai stimat decît unul de prin partea locului, a venit un emigrant. A fost deajuns să-și scrie numele pe o carte de vizită ca să ajungă cineva. Despre misteriosul domn d'Espard nu se știa mai nimic. Atîta doar că izbutise să se ridice prin fel de fel de mijloace. Mai ales ca profesor de franceză, ocupație prin care reușea să deschidă ușile familiilor onorabile. Își cucerise o oarecare poziție, cîștiga bine și era respectat, doar pentru că avea un nume străin. Apoi se logodi. Totul mergea strună. Ar fi putut chiar să se însoare, dar soția lui franțuzoaică acționă prompt împiedicînd căsătoria. El dispăru fără urmă.

Acesta fusese primul d'Espard.

Nevasta lui norvegiană rămase cu ocara și cu burta la gură ; aștepta un copil.

Copilul — d'Espard numărul doi — era o fată. Aceasta moșteni de la extraordinarul ei tată numele neobișnuit și nimic mai mult. Maică-sa trebui să coboare trei trepte în ierarhia socială ca să se poată mărita, dar micuța Julie d'Espard care purta în continuare acel nume străin, reuși, datorită lui, să mai urce cîteva trepte. Lucrează într-un birou la Kristiania, pentru că se numește d'Espard, pentru că a fost în străinătate și pentru că a învățat franțuzește. Nu știe să facă nimic deosebit, vorbește norvegiana vulgară a clasei de mijloc, nu cîntă mai bine decît altele, nu se pricepe la gospodărie, nu e în stare să-și coasă nici măcar o bluză, dar știe să bată la mașină și cunoaște limba franceză.

Biata Julie d'Espard !

Este atît de nostimă, cu ochii ei negri, și atît de vioaie. Face eforturi să pară și mai focoasă decît este, altfel cum ar putea să-și dovedească originea. Este franțuzoaică, și încă una din sud, și oricare ar fi povestea nașterii ei, rămîne, totuși, un copil din flori. Norocoasa Julie d'Espard ! Ce minunat poate fi totul ; din ziua în care și-a făcut apariția la sanatoriu, a devenit cineva. Domnișoara Ellingsen nu mai era singura stea la Torahus.

Tînăra franțuzoaică știe lucruri pe care alții nu le știu, de pildă discută, la masă, despre diferite feluri de salate și cum se prepară ele în Franța. Cîtă diferență !

Cînd doamnele se adunau să asculte muzică îl lăsau pe pianist să aleagă singur piesele sau împărtășeau preferințele doamnei Ruben pentru Ceaikovski, deoarece aceasta era nervoasă și bogată. Domnișoara d'Espard însă dorea să asculte Sibelius, deși era sănătoasă și săracă. Era dată dracului ! Oare ce înțelegea ea din Sibelius ? N-ar fi mai bine să-l rugăm pe domnul Eyde Selmer să cînte ce vrea el ? se amestecă în vorbă o domnișoară bătrînă și ursuză. Așa-i, așa-i, o susținură celelalte. Apoi începură să șușotească între ele. Toată lumea știa de ce voia, de fapt, domnișoara d'Espard să asculte Sibelius.

Aristocratul acela finlandez care purta un nume străvechi, Fleming, stătea lîngă ea pe canapea ; lui voia franțuzoaica să-i atragă atenția.

O drăcoaică, d'Espard asta ! După auditle pacienții sanatoriului trebuiau să meargă la culcare, dar domni-

şoara d'Espard ieşi să se plimbe, însoţită de finlandez. Din cauza bolii de plămîni acestuia îi erau interzise plimbările în aerul rece al serii. Merseră pînă la indicatorul meteorologic care se afla într-un fel de dulap cu geam. Atît cît puteau distinge în lumina slabă a amurgului, pe cadranul aparatului apărea un triunghi : vreme uscată.

Totuşi e rece, spuse domnule Fleming, şi-şi ridică gulerul de la sacou.

Domnişoara fu de părere că ar trebui să grăbească pasul. Ea însăşi era atît de uşor îmbrăcată şi nu-şi pusese nici măcar un batic în jurul gîtului.

Domnul Fleming întrebă, dacă în gang nu cumva exista un anunţ precum că la ora zece pacienţii trebuie să fie în pat.

Da, aşa e. Aici există anunţuri pentru tot ce vrei şi ce nu vrei.

Domnul Fleming rîse şi îi reproşă, în glumă, că dacă se grăbeşte aşa îl face să ajungă mai repede la moarte. Respira greu. Îşi duse mîna la piept şi tuşi încet.

Se aşezară să se mai odihnească.

Şi asta este interzis, îi explică el.

Cum şi asta ?

Da, mersul prea repede, pentru că îl făcea să tuşească, dar şi popasul prelungit în aerul rece.

Totul este interzis, rosti ea, ca pentru sine. Apoi îl lămuri că anunţul din gang era, de fapt, pentru bătrînii care sufereau de insomnie. Doar pentru ei ; pentru cei tineri nu avea nici un sens.

Se ridicară şi porniră mai departe. Mergeau în direcţia stînii de la Torahus şi zăriră gospodăria lui Daniel, cu casele mici şi albe, aşezate la vedere. Aici era atîta linişte, nu lătra nici un cîine, nu se ridica nici un fir de fum pe coş, oamenii se culcaseră poate de mult, odată cu vitele din grajd.

Şi cînd te gîndeşti că şi aici trăiesc oameni... spuse domnişoara.

Da, şi cine ştie, poate sînt chiar fericiţi.

Domnişoara se apropie să cerceteze mai bine locul : pereţi din bîrne, netencuiţi, ferestre fără perdele, acoperişuri din turbă. De ce nu şi-or fi pus măcar perdele albe

la casa cea nouă ? Altminteri e destul de arătoasă, cu cele trei ferestre la drum. Oamenii care trăiau aici nu ştiau să-şi facă viaţa confortabilă.

Sînt sigur că se simt bine în felul lor, spuse domnul Fleming. Şi, Dumnezeu ştie, dacă nu e mai sănătos aşa, să te mulţumeşti doar cu strictul necesar.

La întoarcere discutară mult despre asta. Domnul Fleming era liniştit şi blînd, nu-şi făcea iluzii ; aşa sînt mai toţi bolnavii în prima fază a bolii. Mai tîrziu îşi revin şi luptă din răsputeri împotriva morţii, dar la început au resemnarea nobilă a celor înfrînţi de destin. Spre a-l mai înviora, domnişoara îl rugă să-i povestească despre casa lui din Finlanda, de curtea impunătoare cu castelul de piatră, înconjurat, de jur-împrejur, de acri întregi de pădure şi de ogoare. Spre miezul nopţii ajunseră la sanatoriu. Drumul fusese lung şi domnul Fleming tuşea încet. Uşa era încuiată, dar el bătu uşor, cu inelul lui de diamant, în geam şi i se deschise.

Totul ar fi trecut neobservat. Bătrînii care sufereau de insomnii n-ar fi avut de ce să se plîngă că au fost deranjaţi, dar domnişoara d'Espard avea nevoie de o carte. Ştia ea că o lăsase în salon sau în altă parte.

Umbla dintr-o cameră în alta, făcînd uşile să scîrţîie. În sfîrşit, găsi una din cărţile ei. Nu era cea pe care o căuta şi merse mai departe. Mai găsi una, dar nici asta nu îi trebuia, aşa încît se întoarse şi se mulţumi cu prima.

Ah, cărţile domnişoarei d'Espard ! Le lăsa peste tot, unde se aşeza să-şi facă lectura. Numai cărţi franţuzeşti, romane, broşuri galbene pe hîrtie ieftină. Toată această mediocritate literară constituia bagajul cel mai de preţ al domnişoarei. Cărţile erau de vină că hamalul se cocoşa sub greutatea geamantanului ei. Pe fiecare se putea citi numele Julie d'Espard, ca nu cumva să existe vreun dubiu asupra persoanei care citea franţuzeşte la sanatoriu.

Unii o întrebau contrariaţi dacă obişnuieşte să citească mai multe romane în acelaşi timp, deoarece dădeau peste tot de ele. Le răspundea, în norvegiana ei aproximativă : Mă gîndeam că dacă cineva ar dori să împrumute o carte franţuzească, în felul acesta n-ar trebui decît să întindă mîna să şi-o ia. Bine, dar eu nu am citit nici douăzeci la

sută din cărţile norvegiene, îi replica intrigat cineva. Nu, merçi, norvegiene nu ! răspundea domnişoara d'Espard.

Se comporta prosteşte, dar mulţi erau fascinaţi de această apariţie. Era atît de degajată şi privea cu atîta superioară detaşare totul. Fetele bătrîne ale preotului, erau de părere că unei femei nu-i trebuia mai mult decît să creadă în Dumnezeu şi să se îmbrace decent. Dar, nu era aşa. Ele nu ieşeau noaptea şi nu trînteau uşile. Asta era specialitatea domnişoarei d'Espard. A doua zi se plînseră inspectorului care avu o discuţie cu sora şefă. Aceasta îl informă pe doctor. După ce chibzui, cîteva clipe, doctorul se hotărî să aplaneze conflictul.

Ca de obicei, luă lucrurile uşor. Glumi cu bătrînele, şi le lăudă că s-au întremat atît de repede la Torahus, în ciuda micilor incidente.

Pe domnişoara d'Espard o ameninţă drăgălaş cu arătătorul, făcînd-o să rîdă. Oh, cu una ca ea nu o scotea uşor la capăt. Ştia cum să-i ia pe bărbaţi. O lăsă deci în pace şi se duse la domnul Fleming. Un bolnav de plămîni trebuia să se odihnească noaptea.

E mai recomandabil să vă plimbaţi ziua, îl sfătui doctorul, ziua, cînd e soare.

Bine, bine, dar la ce bun toate astea, de ce îmi mai prelungiţi agonia asta stupidă ? întrebă Fleming, pălind din cauza frigului de dimineaţă şi a deznădejdii. Priviţi-mi unghiile, cît sînt de vinete !

Unghiile ? Fiţi serios ! Ar trebui să mergeţi să prindeţi păstrăvi aici sus, la rîu.

La lumina soarelui nu se pot prinde păstrăvi.

Ba da, cu musculiţe. Şi alţii prind aşa, de pildă Daniel, omul de la stînă. Găsim noi cîteva locuri bune. Am să merg cu dumneavoastră.

Vedeţi, domnule doctor, azi noapte mi-am cercetat din nou coşul pieptului ; partea stîngă este mai scobită.

Ha, ha, rîse cu poftă doctorul. Nimeni nu are coşul pieptului perfect simetric, nimeni ! Nu vă mai băgaţi prostii în cap. Doar nu scuipaţi sînge.

Este rău căzut, repetă domnul Fleming. Transpir şi noaptea.

Dar nu scuipaţi sînge, nu ?

Tuşesc. Am tuşit azi noapte, cînd am fost afară.

Vedeţi ? îl căină doctorul. Cine e de vină, nu cumva domnişoara d'Espard ?

Nu, nu, eu singur mi-am făcut-o cu mîna mea ; ce-am căutat am găsit.

Foarte bine, faceţi ce poftiţi, dar ziua.

Şi pentru că veni vorba de domnişoara d'Espard, spuse domnul Fleming, îi sînt atît de recunoscător că-mi ţine companie. Este atît de veselă şi curajoasă, un adevărat sprijin moral. Discutăm o grămadă de lucruri, îi povestesc despre casa mea...

Deci ne-am înţeles, spuse doctorul, vrînd să curme discuţia : Vă culcaţi seara la ora zece şi vă faceţi bine !

Domnul Fleming îl privi cu un zîmbet sceptic : Să mă fac bine, eu ?

Da, vă garantez, spuse doctorul. Am să vă dau nişte picături de tuse.

O speranţă se aprinse în ochii domnului Fleming, buzele îi tremurau. Îndrăzni să întrebe : Chiar credeţi cu adevărat c-am să mă fac sănătos ?

Doctorul îl privi drept în ochi ! Cum, dumneata să nu te faci bine ? Eşti complet nebun !

Asta ar fi prea frumos, prea frumos...

Veniţi acum cu mine să vă luaţi picăturile.

Pe drum, domnul Fleming începu să se îmbărbăteze singur. Îşi spunea că era foarte posibil să se vindece. Aveţi dreptate, nu mai scuip sînge, spuse el. Cum se explică asta ? Cu o lună în urmă am avut hemoptizii, nu cine ştie ce, cîteva guri pline, dar ştiu că avem cîţiva litri de sînge în noi, ce contează o gură ! Şi de cînd am sosit aici n-am mai expectorat deloc. Credeţi că a încetat de tot ?

Doctorul îl opri, îl rugă să stea drept şi-l privi fix în ochi. Poate că medicul avea, în clipa aceea, o intuiţie genială, sau poate că nu urmărea decît să-l îmbărbăteze. Izbucni deodată în rîs şi spuse amuzîndu-se : Cu constituţia asta de uriaş ! Rasă veche, zdravănă. Nu cunosc pe nimeni înzestrat mai bine de la natură. Trebuie doar să vă badijonăm vîrful plămînului, după aceea veţi fi din nou sănătos.

Chipul domnului Fleming strălucea de uimire și recunoștință. Mulțumesc, mulțumesc, spuse.

Dar fără plimbări nocturne în aerul tare. Ne-am înțeles?

Da, doctorul avea dreptate, domnul Fleming fusese bine înzestrat de la natură. Acum, însă aceasta părea să-și fi luat înapoi promisiunile făcute cîndva. Era o jale să vezi un bărbat tînăr ofilindu-se pe zi ce trece.

Cuvintele de consolare ale doctorului își făcură efectul. Fuseseră un adevărat balsam și-i redară buna dispoziție. Ce farsă grozavă, să-și poată păcăli destinul. Ce teribilă farsă ! Se apucă să scrie o scrisoare veselă acasă : Un loc miraculos, acest Torahus, în Norvegia, oameni bolnavi care se însănătoșeau unul după altul. Dar aici exista, mai ales, un doctor, unul care își cunoștea meseria. Și ce picături de tuse știa să prescrie. Cît tact, cîtă siguranță și ce cunoștințe avea !

Seara, cînd se culcă, domnului Fleming i se păru cușca pieptului iar mai lăsată. De unde venea asta ? Oare avea, totuși, ceva grav la plămîni ? Se controlă în oglindă, se măsură din ochi, își apăsă partea dreaptă ca s-o aducă la nivelul celeilalte, dar aceasta era și rămînea din păcate mai teșită.

Nu se vedea prea tare, doar o idee, o adîncitură de la vîrful plămînului în jos. Destul să-l facă pe domnul Fleming, din nou, neîncrezător. Se culcă, dar nu putu să adoarmă, pînă tîrziu, din cauza gîndurilor. Avea coșmaruri. Se vedea tratat de domnișoara d'Espard care, în închipuirea lui, era medic. Ar trebui s-o ia de nevasă, atunci ar avea ea grijă de el ! Gîndurile îl purtară mai departe devenind, ca de fiecare dată cînd se culca, din ce în ce mai înfierbîntate, mai ispititoare, mai carnale, de nesuportat. Se răsuci ore în șir în așternut, pînă adormi. Cînd se trezi, în toiul nopții, era lac de sudoare.

Veni dimineața. Nu, nici vorbă, el nu era din aceia care rîdeau sau cîntau, de cum deschideau ochii. Și ce motiv ar fi avut ?

Își luă micul dejun fără nici un pic de poftă. Se uită în farfuria domnișoarei d'Espard ; nu mîncase încă. Ce voia, de fapt, de la ea ? Nimic. Ea îl asculta cu atenție, nu trecea indiferentă pe lîngă el, nu-l lăsa singur pradă gîndurilor.

Era atît de nostimă şi de sănătoasă, un fruct pîrguit. Iat-o că se apropie, dar el e deja obosit şi o salută posac.

Aţi dormit bine ? îl întrebă.

El clătină din cap.

Să facem o mică plimbare.

III

LA SANATORIUL TORAHUS VIAŢA ÎŞI URMA cursul. Poate că nu mergea chiar totul pe roate, cu cîntece, cu flamuri şi cu bani din belşug. Începutul este totdeauna mai greu. Dar existau toate premizele ca în scurtă vreme să găseşti aici un mic paradis. Administraţia dovedise bunăvoinţă, doctorul era inimos şi se străduia din răsputeri ca toţi să se simtă bine. Sora şefă era o doamnă cu experienţă în treburile gospodăreşti şi în îngrijirea bolnavilor. Inspectorul, un bătrîn lup de mare, bărbat în toată puterea cuvîntului, nelipsit de la jocurile de cărţi şi închinînd cu plăcere un păhărel cu oaspeţii, la micile lor petreceri. Şi, în fine, avocatul Robertson, care, alături de doctor, era factotum în sanatoriu. Venea des la Torahus, vizita saloanele din corpul central şi celelalte clădiri anexe, controla dosarele, dădea indicaţii. Era un director desăvîrşit. Cap organizatoric, ţinută impecabilă, saluta primul personalul de serviciu. Deşi el era stăpînul, nu făcea caz de persoana lui ; se dădea la o parte în faţa pacienţilor şi doamnelor le deschidea uşa, lăsîndu-le să treacă înainte.

Ultima oară apăru la sanatoriu într-o companie aleasă. O însoţea pe soţia unui ministru englez, care venise cu camerista ei norvegiană. Avocatul Robertson se înclină adînc, ordonă pregătirea camerelor, dădu porunci scurte chelnerilor şi făcu totul pentru ca distinsa doamnă să fie mulţumită. Aceasta primea toate atenţiile lui cu indiferenţa celui ce ştie că totul i se cuvine, răspunzînd cu o nobilă condescendenţă. Era o femeie trecută de prima tinereţe, despărţită de soţul ei, avînd încă rezerve de seducţie nefolosite. Se pudra, purta corset şi mai ales ştia să zîmbească. Avocatul era mîndru de această achiziţie şi o rugă pe sora

şefă să îi creeze cele mai bune condiţii. Să n-o deranjeze cu întrebările, ci să se intereseze doar la camerista norvegiană, care făcea şi oficiul de interpretă, dacă doamna avea nevoie de ceva. Distinsa Lady nu venise aici pentru tratament. Îşi alesese acest colţişor retras pentru a se recrea. Judecînd după bagaje şi bijuterii dispunea şi de banii necesari pentru această extravaganţă. Avocatul Robertson vorbi şi cu doctorul. Interveni pe lîngă acesta să-i acorde o atenţie deosebită, deoarece soţia ministrului era o mină de aur, un adevărat magnet, care putea atrage mulţi oaspeţi la sanatoriu. Şi inspectorul primi indicaţii să-şi scoată pălăria şi să rămînă cu capul descoperit pînă cînd doamna se urca în trăsură.

Inspectorul Svendsen care, ca fost marinar, cunoştea limba stimatei Mylady răspunse simplu : „Very well !"

Avocatul Robertson se îngrijise de toate.

Dar iată-l pe Selmer Eyde. Pianistul îl opreşte, tocmai cînd se pregătea să plece. Avocatul bănuia cam ce avea să-i spună acesta, totuşi e gata să-l asculte : Poftim, domnule Eyde, vă stau la dispoziţie !

Se retraseră într-un colţ şi pianistul îşi reluă vechea poveste, cum că nu avea nici un rost să mai rămînă aici, deoarece timpul trecea şi el nu mai ajungea la Paris. Oare domnul avocat nu putea să găsească o modalitate pentru a-l ajuta ?

Da, la Paris. Vă înţeleg. Nu cunoaşteţi pe nimeni aici căruia să-i cereţi sprijinul în această privinţă ? La vară sînt sigur că veţi găsi omul potrivit. Aveţi toate şansele. Aici vin mulţi oameni cu relaţii. Puteţi să vă bizuiţi pe asta.

M-am şi gîndit la domnul Bertelsen, spuse pianistul.

Aţi vorbit cu el ?

Nu. A fost doar aşa, o sugestie.

Totuşi. Mai aşteptaţi pînă la toamnă, o să găsim o soluţie, sînt sigur.

Simţind că avocatul ştie ceva, dar nu vrea să vorbească, Selmer Eyde interveni nerăbdător Nu, pînă la toamnă mai sînt multe luni şi eu trebuie să plec. Vremea nu aşteaptă.

Acum ? Nu, vă rog, nu-mi faceţi una ca asta. Ştiţi cine a sosit azi ? Soţia unui ministru englez. Vedeţi, ce public

select vă aşteaptă. Poate că tocmai această doamnă se va interesa de dumneata.

Englezii nu dau doi bani pe muzică, spuse Eyde iritat.

Aşa ? Frumos din partea dumitale să pleci, tocmai acum, cînd a venit ea. Poate că va dori să asculte muzică şi dumneata dai bir cu fugiţii.

Mai sînt cîteva doamne pe aici care pot să clămpănească la pian.

Da, dar după cîte am înţeles, dînsa are alte pretenţii. Ascultaţi, rămîne stabilit : staţi pînă la toamnă. Atunci o să găsim pe cineva aici în sanatoriu să vă plătească o bursă.

Cine ? întrebă pianistul, însufleţit deodată.

Avocatul răspunse : Ar trebui să nu vă spun. Dar mai bine vorbiţi cu domnul Bertelsen. Doar ştiţi cine este, firma „Bertelsen şi Fiul", un om foarte bogat şi un mare amator de muzică. Salutaţi-l din partea mea şi spuneţi-i că aţi vorbit cu mine.

Cum era cu putinţă ca avocatul Robertson să-l trateze pe acest pianist ca pe o slujnică, de care nu te poţi lipsi ? Pe de altă parte tînărul însuşi ajunsese să creadă despre sine că era absolut indispensabil, un artist unic, fără pereche pe pămînt. Deveni impertinent, tonul lui era nepermis de familiar. Se purta ca unul căruia i s-ar fi promis ceva în repetate rînduri şi nu i s-ar fi dat. Şi, culmea, avocatul îi tolera totul. Dacă exista ceva în spatele acestei atitudini, oricum nu mai avea cum să afle, deoarece acesta plecase.

Cu siguranţă că toate supoziţiile pianistului erau neîntemeiate. Avocatul Robertson aruncase doar nişte vorbe în vînt ca să evite o discuţie neplăcută, fie ea chiar şi cu muzicantul sanatoriului. El îl descoperise pe băieţaşul acesta obraznic şi nu voia să se complice acum cu căutarea unui nou pianist. Avocatul era o gazdă înnăscută, un om altruist şi binevoitor.

Se urcase deja în trăsură şi fu din nou întors din drum să rezolve unele treburi urgente. Era vorba de poşta oaspeţilor. Trebuia angajat un poştaş adevărat cu uniformă şi chipiu. Problema nu mai suporta amînare. Se primiseră plîngeri.

În sfîrşit, avocatul plecă.

Nu erau decît vreo doisprezece, cincisprezece oaspeţi la Torahus, aşa că sala mare de mese pentru optzeci de persoane nu era încă folosită. Prînzul se servea în salonul doamnelor. O încăpere în care acestea nu-şi făceau niciodată siesta, preferînd camera pentru fumători. Acolo se simţeau mai bine, îşi beau cafeaua, răsfoiau o gazetă şi tuşeau din cauza fumului. Mylady, aşa i se spunea printre pacienţi, se ţinea deoparte şi, deoarece lua masa la alte ore decît ceilalţi, nu putea fi văzută decît rareori. Prînzul îl servea la ora opt seara, ceaiul şi-l bea la orice oră din zi. În general, hrana ei consta din şuncă, ouă şi pîine prăjită.

Aceşti doisprezece, cincisprezece oameni mişunau încoace şi încolo prin sanatoriu, sporovăiau ba de una, ba de alta, îşi făceau confesiuni în legătură cu bolile lor. Veniseră la munte pentru că nu mai aveau altă şansă. Făcuseră pînă acum tot ce se putea face pentru a-şi recăpăta sănătatea.

Unul suferea de stomac şi lua pilule la toate mesele, altul avea gută, un al treilea plăgi pe obraz, altul scuipa sînge. Cînd ieşeau să se plimbe, fiecare se echipa după boala de care suferea. Unii îşi oblojeau pieptul, alţii spatele, alţii picioarele, unii purtau şaluri şi blănuri, alţii purtau apărătoare negre pentru urechi, sau ochelari fumurii şi albaştri. Toţi se îngrijeau, nici unul nu voia să moară.

Şi totuşi era unul care îşi dorea moartea.

Trebuia să fii tot timpul cu ochii pe el, deoarece avea o înclinaţie spre sinucidere. Un băiat, de obicei vioi şi plin de humor, căzînd din nimic într-o stare de mutism şi izolare. Doctorul era nevoit să-l ia uneori în serios. De fapt, pentru acest pacient, ar fi fost poate mai indicat un spital de boli nervoase. Tînărul însă avea bani şi îi convenea să stea la sanatoriu. Dealtfel doctorul nici nu credea că se va sinucide.

Omul acesta ciudat nu avea nimic atrăgător. Părea neterminat : lat în spate, cu picioare slăbănoage, arăta de parcă ar fi fost produsul împreunării unui ucenic cu o servitoare. Moştenise bani frumoşi.

Oaspeţii sanatoriului nu-i spuneau decît sinucigaşul. Nu-i rămînea niciodată nimănui dator cu răspunsul, nici chiar doctorului. La început acesta crezuse că îl putea lua

ușor, pe tonul lui glumeț și zeflemisitor, dar se văzu silit să renunțe curînd la acest tratament.

O să meargă, spuse sinucigașul și dădu din cap.

Ce anume o să meargă ? întrebă doctorul.

Nu mă gîndesc decît la un singur lucru. O să-mi reușească, dacă nu azi, poate mîine.

Vă referiți la sinucidere ?

Da, bineînțeles. Doar despre asta vorbim. O să meargă, vă spun eu.

Doctorul zîmbi Vă gîndiți, desigur, că o să vă obișnuiți cu ideea ?

Sinucigașul îi spuse de la obraz că era un profan în această problemă. Caut o formă adecvată, înțelegeți ? Doar nu o să-mi iau viața așa, oricum.

Aveți perfectă dreptate !

Sinucigașul îl privi furios : Terminați odată, domnule doctor ! Vreți să-mi vorbiți, cu mintea asta de muiere, despre lucruri sacre ? Nu e nici o scofală să-ți pui șireangul de gît. V-a trecut vreodată prin cap că sinuciderea ar putea dezonora moartea ?

În fața acestei întrebări surprinzătoare, doctorul Öyen tăcu.

Vedeți, tocmai asta nu înțelegeți, acest gînd care te face să eziți. Ca să te spînzuri nu ai nevoie de nimic, poți s-o faci singur. Chiar și dumneata cred că ai reușit.

Nu, merci.

Cu siguranță că ați putea să faceți această simplă treabă manuală. N-ar fi nevoie nici măcar să ochiți.

Dar spuneți-mi, interveni doctorul, silindu-se să fie dur și convingător, nu ați putea renunța la această tîmpenie, domnule Magnus ? În acel pic de moarte se ascunde mai mult decît vă închipuiți. Noi, medicii, am văzut destule.

Sinucigașul îi replică, pe loc : „Noi, medicii" nu am văzut absolut nimic. Acel lucru la care mă refer eu...

Fie, dar ce știți, de fapt, despre ceea ce se cheamă moarte ?

Nimic, bineînțeles, din proprie experiență nimic.

Încheie conversația cu o mișcare plictisită a mîinii.

Arăta de parcă s-ar fi amuzat de propriul său răspuns. Poate că toată teoria — sinuciderea dezonorează moartea — nu era decît un bluff, un pretext pentru a amîna actul. În

general, tot discursul sinucigașului nu părea sincer, era prea abil. În același timp însă chipul său lăsa impresia unui chin interior. Obrazul tînăr era devastat de frămîntări și suferințe.

Pacienții nu aveau mai nimic de făcut, colindau împrejurimile, studiau afișele și indicatoarele, beau un păhărel de apă minerală, sau făceau plaje pe veranda sanatoriului, cocoloșindu-și durerile. Erau în căutare de afecțiune și, în scurtă vreme, fiecare își găsea omul potrivit cu care se simțea prieten de cînd lumea. Dacă unul spunea : Vai, de m-ar scăpa Dumnezeu de guta asta blestemată ! Da, da, guta e rea de tot, este una dintre cele mai cumplite boli, răspundea celălalt ! Asta făcea bine, aducea mîngîiere ; și așa își primea fiecare compătimirea de care avea nevoie.

În general nu aveau trăsături care să-i individualizeze pacienții sînt de obicei foarte asemănători. Sinucigașul era poate cel mai ciudat. Dar mai era un tip bizar — cel cu bube pe obraz. Erupția abia începuse. Erau găuri și noduli induraţi în piele care supurau și lăsau plăgi deschise. Cînd se vindecau într-un loc, apăreau în altul. Pînă la urmă rănile îi apărură și pe pleoape, chiar pe globii oculari. Părea că tot corpul îi era invadat de infecție. Avea cam aceeași vîrstă cu sinucigașul, la fel de tînăr, sub treizeci de ani. Suferința i-a apropiat și s-au împrietenit.

Nici cel cu plăgile nu era un prost. Știa și el să facă haz de toți ceilalți, dar își păstra umorul mai ales pentru el și pentru bubele lui. Era fiul unui acționar. N-o ducea prea bine, dar își plătea corect sanatoriul. Din cînd în cînd primea cîte o scrisoare de la tatăl său în care era o hîrtie de zece mărci ca să aibă cu ce să joace cărți. Venise aici ca toți ceilalți să-și trateze boala în aerul de munte și sub supravegherea medicului. Umbla scandalos de prost îmbrăcat, într-o scurtă maron și o cămașă sport legată peste piept cu șiret galben de ghete, terminat la capete cu ținte. Se numea Anton Moss. Îl tot certa pe sinucigaș că exagerează cu băutura, deși nenorocitul acela nu bea, decît cînd și cînd, și atunci doar un spriț.

Cum vă închipuiți c-o să scăpați de ideea aceea fixă, dacă beți ? îl certa Moss.

Sinucigașul era foarte irascibil, și-i răspundea înțepat că, în primul rînd, nu avea nici o idee fixă, în al doilea rînd nu voia să scape de ea și în al treilea rînd, nu bea. Vezi-ți mai bine de mizeria și murdăria dumitale și taci din gură ! îi răspunse, supărat de-a binelea.

Eczema mea e doar externă, dar dumneata ești bolnav pe dinăuntru.

Nu-mi lipsește nimic.

Nu ? Atunci de ce sînteți aici ?

Vă rog să mă scutiți de întrebări.

Ceva nu este în regulă cu capul dumneavoastră. Aveți ceva la creier.

Mă mir că nu vă este rușine ! strigă sinucigașul. Cu dumneavoastră nu este ceva în regulă. Priviți-vă în oglindă !

Moss deveni deodată tăcut, își plecă fața ulceroasă în jos și nu mai scoase o vorbă. Doar cîteva clipe, apoi redeveni cel dinainte. Dacă vreți să știți, eu nu am de fapt decît o singură plagă care nu se închide, și asta e aici ! spuse el arătînd un deget bandajat.

Sinucigașul privi degetul cu scîrbă și sorbi din pahar.

Asta este, ca să zic așa, plaga mea preferată.

Ha, ha, rîse sinucigașul.

Mi-ar lipsi ceva dacă nu aș avea acest bandaj pe viață în jurul degetului. Să-l scot să vi-l arăt ?

Sinucigașul se uită dezgustat la bandajul acela groaznic și simți nevoia să bea din nou.

Moss continuă : Vă rog să observați că nu este un bandaj obișnuit, l-am primit de la mama mea. Ea nu s-a scumpit la bani. E din mătase, inițial a fost roșie. Acum și-a cam pierdut culoarea. Da, da, eu pălesc, dumneavoastră păliți. Apropo, azi arătați foarte bine, se vede că ați dormit excelent.

Această remarcă avu un efect neașteptat. Sinucigașul aprobă din cap : într-adevăr, dormise excelent. Începură să vorbească firesc despre aceste răni care nu mai treceau. Ce fel de vrăjitorie putea fi la mijloc ? Arătau urît. Acum îi sîngerau urechile.

Era rîndul lui Moss să aprobe : da îi sîngerau urechile. Astă noapte își rupsese cojile.

Nu i-au dat nici o alifie ?

Ba da, Moss primea o pomadă. De fapt, în cazul lui, doctorul aplica așa-numita metodă expectativă. Voia să aștepte. Moss își primea alifia ; vaselină curată.

Ciudat.

Asta demonstra cît de inofensivă era boala lui. O nimica toată.

Ha, ha, rîse sinucigașul. Nu vreți un șpriț ?

Ba da, vă mulțumesc.

Așa se ciorovăiau cei doi, mai toată vremea, și tot ei se împăcau. Nu se supărau niciodată cu adevărat și nici nu se puteau lipsi unul de celălalt. De multe ori, cînd ieșea dimineața din camera sa, purtînd pe obraz ravagiile unei nopți nedormite, și-l întîlnea pe sinucigaș, Anton Moss îi spunea cu umoru-i obișnuit : Ehe, nici dumneata n-ai făcut-o azi noapte !

Terminați !

Nu este chiar atît de ușor să te spînzuri. Trebuie, mai întîi, să-ți găsești un cîrlig.

Ieșiră pe terasă. Acolo se aflau deja cîțiva pacienți, printre care și o cucoană, care învîrtea permanent ceva între degete. Își răsucea batista sau mănușile, și tot ce avea în mînă, pînă făcea din ele un fel de frînghie. Avea o nervozitate metodică. Ea nici măcar nu realiza ce ridicol și inutil era efortul ei, dar îl făcea cu sîrg, de parcă ar fi fost o lucrare importantă. Dacă nu avea altceva la-ndemînă își sucea degetele pînă pocneau.

Anton Moss îi spuse sinucigașului : Mergeți, vă rog, la doamna aceea și spuneți-i să înceteze.

Eu ? Nu.

Asta i-ar ajuta. Îmi e milă de ea.

Duceți-vă singur ! spuse sinucigașul.

D-na Ruben apăru pe verandă. Căută cel mai încăpător scaun de paie și se așeză comod în el. În Algeria ar fi fost frumusețea întruchipată. Avea niște ochi fermecători și era atît de anormal de grasă. Degetele ei groase și cafenii încărcate de inele parcă nu aveau oase.

Vreți să mergeți ? o întrebă doamna care-și răsucea mănușile.

Da, dacă găsesc pe cineva să mă însoțească.

Veniți cu mine, doamnă Ruben ?

Merg atît de greu.

Dar ați slăbit foarte mult.

Găsiți ? Și eu am avut impresia, dar cînd m-am cîntărit ieri, am văzut că am aceeași greutate. Poate din cauza îmbrăcăminții mai groase și a cizmelor Deci și dumneavoastră vi se pare că am slăbit ?

Precis. Oricine își poate da seama. Cred că ar fi bine să veniți cu mine, doamnă Ruben.

Nu, nu se poate să las o fată atît de tînără să mă care. Domnule inspector, vă rog veniți puțin ! strigă ea.

Inspectorul veni, își scoase respectuos pălăria și o întrebă : Sper că stimata doamnă a dormit bine azi noapte ?

Nu, răspunse doamna Ruben. La fel de puțin ca de obicei.

Credeam că vă simțiți mai bine.

Mai bine ? De ce m-aș simți mai bine ? Trebuie să vă mărturisesc că nu mai pot suporta spaima asta cumplită, noapte de noapte. Nu mai pot.

Cum adică ?

Azi noapte fetele de serviciu și-au făcut de cap, în pod, deasupra camerei mele. Am crezut că au năvălit barbarii...

Nu se poate, stimată doamnă.

Cum, spuneți că nu ? Vreți să mă contraziceți ? Să știți că zgomotele astea din pod ar putea să mă ucidă în orice clipă. N-am putut închide ochii toată noaptea.

Adevărul era că în pod nu dormise nici o fată. Acolo nu locuia nimeni. Dar inspectorul avea experiență. Procedă, deci, cu diplomație ; îi explică doamnei Ruben că servitoarele se mutaseră.

Chiar s-au mutat ? întrebă aceasta.

Ieri. Acum locuiesc în camerele de serviciu, din clădirea de vizavi.

Foarte bine, dar atunci ?

Tocmai apăru și domnișoara d'Espard, impertinenta domnișoară d'Espard, o creatură antipatică ; avea un succes revoltător la bărbați. Ea se apropie de cei doi și ascultă discuția.

Cum, cum ? întrebă nedumerită.

Doamna Ruben o măsură cu privirea : Ce părere aveți ?

Mă gîndesc că domnul inspector nu-și poate explica de ce n-ați dormit azi noapte, dacă fetele s-au mutat ieri?

Doamna Ruben rămase, o clipă, încurcată. Da, da, atunci a fost probabil ieri noapte, spuse. Oricum era înfrîntă. O alta ar fi izbucnit în lacrimi, dar ea ştia să se abţină. Doar obrajii i se roşiră. Doamna care îşi răsucea mănuşile îi veni în ajutor. Mă scuzaţi, în scaunul dumneavoastră este un cui de care mi-am agăţat bluza. Uitaţi-l.

Mulţumesc, îi spuse doamna Ruben. Îşi revenise şi-l întrebă, din nou, pe inspector : Deci, spuneţi că fetele s-au mutat ?

Da, sigur că da, o asigură acesta.

Era şi timpul !

Fiecare avea destule griji cu coşmarele, cu suferinţele imaginare, cu bolile reale. Ah, toate bolile erau de fapt adevărate, totul era impregnat de suferinţă şi totul era incurabil. O adevărată jale, această adunătură de nevolnici în marea ei diversitate.

Doamna aceea este din nou aici, şi-şi răsuceşte mănuşile. Pare să-i inspire milă lui Anton Moss. Cît a vorbit cu doamna Ruben nu şi-a mai chinuit mîinile şi acum a început iar.

Nu, aşa cum arăt, nu pot vorbi cu ea, dar dumneavoastră aţi putea s-o faceţi !

Nu mă interesează ! îi răspunse sinucigaşul scurt. Acum stă şi fierbe în el, are din nou unul din momentele lui proaste. Este ridicol să faci gesturi inutile, să-ţi frîngi mîinile, să te ridici, să vorbeşti.

Încetaţi odată ! îi strigă lui Moss.

Ia priviţi la bărbatul care vine acum, îi atrase prietenul atenţia.

Sinucigaşul nu-şi ridică privirea.

Cel care îşi face apariţia pe verandă, salutînd-o pe domnişoara d'Espard şi pe ceilalţi, este domnul Fleming, finlandezul bolnav de piept. Totdeauna îngrijit, elegant şi distins. Se pare că nici el nu a avut o noapte prea bună. Cearcănele de sub ochi îi sînt foarte adînci, dar bravează, zîmbeşte, este politicos cu toată lumea, pianistului îi oferă o ţigară dintr-o tabacheră de argint.

Domnişoara d'Espard îl ia de braţ fără să-şi întrerupă conversaţia.

Bună dimineaţa, spune ea. Bună dimineaţa, îi răspunde el.

Domnul Fleming este tuberculos și iritabil. Față de domnișoara d'Espard, cu care este în relații mai strînse, nu e nevoie să se mai prefacă. Se bizuie pe grija pe care i-o poartă aceasta. N-ar vrea s-o piardă, îi este atît de necesară. Singurul om de altfel pentru care nutrește niște sentimente.

Nici nu trebuia să facă efortul s-o caute. Ea singură îi apărea în cale. Și-acum, iată că el, ca mai totdeauna cînd avea o noapte albă, își dădea în vileag proasta dispoziție.

Dacă n-ar fi apărut pe terasă, tocmai cînd el ieșea, nu l-ar fi văzut cît arăta de jalnic. O făcea într-adins să-i vadă suferința și, în același timp, să simtă că face lucrurile pe dos, deoarece el era bolnav de piept și irascibil. Ea îl suporta.

Un om întreg această domnișoară d'Espard.

Coboară scara împreună și părăsesc sanatoriul.

Unde mergem ? La Daniel ca în fiecare zi. Ce căutau acolo ?

Era ideea domnului Fleming. Îi plăcea acolo la stînă, coșmelia aceea, atît de mică și neînsemnată. Trebuia să te apleci cînd intrai pe ușă și înăuntru era un pat, o masă, cîteva scaune și o vatră în care se făcea focul pentru gătit. Epoca de piatră ! Vă rog, doamna și domnul nu ar vrea, mai bine, să intre în odaia cea nouă ? Nu, mulțumesc, domnul Fleming prefera vechea încăpere. Aici se așeza pe scaunul de lemn și i se oferea lapte într-un vas mare de sticlă sau iaurt într-o cofeică de lemn. Toate astea îi aminteau de copilărie, de o stare pură originară. Chiar și domnișoarei d'Espard îi plăcea. Pînă și ei, care era de la oraș, bătea la mașina de scris și știa franțuzește.

Vorbeau unii cu alții ; Daniel și bătrîna de-o parte și cei doi oaspeți de la sanatoriu de cealaltă. O pălăvrăgeală naivă și binefăcătoare despre viață. Nu se schimbau multe idei. Era odihnitor să stai aici și să vorbești doar atît cît este necesar despre vînt, vreme și drumuri. Ce deosebire față de noaptea trecută, cînd nu puteai dormi din cauza întrebărilor chinuitoare. Încotro duce drumul ? Nicăieri.

Dar încotro întoarcerea ? Nicăieri.

Plătește, plătește bine pentru lapte și ar vrea să se aboneze și la iaurt. Din toată inima ! Cei de la stînă îl îndrăgesc pentru purtarea lui atentă și pentru banii săi. Care

n-ar putea veni zilnic ? Aici se simțea în largul lui. Nu vreau să vă deranjez, le spune, mînat de un impuls neașteptat, dar lăsați-mă puțin singur în această odaie. Vreau să stau aici la masă, să mă gîndesc, poate să scriu cîteva rînduri acasă. Stimată domnișoară, poate le explicați dumneavoastră.

Rămas singur, ca și cînd ar fi avut mai dinainte gîndul acesta, începe să se dezbrace. Plînge, devine sentimental ; se simte sfîrșit, bolnav și epuizat de nesomn. Este el cel ce stă acum, aici ? Înseamnă că l-a mînat un instinct sigur departe de oameni, de clădirile impunătoare, de civilizație, înapoi în ascunzătoare, în peșteră.

Acum zîmbește, zîmbește și plînge în același timp. Doamne, cît e de slăbit și de dărîmat. Aici este vindecarea, chiar în aerul acestei odăi, bacterii binefăcătoare veghează în acești pereți bătrîni, cine mai știe, un somnifer blînd, un ferment vindecător, globule roșii, sănătate și viață.

Fereastra nu are perdele, dar asta nu-l supără ; păstrînd pe el doar maioul și indispensabilii bleu, de mătase, se strecoară sub cergă.

Domnișoara d'Espard le explică celor de la stînă ce fel de om este domnul Fleming : un conte de seamă, stăpînul unui castel. Știe franțuzește, ba chiar și rusește. E doar puțin nervos în ultima vreme, dar asta o să-i treacă în cîteva zile. Ați văzut inelul de pe degetul lui ? Daniel, dacă ar fi al tău nu ar mai trebui să muncești pînă la sfîrșitul zilelor tale ! Cum ? întreabă flăcăul neînțelegînd. Nu, pentru el așa ceva era de neconceput.

Domnișoara iese cu Daniel în curte. Acum îl urmărește cum repară gardul. Gardurile astea, explică el, nu sînt niciodată destul de înalte și de solide, o adevărată pacoste. Capra se cațără pe ele, vaca le sare și oaia se strecoară printre uluci ! Spune toate acestea pe un ton ușor glumeț, în care transpare și o notă de superioritate. Vrea și el să arate că știe ceva. Nu lucruri atît de alese ca ei, nici vorbă, dar în treburile care-l privesc pe el, apoi acolo nu-l întrece nimeni. O lasă să înțeleagă că nu există nici un bărbat jos în sat de la care ar mai putea învăța ceva în rosturile stînei. Îi place să vorbească despre gospodăria

sa, această stînă de la Torahus ; muntele şi pădurea, cum spune el, totul de jur împrejur îmi aparţine. Totul ? întreabă ea uluită. Îi soarbe cuvintele de pe buze şi repetă mereu doamne, dumnezeule ! El, parcă ar fi dat peste borcanul cu miere, aşa s-a îndulcit la vorbă şi sporovăieşte întruna. Un flăcău singuratic nu prea are cu cine să vorbească aici în munţi, de aceea profită din plin de această ocazie rară. Îi place să răspundă la întrebările ei prietenoase. Pe domnişoară o încîntă felul lui de a vorbi ; se exprimă atît de ciudat. Şi apoi este atît de puternic ; s-a rănit la mînă şi face haz de asta. Domnişoara nu găseşte nimic de rîs, văzîndu-i mîna rănită. Îngrijorarea ei îl înveseleşte şi mai mult. De vreme ce ea se interesează de toate nimicurile astea, îi povesteşte cum şi-a prins mîna între două pietre din zid şi cum aceasta s-a învineţit deodată şi s-a umplut de sînge. Ar fi putut să fie mult mai rău, dar a reuşit să se ajute la timp cu cealaltă mînă şi cu genunchiul. Asemenea mici accidente erau obişnuite aici, la munca asta aspră.

Nu că ar fi vrut să se fălească şi nici nu avea de ce, îi era doar recunoscător faptului că cineva îl asculta. Poate se înşela, închipuindu-şi că pe domnişoară o interesa ce îi spunea el, poate ea făcea aceasta doar pentru a-i asigura pacientului, din colibă, odihna necesară. A alergat de cîteva ori la fereastră, dar nu l-a văzut în odaie. Cînd şi-a lipit însă obrazul de geam l-a zărit în pat dormind. Se întoarse din nou la Daniel şi sporovăi mai departe cu el. Flăcăul umbla numai în cămaşă şi pantaloni, cu nişte bretele de piele vechi şi roase, iar picioarele goale le avea vîrîte în saboţi de lemn. Era dîrz la lucru ; o piatră era o piatră şi nu ar fi lăsat-o pentru nimic în lume din mînă, dacă i s-ar fi părut prea grea. Deodată i se rupseră bretelele. Nici aceasta nu-l opri de la treabă. Şi le desfăcu din bumbi şi se încinse cu ele peste mijloc. Domnişoara d'Espard îl privea ; îi plăcea îndemînarea lui. Imaginează-ţi, dacă un asemenea flăcău ar fi fost bine spălat ! Avea gura cam mare, dar dinţii îi erau frumoşi, părul pe cap des, deşi unsuros şi murdar. Naiba ştie, în frac şi cu cravată albă ar fi arătat poate ca o maimuţă.

Bătrîna îngrijitoare pare neliniştită. Domnul s-a vîrît în pat, spune ea.

Daniel o privește mirat.

Da, s-a dezbrăcat și s-a culcat repetă slujnica. Și domnișoara d'Espard e surprinsă Vai, asta înseamnă că s-a simțit foarte obosit !

Daniel izbucnește în rîs, dar îngrijitoarea bombănește în legea ei : Nu e nimic de rîs în asta !

N-are importanță, spune domnișoara d'Espard, lăsați-l să se odihnească, probabil că era mort de oboseală.

Îngrijitoarea plecă.

Măcar să se fi culcat în camera cea nouă, i-am fi dat și un cearceaf curat, doar avem destule cearceafuri în casă, adaugă el. Nu este scandalizat, nici nu-l supără întîmplarea, vrea numai să arate că nu stă într-un singur cearceaf. Nu, Daniel nu este sărac, el e mulțumit cu ce are. Încă din copilărie a cunoscut ruina gospodăriei tatălui său. Acum tot ce-i aici îi aparține și asta îi e deajuns. În comună există ferme mai semețe, curți mari, dar acelea sînt împovărate de datorii. Stîna lui Daniel ; muntele și pădurea nu-i dau nici o bătaie de cap ! Vorbește întruna, sigur pe sine, fără să se oprească din lucru, în timp ce domnișoara îi dă ghes cu întrebările ei.

Oare nu are și el o prietenă în sat ?

Ha, ha ! Poate că are.

Cînd a construit odaia cea nouă s-o fi gîndit el la ceva.

Domnișoara îl dete gata cu această întrebare. Pricepu că era o femeie foarte deșteaptă și că putea să-i povestească fără reținere totul de-a fir a păr. Din păcate nu avea nici o prietenă, dar e adevărat că avusese un gînd, atunci cînd a ridicat locuința cea nouă. Iubise cîndva o fată, Helena, fiica unui țăran, dar n-a ieșit nimic. Fața lui Daniel e roșie și încinsă. Muncește din greu și cu îndîrjire, se vede că e furios. Nici în clipa aceasta nu s-ar da în lături să-i șteargă una peste bot rivalului său. Acela era jandarm, țintea chiar postul de primar. Voia s-o facă pe Helena doamnă. Oricum era ceva de capul ei, altminteri el, Daniel, nu s-ar fi sinchisit atîta de ea.

Nu, bineînțeles.

Își duce destinul ca un bărbat adevărat, gîndește domnișoara d'Espard. Dar cînd i-o și spune plină de admirație, acesta devine dintr-o dată și mai bărbat și începe să privească lucrurile cu mai multă detașare Helena va fi

în curînd nevastă de primar, în timp ce el, Daniel, va trudi aici la Torahus fără încetare, an de an. Ce altceva ar putea face ? Să se poarte ca un caraghios, jelind după o fată ? Niciodată ! În comună a existat un flăcău pe care l-a părăsit una şi el nu şi-a putut înfrînge durerea. S-a topit pe picioare şi în cîţiva ani s-a prăpădit. Mai bine se lăsa păgubaş ! Poate mai trăia şi azi.

Chiar a murit ?

Bineînţeles. Într-o bună zi dus a fost ! Daniel îşi luă un aer înţelept şi matur ; făcea chiar observaţii profunde. Nu, nu e bine să ai o simţire prea delicată, dacă vrei să te descurci în viaţă !

Asta îi plăcu domnişoarei, regăsea în vorbele lui unele gînduri de-ale ei despre existenţă. Poate nu chiar aşa, dar oricum nu strica să mai mediteze asupra lor. Ea nu vorbise niciodată cu cei din sat şi nu avea de unde să ştie că astfel de zicale înţelepte erau acolo, jos, la îndemîna oricui.

Dar iată că şi Daniel vrea să-şi ia revanşa şi o întreabă, la rîndul său, dacă nu este logodită cu contele. Domnişoara îi răspunde evaziv. Chiar logodnic nu îi era încă, se cunoscuseră la sanatoriu şi s-au împrietenit din prima zi. Au atîtea lucruri comune.

Atunci înseamnă că sînteţi pe drumul cel bun ! spune Daniel şi aprobă din cap înveselit.

Ce va fi nu ştiu, dar deocamdată nu este nimic, vorbi ca pentru sine domnişoara. Şi ce-ar putea să iasă din asta ? Nu, nu cred că vom ajunge atît de departe.

Daniel a început să caşte tot mai des, semn că i se făcuse foame ; dealtfel şi soarele e la amiază şi el lasă să se înţeleagă că a venit vremea mesei. Cînd o pornesc, din nou, spre casă, Daniel o întreabă cum este la sanatoriu : Nemaipomenit, nu ?

Da, oricum, nu ca în străinătate, dar...

Am auzit că a sosit o prinţesă englezoaică.

Domnişoara d'Espard nu are nimic împotrivă să locuiască sub acelaşi acoperiş cu o prinţesă, de-aceea îi răspunde : Aşa se vorbeşte.

Curios, cine şi-ar fi închipuit că, din vechea stînă din vecinătate, va ieşi un adevărat castel ! spune Daniel dînd gînditor din cap. Din nou începe să-i povestească cum

i-au făcut lui mai întîi propunerea să le vîndă stîna. Nu părea să regrete că a fost încăpățînat și neclintit în hotărîrea sa de a păstra gospodăria. Dar era bine să se afle că stîna lui, muntele și pădurea au atras mai întîi atenția celor care au construit sanatoriul. Așa e. Căci aici este locul cel bun. Dincolo, pe muntele învecinat, nu sînt decît rîpe prin care vîntul din nord suflă în voie.

Îngrijitoarea îl anunță pe Daniel că va trebui să mănînce în odaia cea nouă. Păsat rece, lapte rece, cartofi reci și heringi. Nu a putut găti nimic, deoarece domnul cel străin dormea în coliba unde se afla cuptorul. Tot mai doarme ?

Dacă mai doarme ? Nici nu s-a întors încă pe cealaltă parte.

Daniel rîde cu bunăvoință și merge să-și ia prînzul rece.

Fără îndoială, domnișoara d'Espard este o ființă nemaipomenită ! Ea așteaptă răbdătoare ca Daniel să-și ia masa și apoi îl însoțește, din nou, la muncă. Cine altul, decît o femeie iubitoare, ar fi putut să treacă această probă de abnegație ! Cînd domnul Fleming se trezi, în sfîrșit, după masă, îl întîmpină chipul strălucitor al domnișoarei. Ușor jenat, dă din cap și zîmbește, în semn de scuză, negăsind ce cuvinte să spună.

Ați dormit bine ? întreabă ea.

Da, îi răspunde acesta. Apoi, mulțumindu-i lui Daniel pentru găzduire, îi dă o bancnotă. Este foarte îndatoritor, de cînd era copil nu mai dormise atît de bine. Ați putea înțelege aceasta, stimată domnișoară ? Daniel mă mai primește și altădată ? Nu, nu-mi trebuie așternut curat, nu îmi trebuie nimic, totul să fie exact cum a fost azi. Îți mulțumesc mult.

La întoarcere îi vorbește tot timpul despre cît de grozav a dormit. Și culmea, iată că i s-a făcut foame ! De ani și ani s-a așezat la masă fără pic de poftă și acum ar mînca și pîine uscată. Poate, unde s-a odihnit atît de bine. Oare cîte ore să fi dormit ? Și fără să transpire, fără să se umezească cîtuși de puțin.

Domnișoara d'Espard observă urmele de transpirație de pe tîmplele sale, acum zvîntate, dar nu-l contrazice. Grăbește însă pasul, ca lui să nu i se facă frig.

Să vedeți că am să-mi revin, scumpă domnișoară. Iată mă simt, de pe acum, mai în puteri. Aveți dreptate, să ne grăbim, vă e foame, amîndoi sîntem flămînzi.

Ajung prea tîrziu, dar domnișoara d'Espard nu este omul care să nu fie în stare să procure un prînz, chiar după ce ora de masă a trecut. Ea însăși aduce mîncarea de la bucătărie. Bucatele aburinde și vinul îi înviorează. E atîta bucurie pe fața bărbatului bolnav ; obrajii i se colorează, ochii îi strălucesc. Ziua e pe trecute și bucuria încă mai pîlpîie în privirile domnului Fleming ! După masă, cei doi au mai băut puțin vin și, seara, ei nici nu vrea să audă să se despartă de ea. Deși domnișoara dă semne de oboseală, el se simte atît de odihnit și de refăcut, încît ar vrea să dea o întrebuințare nopții lungi care vine. Stau alături și își imaginează cum ar fi pînă și scosul hainelor pare de neconceput, chiar și dezlegatul șireturilor de la pantofi. Ea rîde cu poftă. Rămîn în sala de fumat pînă ce toți ceilalți merg la culcare. Apoi se ridică și ei, urcă scările. Domnișoara abia mai poate să-și țină ochii deschiși.

El îi ia mîna și ea se grăbește să spună Noapte bună, noapte bună !

Nu, asta nu. El o conjură să vină în odaia lui.

Ea ezită.

Noaptea va fi atît de lungă, atît de insuportabilă pentru el ; goală și albă. Comandase vin în cameră, ar putea să mai stea împreună de vorbă la un pahar.

Mulțumesc, dar nu acum. Nu, mulțumesc.

Poate i-ar permite să o însoțească la ea ? Ar putea să stea acolo. Altfel noaptea i s-ar părea fără sfîrșit.

Nu. Noapte bună ! îi mai spune odată, sînt sigură că veți dormi. Dar aș putea eventual să vă conduc și să vă scot cismele.

Cum să vă mulțumesc, sînteți atît de bună.

Cînd pășesc în cameră, din prudență, vorbesc amîndoi în șoaptă, dar ea îl oprește să închidă ușa.

Mă gîndeam, explică el, ca nu cumva slujnica să se uite în cameră.

Da, dar eu am să plec imediat. Acum așezați-vă.

Ea îi desface șireturile și rămîne o clipă mută de uimire. Poate că el urmărise aceasta : distinsul domn poartă

șosete de mătase și, știe ea, cît sînt de scumpe. Pentru a-și ascunde mirarea, îi spune cu o voce indiferentă Purtați șosete prea subțiri aici în munți.

Găsiți ?

Da. Aici se folosesc ciorapi de lînă. Așa, în continuare vă puteți ajuta singur !

Ea se ridică, merge la ușă și dispare.

IV

CÎND AVOCATUL ROBERTSON SOSI LA SANATORIU, avu o mulțime de treburi de rezolvat. Ba să-l încurajeze pe unul, ba să-l sfătuiască pe altul. Era nevoie de multă răbdare și bunăvoință. Amabil cu toți, făcea rareori uz de autoritatea sa.

Prima persoană de care se interesă a fost Mylady : era bine merçi ! Distinsă și retrasă, citea reviste, făcea baie, mergea în excursii cu interpreta ei, tînăra norvegiană, se scula la amiază și își lua masa de prînz pe la ora opt seara Părea că totul era în ordine. Dar Mylady avea și ea o cruce de purtat. Nu era bolnavă, dar numai însoțitoarea ei ar fi putut povesti de cîte ori o văzuse plînsă și îngîndurată. În viața ei se petrecuse o dramă.

Sora șefă spunea că englezoaica avea o poliță grea de plătit.

Așa ? Nemaipomenit ! glumi avocatul Robertson. Cu cît mai grea, cu atît mai bine !

Problema aceasta se putea rezolva fluierînd. Altele i se păreau mult mai complicate. Doctorul îi vorbi despre sinucigaș. Afurisitul ăsta te ia prin surprindere. Azi zice că n-are rost să se mai scoale din pat, să se mai îmbrace, să mănînce, să vorbească, să-și folosească picioarele. Mai curînd ori mai tîrziu, tot trebuie să moară ! Mîine e într-o dispoziție înfloritoare, și joacă, bucuros, o partidă de popice. Altminteri e un om corect, își achită datoriile cu promptitudine...

Ce să zic, nu văd ce-am putea face pentru el, spuse avocatul.

E greu, foarte greu, răspunse doctorul. Pe de altă parte amenință cu fel de fel de tîmpenii și vrea să-și pună capăt zilelor. Cu de-alde ăștia nu poți fi sigur niciodată.

Că-și face seama aici sau în altă parte, la urma urmei e totuna. Cel puțin așa judec eu. Dar un lucru e clar ; n-ar fi în avantajul sanatoriului.

Tocmai ! răspunse doctorul. Dacă, pînă la urmă, nebunul o face, va produce debandadă printre pacienți și întreaga reputație a acestui așezămînt va avea de suferit.

Chiar credeți că se spînzură ?

Mă îndoiesc. Dar mai există și alte posibilități. Dealtfel are și o teorie. Susține că trebuie să-și inventeze o metodă de sinucidere inedită și cu totul excepțională.

Cum așa ?

Prostii. Sinuciderea îi pare a fi mai prejos decît crima ; de aceea caută o metodă superioară de a-și lua viața.

Așa spune ?

Cam așa. O formulă prin care sinuciderea să fie ridicată la rangul crimei.

Doctorul și avocatul izbucnesc în rîs. Un rîs sănătos, plin de compasiune. Nu crezi că ar trebui să avem un profund respect față de crimă, că ar trebui să ne ridicăm pînă la crimă ? Nu, este într-adevăr adorabil !

Căzură de acord să-l mai țină pe acest individ ciudat un timp în sanatoriu și să vadă ce se va întîmpla.

Apoi veni la rînd Anton Moss, prietenul sinucigașului, cel cu eczema. Nu era tocmai plăcut să-l ai pretutindeni în fața ochilor, pe verandă sau în sala de mese. Dealtfel nu făcea rău nimănui și ceilalți pacienți nu se grăbeau să plece din cauza lui. Inspectorul Svendsen îl aprecia. Moss îl ajuta uneori la contabilitate și, cînd oaspeții îl invitau, nu se dădea în lături de la o partidă de cărți.

Unul după altul, oaspeții erau cercetați și forfecați, care mai de care, dar, în cele din urmă, avocatul reveni din nou la Mylady, soția ministrului englez : după cîte știa el aceasta nu suferea de nimic.

Totuși, doctorul îi dădea pilule de arsen pentru întărire și prafuri de dormit. Starea ei psihică nu era dintre cele mai bune.

Doctorul fusese chemat de cîteva ori la ea și observase unele ciudățenii : odată își ieșise din fire deoarece poștașul sanatoriului nu-și scosese șapca în fața ei, altădată s-a enervat pentru că vedea de la fereastră niște rufe agățate la uscat. În fond astea erau fleacuri și bineînțeles că au fost rezolvate imediat. Altminteri Mylady era o persoană sociabilă, ce-i drept cam retrasă. Se plimba numai cu însoțitoarea și nu deranja pe nimeni. Cînd doctorul Oyen avea dificultăți din cauza limbii, interpreta îi venea în ajutor și discuția curgea fără poticneli, pentru că norvegiana traducea impecabil. Cea care vorbea mai mult era Mylady. Se plîngea, de pildă, că lenjeria de pat și cearceafurile, atîrnate pe frînghie, o scoteau din sărite. Odată îi explicase de ce zăcea în pat pînă la prînz lumina de dimineață o tortura, o brutaliza. Ah, e îngrozitor ! Imaginați-vă doctore, o dimineață după un bal. Seara fusese frumoasă, noaptea blîndă și legănătoare... și apoi deodată trezirea în lumina aceea stridentă ! Era conștientă că starea sănătății ei se afla în regres, era epuizată, dar nu putea admite că asta însemna sfîrșitul. Zîmbea cu oarecare cochetărie : Nu cred că moartea ar putea să-mi semene !

A cerut vreodată să asculte muzică ? întrebă avocatul.

Dimpotrivă, refuză muzica. Nu, celorlalți oaspeți nu le-a interzis audițiile, dar cînd pianistul Selmer Eyde a întrebat-o dacă are vreo preferință, de pildă Edelmann sau englezul Sullivan, aceasta i-a răspuns că nu vrea să asculte nimic. În acest caz Eyde nu prea mai are ce căuta aici, conchise doctorul. Dealtfel și-așa umblă de colo pînă colo fără rost, plîngîndu-se ba de una, ba de alta, deși nu plătește decît jumătate din costul întreținerii.

După părerea mea, spuse avocatul, Eyde este foarte util aici. Și din acest punct de vedere sîntem înaintea altor sanatorii, avînd ca oaspete un muzician. Nu credeți că am dreptate ?

Ba da, răspunse doctorul. De fapt pentru asta și este aici.

Avocatul își întinse picioarele într-o poziție mai comodă și spuse : I-am făcut și reclamă pianistului nostru. O să apară zilele astea în ziare.

Doctorul zîmbi și clătină din cap admirativ. Avocatul se încinse și mai mult : Trebuie să facem din Torahus o așezare de elită. Este pasionant să te zbați pentru lucrurile astea. Nu-i așa că simți o satisfacție cînd vezi cum progresează munca ? Mie îmi lipsește activitatea practică, dumneavoastră cea științifică. Dar o scoatem noi la capăt !

Fără îndoială !

Iertați-mă că schimb vorba : mi se pare ciudat că nu o găsesc pe Mylady în anuarul Gotha.

Și ce importanță are ? întreabă naiv doctorul.

Aveți dreptate, n-are nici o importanță. Dar cum e posibil ? Avocatul insistă asupra acestei chestiuni. Știa sigur că e soție de ministru, dăduse chiar el un anunț la ziar folosind termenul „prințesă". Șederea distinsei doamne la Torahus trebuia neapărat speculată. Afacerea devenea astfel profitabilă. Prințesa cutare cu suita. Ziarele sînt foarte receptive la asemenea știri. Am putea organiza ceva special în cinstea ei. De pildă o nuntă țărănească, cu obiceiuri tradiționale, cu vioriști și costume populare.

Doctorul se îndoia că asemenea manifestări ar fi fost pe placul doamnei. Ea nu dădea doi bani pe oamenii de aici și pe țara aceasta. Nici măcar nu stă de vorbă cu ceilalți. Cu o singură excepție : doamna Ruben. Surprinzător, de ce tocmai doamna Ruben ? Odată i-a făcut chiar și o vizită acestei doamne.

În definitiv, spuse avocatul, asta nu mi se pare deloc ciudat. Se simte atrasă de cei care îi cunosc limba și o pot înțelege. Doamna Ruben este internațională.

Dar mai sînt și alții aici. De ce nu vorbește niciodată cu domnul Fleming.

Dumnezeu știe. Apropo, l-am uitat pe domnul Fleming. Cum îi mai merge, se restabilește ?

Ca să fiu sincer, nu, răspunse doctorul. Își revine pentru moment și recade la fel de repede. Nici nu poate fi vorba de o stabilizare. Nu am avea decît de pierdut, dacă starea lui s-ar agrava aici, din cauza aerului prea tare, și în, cele din urmă, ar muri.

Să-i sugerăm să plece ? Dar cu ce pretext ? Că nu i-ar face bine altitudinea ? Nici un sanatoriu din lume nu ar renunța, sub acest motiv, la un oaspete atît de prețios.

Oare pe domnul Fleming nu-l îngrijorează situaţia bolii lui ?

Doctorul îl lămuri că bolnavul se întremase în ultima săptămînă, era bine dispus şi declara singur că doarme ca un prunc. Un tip bizar acest Fleming. Mergea zilnic la stîna vecină să bea lapte bătut. Uneori trăgea acolo şi un pui de somn. Oricum, ultimele zile se pare că i-au priit. Sora şefă spunea chiar că umblă după fete, bineînţeles, se referea la domnişoara d'Espard.

Ei, fir-ar să fie, spuse avocatul, păi atunci nu-i e totuna dacă trăieşte sau nu !

Căzură de acord să-l ţină cît mai multă vreme la sanatoriu. Avocatul vorbi personal cu el şi fu impresionat de excelenta lui dispoziţie. Domnul Fleming glumea întruna lăudîndu-se că are abonament permanent la iaurt şi lapte bătut. Un tratament stimulator, păcat că acolo, la Daniel, nu era şi o femeiuşcă tînără şi nostimă care să-l servească.

Deborda de veselie şi poftă de viaţă.

Încîntat de starea domnului Fleming, avocatul se hotărî să facă ordine şi în relaţia lui cu Selmer Eyde, compozitorul. Nu-i fu prea greu, deoarece procedă cu naturaleţea şi calmul său caracteristic.

Prilejul i se oferi de la sine. Bertelsen îi ieşi în cale. Era palid de indignare şi furios din cale afară. Nici nu-i răspunse avocatului la salut, devenind chiar grobian. Vă interzic să-mi trimiteţi pe cap petiţionari adunaţi de pe drumuri.

Cei doi erau cunoştinţe vechi, din Kristiania, şi avocatul nu avea nici un motiv să-l cruţe. Întrebă ironic Nu v-aţi primit porţia de băutură azi dimineaţă ?

Ce vă priveşte ? Asmuţiţi un muzicant nemîncat asupra mea, îndemnîndu-l să-mi smulgă o călătorie în străinătate.

Asta era deci — Eyde ! spuse avocatul. Nu înţelegeam unde bateţi. Aţi vorbit cu el ?

Da, şi mi-a spus că dumneavoastră l-aţi trimis. Vă interzic să mai încercaţi asemenea intervenţii. Cred că e limpede !

Avocatul îi dădu dreptate ! Vă înţeleg. Tînărul acela este cam insistent. Un artist pătimaş, fără pic de răbdare. Nu vi l-am trimis eu. El singur v-a pomenit în discuţie.

Ce tupeu ! Să vină, așa, pe nepusă masă, la mine, să mă întrebe ce se aude cu bursa și cînd va intra în posesia ei ?

Ha ha ! rîse avocatul. În această privință pianistul nostru nu prea știe să se controleze, dar eu personal îi admir dorința arzătoare de a cuceri lumea. Sînt sigur că îmi împărtășiți opinia.

.Bineînțeles, dar nu pe banii mei ! Dumnezeu să vă mai înțeleagă, exclamă Bertelsen iritat. Cred că amîndoi sînteți nebuni de legat. El spunea că dumneavoastră l-ați trimis.

Dar iată că de cei doi se apropie, acum, domnișoara Ellingsen. În urma ei vin domnișoara d'Espard și domnul Fleming. Avocatul încearcă să se explice : Bineînțeles că nu l-am trimis eu. Dar cînd mi-a spus că intenționează să apeleze la dumneavoastră, îmi amintesc că l-am încurajat : Da, da, încercați neapărat ! Nu e pentru prima oară că cineva i se adresează domnului Bertelsen cu o cerere. Cam asta i-am spus.

Bertelsen pare mai liniștit : Totuși consider că este un procedeu cu totul nelalocul lui, să mi se forțeze mîna în felul acesta.

Bună ziua, domnișoară Ellingsen ! o salută avocatul. Tocmai vorbeam despre domnul Eyde.

Bertelsen se întoarce, o vede, dar nu spune nimic. Grupului lor li se alătură și domnișoara d'Espard cu domnul Fleming. Acum discută toți cinci problema pianistului. Avocatul îl susține cu căldură. Indiferent de motivul pe care l-ar avea, îi laudă ardoarea și subliniază că tînărul merită toată stima. Ce părere aveți, domnișoară Ellingsen ?

Nu discut despre ardoare acum, îl întrerupse Bertelsen, ci despre felul lui neobrăzat de a proceda. Ce treabă am eu cu bursa lui !

Nu încercați să păreți mai rău decît sînteți, îl dojenește cu delicatețe avocatul. Știți doar foarte bine că nu este Eyde primul care apelează la dumneavoastră. Și după cîte îmi amintesc nici nu e prima oară că sprijiniți un talent. Scuzați-mă că îndrăznesc să vă dezvălui în public această trăsătură nobilă.

Bertelsen s-a îmblînzit ca prin farmec. Afurisitul de avocat l-a atins la coarda sensibilă, ridicîndu-l deasupra

condiției lui de simplu cherestegiu. Privește încurcat în jurul său și apoi lasă ochii în pământ.

Dar cîntă excepțional ! intervine și domnișoara d'Espard în favoarea pianistului. Ea se pricepe poate cel mai puțin la muzică și, tocmai de aceea, face mult caz de asta. Nu-i așa ? i se adresează ea domnișoarei Ellingsen.

Bineînțeles.

Dar despre ce este vorba ?

Avocatul îi explică : O călătorie, stimată domnișoară, o călătorie de studii la Paris.

Da, o nimica toată, adaugă Bertelsen.

Și cam cît ar putea să coste ? întrebă deodată domnul Fleming.

Toți amuțesc. După o scurtă pauză avocatul intervine : Cazarea pe timp de un an, biletul dus-întors, taxele de studii, diverse...

Bertelsen pare a presimți pericolul ; o imixtiune din partea domnului Fleming în ceea ce își asumase el, o mișcare neprevăzută care amenința să-i dărîme prestigiul. De aceea rostește imperturbabil : Bine, îi acord bursa !

Toți îl privesc plini de admirație. Roșeața îi năvălește în obraz. Avocatul exclamă emoționat : Știam eu, știam eu !

Dar să fim înțeleși, cu o singură condiție ; să plece imediat ! spune Bertelsen. Nu vreau să-l mai văd.

Sînt convins că nici el nu-și dorește altceva, îl asigură avocatul. Dar de ce sînteți atît de intransigent ?

De ce ? Nu suport ca puștiul ăsta să se țină scai de mine. Nu, nu vreau să mă întrebe zilnic cînd își va primi bursa. Face așa, de parcă nu aș fi în stare să i-o plătesc. Bursa îi stă la dispoziție oricînd. Am să-i semnez un cec.

Dar asta-i extraordinar ! Permiteți-mi să vă mulțumesc în numele lui.

Să nu mai vorbim despre asta ! Aș vrea să știu de ce anume are nevoie pentru o ședere, de un an, la Paris.

Se privesc unii pe alții întrebător. Domnișoara d'Espard, care fusese în Franța, vrea să spună ceva, dar avocatul propune să intre cu toții în clădire și să analizeze, în liniște, situația.

Bertelsen îi invită la el. Ocupă cea mai încăpătoare și cea mai scumpă cameră din tot sanatoriul : un salonaș cu

alcov. Pe pereți picturi în rame aurite, la intrarea în alcov draperii grele, deasupra mesei o lustră rotundă de cristal cu brațe de bronz, perdele vaporoase care filtrează lumina ; un covor moale în culori calde, un divan și scaune îmbrăcate în pluș.

Vă rog, doamnelor și domnilor, luați loc !

Bertelsen comandă vin și prăjituri. Este plin de generozitate. Manifestă înțelegere față de muzicant și e gata să-i fixeze acestuia o bursă substanțială. Știam eu, știam eu ! repetă vulpoiul de avocat.

Cînd totul se rezolvase și cecul era semnat, cei cinci își continuară sindrofia. Ciudat, se descoperiseră unii pe alții abia acum. Bineînțeles, discuția se purta în jurul celorlalți oaspeți și pacienți ai sanatoriului. Nu se schimbau numai păreri generale și aprecieri nevinovate. Bertelsen era foarte liber în exprimarea impresiilor sale despre Mylady și despre doamna Ruben. Aceste două doamne îi stăteau ca un spin în ochi, prima din cauza excesului de distincție, a doua din cauza excesului de grăsime. Sfinte dumnezeule, spuse el, mare ți-e grădina ! Doar și noi sîntem oameni, ce să caute atunci printre noi atîta distincție și atîta osînză ? Domnișoara d'Espard păru a fi singura care înțelegea această logică malițioasă. Ea rîse și strigă entuziasmată Chiar așa, chiar așa ! Bertelsen și franțuzoaica își găseau tot mai multe gusturi și simpatii comune. Erau de acord și asupra teatrului, a felului de a vorbi și a comportamentului în general. Se aducea mereu vin și prăjituri. Bertelsen gusta din plin această mică petrecere. Deși avocatul și domnul Fleming se uitau tot mai des la ceas, acceptară în cele din urmă să rămînă, de vreme ce gazda găsea atît de agreabilă societatea lor.

E așa de plăcut aici, spuse domnișoara d'Espard, împărtășind, și de data aceasta, părerea lui Bertelsen.

Biata domnișoară Ellingsen părea a fi de prisos în această comuniune desăvîrșită. Poate că între ea și Bertelsen intervenise ceva, altfel el nu și-ar fi îngăduit să o neglijeze atît de vizibil. Toți observară că nici nu avea urechi pentru ea. Ridica glasul să-i acopere vorbele, o excludea din discuție, nu făcea nici măcar efortul să o contrazică. Domnul Fleming se simți dator să o întrețină și, cu tactul său caracteristic, reuși să salveze aparențele.

Dar domnișoara Ellingsen nu era în apele ei. Deodată domnișoara d'Espard începu să vorbească franțuzește cu negustorul de cherestea. Oare ce-i spunea ea zîmbind atît de cochet ? În orice caz, domnișoara Ellingsen nu înțelegea nimic.

Ce și-or fi spunînd ? întrebă ea, prefăcîndu-se indiferentă. Ce secrete mai sînt și astea ?

Domnul Fleming zîmbi, indiferent și el, căutînd să-i justifice : se exersează în conversația franceză.

Dar diavolul își și vîrise coada în joc. Nici între domnul Fleming și simpatica lui doamnă lucrurile nu păreau a sta tocmai bine ; ziua se anunța nefastă pentru îndrăgostiți. Mîhnirea și jignirea pluteau în aer. Domnul Fleming știa să pareze, totuși nu putea ascunde faptul că purtarea domnișoarei d'Espard îl interesa. Drăguța domnișoară avea temperament nu glumă, se pricepea să succască mințile bărbaților ! Se apropia atît de insinuant de interlocutor, încît acesta simțea deodată un val de căldură. Știa să ia pălăria domnului Bertelsen de pe speteaza scaunului și, privindu-l tăcută, să o pună la loc. Acest gest, aparent întîmplător, era o promisiune de tandrețe. Micuța franțuzoaică avea, fără îndoială, mijloacele ei de seducție.

Știu și eu să citesc franțuzește, spuse domnișoara Ellingsen, ca să nu se lase mai prejos. Dar, din păcate, nu pot să conversez.

Bineînțeles că știți franțuzește, o susținu avocatul, altfel n-ați fi telegrafistă.

Dar iată că tocmai acum Bertelsen și domnișoara d'Espard izbucniră într-un hohot de rîs, care o făcu pe domnișoara Ellingsen să nu se mai poată stăpîni. Îi întrebă direct ce găseau de rîs, deoarece ar fi vrut și ea să se amuze împreună cu ei. Dar nu primi nici un răspuns. Atunci se întoarse către domnul Fleming și-i spuse încet că are momente, cînd ar dori să-și reia munca la telegraf. Această ocupație nu era cîtuși de puțin neinteresantă. Ea o găsea chiar de preferat acestei existențe trîndave. Telegraful reprezenta un fragment de viață. O implica zilnic în bucuriile și necazurile altora. Da, da, telegraful era o sursă permanentă de secrete.

Sper să nu ştiţi prea multe lucruri compromiţătoare despre mine, stimată domnişoară, glumi domnul Fleming, şi o uşoară roşeaţă îi coloră obrajii.

Sper că nici despre mine, se amestecă tachinînd-o avocatul în discuţie.

Simţindu-se încurajată continuă nu, sigur că nu ştia nimic compromiţător despre cei doi domni, dar ei puteau fi siguri că deţinea multe secrete. Nu, secrete de stat nu erau, dar oricum multe aveau importanţa lor. I se întîmplase uneori să asigure convorbirea între un ambasador norvegian şi ministrul unor puteri străine.

Cei doi deveniră atenţi.

Dar, continuă domnişoara Ellingsen, cele mai palpitante erau, fără îndoială, telegramele dintre posturile de poliţie ale diverselor state ; depistarea criminalilor, a falsificatorilor, a speculanţilor, a bandelor de hoţi. Printre aceştia se aflau doamne din lumea bună, nobili, politicieni francezi, bănci, instituţii cu faimă internaţională.

Domnii o ascultau uluiţi. Această tînără delicată şi plăcută la înfăţişare, care trecea pe coridoarele sanatoriului fără să vorbească mai cu nimeni, era acum deodată aureolată de un nimb. Ştia să prezinte lucrurile despre care vorbea atît de plastic. Avea o mimică discretă a mîinilor şi îşi ţinea privirile în jos, de parcă şi-ar fi căutat cuvintele, undeva în străfunduri. Da, viaţa îşi urmează cursul şi Dumnezeu e pretutindeni. Unii fac o lungă călătorie cu un bilet de tren, alţii una şi mai lungă cu un glonte de revolver ! Povestea drame sentimentale, reconstituia destine pasionante, la care telegraful fusese martor şi mijlocitor. De pildă, istoria celor doi străini cu automobilul de vînătoare.

Da, doi străini veniseră în Norvegia la vînătoare. Un domn cu servitorul său. Aveau automobilul lor personal şi voiau să cutreiere, pe cont propriu, cîmpii şi păduri. Cîteva zile mai tîrziu telegraful anunţă : Urmăriţi-i pe cei doi. După toate probabilităţile poposiseră într-o vale. Străinii cred că se pot ascunde în văile noastre, că pe-aici, pe la noi, orice vale este un adăpost sigur. Domnul, servitorul şi automobilul se aflau în Hallingtal. După o săptămînă sosi un alt domn din străinătate, care avea misiunea să-i urmărească pe cei doi. El primi prin telegraf următoarea

comunicare : Lăsați-i pe domnul și pe servitorul său să fugă, dar recuperați automobilul ! Poliția noastră interveni, ajutîndu-l să găsească persoanele în cauză, dar automobilul dispăruse. Detectivul telegrafiază urgent în țară : Automobil dispărut, conform mărturiilor, furat țigani unguri.

În urma cercetărilor făcute, țiganii sînt prinși în drum spre Valdres și automobilul este găsit. Strînși cu ușa, țiganii susțin că l-au primit de la străinul acela nedespărțit de servitorul său. Detectivul cumpără automobilul de la dubioșii proprietari și raportează în țară că deși cercetase vehicolul piesă cu piesă, nu a găsit nimic. Fusese golit probabil înainte de a intra în mîinile șătrarilor. Din raport se specifica că automobilul nu ar fi conținut aur sau pietre scumpe, ci hîrtii, simplu — hîrtii ! Imaginați-vă cuvinte mărunte, negru pe alb, dar mai prețioase decît toate comorile la un loc, documente, de o importanță fără egal. Se juca aici un destin, o problemă de viață și de moarte. Și deodată, nici urmă de hîrtii.

Domnișoara Ellingsen se întrerupe brusc și întreabă : Sînteți curioși să aflați ce s-a întîmplat mai departe ?

Ce întrebare ? Bineînțeles că voiau să afle continuarea ; încordarea lor ajunsese la limită.

Bine, dar să știți că nu mai e mult. Urmăritorul și poliția au fost chemați înapoi la Hallingtal. Cîmpii și păduri fură răscolite, dar degeaba. În cele din urmă autoritățile se hotărîră să se adreseze domnului și servitorului acestuia și să-i oblige să divulge ascunzătoarea. În sfîrșit hîrtiile au fost recuperate în schimbul unei importante sume de bani.

Avocatul și domnul Fleming întrebară puțin nedumeriți : Cum, au răscumpărat hîrtiile ?

Da.

Cu domnișoara se petrecuse o ciudată transformare. Pierduse, pur și simplu, firul povestirii. Nu mai era nimic de făcut. Oare ce se întîmplase ?

Domnul Fleming încearcă să o ajute : Nu înțeleg, de ce nu au fost arestați imediat stăpînul și servitorul său ?

Asta nu am de unde să știu, răspunde domnișoara încurcată. Probabil că erau rude apropiate cu păgubașii.

Tăcere.

Dar servitorul ? întreabă domnul Fleming.

Domnișoara se simte copleșită. Într-un ultim efort încearcă marea lovitură Servitorul... ah, da, servitorul era femeie.

Această dezvăluire restabili încordarea. Cei doi bărbați erau consternați. Dar iată-i, din nou, în situația de a nu mai înțelege nimic. În zadar puneau tot felul de întrebări : bine, dar întreaga poveste ? Și în ce scop ? Un automobil de vînătoare ? Dar de ce nu au fost arestați ?

Domnișoara Ellingsen nu e în stare să răspundă ; ea repetă întruna că nu știe. Pare complet derutată. Deodată se înviorează a găsit în sfîrșit o soluție. De ce nu au fost arestați ? șoptește confidențial. S-ar putea ca însăși guvernul să le fi oferit șansa de a se împușca singuri, cu propriile lor arme de vînătoare.

Da, da, asta trebuie să fi fost. Domnii nu mai insistară. Așa cum stă acum, tăcută și neajutorată, domnișoara le inspiră milă și ei nu vor să o mai chinuiască. Spre a o scoate din impas cei doi schimbă discuția. Avocatul aduce vorba despre Mylady și îl întreabă pe domnul Fleming dacă el, ca nobil, nu posedă cumva un exemplar din anuarul Gotha.

Această întrebare pare a-l tulbura pe conte. Evită răspunsul întrebînd precipitat Cum adică ? De ce ?

Întrebam dacă aveți anuarul Gotha. V-aș ruga să fiți atît de amabil și să cercetați dacă Mylady figurează în el. Eu nu reușesc să dau de ea.

Acesta rîde ușurat Nu știu nici dacă figurez eu în el ! Nu, nu-l am.

Domnișoara e tot acolo, tăcută și absentă ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Domnul Fleming îi povestește acum despre taurul de la stîna vecină, taurul lui Daniel. O întreabă dacă nu l-a văzut cumva în timpul plimbărilor ei prin împrejurimi.

Nu, nu-l văzuse.

Cu atît mai bine. Animalul era periculos și singurul lucru sănătos era să te ferești din calea lui. Da, taurul lui Daniel era un adevărat uriaș. Păștea o pășune întreagă, avea coarne lungi, o blană brună, netedă și o privire rea, stranie. Daniel singur spunea că era năbădăios și că făceai mai bine să nu-ți pui mintea cu el !

Nu, slavă domnului, domnișoara nu-l văzuse. Numai gîndul că i-ar fi putut ieși în cale o înfiora.

Dacă animalul reprezintă un pericol pentru oaspeții sanatoriului, atunci Daniel ar trebui să se descotorosească de el, spuse avocatul.

Vrea să-l țină pînă la toamnă și să-l vîndă casapului, îi explică domnul Fleming.

Am să-l trimit pe elveţianul nostru să-l cumpere imediat, hotărăște avocatul. Să nu apuce să-mi bage în sperieți oaspeții. Asta ar fi prea de tot.

Zicînd acestea, domnul Robertson se simțea un adevărat mecena, un mîntuitor al întregului sanatoriu. Cînd domnișoara Ellingsen îi mulțumi, el se grăbi să-i răsplătească recunoștința printr-o amabilitate : Mă gîndeam la ceea ce ne-ați povestit — ciudata istorie cu automobilul de vînătoare — curios că nu ați scris-o.

Eu ? Nu.

Ar trebui să o scrieți. E pasionantă și ați povestit-o excelent. Nu-i așa, domnule Fleming.

Da, aprobă acesta.

Domnișoara se înviorează. Povestirea a cam obosit-o, dar acum începe să-și revină. O, nu, n-ar putea să scrie, zîmbește ușor intimidată. Ea nu știe decît să stea la telegraf și să asculte. De altceva nu e în stare. Tîrziu, noaptea, cînd e singură, se gîndește la tot ce a auzit. Aceste întîmplări i-au devenit indispensabile, o adevărată hrană sufletească.

Atunci, poate că, totuși, ar trebui să încerce să scrie.

N-ar fi exclus, încuviință ea. De fapt încercase. Nu putea să nege. Avea chiar unele pagini scrise. Dar de unde știau ei toate acestea ?

Nu era greu de ghicit. Povestea atît de bine. Domnișoara Ellingsen strălucea de fericire. Recunoașterea talentului ei îi dădea o neașteptată siguranță de sine. Îi uită, pentru o clipă, pe cei doi care vorbeau franțuzește ; era atît de posedată de ceea ce spunea încît aceștia se întrerupseră să o asculte. La un moment dat strigă chiar cu ostentație : Nu, ceea ce este pasionant la telegraf nu sînt micile găinării obișnuite, cînd unul înșeală, de pildă, într-o afacere cu cherestea. Astea sînt fleacuri. Dar într-o bună zi aparatul ţăcăne o știre absolut senzațională din drum

— Anglia — ducesa de Somewhere a dispărut — trecînd clandestin graniţa —, poate sedusă...

Din nou o poveste lungă care se sfîrşi, abia cînd domnişoara fu silită să abandoneze, deoarece nu mai era în stare să continue.

Toţi o ascultaseră. Bertelsen şi domnişoara d'Espard renunţaseră să mai vorbească franţuzeşte, urmărind-o cu atenţie. Domnul Bertelsen, o întrerupse la început, declarînd că el nu era omul să se lanseze în afaceri prosteşti şi să înşele în tranzacţiile cu cherestea. Domnişoara se scuză; exemplul dat de ea fusese cu totul întîmplător, ar fi putut la fel de bine să se refere la orice alt domeniu, de pildă la negoţul cu cai. În timpul povestirii Bertelsen interveni din nou : Oare nu aţi depus un jurămînt ?

Jurămînt ? Ba da.

Secretul profesional ?

Întrebarea o deconcertă. Începu să se bîlbîie : Cum ? Fără îndoială, semnase o declaraţie. Pentru nimic în lume nu şi-ar fi încălcat jurămîntul. Făcuse oare aşa ceva ?

Nu, o linişti domnul Fleming.

Şi, pe deasupra, continuă Bertelsen din ce în ce mai agresiv, nu înţeleg toată istoria asta. Ducesa a fost aici în ţară ?

Aici ?

Mi se pare că am citit ceva asemănător într-un roman poliţist. Poate vă amintiţi.

Domnişoara Ellingsen protestează vehement şi faţa ei devine stacojie. Nici vorbă, nu citise decît foarte puţine romane poliţiste. Dar întîmplările captivante pluteau în aer, se insinuau în viaţa cotidiană, telegraful era plin de ele. În ceea ce priveşte jurămîntul, nu dăduse nici un nume, nici o localitate precisă. O poveste cu o ducesă putea să se petreacă oriunde. Cei ce o ascultau nu se poate să nu fi observat că îşi curmase brusc povestirea. O făcuse intenţionat pentru că jurămîntul îi interzicea să continue.

Bertelsen era neîndurător. Ciudat, în povestea cu automobilul de vînătoare aţi amintit şi nume de localităţi : Kristiania, Hallingtal...

Nervii domnişoarei Ellingsen încep să cedeze, nu îşi mai poate stăpîni lacrimile. Nu are puterea să se ridice şi

să plece. Se încovoaie, sub cuvintele grele ale lui Bertelsen fără să mai scoată o vorbă. O cuprinde un tremur isteric.

Doamne dumnezeule ! strigă acesta şi se repede la ea. Ce înseamnă asta, să plîngeţi pentru atîta lucru ? N-am vrut ; bineînţeles că m-am purtat ca un bădăran. La naiba ! Ce am eu cu jurămîntul acela ? E treaba dumneavoastră şi nu a mea. Aş fi preferat să nu vă sinchisiţi de asta, zău, aş fi preferat să priviţi lucrurile cu mai mult umor. S-o lăsăm baltă !

Nu e nimic, suspină ea. Lăsaţi, aşezaţi-vă, nu face nimic. Nu e nevoie să mă consolaţi. Poate aveţi dreptate, în parte, poate întru totul, din punctul dumneavoastră de vedere. Doar că mi s-a făcut negru înaintea ochilor. Nu aş vrea să vă stric petrecerea, a fost doar un incident, peste care se poate trece. Atît doar, am văzut negru înaintea ochilor.

Domnii încearcă să schimbe discuţia pentru a-i da domnişoarei Ellingsen răgazul necesar să se liniştească. Avocatul remarcă dintr-o dată mina excelentă, debordînd de sănătate a domnului Fleming. Îşi revenise atît de bine în ultima vreme, se şi îngrăşase. Era chiar pus pe şotii ; slavă domnului, nu-i mai lipsea nimic decît o drăguţă.

Domnişoara d'Espard urmărise scena penibilă, a cărei eroină fusese domnişoara Ellingsen, de la oarecare distanţă, cu o expresie pe jumătate uimită, pe jumătate dispreţuitoare. Acum vine lîngă ea, îi vorbeşte în şoaptă, o mîngîie afectuos pe păr. Bărbaţii beau şi vorbesc tare, rîd pentru a restabili buna dispoziţie. Domnişoarele se apropie tot mai mult, petrecerea se înteţeşte, se aduc mereu băuturi şi mîncăruri. Incidentul dintre Bertelsen şi prietena sa a fost uitat ; şi-a tras scaunul foarte aproape de ea şi face totul ca să o împace. Cere cuvîntul şi ţine un discurs în cinstea sanatoriului Torahus. Emoţionat, avocatul îi mulţumeşte din toată inima. Din ce în ce mai destins, domnul Fleming se lasă pe spate în fotoliu, îşi trage vesta peste pîntecul scobit şi se bate cu palma peste piept Iată, ce poate să facă acum, cu cîteva săptămîni în urmă nu ar fi fost în stare. Aici locuia sănătatea ! Îi rugă pe cei de faţă să compună împreună cu el o telegramă pentru mama sa.

De cîte ori îşi amintea de ea şi de casa părintească faţa lui căpăta mobilitate ciudată, o expresie de încîntare

Avea o mamă bună. Nici nu bănuiesc ei ce doamnă desăvîrșită este. Cu pieptul zbătîndu-i-se de emoție se așează la masă să scrie textul telegramei. Toți ceilalți semnară. Mulțumesc, spuse el. Iscăliturile lor erau o chezășie : el era bine ; ea putea să fie liniștită.

Reluă discuția cu domnișoara Ellingsen, ca și cînd acel incident nu ar fi avut loc. Insistă asupra cazului ducesei de Somewhere și își exprimă admirația față de talentul de a povesti al telegrafistei. Era atent și delicat fără ostentație.

Să nu vă închipuiți că nu știu mai mult ; aș putea chiar să vă spun cum îi merge acum, dacă mi s-ar permite. Dar există un secret profesional. Nu ați observat că a trebuit să mă opresc ?

Ba da. Chiar am admirat ușurința cu care ați renunțat. Nu e ușor să întrerupi o poveste atît de interesantă.

Jos, în curte, se auzi uruitul unei trăsuri și Bertelsen spuse în glumă : Domnule avocat, trebuie să coborîți, v-a sosit un nou oaspete ! Dar, cum nimeni nu era anunțat, avocatul nu se deranjă. Nu rîdeți, domnule Bertelsen, am dat un anunț la ziar că în sanatoriul nostru se află un conte și o prințesă. Asta o să facă vîlvă !

Dar iată că survine un lucru cu totul neașteptat. Contele își lasă brusc capul în jos ca și cînd i-ar fi venit ceva în gît. Își scoate repede batista și o duce la gură, apoi o privește și nu-i vine să credă. Se ridică, merge la fereastră, o cercetează din nou.

Ce este, întreabă domnișoara d'Espard speriată.

Nici un răspuns.

Ce s-a întîmplat, repetă ea sărind de pe scaun.

Domnul Fleming se șterge la gură și își vîră batista în buzunar. Nimic, răspunde el și se așează iar în fotoliu.

Toți au văzut cele petrecute, se dăduse de gol. Își goli paharul pe nerăsuflate. Fața lui era cadaverică.

Aveți aici o dungă subțire, spune domnișoara d'Espard, arătînd cu degetul.

Unde ?

Acolo, în colțul gurii. Dacă vreți să-mi dați batista...

Mulțumesc, pot și singur. Se ridică, merge la oglindă și se șterge. Domnișoara d'Espard îl urmărește cu privirea. Toți devin atenți.

Suporta situația cu stoicism ; cuvintele și mișcările îi erau firești, dar obrazul îi devenise imobil și supt. Ceilalți nu lăsau să se observe că bănuiau adevărul, doar domnișoara d'Espard îl țintuia cu priviri îngrozite și în tandrețea ei necontrolată își lăsă mîna pe mîna lui. Privirile li se întîlniră. Mulțumesc, șopti. el. Dacă în legătura lor intervenise, la un moment dat, o fisură, acum totul se netezise.

Alerg să chem doctorul, spuse ea.

Doctorul ? întrebă el, încercînd să pară surprins. Nu e nevoie, nu s-a întîmplat nimic. Dar, dacă insistați, v-aș ruga, puțină gheață...

Nu vă simțiți bine, intervine avocatul. Trebuie anunțat doctorul de urgență ! Vă rog să-l aduceți imediat, se adresează acum domnișoarei.

În minutele care urmează toți încearcă să pară liniștiți și chiar optimiști. Domnul Fleming nu vrea să părăsească societatea și să meargă la culcare ; de ce să fie el primul care abandonează ? A fost silit să-și mai folosească odată batista și să se șteargă în fața oglinzii. Făcuse toate acestea, la fel de liniștit și de firesc, ca și prima oară. Căuta să nu deranjeze pe nimeni, dar veselia din camera lui Bertelsen se stinsese, petrecerea luase sfîrșit.

Inspectorul Svendsen bate la ușă, intră și anunță că jos așteaptă consulul : Poate că avocatul ar dori să-i prezinte omagiile.

Cine ?

Consulul Ruben, soțul doamnei Ruben, a sosit chiar acum.

Deși nu fusese anunțat în prealabil de sosirea acestuia, avocatul se ridică imediat și îi roagă pe ceilalți să-l scuze. Se întoarce spre Bertelsen, zîmbind cu importanță : Ce v-am spus, nu e nimic de rîs în asta. Da, da, primim oaspeți noi — iată acum au început să vină consulii.

Tocmai cînd inspectorul dă să iasă, domnul Fleming îl cheamă înapoi. Ah, domnul Fleming arată ca moartea în persoană, dar el trăiește încă, gîndește, simte. Clipește din ochi, buzele lui au un tremur ușor cînd respiră, vorbește, se mișcă, gesticulează. Își depărtează și își apropie mîinile cum vrea. Nu, nu e mort. Acum îi predă inspecto-

rului telegrama adresată mamei sale, în Finlanda, și îl conjură să o expedieze imediat.

Ce-i drept, telegrama nu mai era acum tocmai adevărată. Domnul Fleming nu mai putea să afirme, cu conștiința împăcată, că și-a recăpătat sănătatea. Și totuși el dorea ca mama lui să primească această înștiințare. Era aproape o datorie morală.

V

ÎN TIMPUL DIN URMĂ AVEAU LOC FEL DE FEL de incidente. Oamenii erau într-un du-te-vino continuu. Și deodată moartea începu să guverneze. Ea lovi năpraznic fără să țină cont de nici un criteriu.

Domnul Fleming zăcea la pat. La început ținea bucăți de gheață și pe piept din cauza repetatelor hemoptizii, dar cînd acestea încetară, se restabili repede. Acum ședea în capul oaselor și își pierdea timpul făcînd pasiențe. Domnișoara d'Espard merse la stînă să-i transmită lui Daniel salutările contelui și să-l anunțe că domnul era răcit și nu putea veni, deocamdată, să-și bea laptele. De îndată ce se va simți mai bine, va trece pe acolo.

La întoarcere fu atacată de taur. Acesta alerga fornăind turbat pe urmele ei și tînăra ajunse, în cele din urmă, la sanatoriu, abia ținîndu-și răsuflarea.

Taurul era lăsat în continuare liber. Sanatoriul l-ar fi cumpărat imediat, dar Daniel nici nu voia să audă să-l vîndă înainte de sosirea toamnei, cînd animalul ar mai fi luat în greutate și prețul i-ar fi crescut. Zilele treceau fără să se ia vreo hotărîre. Avocatul Robertson se întorsese la treburile sale, în Kristiania. Urmărirea domnișoarei d'Espard, cu tot dramatismul ei, nu stîrni un interes deosebit. Tînăra franțuzoaică nu se prea bucura de simpatie, așa că nimeni nu era dispus să-i ia apărarea, dimpotrivă. Doamnele, mai ales, erau de părere că domnișoara ar fi putut să ocolească pășunea. În fond, ce a căutat, a găsit !

Își făcură apariția oaspeți noi. În aceeași zi cu consulul Ruben au mai sosit cîțiva pacienți și, la sfîrșitul săptămînii, poposiră la Torahus vreo șase oameni venind de la Dover. Părea că previziunile avocatului încep să se împlinească. Reclama cu pianistul celebru și cu distinșii oaspeți, o prințesă și un conte, își făcuse efectul, atrăgînd o mulțime de vizitatori. Unde este contele, întrebau doamnele nou venite. Unde este prințesa, întrebau, atît doamnele cît și domnii. Sanatoriul se transformase într-un local monden și amenința să devină neîncăpător.

Se impunea pentru la toamnă amenajarea mai multor încăperi. Primăvara viitoare trebuia să găsească sanatoriul pregătit pentru un număr și mai mare de oaspeți. Camere aveau destule, dar nu erau toate finisate, mobilierul era incomplet și în unele lipseau sobele. Acum mai mergea, deoarece unii vizitatori nu aveau timp, alții bani suficienți, pentru o ședere mai îndelungată la Torahus. Mulți plecau, după un popas de cîteva zile, făcînd loc unui nou val de vizitatori. Paturile își schimbau, calde încă, ocupanții.

Consulul Ruben venise să-și viziteze soția. El aparținea acelei categorii de oameni care nu au niciodată timp și deci nu pot rămîne multă vreme în același loc. Încă din prima seară începu să dea semne de nerăbdare. Îi ceru soției sale amănunte despre doamna ministru : Cum ar putea fi văzută ? întrebă el.

Doamna Ruben se ridică, imensă și astmatică, și se îndreptă spre ușă. Era atît de grasă încît se legăna pe picioare ca o gîscă. Cînd cobora scara respira greu de parcă ar fi suit-o. Deschise ușa, privi pe coridor și o închise repede la loc. Nu se auzea nici o mișcare.

Vorbește încet, aici se știe tot, îl preveni ea. Doamna nu este o persoană obișnuită. Vine numai cînd vrea ea sau nu vine deloc. Nu se lasă convocată.

Iritat de întreaga istorie, consulul izbucni : Ce ți-a venit să ceri să ți se aducă un al doilea pat în cameră ? Mie nu mi se poate oferi o cameră proprie ?

Fetele l-au adus aici, încercă să se eschiveze doamna Ruben. Eu nu am știut nimic, probabil că sanatoriul este supraaglomerat.

Prostii. În chilia asta nu e pic de aer. Te-am întrebat ; ce e cu această doamnă.

Ce să fie ? Se află într-o situaţie dramatică ; nopţi nedormite, un cămin destrămat, despărţită de soţ. O femeie distrusă, fără nici un căpătîi.

Îngrozitor ! spuse consulul.

Prinţesa fusese de cîteva ori aici, bătuse la uşă, zîmbise, îşi ceruse scuze, ea care nu vorbea cu nimeni. Prima dată, doamna Ruben a fost atît de uluită, încît a uitat să se ridice şi să se încline în faţa ei.

De unde e ? întrebă consulul.

Din Anglia. Nu se poate să nu fi auzit pînă acum de ea. Era o lady. Soţul ei, lord şi ministru, făcea parte din guvern.

Aşa, spuse consulul, atunci probabil citise despre ea, dar nu punea prea mult preţ pe toată povestea asta.

Doamna Ruben simţi că trebuie să-i întindă o nadă. De aceea intră direct în subiect : Ce e cu ea ? Ce vrea ? A intrat într-o încurcătură. Bani, asta vrea.

Asta-i bună ! Bani vrem toţi, răspunse consulul.

E cumplit ; nu mai are nici o leţcaie şi nimeni nu o ajută.

Consulul se aplecă puţin şi zări pe mîna soţiei sale un inel nou. Ia să văd.

Doamna tocmai îşi trecuse mîna prin păr ca soţul ei să observe bijuteria. Aşa-i că e grozav ? Nu am vrut să-l primesc. Dumnezeu mi-e martor că nu am vrut, dar ea mi l-a dat aproape cu forţa. Ai mai văzut vreodată o asemenea strălucire ?

Consulul dădu din cap : Care va să zică mai poate să vîndă cîteva inele.

Doamna se simţi jignită : Sper că nu vorbeşti serios. Cum o să-şi vîndă inelele, doar nu se ocupă cu aşa ceva. Are nevoie de sprijinul tău în calitate de consul. Asta este cu totul altceva. Din moment ce nu poate lua legătura cu propriul ei consul, vine la tine. Nici nu ar putea să apeleze la consulul englez. Acesta ar fi de partea soţului ei şi al ministerului, de bună seamă.

Bine, dar ea nu are chiar pe nimeni ? Soţul ei a întrerupt orice relaţie cu ea ?

Nu ştiu dacă ăsta este cuvîntul potrivit. Ea mi-a vorbit foarte frumos despre bărbatul ei.

Păi sigur, aşa se întîmplă de obicei.

Cum adică ?

Da, după despărțire se spun cuvinte din ce în ce mai frumoase, cînd începi să regreți ce s-a întîmplat.

Doamna Ruben se simte din nou jignită. De data asta nu era vorba de o femeie oarecare, ci de o lady. Consulul simplifica lucrurile prea mult, crezînd că toate doamnele sînt la fel cu dactilografele lui de la birou. Prințesa găsea numai cuvinte de laudă pentru soțul ei, continuă doamna Ruben, ba mai mult, recunoștea că acesta nu-și făcuse decît datoria și practic nu luase nici o măsură împotriva ei. Atît doar că se eschiva și nu îi răspundea niciodată. Ce relație mai era și asta ? Dar familia ? De la familia soțului ei nu mai putea spera nimic, iar ea nu avea pe nimeni de la cine să aștepte un sprijin.

Probabil că provine dintr-un mediu mediocru.

Doamna Ruben îi luă apărarea : Ce înseamnă mediocru în Anglia, unde oricine se poate căsători cu oricine. Dacă regele poate să ia de nevastă o burgheză, atunci de ce n-ar fi normal ca un lord să se căsătorească cu o actriță.

A, deci așa !

Nu știu exact, poate că a fost balerină.

Din ce în ce mai bine ! Și eu să intervin în calitate de consul. Fii sigură că n-am s-o fac. Exclus, nu e de demnitatea mea. Și tu și ea sînteți niște proaste, dacă v-ați putut închipui una ca asta.

Doamna Ruben renunță să mai incite orgoliul bărbatului său. Firesc ar fi fost ca el să fie flatat de onoarea deosebită pe care i-o făcea o lady cerîndu-i sprijinul. Așa, și nu altfel, trebuiau privite lucrurile. Schimbă deci placa. Și-l făcu confident, îl consultă afectuoasă în tot soiul de probleme. Dacă domnul Ruben nu era sensibil nici la aceste atenții, atunci trebuia să caute altă cale.

Deși se afla într-o situație critică, sînt convinsă că are bani, continuă liniștită, făcînd abstracție de obiecțiile soțului ei. Primește bani de undeva, asta e sigur. Are lucruri de mare valoare.

Cam cît de mare ?

Depinde la cît evaluezi tu un ministru englez. Poate e vorba de ceva esențial, de o problemă de existență, de viață și de moarte.

La dracu, despre ce valori vorbești ?

Acte, scrisori !

Dacă doamna Ruben sperase într-un triumf, atunci acesta continua să se lase aşteptat. Consulul nu sări de pe scaun, nu explodă, schiţă doar o strîmbătură. Această reacţie nu o făcu nici pe ea să-şi iasă din fire. Hotărîse să fie de partea prinţesei şi nimic nu o putea împiedica să meargă pînă la capăt. De unde-i venea această îndîrjire ? Doamna Ruben era chinuită de o nervozitate organică, se sufoca în propria ei grăsime, greutatea o silea la inactivitate, resimţită de ea nu ca o plăcere, ci ca o povară insuportabilă. Cam aşa stăteau lucrurile. Şi totuşi această femeie era în stare să se arate bună şi generoasă faţă de alţii. Ce avea ea comun cu englezoaica ? Simpatie faţă de poporul din care se trăgea ? Poate. Dar în acest caz, lordul nu era tot englez, şi ea nu acţiona împotriva lui ?

Consulul spuse : Nu pot să intervin numai pentru că tu ai primit un inel.

Nu, spuse doamna şi schiţă şi ea la rîndul ei o strîmbătură. Inelul era în fond o bagatelă. Se bucurase de el o zi şi atît. S-ar fi căzut să protesteze mai mult, atunci cînd i-a fost oferit, fără să pară prost crescută ? Şi nu putea fi considerat o insultă refuzul unui dar de la o persoană supusă ? Doamna Ruben avea destule inele, dar ele nu făceau decît să o indispună. De ce nu le purta pe degetele mici, cum făcea el, de vreme ce toate celelalte degete îi erau cît policarul.

Femeia îşi lăsă capul în jos şi răspunse : Cînd aveam optsprezece ani...

Bine, bine, cunosc textul, o întrerupse consulul. Nu mai ai optsprezece ani, ai de două ori pe atît ; te-ai dublat şi, în unele părţi, chiar te-ai triplat.

Cînd eram de optsprezece ani, insistă ea cu încăpăţînare, aveam degete la fel de subţiri ca dactilografele tale! Pentru a doua oară pomeni de dactilografe şi nu din întîmplare, ci într-un fel insinuant, lăsînd să se vadă că acest lucru o preocupă. Pentru a doua oară consulul ascultă cuvintele ei, dînd indiferent din umeri.

Aceste acte, spuse el, corespondenţă particulară... Eu sînt consul şi scrisorile înseamnă scandal, şantaj. Nu, nu mă amestec în afacerea asta !

Doamna susținea că scandalul putea să aibă repercusiuni mai mici, dacă un consul de vază făcea uz, discret, de dovezile existente, decît în cazul în care lady ar fi acționat singură spre a-l răsturna pe lordul ministru.

Să-l fi convins linguşirea „consul de vază" sau argumentul de bun simț din final ? Pe scurt, consulul spuse, vrînd să pună capăt discuției : Unde sînt hîrtiile ?

Citi pînă noaptea tîrziu. În timpul lecturii clătină de cîteva ori din cap, își întinse, de prea mare încordare, picioarele, se lovi cu mîna peste șolduri, își ridică sprîncenele : avea cu ce să se amuze. Acest bărbat sangvinic, cu gîtul scurt, găsise aici tot ce își putea dori în materie de gînduri obscene și intimități. Ce puțină delicatețe, ce vulgaritate brutală ascundeau aceste scrisori. O adevărată cloacă în care consulul intrase pînă în gît. Fosta dansatoare trebuie să fi avut înclinații cu totul ieșite din comun, dacă putea răbda frivolitățile bărbatului ei, fără să-și ducă batista la nas. Erau aici scrisori din India și din alte țări despre politică, despre orgii egiptene, despre conflicte personale cu conducerea, comerț particular cu mărfuri dubioase, cumpărarea titlului de lord, livrări de mercenari — toate în același timp, și exalînd un miros pătrunzător și scîrbos.

Doamna Ruben își studia în tăcere bărbatul. Scrisorile deveneau tot mai scurte, parcă expeditorul ar fi început să fie circumspect cu soția sa, parcă și-ar fi găsit un alt confident. În ele se vorbea chiar de revenirea doamnei ministru la vechea ei meserie de dansatoare și de o călătorie, în Scoția, cu directorul obscur al unei case de toleranță. Se pare că Mylady negase totul, dar următoarea scrisoare a soțului ei își menținea acuzația și sfîrșea cu ruptura definitivă. Ultimile două scrisori erau concludente în acest sens. Basta !

Doamna Ruben observă cum interesul consulului scădea pe măsură ce se apropia de sfîrșit. Pentru el lucrurile nu mai aveau nici o importanță, în schimb aveau pentru ea. Distinsul lord se ridicase datorită soției sale, dansatoarea ; ea îi deschisese drumul prin mica avere agonisită cu frumoasele ei picioare. El a știut să mînuiască abil acest capital și astfel au ajuns amîndoi să parvină. La ce le foloseau toate astea acum ?

Pierdută în propriile ei gînduri şi amintiri, doamna Ruben se găsea într-o situaţie asemănătoare cu cea a englezoaicei : dispreţuită, părăsită de bărbatul ei. Ce altceva ar fi putut să-i trezească această simpatie ? Era greu de admis că intervenise absolut dezinteresat în destinul unei persoane străine, chiar dacă aceasta îi era compatrioată.

Consulul nu renunţă la mojiciile lui. Dacă s-ar fi uitat mai atent la ea, ar fi putut intra la idei, văzîndu-i privirile scăpărătoare. Ea sta tăcută şi-l suspecta ; ochii ei migdalaţi deveniră umezi şi alunecoşi, ceea ce însemna că în capul ei puhav se punea ceva la cale.

Pfui ! făcu domnul consul, ce cloacă ! Cîţi ani zici că are ?

Chiar aşa, o cloacă, răspunse soţia sa.

Nu vreau să am nimic de-a face cu asta.

Ea tăcea.

Cîţi ani are ?

Totuşi, dacă ai vrea, ai putea să încerci ceva.

Consulul izbucni : Te-am întrebat cîţi ani are ! Încetează să tot faci pe enigmatica.

Ea zîmbeşte forţat : Cîţi ani are ? N-am întrebat-o. Nici nu ştiu dacă arată bine şi dacă e pe gustul tău. Oricum, nu are importanţă, doar nu asta te interesează.

Consulul din ce în ce mai iritat : Nu, nu mă interesează. Nici doamna şi nici scandalurile ei. Recunoaşte că ai avut o idee cu totul nefericită să mai pui în gaura asta încă un pat. Noroc că nu rămîn decît o noapte. Nu pot să înţeleg de ce ai insistat atît să vin, aici, în munţi. Nu mai exista nici un dubiu : doamna urmărea un scop anume şi lucra pe cont propriu, altfel nu ar fi vorbit aşa. Părea că-şi pusese ceva în gînd, ce trebuia cu orice preţ dus pînă la capăt. Pradă celei mai adînei disperări, se ţinea tare pe poziţie, indiferent de ce avea să se întîmple.

Am impresia că ţi-am stricat programul ! Pe mine venirea ta nu mă deranjează.

Nu poţi să judeci şi tu lucid măcar o singură dată ? Ce, tu ai o răspundere, ai un birou, o corespondenţă, un personal ?

Nu, eu nu am nimic, nu mă am decît pe mine, de cînd mă ştiu, nu mă am decît pe mine ! Continuă pe un ton

plîngăreț : Într-o joi am sosit aici și ți-am scris imediat, au trecut săptămîni după săptămîni, dar nu am primit nici un semn de la tine. Ți-am scris mereu. Nimic. Atunci ți-am telegrafiat.

Nu vrei să înțelegi că n-am avut timp ! Nu mi-am văzut capul de treburi ; e tocmai perioada concediilor, munca trebuie făcută, trebuie și eu să mănînc, am nevoie și de cîteva ore de somn.

Tăcere.

Tu nu poți să înțelegi asta, repetă el și începe să se dezbrace.

Dacă spui tu, probabil că așa e, răspunde ea cu glas neutru.

Este purul adevăr. S-a făcut foarte tîrziu, hai să ne culcăm odată. Și în povestea cu dansatoarea să știi că nu mă bag. Sper că ai înțeles ?

Tăcere. După un timp, doamna reia discuția : Pricepi că trebuie să obțină un răspuns de la bărbatul ei ? Nu s-a hotărît încă nimic. Femeia a luat proporții, nu mai poate dansa, nu mai poate să ia totul de la capăt. Așteaptă o veste de la el în legătură cu o afacere. De ce nu îi răspunde ? Lordul este un bărbat cu influență, o figură marcantă, dar tace. Tace pur și simplu. Chiar și avocatul ei și-a declinat orice răspundere și pare să fi trecut de partea adversă. La cine să apeleze ?

Apropo, astea sînt scrisori originale ?

Bineînțeles. De ce mă întrebi ? Doar nu îți imaginezi că sînt false.

Nu, nu. Culcă-te și tu odată.

Doamna mai rămîne o clipă pe gînduri, apoi se duce la patul ei și își mai face puțin de lucru. În acest timp consulul bombăne și se foiește în pat.

N-ai de gînd să te culci odată, o întreabă exasperat.

Nici un răspuns.

Poate că își dă seama acum că a fost prea dur și devine mai blînd : Hai, culcă-te și stinge lampa. Avem nevoie de liniște.

Lasă, că o să ai tu parte de liniște ! îi răspunde ea deodată neașteptat de tăios.

Consulul devine neliniștit, presimte ceva rău. Răspunsul femeii, glasul ei, l-a surprins neplăcut. Se întoarce pe

partea cealaltă și o privește, pentru prima dată, direct în față. Dar, ce dracu a apucat-o ? Stătea în picioare lîngă pat. Iat-o că se repede spre el. Poate vrea să-i arunce în față vorbe grele pe care nu și le mai poate înăbuși. A și uitat că ține perna în mîini. Oare ce poate să bănuiască el, privind această imagine — o pernă mare în mîinile ei! La lumina lămpii îi vede fața descompusă, cu ochii sticloși, isterici, ca într-o criză de turbare. Și-a ieșit din minți, deoarece nu spune nimic, nici un singur cuvînt. Dintr-o mișcare consulul se ridică în capul oaselor să o poată vedea mai bine, mai sigur, să se apere. Dar în aceeași clipă simte ceva ciudat : obrazul îi devine palid, maxilarul îi cade. Nu-și mai simte mîinile. Cade greu pe spate și se lovește cu ceafa de speteaza patului. Rămîne întins.

Ce-a fost asta ? Ce schimbare, ce prăbușire ! Doamna caută să-și păstreze calmul și rămîne în picioare. Îi trebuiesc cîteva minute să se adune și să-și vină în fire. Nu întinde mîna după un scaun ca să se așeze, simțind în continuare nevoia să-l înfrunte de parcă ar vrea să-i spună : ai văzut ? Nu făcuse nici un rău; întîmplarea a fost bună, a fost dreaptă. Își dă seama că nu mai are nici un rost și totuși îi vorbește : Hai, destul cu asta! Cum el rămîne nemișcat, nedînd nici un semn de viață, ea își păstrează aceeași atitudine. Lui îi curge sînge dintr-o ureche, poate și din cealaltă, pe care ea nu o vede. Atunci își aduce aminte de doctor și se uită prin cameră să vadă dacă totul e în ordine, ca să-l poată chema. Hai, răspunde, nu auzi ? îi mai strigă o dată bărbatului ei. Vede că îi atîrnă capul cu bărbia proptită în piept, dar îl lasă așa. Pune perna la locul ei, strînge scrisorile prințesei care zăceau în dezordine pe masă și iese, clătinîndu-se, pe ușă să cheme doctorul.

Primul deces la sanatoriul Torahus.

Ce întîmplare : un bărbat vine cu o geantă de voiaj în mînă, avînd în ea periuța de dinți și pijamaua, să-și viziteze soția care locuiește la sanatoriu. Rămîne acolo cîteva ore, și moare !

Nu e de mirare că femeii i se păruse totul neverosimil, o farsă a imaginației. Bărbatul ar fi putut să confirme că

avusese motive suficiente să moară : fusese chinuit pînă tîrziu după miezul nopții cu o poveste englezească de scandal, așa că, în cele din urmă, a interpretat greșit apariția nevestei sale cu perna în mînă. Gestul, probabil, i s-a părut o amenințare ; și-a imaginat că vrea să-l asfixieze. Privirea isterică a soției sale i-a întunecat judecata sănătoasă. O, bietul om ar fi putut dovedi că nu murise de o moarte naturală.

Pe de altă parte, femeia la rîndul ei putea demonstra că lucrurile nu stăteau așa ; primise o lovitură greu de suportat. Cînd se gîndea la scena aceea, ea în picioare cu o pernă inofensivă în mîini. Cum o fi arătat ? Întîmplarea era de-a dreptul comică, îți venea să rîzi ! Și chiar așa, puteai să spui că exista un dram de ridicol în toată povestea asta. Cît se grăbise el să se întoarcă acasă, chiar a doua zi, chiar în dimineața următoare și cum, în loc să plece, a murit. Da, viața nu era lipsită de umor și, culmea, nici moartea.

Doctorul Öyen și ceilalți oameni ai sanatoriului încercară să treacă sub tăcere decesul acesta neobișnuit, dar nu reușiră. Vestea se strecură pe sub uși, dintr-o cameră în alta, și ajunse pînă și la bolnavul domn Fleming. Cum fusese posibil ? Domnișoara d'Espard ședea zilnic, mai tot timpul, la el și avea grijă să nu afle nimic, dar, probabil, a auzit prin perete, din camera vecină, unde o doamnă umblă de colo pînă colo răsucindu-și batista, mănușile, degetele și vorbește singură cu glas tare.

Domnul Fleming îi spuse domnișoarei d'Espard : Nu ați aflat ultima noutate. Acum cîteva nopți a murit un oaspete. Vorbea liniștit și reținut ca despre un lucru fără importanță.

Domnișoara d'Espard se ridică brusc, își luă pălăria de pe cap și o agăță în cuier. Întoarsă cu fața spre perete îi răspunse : Cum, un oaspete ? A murit ? Era o femeie ?

O femeie ? Nu, cred că era un străin, un consul din Kristiania ? Nu știu nimic. Cum, nu ați auzit ? Acela care a sosit, acum cîteva zile, cînd eram la domnul Bertelsen.

Nu, n-am auzit nimic.

Așa. Luați loc, stimată domnișoară, azi mi-am pus în gînd să fiu de neînvins.

Se așezară la obișnuita lor partidă de cărți. Ca masă folosiră o bucată de carton pe care o puseră de-a curmezișul patului.

El era atent, număra exact punctele și își mișca degetele cu o dexteritate neobișnuită. Nimic nu trăda o stare de absență psihică, pentru că domnului Fleming îi mergea, de cîteva zile, neașteptat de bine. Era iar aproape sănătos, prinsese din nou curaj și întîmplarea tragică nu îl afectase.

Oare domnișoara d'Espard era decepționată că moartea consulului îl lăsa atît de rece ? Sau, poate, își făcea probleme, pentru că el nu observase grija și delicatețea ei, atunci cînd sub pretext că-și agață pălăria, îi vorbise cu fața la perete ? O, biată natură umană ! Ea rupse tăcerea, parcă neîndrăznind să intre direct în subiect : Am senzația că în ultimele zile, în sanatoriu, a fost prea multă agitație.

Domnul Fleming răspunse evaziv : Probabil din cauza accidentului.

Probabil. Acum, că mi-ați spus... parcă îmi amintesc și eu unele zvonuri în legătură cu asta. În fine, se întrerupse ea, acum nu mai are importanță. V-ați odihnit bine azinoapte ?

Mulțumesc, în ultima vreme am un somn foarte bun !

Tăcere.

S-ar putea să fi fost consul, reia discuția domnișoara. Dar a murit în urma unei comoții, nu a unei boli cronice.

Asta-i tot. Stați o clipă — patru valeți !

De necrezut ! Vine omul ziua ca să moară peste noapte! Nici nu v-aș fi vorbit despre asta, dar dacă tot știți...

Ce să știu ? Pe mort nici nu l-am cunoscut. Îl cunoșteați ?

Nu. Am auzit doar că era o personalitate în Kristiania, avea o întreprindere mare. Sînt prietenă cu cîteva doamne care lucrau la el. Ce soartă !

Faceți chiar pe neștiutoarea ?

Nu, vă cer scuze. Consulul era de fapt soțul doamnei Ruben, făptura aceea grasă care a locuit aici. Acum a plecat să însoțească cadavrul. Mylady o acompaniază.

Mylady cu interpreta ei. În sfîrşit, nu mai e nici veşnicu ceai, nici veşnicul lunch, gata, la sanatoriu se poate cînta din nou la pian.

Într-adevăr oamenii cîntau la pian, cîntau pe trepte şi rîdeau zgomotos la masă, dar ceva parcă nu era în regulă. Trecuse o săptămînă de cînd doamnele plecaseră cu sicriul şi oaspeţii continuau să vorbească despre tragicul accident. O bombă explodase în mijlocul unei cete de neajutoraţi. Primul mort ! spuse sinucigaşul cu emfază, de parcă ar fi existat şi alţi candidaţi. Nu se putea spune că acest individ ciudat era în măsură să restabilească buna dispoziţie.

Nici un oaspete nu regreta absenţa celor trei doamne, dar privită în ansamblu plecarea lor lăsase un gol. Nu li se putea reproşa nimic. Erau corecte. Au plătit şi au plecat. Nici una nu a şters-o englezeşte ! Nu erau de teapa asta. Însăşi Mylady îşi achitase nota de plată şi împărţise, în dreapta şi în stînga, bacşişuri grase. Explicaţia sta în faptul că răposatul domn Ruben avusese asupra lui un portfeuille doldora. Îl purta în buzunarul interior al vestei sale, în partea stîngă, avînd senzaţia, cînd mai era încă în viaţă, că-i ocroteşte inima. Acum intrase în posesia doamnelor. Doamna Ruben suportă şi cheltuielile celorlalte două. Nimic nu este de neîndurat, dacă foloseşte totuşi la ceva.

Peste o săptămînă la sanatoriu a sosit un nou grup de oaspeţi. Toate încăperile libere fuseseră ocupate şi mulţi dintre noii veniţi erau ameninţaţi să rămînă fără cazare. Doctorul, sora şefă şi inspectorul au avut multă bătaie de cap pînă au găsit o soluţie. Inspectorul începu să meargă din cameră în cameră. Bătu la numărul 7. Pacienta îi deschise. Venise să întrebe dacă stimata domnişoară era atît de amabilă să schimbe locuinţa pentru cîteva zile.

Cum ?

O altă încăpere. Nu avea sobă, dar era la fel de luminoasă şi primitoare ca aceasta. Urma să i se aducă un pat de campanie. Nu era curioasă să-şi vadă noua locuinţă?

Domnişoara începu să-şi răsucească degetele şi întrebă timid de ce era obligată să se mute.

De azi după-amiază sanatoriul devenise supraaglomerat, era criză de camere şi ei nu mai ştiau cum să o scoată la capăt.

Domnişoara îşi luă mănuşile de pe masă şi începu să le răsucească. Faţa i se lungi şi deveni palidă. Îl privea pe inspector uşor încurcată.

Nu ar fi apelat nimeni la dumneavoastră, spuse el. Nici nu le-ar fi trecut prin minte una ca asta, dar, tocmai cînd era casa plină, au mai venit cîţiva oameni. Printre ei, un pastor cu cei doi fii ai săi. Sînt îngheţaţi şi ar dori o cameră cu sobă.

Da, spuse domnişoara, da, înţeleg, repetă dînd din cap. Ea nu era greu de convins ; primi uşor propunerea. Cum să laşi pe cineva să îngheţe ? !

N-am dreptate ? Oricum, ea putea să stea la căldură, în salon, de exemplu, mai ales că nu era vorba decît de ceva temporar, îi promise inspectorul, mulţumindu-i domnişoarei din toată inima. Apoi îi arătă noua ei cameră.

Încurajat de succesul său, domnul Svendsen tocmai se pregătea să bată la altă uşă, cînd dădu cu ochii de sinucigaş. Acesta discuta pe verandă cu Moss, tînărul cu eczemă. Inspectorul jucase cărţi cu cei doi amici şi-şi putea permite să le vorbească deschis. Venise cu o misiune neplăcută. Văzînd însă că sinucigaşul nu era în toane bune, întoarse placa şi îi întrebă dacă nu ar fi dispuşi să-i facă lui, personal, şi sanatoriului o mare favoare.

Cei doi deveniră atenţi. Îi rugă să accepte să-şi cedeze camera. Doar pentru cîteva zile.

Cum ? De ce ?

Îndată ce primi explicaţia sinucigaşul i-o reteză scurt. Cum a putut să vă treacă prin minte una ca asta ? Auzi idee ! O asemenea nerușinare nu mai întîlnise în viaţa lui ! Moss ceru unele precizări şi inspectorul aduse, ca suprem argument, vorba despre trei doamne, trei institutoare care sosiseră după-amiază, cînd sanatoriul era plin pînă la refuz. Ce putea să facă în această situaţie ? Închipuiţi-vă, trei tinere drăgălaşe, care trecuseră munţii, luptîndu-se cu vîntul şi cu foamea, implorînd să li se dea nişte camere încălzite.

Vreți să spuneți că trebuie să mă mut într-o odaie fără sobă, întrebă sinucigașul, abia stăpînindu-și tremurul buzelor.

Doar pentru cîteva zile. În curînd avea să plece cineva. Un pastor, care venise însoțit de cei doi fii ai săi, părăsea sanatoriul peste o săptămînă.

Tînărul era furios. Unde s-a mai pomenit una ca asta?! Nimerise într-o bandă de hoți ? Ce tupeu, cîtă neobrăzare! Ciudat, sinucigașul se comporta ca un om care pune preț pe existența sa. Lăsați-o mai moale, domnule inspector ! îi strigă el. Nu vă mai țineți nasul atît de sus, că o să vă găsiți nașul !

Bine, bine ! îl potoli amuzat inspectorul. E nemaipomenit, continuă sinucigașul, o casă de sănătate în care ești invitat să îngheți de frig și să devii din om, neom !

Și pe Moss îl amuza enervarea și haotica înlănțuire de cuvinte a prietenului său. Camera mea vă stă la dispoziție ! îi spuse el inspectorului.

Bravo, n-am ce zice ! strigă sinucigașul. Mi-e mie rușine de rușinea dumneavoastră. Sînteți un păduche ! Sînteți mulțumit, domnule inspector, camera lui vă stă la dispoziție ! Dar suportă eczema lui o cameră rece, ca gheața ?

Eu și-așa nu fac foc, replică Moss.

Se și vede, după cum arătați. Probabil că de la frig vi se trage. Nici eu nu fac foc, deocamdată. Dar dacă mîine sau poimîine dă gerul ?

Ha, ha, ha !

Da, ha, ha, ha, îl îngînă sinucigașul. La naiba, și o muiere poate să spună lucruri care să-l facă pe un bărbat să lase ochii în jos. Este un rîs prostesc un răspuns ? O muiere, mai rău ca o muiere, asta sînteți !

Oferiți-le doamnelor camera mea, repetă Moss.

Inspectorul mulțumi și plecă.

Tăcere.

Nu, nu pot să-mi revin ! strigă sinucigașul. Adică să aștept să plece pastorul și plozii lui ca să-mi recapăt camera ! Și nu camera lor, nu camera pastorului, ci propria mea cameră.

Le uitați pe cele trei institutoare.

Ei și !

Gîndiți-vă, trei tinere doamne în pragul disperării. Nu sînteți cavaler ?

Nu ! răcni sinucigașul.

Ha, ha, ha ! Parcă nu ați avea dreptul la o cameră cu sobă. Dar ce le pasă de asta funcționarilor de la sanatoriu? Aștia nici nu observă că ați venit aici ca să vă puneți capăt zilelor !

Asta nu vă privește ! îl apostrofă sinucigașul. Dacă dumneavoastră credeți că sănătatea vă permite să fiți cavaler, nu aveți decît.

Moss se simți pentru o clipă înfrînt, apoi își găsi replica : Adevărul este că dumneavoastră ați cam renunțat la vechea filosofie. Se pare că vreți să trăiți. Ați și început să vă gîndiți la văduva cea bogată.

Care văduvă bogată ?

Doamna Ruben, firește.

A ! doamna Ruben. Sinucigașul începu să caște. Era prea obosit ca să-l mai atîțe pe celălalt. Iritarea îl făcu să recadă în obișnuita lui apatie.

Ei, da, ar fi ceva pentru dumneavoastră, continuă să-l tachineze Moss, în floarea vîrstei, cu un volum respectabil, bogată, situație strălucită...

Mai curînd... pentru dumneavoastră. Văd că vă interesează averea ei. Mai bine tăceți !

De, oamenii de soiul ăsta sînt întotdeauna bogați.

Destul, destul.

Moss mai zăbovi o vreme, apoi se ridică și plecă. Sinucigașul îl privi cum se îndepărtează și îl urmă. Nu puteau să se despartă. Se întinseră pe spate pe o colină însorită. Tăceau. Cum îi unise nefericirea pe acești doi oameni, doi naufragiați pe același țărm ! Moss dormea. Își trăsese pălăria pe față ca să-și ferească plăgile de muște.

Cînd se trezi, sinucigașul era tot acolo, culcat pe spate, cu ochii deschiși. Ați dormit, spuse el.

Da, m-a toropit soarele.

Asta-i slăbiciune. Aici ne dau o hrană mizerabilă. Numai conserve. Dormim pe picioare.

Nici nu mi-am dat seama, răspunse Moss. Ne dau conserve ?

De ce dracu nu ne dau odată taurul ăla ? izbucni sinucigașul exasperat. Tare aș vrea să știu. Nu ne-au promis un taur ?

Întrebați-l pe inspector.

Sinucigașul se strîmbă dispreţuitor : Inspector ? Veniți să-l căutăm pe doctor.

Dar Moss nu voia, nu putea, nu era în stare...

Vedeți, slăbiciunea și proasta îngrijire. Pe zi ce trece mă simt mai prăpădit. Nimeni nu ar trebui să vină aici.

Aveți de gînd să plecați ?

Să plec ? Știu eu ? De ce mă întrebați ? Nu, nu plec, nu fac eu așa ceva. Inspectorul poate să turbeze și tot nu scapă de mine. Chiar dacă vine și cu doi pastori. Le arăt eu ! Avea un dinte împotriva acestui pastor care voia să-i ia camera cu forța.

Lucrurile nu se terminară aici. Printr-o ironie a destinului, sau datorită maliţiozităţii inspectorului, pastorul și cei doi fii ai săi fură așezați, la masa de seară, alături de sinucigaș. Pastorul se înclină în fața vecinului său și acesta dădu din cap, aproape imperceptibil. Cînd ești mai vechi într-un loc îți poți permite să îi creezi noului sosit o situație incomodă, nefăcînd risipă de amabilitate.

Străinul încercă să lege o conversație. Sinucigașul nu-i răspunse, Moss, în schimb, care stătea de partea cealaltă a pastorului, vorbea tare și cu multă căldură.

Străinul se prezentă : Oliver. Fără să se sinchisească, sinucigașul i se adresă numindu-l Jensen.

Jensen ? întrebă acesta surprins.

Da, poate că se pronunță Nikolaisen.

Străinul era stupefiat. Neînțelegînd nimic își văzu de masă.

Ce bine că am primit ajutoare să ne mîncăm conservele, i se adresă sinucigașul.

Străinul nu-l luă în seamă. Continuă să înfulece găluștele cu carne ; era înfometat.

Sinucigașul îl întrebă : Ați trecut munții, domnule pastor ?

Cu mine vorbiți ? Eu nu sînt pastor, sînt director de școală.

Era rîndul sinucigașului să fie stupefiat. Director de școală ?

Străinul scoase o carte de vizită pe care i-o dădu. Pe ea se putea citi : Frank Oliver, Doctor în filosofie, director de şcoală.

Scuzaţi-mă ! Idiotul de inspector v-a făcut pastor.

Acest amănunt nu schimbase nimic. Avînd de la început o antipatie faţă de pastor, sinucigaşul şi-o manifesta acum împotriva directorului. Doar era unul şi acelaşi, un ins care dorise să-l lase fără adăpost. Cît a stat directorul la Torahus sinucigaşul nu a pierdut nici un prilej să-l jignească.

Bietul om nu deranja pe nimeni. Nu prea aveai ce să spui despre el, nici de bine, nici de rău. Învăţătura şi lipsurile materiale îl uscaseră de tot, paltonul îi atîrna pe umeri ca în cuier, avea puţin păr şi barba rară ; iar cele cîteva fire erau cărunte. Pînă aici totul era în ordine. Dar asta nu însemna mare lucru. Probabil că virtuţile lui interioare îl făceau să-şi ţină capul prea sus. Se grăbea să-şi rostească numele şi titlurile spre a obţine imediat respectul celorlalţi. Firește, directorul Oliver nu îşi atinsese ţelul în viaţă. Dar cine se poate lăuda cu asta ! El reuşise totuşi ceva la care nenumăraţi oameni aspiră zadarnic. Ocupa o poziţie importantă în ierarhia profesorală, şi avea el însuşi un respect fără margini pentru această poziţie. Dar nu-şi respectă oare toţi oamenii, fără excepţie, funcţia ? Ce reprezenta profesia sa, activitatea sa ? Nu ele asigurau cultura poporului ? Dacă tineretul nu mai era neştiutor, nu lui i se datora aceasta ? El răspîndea lumina, el desfiinţa analfabetismul, el scotea Norvegia din obscurantism.

Directorul Oliver îşi urma drumul în viaţă ; nu împotriva destinului său, dar nici alergînd după el. Era acela care trebuia să fie. Destinul său se încheiase, corabia lui se afla în port. De acum înainte, acelaşi mereu, trăind statornic an de an, îşi va cîştiga existenţa, ca şi azi. Legile ţării îl apără, doar este conducătorul unei şcoli. Cînd spune el ceva, a spus domnul director !

Ce-i drept, nu prea era obişnuit să trăiască într-o casă cu cincizeci de oameni străini, dar nu i-au trebuit mai mult de cîteva ore, să se facă cunoscut. Toţi îl salutau, vorbele lui erau ascultate cu pioşenie, i se ceda scaunul.

Spre a fi pe placul domnului director, unii intrau în discuţie cu băieţii lui, întreţinîndu-se ore în şir cu aceştia.

Numai sinucigăşul se uita la el cruciş. Aţi văzut, pastorul ? îi spuse el lui Moss. Directorul şcolii s-a dat drept pastor ca să obţină o cameră. Ce tip infect ! Dar pe mine nu mă duce nimeni.

În sfîrşit, se vorbea, din nou, că sanatoriul cumpără taurul lui Daniel. De ce acum ? se amestecă sinucigaşul în discuţie. De ce nu au făcut-o mai de mult ? Văd că ne-au venit oameni care suportă excelent găluştele cu carne din conserve. Ce nevoie mai avem de taur !

De cîteva zile îşi schimbase părerea : povestea cu taurul putea să mai aştepte. Făcea agitaţie printre bolnavii şi angajaţii sanatoriului, cerînd să se amîne cumpărarea pînă la plecarea directorului. Altfel, cît era taurul de mare, multe zile nu le-ar fi ajuns. Cîtă lăcomie şi lipsă de generozitate la acest sinucigaş ! De fapt, nimeni nu-l lua în seamă. Parcă doreaţi să muriţi, nu-i aşa, îl întrebă inspectorul rîzînd. Atunci de ce faceţi atîta caz de mîncare ?

Taurul a fost cumpărat. Dacă cineva ar fi prevăzut urmările, cu siguranţă că s-ar fi renunţat la acest tîrg. Era singura lor scuză. Dacă ar fi lăsat totul baltă, nu şi-ar mai fi încărcat conştiinţa cu o povară atît de grea. Acum puteau mult şi bine să comenteze, să se certe, să se acuze unul pe altul ; ceea ce se întîmplase, nu mai putea fi schimbat. Nu le rămînea decît să-şi frîngă mîinile şi să se jelească.

Daniel se învoise să vîndă taurul cel mare. Cîteva sute de coroane contau pentru stăpînul stînei din Torahus. În ce-l privea, avea interes ca tîrgul să se încheie imediat. Vara era pe sfîrşite, recolta de fîn nu prea bună, preţul ispititor şi, la toate acestea, se mai adăuga şi faptul că între timp taurul cel mic al lui Daniel crescuse şi putea să-l înlocuiască pe cel mare.

Doi bărbaţi s-au dus la Daniel să aducă taurul la sanatoriu : elveţianul şi poştaşul. Aveau o frînghie la ei cu care elveţianul a legat bine gîtul şi botul taurului.

Frînghia e cam subţire, îi preveni Daniel.

E destul de groasă, răspunse elveţianul.

înainte de plecare. Daniel își exprimă din nou îndoiala : Numai de ați ajunge cu bine.

Plin de sine, elveţianul se lăudă că nu-i prima dată cînd are el de-a face cu un taur.

Pînă pe la jumătatea drumului totul merse strună, cînd deodată taurul deveni îndărătnic. Se opri locului, își propti botul în pămînt și începu să-și scuture capul. Își dădea seama că se afla pe un cîmp străin, mînat de oameni necunoscuți și cum dracu era să se lase tîrît așa, cu o funie de rufe. Cuvintele blînde și mîngîierile nu avură nici un efect. Cînd poștașul folosi bîta, taurul începu să sforăie ca turbat. Doar nu erau să rămînă aici și elveţianul înjură zdravăn. Împinge-l vîrtos de la spate, porunci el. Stai numa să-l apuc mai bine. Așa, dă-i drumul !

Nici un rezultat. Taurul nu se urnea.

Elveţianul urlă întărîtat : Împinge cu toată puterea !

Poștașul împingea disperat.

Numai Dumnezeu din cer îl mai putea apăra pe elveţian. Se petrecu o catastrofă. Poștașul rămase împietrit văzînd cum taurul o ia la goană cu elveţian cu tot ! Alerga fără ţintă printre tufișuri și bolovani. La început, întîmplarea i se păru de un haz fără pereche. Elveţianul era tîrît de taur ca o păpușe de paie, azvîrlită cînd în aer, cînd din nou pe pămînt, cînd prin băltoace, împroșcînd cu noroi în dreapta și în stînga. Poștașul nu se putea abține să nu rîdă. Deodată, auzi o icnitură, un geamăt și alergă într-acolo. Taurul s-a oprit. Un copac îi barează calea. Lîngă el stă elveţianul cu o mînă prinsă în funie ! Așteaptă, să tai nodul ! spune poștașul speriat, căutîndu-și cuțitul. Nu, urlă elveţianul. Omul este curajos și îndîrjit. Scrîșnește din dinți. Trebuie să desfaci drăcia asta, să tragi funia pe aici, dar nu cumva să lași taurul să-ţi scape !

Cînd se vede, în sfîrșit, eliberat, tremură din toate încheieturile. Mîna îi este vînătă și umflată, cîteva degete îi sîngerează. Își ridică palma de cîteva ori și îi strigă mînios : Te-am rugat să-l împingi dintr-o parte.

Poștașul bombăne : Cum, dintr-o parte ? Nu.

Tîmpitule !

Trebuia să fi dat drumul la funie, răspunse poștașul.

Nu-i dau drumul ! răcni elveţianul.

Tacă-ţi gura ! Nu vezi că sperii animalul dacă urli aşa? Elveţianul îşi dădea seama că trebuie să-şi domolească vocea, dar neputînd să-şi stăpînească nervii, îşi vărsa necazul boscorodindu-l pe poştaş.

Pe drum apărură cîţiva oameni, oaspeţi ai sanatoriului. Aflaseră ce se petrecea şi doreau să asiste la transportul taurului. Erau mai mulţi, printre ei cîteva doamne, Bertelsen, chiar şi domnul Fleming, care ieşea pentru prima dată după lungul repaus la pat. Elveţianul nu lăsase funia din mînă. Ce-i drept era un om curajos, dar ţinea mai ales la orgoliul său. Voia să se arate bărbat în faţa atîtor spectatori de vază.

Mai încercăm o dată, spuse el cu glas tunător.

Poştaşul bombăni ceva.

Eşti o cîrpă ! strigă elveţianul. Ce e ăsta ? Un taur, o vită de tăiat. Cu ăsta să nu o scoatem la capăt ? !

Taurul nu se lăsa deloc.

Uită-te la ochii lui, şopti poştaşul, sînt roşii de tot.

Parcă se uită diavolul la mine ! răspunse elveţianul. Ci, împinge odată ! Taurul tot nu voia...

Vino încoa omule, porunci elveţianul, apucă funia bine, aici, lîngă bot.

Nu aşa, de partea cealaltă ! Hai să-l urnim odată, că ne apucă noaptea.

Oamenii sînt gata. Dar taurul stă cu botul în pămînt, de parcă ar aştepta ceva. Ochii îi sînt injectaţi şi sforăie ca turbat.

Cei doi ţin bine frînghia. Elveţianul cu o singură mînă, în timp ce cu cealaltă loveşte uşor taurul pe spate ca să-l facă să se mişte.

Din nou, catastrofă ! De data asta, poştaşul n-a mai rîs. Pămîntul i-a fugit de sub picioare şi atît el cît şi camaradul său se pomeniră azvîrliţi în aer. Ce erau aceste biete forţe umane pe lîngă forţa supranaturală a taurului ! Amîndoi zăceau acum la pămînt, răsturnaţi pe unde nimeriseră. Elveţianul mai ţinea încă funia în mînă — viteaz bărbat ! — dar funia se rupsese.

Taurul era în libertate.

Iată un animal în toată măreţia sa, brun şi lucios, o tonă de carne pe patru picioare scurte. Ceafa puternică,

mai groasa decît restul corpului, are forţa unei locomotive. Ce privelişte !

O privelişte pe care oamenii nu o pot suporta. Nişte bieţi pacienţi ai sanatoriului. Scot gemete, se tînguie, cad în genunchi, cuprinşi de spaimă. Panica îşi face loc printre ei. Deşi animalul e brun şi lucios, fiinţa sa emană răceală şi pericol. Oamenii au încremenit de frică. Singurii care reuşesc să se mişte. sînt doi băieţi. Se caţără pe o stîncă spre a putea vedea mai bine. Ca la un semnal o pornesc şi alţii după ei. Aici, sus, oamenii îşi regăsesc curajul. Sînt la circ, sînt spectatori.

Poştaşul se ridică încet, îşi pipăie încheieturile să vadă dacă mai sînt întregi. Elveţianul, deşi ameţit şi clătinîndu-se pe picioare, cercetează funia. O înnoadă la loc şi pleacă după taur. Omul este la fel de turbat. Nimic nu-l poate clinti din hotărîrea lui. O doamnă îşi răsuceşte mănuşile cu toată puterea şi îl roagă să lase taurul în pace, dar el pare că nu o aude. Cînd Bertelsen, cherestegiul Bertelsen care se bucură de atîta prestigiu în sanatoriu, i se adresează rugîndu-l să aştepte, elveţianul rămîne pe loc şi întreabă : Ce să fac, să aştept ?

Da, domnişoara d'Espard s-a dus pînă la stînă după Daniel.

Elveţianul pare a se îndîrji şi mai rău. Puţin îi pasă lui de Daniel şi de taur. El ştie un singur lucru, că trebuie să ajungă la sanatoriu. Se uită după poştaş, îl strigă. Acesta se îndepărtase destul de mult. Plecase să-şi caute chipiul pe care-l pierduse în timp ce alerga. Chipiul lui cu şnur auriu şi cu însemnele funcţiei sale. Elveţianul aşteaptă un timp, apoi îl strigă din nou : Ţi-e frică de un tăuraş, de un viţel ? Dar nici nu i-au crescut coarnele, doar două noduri acolo !

Un taur nu este un viţel, îi răspunde poştaşul revoltat. Nu mai vreau să am de-a face cu el. Să-ţi intre în cap !

Cearta continuă, timpul trece, taurul devine tot mai furios, loveşte cu capul în buşteni, se umple de baligă, scormoneşte pămîntul cu picioarele din faţă, mugeşte ca o mare dezlănţuită. Deodată îl zăreşte pe elveţian şi se repede la el. Este cumplit cum vine aşa, în goană, cu pieile atîrnînd şi tremurînd tot. Elveţianul se salvează căţărîndu-se pe stîncă, de unde strigă : Dacă prăpăditul

ăla nu-mi dă o mînă de ajutor, trebuie să renunț ! Puneți-i un șnur la chipiu, poate atunci o să devină mai îndrăzneț ! El aruncă toată vina pe poștaș.

În sfîrșit, sosește Daniel. Deși incomodă pentru unii și antipatizată de cei mai mulți, domnișoara d'Espard este un drac de fată. Știe să se descurce. Iată că și de data aceasta a făcut ceea ce trebuia : l-a adus pe Daniel. Acesta se apropie de taur prietenos, ținînd într-o mînă o funie, și îi vorbește alintîndu-l. Cu cealaltă mînă întinsă și cu vorba dulce încearcă să-l înduplece, ca de obicei, cu binișorul. Taurul însă se încontrează și scurmă pămîntul cu picioarele din față. Ați speriat animalul, nepricepuților ! spune Daniei supărat.

Sîntem destui aici spre a-i putea veni de hac, se grozăvește elvețianul. Da, erau destui, dar asta nu folosea la nimic. Poate că elvețianului chiar nu îi lipsea curajul. Și, la ce bun ? Încearcă să apuci un taur furios de coadă ! Acum, că-l încercuiseră, greul abia începea.

Iată-i stînd neputincioși, în căutarea unei soluții.

Cred că ar trebui să se ducă cineva după Marta, spune Daniel, pe ea o cunoaște cel mai bine. Marta era bătrîna lui slujnică.

Foarte bine, cineva să o aducă pe Marta. Deoarece nici unul nu se oferă și toți pretextează că nu cunosc drumul, se duce tot domnișoara d'Espard. Își agață pălăria într-un copac și coboară de pe stîncă. În acest timp ceilalți nu se clintesc din loc și o privesc înspăimîntați.

Elvețianul jubilează văzînd că nici Daniel nu fusese în stare să o scoată la capăt cu taurul : Vedeți, nici el nu se pricepe ! Parcă se îndoise cineva de curajul lui. La drept vorbind el, și nimeni altul, era răspunzător de această întîmplare. Taci mai bine din gură, elvețianule !

Mă gîndesc, dacă nu ar fi bine să-mi iau pușca și să împușc animalul, intervine Bertelsen.

Da, vă rog, faceți asta ! strigă doamna care își răsucește mîinile și mănușile.

Bertelsen caută o potecă sigură pe care să poată coborî. Din păcate nu o găsește. Pe oriunde ai lua-o riști să dai de fiara turbată. Domnișoara Ellingsen îl prinde pe Bertelsen de braț rugîndu-l să renunțe : Marta trebuie să vină dintr-o clipă în alta, slavă domnului !

Daniel încearcă să pună mîna pe taur. Văzînd că nu izbuteşte, cu nici un chip, se caţără şi el pe stîncă. Toţi sînt acolo, sus, claie peste grămadă. Taurul mugeşte, tropăie, priveşte în sus, iar mugeşte, iar tropăie. Parcă nici nu îi pasă că această mulţime de oameni s-a adunat aici din cauza lui. Ce s-a întîmplat ? Se aud strigăte dinspre glăjărie. Sînt alţi vizitatori şi pacienţi din sanatoriu care întreabă dacă pot să se apropie. Nu, nu, taurul este liber ! răspund cei de pe stîncă. Plecaţi imediat ! le strigă Bertelsen, gonindu-i. Acest strigăt pare să-l irite şi mai rău pe taur. Pentru o clipă se opreşte în loc tremurînd. Iată începutul dezastrului !

Fornăie scurt şi ameninţător, ca un geamăt venit din străfunduri, iraţional. Se scutură deodată parcă muşcat de ceva şi se năpusteşte sus, pe stîncă. Un urlet colectiv, o fugă sălbatică în toate direcţiile şi stînca rămîne goală. Numai o doamnă stă împietrită pe loc, uitînd să-şi mai răsucească mănuşile. Începe să se clatine. Se prăbuşeşte în genunchi şi cade. Taurul o ia în ceafă şi o azvîrle ca pe o boccea de pe stîncă. Gata !

Dar iată-l pe elveţian. Ăsta nici nu se gîndise să fugă, ca ceilalţi. Se căţărase într-un copac. Era dat dracului elveţianul. Îşi calculase salvarea, altfel nu ar fi putut să reacţioneze atît de prompt şi de viclean ! Acum stă liniştit pe o cracă şi nici nu-i pasă. Chiar cînd taurul îl priveşte cu privirea, pe faţa lui nu se vede nici urmă de spaimă. Totul durează doar un minut şi animalul se năpusteşte asupra copacului. În clipa aceasta taurul pare hotărît să distrugă tot.

La ce-i mai foloseşte acum elveţianului orgolioasa dorinţă de a fi curajos ? Copacul scrîşneşte, trunchiul îi tremură. Omul răcneşte la animal, înjură, blesteamă, dar cînd înţelege că viaţa îi este în pericol tace deodată. După o lungă pauză, începe să mediteze şi îl imploră pe Dumnezeu să-l ajute.

Fugarii privesc scena din depărtare şi îi strigă să coboare. De bună seamă nu înţeleg că acest lucru este cu neputinţă, că nu mai există nici o scăpare. Din cînd în cînd din gîtul taurului parcă izbucneşte un tunet. Namila se luptă aprig cu copacul şi îl îndoaie. Pălăria domnişoarei d'Espard cade de pe creangă. Taurul o calcă în picioare.

Pălăria îl absoarbe în întregime. Pălăria salvează omul. Profitînd de clipa cînd taurul s-a asmuțit, cu toată furia, asupra pălăriei, elvețianul coborî, cu dibăcia unei maimuțe, din copac și o luă la fugă.

Doar un miracol l-a scăpat.

Îi adună pe ceilalți în jurul său și le povesti ce făcuse taurul : atacase un om, o femeie. Zace acum dincolo de stînci, poate că e moartă, dar trebuie să vedem ce putem face, să încercăm ! Elvețianul este din nou în formă. Individul ăsta are șapte vieți. Acum caută ajutoare să salveze femeia. Vrea să-i convingă că nu venise decît să le spună ce se întîmplase, altfel ar fi putut să rămînă liniștit în copac.

Daniel se grăbește să-l însoțească. Și Bertelsen ar vrea, dintr-un exces de zel, să-i urmeze, dar domnișoara Ellingsen îl împiedică. Rămîneți, vă rog, așteptați aici, îi spune ea, mă întorc imediat ! Cu aceste cuvinte o ia la fugă după cei doi. Bună idee ! Poate că s-a gîndit să-l atragă pe taur cu bluza ei roșie, și să-l îndepărteze de lîngă cadavru.

Prea tîrziu. Taurul și-a amintit de victima sa și a găsit-o. Tocmai își desăvîrșește opera cînd apar salvatorii. Aceștia scot un strigăt, se agită, dar animalul lucrează acum cu disperare și nu observă nimic. O voce răsună pe drum, o chemare pe care taurul o cunoaște. Vine Marta. Ea aduce o găleată cu care se îndreaptă spre animalul întărîtat și i-o pune în față. A reușit. Daniel este acolo cu funia.

VI

UN TIMP ÎNCĂRCAT DE NELINIȘTE.

Nu se putea ca un eveniment atît de dramatic să nu fie discutat săptămîni în șir. Iată atmosfera din sanatoriu : Doctorul era gata să fie linșat pentru cîteva picături calmante, elvețianul și poștașul nu puteau să se arate fără să fie luați cu asalt, Daniel era mereu întrebat dacă nu are cumva și alți tauri fioroși.

Ce situație. Nu trebuia moarta să fie pregătită pentru înmormîntare, taurul nu trebuia sacrificat ? Nu era firesc ca totul să se facă repede ? Cu cît mai repede, cu atît mai bine !

Avocatul Robertson fu nevoit să-și lase baltă serviciul și afacerile de la oraș și să se întoarcă la Torahus, unde, fără el, nu se putea rezolva nimic ! Avu multă bătaie de cap pînă reuși să potolească agitația. Pacienții își ieșiseră din minți. Ce siguranță mai aveau aici că vor rămîne în viață, că trupul nu le va fi mutilat ? Elvețianul era un ucigaș, fără îndoială, dar Daniel, care vînduse un taur furios, nu avea oare nici o vină ? Și avocatul și doctorul care construiseră un sanatoriu în imediata apropiere a unui taur turbat ? Cum se putea judeca faptul că monstrul se afla încă în viață, mîncîndu-și liniștit fînul în grajdul sanatoriului ?

Sinucigașul zîmbi și spuse cu glas profetic : Al doilea mort !

Lucrurile evoluau, în mare măsură, după dorința sinucigașului : cu cît tăierea taurului se amîna mai mult, cu atît mai puțină carne proaspătă îi revenea directorului de școală. După toate calculele, în curînd, carnea taurului putea să fie în întregime economisită.

Dar avocatul veni să strice acest plan.

El analiză împreună cu doctorul situația. Acesta devenise în ultima vreme neliniștit : doi morți, într-un timp atît de scurt, dintre care unul, un consul de vază. Bine, bine, accidente, dar oricum, nu făceau reclamă sanatoriului.

Nu știu să existe vreun leac împotriva morții, răspunse avocatul.

Noul grup de vizitatori se interesase de celebrul muzician, îi relată doctorul. Spuneau că citiseră în ziar despre pianistul de la acest sanatoriu. Unde era ?

Ei și ? izbucni avocatul. Parcă trebuie să iei drept bun tot ce scrie în ziar ? Muzicantul nostru se află în concediu. L-am trimis în străinătate ca să-l facem și mai celebru. Argumentul e simplu. Cînd se întoarce va fi desăvîrșit, un maestru ! Eu am spus de fiecare dată că admir la acest tînăr dorința de a călători, asta se știe.

Apoi oaspeții se interesară și de prințesă. Și despre ea citiseră în ziar. Unde era ?

Chiar, pe unde o fi ? Dracul ştie ! Poate e moartă sau fugară, poate condamnată. Habar n-am. Oricum, a locuit aici şi şi-a achitat corect taxele.

Cei doi domni cad pe gînduri. Ne rămîne contele, întrerupe tăcerea avocatul.

Contele, murmură doctorul clătinînd din cap. El este un pacient, nu o personalitate.

Avocatul nu renunţă : Dar îl avem pe directorul Oliver !

Da, fără îndoială !

Un bărbat cu reputaţie, un învăţat. Chiar vreau să-i prezint omagiile.

Nu mai rămîne decît cel mult o săptămînă.

Trebuie să vorbesc neapărat cu el, continuă avocatul. O să-i spun bun venit şi că sper că se simte bine aici, o să-l întreb dacă are ceva împotrivă să-i anunţ prezenţa în ziar. Asta îl va impresiona. Ce zici ?

Doctorul îşi recapătă buna dispoziţie. Îl amuză faptul că avocatul găseşte, atît de uşor, soluţii pentru orice situaţie. Stau aici şi îşi bat capul cu toate problemele astea, dar nu le pare rău, pentru că totul este în favoarea sanatoriului Torahus.

Mă gîndesc, dacă nu cumva mi-am dat bacalaureatul în aceeaşi serie cu directorul Oliver, spune avocatul. Am impresia că sîntem vechi prieteni.

Doctorul rîde din toată inima.

Încreţindu-şi fruntea, domnul Robertson vorbeşte, de data aceasta, serios : În orice caz trebuie să-l ţinem bine pînă găsim un altul. Şi pentru că nu are prea mulţi bani, poate să stea şi pe gratis.

Directorul rămase la sanatoriu, împreună cu băieţii săi, două săptămîni, apoi trei... Taurul a fost tăiat şi dat pe mîna bucătarilor. Conservele au fost înlocuite cu fripturi şi beefsteak-uri delicioase, bunăstarea se întronă. Cărturarului îi pria traiul bun. Lenevea, se îngrăşa, citea cărţile franţuzeşti ale domnişoarei d'Espard şi le comenta apoi împreună cu aceasta. Întîlnirea cu o doamnă atît de cultivată era un adevărat eveniment pentru el, în oraşul său nici nu putea să spere la o asemenea companie.

Sinucigaşul scrîşnea din dinţi. Ştia foarte bine că un director de şcoală nu putea fi dat afară. Doamna care îşi părăsise camera din cauza lui era moartă. Netrebnicul acum nu mai avea pe cine să nedreptăţească. Cu toate acestea supărarea şi revolta sinucigaşului împotriva acestui bărbat, care venise aici pretinzînd o cameră încălzită, nu încetau. Cine naiba îl chemase ? Ce motiv aveau să facă atîta caz de persoana lui ? Unde s-a mai pomenit o asemenea poftă de mîncare ca la acest director ? Îi mărturisi prietenului său Anton Moss : Mă străduiesc să nu-i ies în cale, dar nu evit să am o ciocnire cu el !

Totul a început într-o bună zi, cînd sinucigaşul se afla în salonul pentru fumători. Aştepta ziarele ce urmau să sosească cu poşta. Ziarele sosiră. În mod obişnuit directorul, oaspetele cel mai citit şi cult, primea primul gazetele. Toţi găseau lucrul cît se poate de firesc, dar pe sinucigaş îl scotea din sărite. De cum au venit ziarele se grăbi să le risipească pe masă, amestecîndu-le cu altele vechi, citite demult. Apoi se aşeză şi-şi luă o gazetă englezească la care se făcuse abonament special pentru Mylady. Totul era pregătit.

Sosi directorul.

Cei doi nu s-au înţeles din capul locului ; ca să găsească ziarele noi directorul trebuia să compare numerele şi datele. De aceea îl întrebă pe sinucigaş : Ce număr aveţi dumneavoastră ?

Sinucigaşul răspunse, prefăcîndu-se că nu pricepe : Eu? Ce număr am eu ? Eu nu am număr, eu am litere, mă numesc Magnus.

Directorul căută mai departe în maldărul de ziare, repetînd mereu : N-am mai pomenit una ca asta !

Ce s-a întîmplat ? întreabă sinucigaşul.

Ce s-a întîmplat ? izbucneşte nervos directorul. De ce aţi răvăşit ziarele în halul acesta ?

Sinucigaşul răspunde cu o întrebare deconcertantă : Chestia asta v-a venit aşa, tam-nesam ?

Directorul tace. Probabil că s-a lămurit că are de-a face cu un nebun. Se aşează şi începe să citească foile pe care a reuşit să le găsească.

Dar nebunul pare că vrea să rămînă acolo. Directorul răsfoieşte ziarele de două, de trei ori, dar totul este za-

darnic. Nebunul continuă să monopolizeze gazeta engleză, de parcă ar fi ghicit că o vrea directorul. Chiar așa, directorul Oliver dorea să citească astăzi presa străină, aceasta era cea mai mare plăcere a sa, încă din tinerețe.

Nu ați vrea să fiți atît de amabil să faceți schimb de ziare cu mine, întreabă acesta dezolat.

Nici un răspuns.

Observ că nici nu citiți, nici măcar nu întoarceți foaia.

Avea dreptate, dar degeaba, nebunul nu se lăsa impresionat.

Domnișoara d'Espard intră în salon și salută : Bună dimineața, domnule director !

Acesta i se plînse imediat că ziarele sînt într-o dezordine îngrozitoare și că nu se poate descurca deloc.

Domnișoara se oferă să facă ordine. Îi trebuiesc doar cîteva minute. Ea poate orice, știe să se facă utilă în orice situație. Apoi i se adresează sinucigașului, rugîndu-l în șoaptă : N-ați vrea să-mi împrumutați ziarul dumneavoastră, pentru o clipă ? E dată dracului ! Fata aceasta, atît de neagreată de doamne, știa să-și ia revanșa : bărbații nu-i rezistau. Se apropie de sinucigaș, plină de drăgălășenie, atît de aproape încît el îi simte respirația. Dumneavoastră nu ați terminat încă de citit ? îi spune.

Nu, răspunde el, întinzîndu-i gazeta, nici nu o citesc. Dealtfel nici nu o pot citi.

Asta i se pare directorului prea de tot. Deși obține gazeta, nu se poate opri să nu întrebe : Cum, chiar nu puteți s-o citiți ? Atunci nu știți englezește. Dar de ce ați ținut-o atît de mult ? Nu mai pricep nimic !

Sinucigașul răspunde : Dacă aș fi spus că văd prost și din cauza asta nu pot citi, aș fi mințit. Văd foarte bine, dar prietenul meu, Anton Moss, vede, din nenorocire, prost.

Cum adică ? întreabă directorul derutat.

Cum ați auzit. I-a ieșit o eczemă pe față care începe să-i atace ochii.

Directorul nu mai insistă. O privi o clipă pe domnișoara d'Espard întrebător. Aceasta spuse : Știe precis englezește !

Nu, nu știu, replică el.

Directorul şi domnişoara încep să citească. Dar acum, acest bărbat învăţat, văzîndu-se scos din tabieturile lui, nu-şi mai poate ascunde iritarea : Auzi, să nu ştie englezeşte ! Asta înseamnă că nu ştie nici o limbă. Băieţii mei cunosc de pe acum mai multe limbi.

Aceştia au avantajul de a fi copiii directorului Oliver, îi răspunde fermecătoarea franţuzoaică, flatîndu-l.

În ziua de azi nu mai este un avantaj să fii cult şi să cunoşti cîteva limbi străine.

Cei doi îşi continuă lectura. Cuvintele domnişoarei reuşiră să-l calmeze pe director. Zărindu-l pe omul acela ignorant stînd acolo, în colţ, părăsit şi fără ziar, îl copleşi dintr-o dată un fel de compătimire. Ca director de şcoală, ca profesor, se simte dator să-l ajute. Bineînţeles, de la natură, toţi oamenii primesc prin naştere aceeaşi şansă ; băieţii lui au fost privilegiaţi ! După ce face cîteva consideraţii pe această temă îşi continuă lectura. Domnişoara notează ceva pe un bileţel şi îl dă directorului. Probabil a scris ceva în franceză. Asta era deci, spune directorul, dînd aprobator din cap. Parcă s-ar fi luminat dintr-o dată ; înţelegea acum ceea ce înainte îi părea inexplicabil. Se ridică brusc, se îndreaptă spre sinucigaş şi se aşează alături de el. Începe să-i vorbească cu multă căldură : Mi-a venit o idee. Sînt director de şcoală, ştiţi doar, dacă doriţi v-aş preda cu plăcere lecţii de limbi străine, cît mai stau aici. Ce părere aveţi ?

Sinucigaşul îl priveşte uimit.

Vă rog să mă credeţi : un director de şcoală nu este un om imposibil. Dacă aţi locui în oraşul meu, v-aş medita gratuit.

Sinucigaşul nu se lasă impresionat. Sper că nici dumneavoastră nu credeţi ceea ce aţi spus. În spatele acestor cuvinte se ascunde ceva.

Nu, vă asigur că nu ! Eu nu am nici un gînd ascuns. Vreau doar să vă ajut, învăţîndu-vă ceea ce nu cunoaşteţi.

Ziarele, de care aţi făcut atîta caz, îi spuse cu brutalitate sinucigaşul, le găsim în fiecare zi răvăşite, după ce le-aţi citit dumneavoastră.

Directorul încremeni : Dar nu este cu putinţă ! O priveşte pe domnişoara d'Espard aşteptînd parcă ajutor : Se

poate una ca asta, las eu ziarele într-o asemenea dezordine ? Dacă fac așa ceva, este îngrozitor.

Domnișoara d'Espard încearcă să-l scuze : Domnul director este un învățat, știți doar, el nu poate să fie la fel cu ceilalți.

Ba da, protestează directorul, voi face totul să nu se mai întîmple.

Doamna care a murit, continuă tăios sinucigașul, știți că ați lăsat-o fără cameră, făcîndu-i aici șederea imposibilă ? Sărmana și-a dorit, nu o dată, moartea.

Nu mai înțeleg nimic. Despre ce doamnă e vorba ?

Domnișoara aceea. I s-a oferit o cameră fără sobă și atunci a preferat să moară. A sfîșiat-o taurul.

Domnișoara d'Espard izbucni într-un hohot de rîs, acoperind vorbele sinucigașului. Nu-l mai putea lua în serios, era ridicol, sărea peste cal ! Acesta continuă să-și păstreze atitudinea severă și neînduplecată, părînd a nu avea de gînd să renunțe la atacurile sale. Oare de ce îl acuzase de lipsă de omenie ? Ce vină avea omul ăsta ? Cei din jurul său îl copleșeau cu atențiile lor, îi zîmbeau, îi dădeau dreptate. În cele din urmă se ridică și plecă.

Așa deci, e puțin ciudat, puțin dezechilibrat ? Bine că am aflat. Vă dați seama, suicidant ! spune directorul, recitind biletul domnișoarei. Se și vede, dealtfel.

Poate că nu este decît o poză. Doctorul nici nu-l crede.

Dar eu am fost drăguț cu el, nu-i așa ?

Dumneavoastră ați fost într-adevăr plin de amabilitate, domnule director, v-ați oferit să-l meditați și în general...

Da, dar l-ați auzit ; nu numai că m-a refuzat, dar nici nu mi-a mulțumit. În sfîrșit, nu mă mir. Dar ce voiam să spun ? Vedeți ce bine e să cunoști o limbă străină ? Dacă ați fi scris în norvegiană, poate că ar fi înțeles și el.

Așa e, îl aprobă domnișoara, de cîte ori n-am profitat eu de pe urma limbii franceze.

Dar l-ați auzit, continuă dezolat directorul, nu dă doi bani pe învățarea limbilor străine. Cu asemenea oameni nu o scoți la capăt, eu am încercat, nu vor să învețe nimic, niște nerecunoscători.

Aveți perfectă dreptate ! încuviință domnișoara entuziasmată. Directorul îi atinsese coarda sensibilă.

Vă rog să mă credeți, am făcut tot ce este omenește posibil, am încercat chiar cu cei mai apropiați. Am un frate. Locuiește în același oraș cu mine. E fierar. Un fierar priceput, o minte ageră, dar cu desăvîrșire incult. Vă dați seama că nu avem nimic comun : Interesele noastre sînt total diferite, așa că nu prea ne vedem ! Nu-i reproșez nimic, departe de mine gîndul, nu mă face de rîs, cîștigă bine, are avere și este stimat, dar între noi nu există nici o relație. Cînd a devenit consilier i-am trimis o carte poștală, dar nici nu mi-a mulțumit. Am vorbit de cîteva ori cu el, cînd s-a oferit să mă ajute, împrumutîndu-mi o sumă de bani. A făcut asta la fel ca pentru oricare altul. Fără prea multă tragere de inimă, aș spune chiar dimpotrivă, cu multă precauție. Și-a retras copiii de la școală, după ce au fost confirmați, deși erau destul de dotați. Eu doream ca ei să studieze mai departe pentru a-și cuceri o poziție în societate. Nici vorbă de așa ceva. Bunul meu frate Abel ținu deodată să vorbească cu mine, mai precis să-mi țină un discurs. Să-și cucerească o poziție ? ! spuse el batjocoritor. Cu ce mă ocupam eu de fapt ? Cu lucruri reci și neînsuflețite, învățînd copiii limbi și cuvinte străine și tot ceea ce este distins și nenatural. Cît timp și cîtă energie spirituală îi costau pe bieții copii toate acestea. Făcea așa de parcă toată învățătura n-ar valora nici două parale, înțelegeți ? Să nu vă închipuiți cumva că glumea, nu, era cît se poate de serios. Lucrez într-un sistem sălbatic și lipsit de sens, după cît se pare ; eu și colegii mei sîntem, ce-i drept, învățați, dar orbi. Noi nici măcar nu ne dăm seama de golul și obscurantismul în care ne ducem existența. Oare ce vînez eu ? Un nume de stradă în orașul nostru, strada Oliver ! Vai, sînt sortit să-mi trăiesc toată viața în uscăciune fizică și sufletească. Da, da, și sufletească, încheie el.

Domnișoara e uluită.

Ce ziceți de asta, spune directorul zîmbind. Credeți-mă, am și eu o cruce de purtat. Și cel care răspîndește asemenea idei este consilier, un om care se bucură de audiență în rîndul oamenilor. A învățat să se exprime în cadrul consiliului comunal și cetățenii găsesc că, în tot ceea ce spune, se simte o gîndire sănătoasă. Am stat din nou de vorbă cu el cînd trebuia să-mi dau doctoratul și aveam

nevoie de sprijinul lui. Nu știa nici măcar ce înseamnă un doctorat : asta o fi iar vreo mortăciune de a ta, mi-a spus el. Nu, i-am răspuns, este ceva destul de viu, e cercetare, știință, ceva ce nu moare niciodată ! Așa, te pomenești că e vorba de ceva ce n-a fost încă descoperit ? Și începu să-mi enumere, luîndu-mă peste picior : Ceva din carne și din sînge ? Îngrășămînt artificial, știința stelelor, pești marini, muzică, vreun mijloc împotriva păduchilor frunzei — îi plac florile și are o grădină — pe scurt, ceva în legătură cu dragostea și obrajii rumeni ? Felul acesta de a vorbi era singurul limbaj pe care învățase să-l folosească. Nu, i-am răspuns total dezarmat, stînd ca un școlar în fața fratelui meu, fierarul, nu, nu e așa ceva, ci o dizertație filosofică despre Batrahomyomachie, o cercetare lingvistică, chiar o descoperire, într-un fel și una și alta, *Margites* [1], homonimie etc. Dar de ce ? spuse el. De ce ? Cine ar putea să răspundă la asemenea întrebare ? Nu crezi oare că dacă nu Homer e cel care a scris acea lucrare veche, atunci poate a scris-o Pigres din Halicarnas[2] ? Nu, nici nu se gîndise la aceasta. Te ocupi din nou de ceva mort ! mi-a răspuns. Toate acestea erau pentru el un nonsens; bani aruncați pe fereastră, îmi reproșă cînd mi-i dete. Nu i-am răspuns nimic. Mi-am impus să nu mai discut cu el, pentru că oricum era inutil. Reveni la ideea cu strada care avea să-mi poarte numele, dar nu m-am putut stăpîni și i-am spus că nici nu era nevoie, deoarece urma să mi se ridice un monument în Kristiania.

Cu siguranță că așa va fi ! strigă domnișoara d'Espard însuflețită.

Asta o să ne arate viitorul, de la prezent nu aștept prea multe. Au fost singurele două ocazii cînd am vorbit cu fratele meu Abel. Apoi, într-o bună zi, lacătul de la ușa noastră s-a stricat. I-am telefonat să vină și să îl repare, explicîndu-i că e vorba, cu siguranță, de ceva mai complicat, întrucît cheia nu intra. Credeți că a venit personal ? Nici vorbă. L-a trimit pe unul din fiii săi și nu pe cel mai mare. Tînărul a rezolvat repede treaba ; a demontat

[1] Poem satiric grecesc, anecdotă burlescă scrisă în hexametri și iambi, în care se relatează aventurile eroilor.

[2] Pigres din Halicarnas, poet satiric grec, de origine cariană ; două surse antice îi atribuie *Batrahomiomahia*.

lacătul şi l-a făcut să funcţioneze. Băieţii ăştia nu învaţă decît să-şi folosească mîinile. Ce ar trebui să facă băieţii mei care au învăţat limbi străine şi matematică, să stea drepţi în faţa lor şi să-i admire ? Nu, nu prea te poţi bizui pe bunul simţ. Din păcate, trebuie să remarc că întregul oraş este de partea fratelui meu, fierarul, şi împotriva directorului de şcoală. Cînd oamenii vorbesc despre noi spun mereu : ce deosebire între cei doi fraţi : Unul are înţelegere, celălalt învăţătură! Bineînţeles, învăţătura este în cazul acesta mai puţin decît înţelegerea, adaugă directorul zîmbind amar.

Firește, îi întoarce zîmbetul domnişoara d'Espard.

Din păcate tocmai la tine acasă, nu prea ai parte de înţelegere, în oraşul natal ; uneori este de-a dreptul dezolant ! Directorul îşi întrerupe brusc ideea şi repetă de cîteva ori : o să-şi primească bineînţeles banii, cît mai repede cu putinţă.

Fără îndoială.

Aşa o să se întîmple... Domnii aceia de la academie trebuie să înţeleagă odată că merit o bursă.

Bietul director Oliver, nici el nu stătea pe roze, înghiţise multe nedreptăţi şi suportase multe neajunsuri. Fără îndoială că dreptatea era de partea lui, dar această dreptate era călcată în picioare de turma incultă. Ce să fi făcut, să fi capitulat ? Era hotărît să ţină capul sus şi să persevereze pe drumul ales. Era chiar scuzabil dacă exagera cu privire la cunoştinţele de limbi străine şi de matematică ale băieţilor săi. În realitate aceste cunoştinţe erau derizorii, băieţii nu voiau să înveţe, preferînd să meargă la unchiul lor, fierarul, sau să alerge după aventuri. Ce lovitură pentru director ; eforturile sale nu erau răsplătite.

Intră domnul Fleming, obosit şi cu pieptul supt, un tuberculos deghizat în cavaler. Salută cu un zîmbet : Bună dimineaţa, stimată domnişoară ! Apoi se înclină în faţa directorului.

Tocmai stăteam de vorbă, îi explică domnişoara. Domnul director a fost atît de amabil şi mi-a povestit cîte ceva despre oraşul său.

Așezîndu-se, domnul Fleming întreabă aruncînd o privire asupra mesei : Ce mai e nou prin ziare ?

Cred că nimic, îi răspunde directorul. Dealtfel nici nu am citit tot !

Domnul director a fost deranjat astăzi de sinucigaș, intervine domnișoara. Închipuiți-vă, l-a învinuit că este complice cu taurul la moartea sărmanei doamne.

Rîd și continuă să discute. Vorbesc despre marea nenorocire și directorul se miră că taurul, un patruped, a fost în stare să ia cu asalt stînca. Domnul Fleming, culmea, se dovedește la fel de priceput ca un țăran și le explică : Animalul are copite puternice și încovoiate cu care se poate agăța ; fiind atît de sălbatic și dezlănțuit s-a cățărat pe stîncă în cîteva secunde.

Ați fost și dumneavoastră acolo ?

Nu, domnișoara d'Espard a avut grijă să mă trimită la timp acasă.

Atunci erați încă bolnav, rostește ca pentru sine domnișoara.

M-am temut foarte mult pentru băieții mei, spuse directorul, dar ce puteam face ? E drept că și-au primit pedeapsa meritată, dar... Sper că de acum înainte vor ști să evite pericolele, să se țină departe de ele, atît cît se poate.

Sînt băieți destoinici, interveni domnișoara, s-au urcat primii pe stîncă și le-au arătat celorlalți drumul. Altfel ar fi putut să iasă și mai rău. Așa nu s-a pierdut decît o viață și o pălărie de damă.

Pe fața domnului Fleming trece o umbră. Frivolitatea domnișoarei îl indispune. Întreabă : Mergem, nu ?

Închipuiți-vă, spune ea ridicîndu-se, domnul Fleming mi-a promis o pălărie nouă. Nu mai pot de curiozitate. Da, da, să mergem ! Îi explică directorului : Vrem să trecem pe la stîna lui Daniel, prietenul nostru trebuie să-și bea laptele.

Nici nu ieșiseră din raza sanatoriului că întreaga lor dispoziție se schimbă. Tăceau. Oamenii nu pot să cînte la infinit pe aceeași strună, unele strune se rup, uneori cînți pe cea din urmă. Domnișoara d'Espard știa să vorbească despre tot și toate ; oare de ce nu spunea acum nimic ? Domnul Fleming era contrariat. El nu era vorbă-

reț din fire, nu se lansa în discuții aprinse, dar îi făcea plăcere să i se vorbească. Din cînd în cînd știa să intervină cu cîteva cuvinte subtile și inteligente, lăsîndu-l pe interlocutor să continue ideea. Așa era el. Dar domnișoara d'Espard !

În sfîrșit, iat-o că se hotărăște să spună ceva, ce nu mai suporta amînare : Azi vă conduc pentru ultima dată la stînă !

Vorbele ei loviră în plin. Nu se poate ! Cum ? spuse domnul Fleming. La orice m-aș fi așteptat ! Vestea ei îl găsise complet nepregătit. Plecați ?

Da, cei de la servici o chemaseră pentru a doua oară.

Domnul Fleming căzu pe gînduri. Nu mi-ați spus nici cînd v-au chemat prima dată.

De ce să vă fi spus ? Nu erați încă restabilit. La ce v-ar fi folosit ?

Amîndoi tac.

Merg așa. E o vreme frumoasă de sfîrșit de vară, în fața lor se deschide o vale largă, sînt tineri, iubesc viața. Și tac. Domnișoara d'Espard a trecut prin momente grele : cu paisprezece zile în urmă fusese înștiințată că trebuie să se întoarcă, de urgență, să-și reînceapă serviciul. Dar nu a plecat, pentru că nu putea să părăsească un bolnav care avea atîta nevoie de prezența ei. Chiar alaltăieri i se comunicase că a fost concediată. A primit vestea cu mult calm ; nici nu știe ce a oprit-o să-i spună domnului Fleming și, nu mai departe decît azi dimineață, a uitat complet de necazurile ei, ascultîndu-l cu atenție pe directorul Oliver care le avea și el, slavă domnului, pe ale sale. Era o fată și jumătate, nu se văicărea. Dar acum i se terminau banii și era obligată să vorbească.

A cîta chemare, ziceați ? Domnul Fleming speră poate într-o amînare și continuă : A treia scrisoare...

Nu, răspunde ea zîmbind, nu mai este nimic de făcut. Trebuie să plec imediat.

Deci, totul e zadarnic. Plecați mîine ?

Da, mîine.

Din nou tac. Domnul Fleming se oprește. Nu mai are nici un rost să meargă mai departe.

Domnișoara îi vine în ajutor. Ce casă e asta ? Parcă nu era aici. Haideți să o vedem.

Ajung la o mică şură în cîmp, un fel de şopron în care Daniel tocmai îşi adăpostise fînul cosit de curînd. Mirosul dulceag, învăluitor îi atrage. Intră în încăperea scundă să se odihnească. Coliba nu are uşă, soarele pătrunde, printr-o deschizătură largă, pînă la ei. Vrăbii mici vînează ţînţari, zburînd încoace şi încolo. Pe domnul Fleming îl prind amintirile, devine melancolic şi trist. Începe să vorbească despre casa lui. Nu e cine ştie ce, nu e un domeniu, nu e un castel, doar o casă de ţară modestă.

Vedeţi lucrurile prea în negru, îl consolează ea.

Poate, într-adevăr, privea lucrurile prea în negru. Oricum erau copacii, pădurea, mirosea a fîn, susura un pîrîu, peste pîrîu era un podeţ ; pe podeţ şezuse, nu o dată, şi pescuise cu un ac cu gămălie prins la undiţă în loc de cîrlig. Amintiri din copilărie, nostalgii, tristeţi pline de poezie la acest tînăr care călătorise, cu plămînii zdrenţuiţi, dintr-o ţară în alta. Îi împărtăşeşte dorinţa lui de a pleca acasă. Dar trebuie să mai rămînă un timp, aici, în munţi, să încerce să se însănătoşească. A fost o vreme cînd nu mai crezuse în nimic, cînd nu mai vedea nici o posibilitate de vindecare, dar atunci a apărut domnişoara d'Espard, reaprinzînd în el speranţa şi curajul. Nu, să nu încerce să-l contrazică, să nu minimalizeze nimic, îi este recunoscător pentru tot ceea ce a făcut, doar că nu vede cum va mai putea trăi după plecarea ei.

Despre asta vorbeşte.

Ea îl ascultă cu o secretă bucurie, între ei se stabileşte o comunicare tandră şi intimă, se confesează unul celuilalt, îşi zîmbesc şi sînt, în toate, de aceiaşi părere. Cînd îşi reaminteşte că mîine urmează să se despartă, domnul Fleming păleşte deodată şi buzele încep să-i tremure ; Ea ştie totdeauna cum să îl scoată din impas : Ce facem, nu mergem să bem lapte bătut ?

Nu. Ca să fiu sincer, acum îmi e totuna.

Ce prostie ! Nici nu vă mai recunosc !

Da, acum e totuna, repetă el.

Tăcere. Fiecare îşi urmăreşte propriile gînduri — poate gîndesc acelaşi lucru. Domnişoara d'Espard încearcă, din nou, să-i vină în ajutor : Nu cumva sînteţi îngrijorat de soarta mea ? Nu vă faceţi gînduri. Am destui bani ca să pot pleca de aici.

E uluit : Dumnezeule, asta ? Dar ce altceva ? Nu la bani se gîndise ; bani putea să-i dea el. Dar cum o să trăiască fără ea ?

Tăcere. Stă așa îngîndurată și-i privește mîinile subțiri ; inelul prea larg pare să-i alunece din deget. Aceste mîini nu pot fi folosite la nimic, gîndește ea, nu pot să lovească, nu pot să apuce, sînt atît de neajutorate încît au nevoie de mîngîiere și tandrețe. Vede din nou șosetele de mătase din picioarele lui și își amintește de camera lui de bolnav, de cămașa fină de noapte pe care a schimbat-o a doua zi pentru că pe ea apăruse o mică pată de cafea. Normal, așa sînt nobilii. În două rînduri el a devenit mai insistent arătîndu-i mai multă amabilitate decît putea ea primi. Ochii lui aveau atunci o strălucire posesivă. Firesc. Dar aceasta era boala, acum îl putea scuza mai ușor și, în general, ea însăși se simțise de atunci tot mai atrasă de el.

Nu știu ce putem face, spune... dacă aș rămîne aici...

Cîtă căldură și devoțiune era în vorbele ei. Ați putea renunța la postul dumneavoastră ? o întreabă direct.

Da.

Făceți-o, vă rog ! Eu voi aranja totul.

Această perspectivă îi însuflețește din nou. El nu mai are nici o rezervă, gesturile lui sînt tot mai tandre ; îi culege paiele de pe piept, îi scutură fînul de pe genunchi, o mîngîie, o cuprinde cu brațele. Unii numesc asta consimțire...

După aceea merg la Daniel. Ciudat, cît de tăcută a devenit bucuria lor, vorbesc în șoaptă, nu mai glumesc, privesc în pămînt. Atmosfera se destinde cînd ajung la stînă, unde sînt întîmpinați cu căldură și li se oferă lapte acru. Bătrîna menajeră refuză, la început, banii, dar pînă la urmă îi ia totuși, întinzîndu-le mîna în semn de recunoștință. Pe obrazul domnului Fleming se citește mulțumirea.

În drum spre casă trec din nou pe lîngă șura mică din mijlocul cîmpului și domnul Fleming spune : ce ar fi să intrăm să ne odihnim ? Domnișoara îl urmează cu privirile plecate...

Acum merg zilnic împreună la stînă după lapte acru și sănătate pentru plămînii bolnavi. E din nou ca înainte.

Domnul Fleming progresează vizibil ; își recapătă buna dispoziție și culoarea îi revine în obraji. În el se trezește un interes nou pentru tot ce îl înconjoară, citește cu aviditate ultimele știri din ziare și se năpustește asupra telegramelor. Doctorul îl întîmpină ca în primele zile cu autoritate reținută și bonomie, îl salută de departe și mătură pămîntul cu pana de la pălărie. De vreme ce doctorul nu se opune ca bolnavul să bea vin, cu măsură, acesta bea virtos și, uneori, întrece măsura. Nu face nici un rău, nu devine turbulent, are o comportare ireproșabilă, doar privirea îi devine fixă de parcă ar urmări o linie trasă cu creta. Domnișoara d'Espard e mereu alături de el.

Dar iată că se întîmplă un lucru ciudat. Domnul Fleming devine brusc îngrijorat de reputația ei. O roagă să o invite și pe domnișoara Ellingsen la plimbările lor, ca să fie în trei și să nu le mai dea prilej fetelor bătrîne ale preotului să cleveteasc㠖 Poate că domnul Fleming judecase bine lucrurile, dar poate că nici nu era vorba de un calcul ci doar de un impuls de moment, avea nevoie de o mică variație. Această convieţuire, această permanență în doi, începea să-l oboseasc㠖 ; cu cît se simțea mai refăcut, cu atît prezența domnișoarei îi era mai puțin necesară. În cele din urmă aceasta începu chiar să-l agaseze cu franţuzeasca ei. Bineînțeles, el cunoaștea limba și înțelegea tot, dar, uneori, îl irita. Mai ales cînd se afla în toiul unei discuții și ea îl întreba ceva, pe un ton afectat. În astfel de situații, refuza să-i răspundă, pretextînd că nu are habar de franceză, ceea ce îi făcea pe ceilalți să surîdă amuzați.

Domnișoara d'Espard se obișnuise tot mai mult să cedeze și acceptă și pretextul ieșirilor în trei. Ce-i drept, era puțin contrariată, începu să-și facă o mulțime de gînduri ; ce putea să însemne asta ? de ce tocmai domnișoara Ellingsen ? Era înaltă și frumoasă, dar privea puțin șașiu — oare acest defect îi dădea un farmec anume ? Și de ce neapărat un al treilea ? Domnișoara d'Espard nu se opuse ; o luă pe telegrafistă cu ei, dar nu încetă să-și pună fel de fel de întrebări : nu era o ușuratică, îi era credincioasă, nu flirta, nu bea, își petrecea tot timpul cu un singur bărbat, privindu-l cum își golește paharul. Ce putea să-l nemulțumească la ea ? Poate un conte avea motivele

lui. Nici domnişoara Ellingsen nu avea de gînd să mai rămînă multă vreme la sanatoriu. Doar pînă la sfîrşitul săptămînii. Aşa că fu primită în societatea lor. Fie ! Un pahar de vin ? Un fursec ? Cu plăcere. Dar să nu îţi imaginezi domnişoară că eşti o frumuseţe. Nici măcar cu un gram mai drăguţă decît mine. Nu ! Şi apoi, plîngi din orice, faci pe interesanta, înşiri poveşti şi minţi de stingi.

Aşa se făcură trei şi deoarece grupului lor i se adăugă şi cavalerul domnişoarei Ellingsen, domnul Bertelsen, iată că erau patru. Exact cît trebuia pentru o partidă de cărţi. Societatea putea acum, fără să stîrnească vreo obiecţie, să ocupe un colţişor în salonul de fumat.

Se simţeau bine. Regretau cu toţii că nu le venise ideea mai de mult. E de-a dreptul surprinzător cît de repede se împrietenesc oamenii. Bertelsen, cherestegiul, nu era nobil, nici vorbă în schimb era bogat. Se bucura de multă trecere în străinătate, în Southampton şi chiar în Le Havre, şi-apoi studiase şi, pe deasupra, aproape întregul sanatoriu Torahus era proprietatea sa. Avea deci toate motivele să-şi dea importanţă. Nu plătea el o bursă unui muzician care studia la Paris ? Bertelsen nu-şi compromitea societatea. El singur cerea să achite consumaţia cînd îi venea rîndul.

Uneori directorul Oliver onora societatea cu prezenţa sa şi bea chiar şi un pahar de vin, deşi era un adept al ordinii. Atunci cărţile de joc erau lăsate deoparte, respectabilul domn îşi lua un scaun, se aşeza şi era invitat să vorbească. Directorul nu era un filolog obişnuit, el era specialist, avea cunoştinţe deosebite. Acest bărbat foarte erudit nu rîdea niciodată. Avea un fel de a fi pe care unii îl considerau nenatural ; devenise orb la tot ceea ce îţi încîntă sufletul şi-ţi înveseleşte ochiul. Dar avea şi el meritele lui : o viaţă întreagă fusese sîrguincios şi modest, nu făcuse niciodată abuzuri, nu băuse şi nu jucase cărţi. Copiii şi-i crescuse în aceeaşi atmosferă de austeritate : dimineaţa tăia cu briceagul patru părţi egale dintr-un ziar pentru o anumită întrebuinţare. Copiii l-au întrebat odată de ce tocmai patru, şi tatăl le-a răspuns : nu am nevoie de mai mult, patru îmi ajung, făceţi-vă şi voi o regulă din asta !

Nu, risipitor și cheltuitor nu era, dimpotrivă, întotdeauna mulțumit cu tutunul lui ieftin, cu banii de cheltuială pe care îi fixa nevastă-sa, cu hainele lui modeste încheiate la piept. Îi era deajuns respectul de care se bucura. Cîțiva colegi invidioși îi atacaseră plini de elocință lucrarea de doctorat. Conștiincios, cum era, și-a supus toate argumentele unei cercetări minuțioase. S-a clătinat o clipă, dar a rămas în picioare. Acum putea să spună : m-am îndoit dacă sînt cu adevărat erudit, dar cărțile mele îmi confirmă aceasta. Priviți lucrarea mea de doctorat, are două pagini pline de bibliografie ! Orice îndoială fusese înlăturată.

Cînd directorul Oliver intra într-o societate părea la prima vedere pedant din cauza siguranței de sine și a cunoștințelor sale. Se putea măsura cu oricine și, cînd deschidea gura, ceilalți trebuiau să tacă. Dar se făcea repede înțeles, cunoștea explicația cuvintelor din lexicon pe de rost și nu i se întîmpla niciodată să vorbească pe de lături sau să folosească un neologism greșit. Asta era ceva pentru niște bieți oaspeți ai sanatoriului, adunați aici întîmplător, era chiar mult, dar nu era tot. În situații dificile te puteai duce la el dacă aveai nevoie de o părere autorizată ; acesta era marele său atu. El răspundea atît de bucuros, era chiar fericit, cînd putea să dea unele explicații filologice. Strălucea de satisfacție. Cu acest prilej putea vorbi despre sine, dar o făcea întotdeauna într-un fel nevinovat, chiar atrăgător. Nu era pretențios decît atunci cînd era vorba de bunăcuviință.

Avea unele îndoieli cu privire la sinucigaș : nu se putea ca omul acela să nu fi cunoscut engleza. Directorul îl găsise odată singur în camera inspectorului răsfoind un număr mai vechi dintr-un ziar englezesc. Ce motiv ar fi avut să o facă ?

Cu sinucigașul era ceva necurat la mijloc, asta putea să vadă oricine. Da, spuse domnișoara d'Espard, omul acesta are unele calități. Și, deoarece toți îi dădură dreptate, Bertelsen se simți obligat să adauge ceva de la el : Mai multe decît credem noi, doar că e puțin cam ciudat. Nu mă îndoiesc că știe și franțuzește, ba chiar și alte limbi !

Directorul se simte jenat, îi pare rău că s-a oferit să-i dea lecții sinucigașului, dar nu știe cum ar putea să repare lucrurile. Este foarte agitat și ceilalți își dau silința să-l calmeze convingîndu-l că nu a greșit cu nimic. Vor să-l sustragă și încep o discuție generală despre evenimentele zilei, cărți, cultură, institutele de domnișoare din străinătate. Directorul se simte din nou în elementul său: Dacă progresăm ? Bineînțeles ! Nu se compară cu ceea ce era înainte ! Ce sanatorii și hanuri existau la țară în copilăria mea ? Acum toți munții sînt plini de ele. Am sentimentul că am devansat un secol întreg, că ajungem din urmă Elveția. Ce știam noi de școli, de iluminism ? Și ce avem acum ! Nu-i de mirare că trecem drept unul din cele mai avansate popoare de pe glob. Avem doctori, preoți, jurişti și profesori, după care oftează multe țări, știința noastră știe să beneficieze prompt de tot ce produce cultura marilor națiuni, ne descurcăm bine, știm să ținem pasul. Da, da, progresăm. Iată aici, aceste două tinere doamne care au profitat din plin de evoluția generală a învățămîntului nostru modern. De altfel lucrul cel mai îmbucurător în dezvoltarea noastră este, fără îndoială, îmbunătățirea condiției femeii. Tovarășele noastre de viață pot, în sfîrșit, să se afirme în societate la fel cu bărbații, să-și aleagă, ca și aceștia, drumul propriu. Nu este adevărat că sînt un om cu concepții retrograde, un pedant, care se ocupă doar de trecut, cum afirmă unii invidioși. Da, dumneavoastră zîmbiți, dar asta e realitatea. Un oarecare Reinert, fiul paracliserului din orașul nostru, nu mi-a iertat niciodată că am obținut titlul de doctor. Am fost colegi de școală și de facultate, dar eu eram mai bun decît el și asta îl irita. Era un băiat cheltuitor, și-a ruinat tatăl și, în cele din urmă, bietul bătrîn a fost nevoit să ceară un acont din banii de Crăciun pentru a-și scoate fiul din încurcătură. Pe scurt : băiatul nu lucra conștiincios ; i-au trebuit doi ani mai mult decît mie ca să-și dea examenul, deși exemplul meu ar fi putut să-l ambiționeze. Acum e profesor suplinitor într-un orășel din vest și cu siguranță că nu va avansa niciodată. În orice caz a strîns destulă invidie și venin ca să mă atace. A scris că eu am anexat la lucrarea mea de doctorat două pagini de biblio-

grafie doar pentru a demonstra cît sînt de erudit, majoritatea surselor indicate neavînd nimic de-a face cu conținutul lucrării. I-am răspuns liniștit și la obiect, adăugînd că probabil ura personală ce mi-o poartă îl orbise în asemenea hal. Un coleg i-a venit în ajutor. Nici de capul lui nu era cine știe ce ; un radical. Acest individ m-a acuzat că aș fi un tipicar ridicol cu o gîndire anacronică. Pe mine, care nu fac altceva decît să le facilitez oamenilor accesul la o dezvoltare superioară ! Pot să afirm, sus și tare, că în această privință am conștiința curată. Începusem chiar să le țin conferințe concetățenilor mei. Ce-i drept nu a mers, dar nu din vina mea ! Închipuiți-vă : tocmai expuneam o temă din istoria greacă și am amintit de Tucidide. Dar iată că un tip, care nu era pesemne în toate mințile, mă întrerupe rîzînd și întreabă, dacă nu mă refer cumva la Dides cel gras ! Bineînțeles că, în situația aceea, nu am mai putut face nimic. Întregul auditoriu începu să rîdă. Am coborît de pe catedră renunțînd să mai țin vreodată cuvîntări. Totul era inutil și, totuși, lucrurile nu s-ar fi petrecut așa, dacă ascultătorii mei ar fi învățat mai multe la școală. Mai multă școală da, da, mai multă școală ! De aceea mi-am consacrat tot timpul, toată viața pentru ridicarea poporului. Cred că orice slujnică ar trebui să aibă posibilitatea să-și dea bacalaureatul, pentru a deveni un om învățat. Respect ideile progresiste. Mai ales în problema femeii : evoluînd, cucerindu-și toate drepturile în viață, înseamnă, după cum spune un mare englez, că lumea s-ar dubla ! Așa ar trebui să fie pretutindeni : Școli și cursuri pentru mic și mare, pentru bărbați și femei, școli, institute de învățămînt de toate gradele. Așa va fi, o să vedeți. Femeia poate azi să devină ceea ce vrea. Peste tot dai de studente, viitoare judecători, medici, profesori. Avem școli pentru toate profesiile : școli industriale, de desen, de comerț, cursuri de limbi străine, seminarii, școli pentru debili mintali în care pînă și cretinii învață să silabisească, așezăminte unde ciungii pot deprinde o meserie, folosindu-se de degetele de la picioare, peste tot școli și iar școli.

Dar iată că directorul este întrerupt din discursul său fulminant de un incident neașteptat. În fața ferestrei apar

cei doi prieteni nedespărțiți, sinucigașul și Anton Moss. Aceștia se așează în scaunele de nuiele de pe terasă. Par înfrigurați. Primul care îi observă este directorul. Iată-i pe cei doi, exclamă el. Bertelsen propune să fie invitați la un pahar cu vin. Domnișoara d'Espard se oferă să-i aducă. Ea nu poate fi refuzată ! Toți văd prin fereastră uimirea pe care le-o provoacă celor doi camarazi această invitație. Se consultă între ei neștiind cum să răspundă la astfel de amabilități. În acest timp domnișoara așteaptă în fața lor, privind stingherită în jos, și zîmbește. În cele din urmă vin toți trei.

Li se face loc, li se toarnă vin în pahare, li se oferă țigări, li se împing scrumierele mai aproape, dar oaspeții nu fac nimic, absolut nimic. Pesemne că Bertelsen mizase pe o mică reprezentație din partea sinucigașului, poate pe o bîrfă amuzantă, dar nu. Camaradul acestuia, Anton Moss, pare a nu se simți deloc în largul său, în această societate distinsă. El încearcă să-și ascundă bandajele de la degete, se fîstîcește și răstoarnă paharul. Nu face nimic ! spune domnișoara d'Espard. Toți sînt binevoitori, inclusiv directorul. Acesta încearcă să lege o discuție : Domnii vin de afară, nu ? Nu i-ați văzut pe băieții mei ?

Ba da, răspunde sinucigașul, s-au dus la pescuit.

Bănuiam eu ! Se spune că apele de munte sînt viclene și periculoase ; Le-am interzis băieților să se ducă acolo, dar... Erau singuri ?

Nu, era și un bărbat cu ei care zicea că e primar. Un bărbat tînăr.

Normal, ăștia se adună cu te miri cine.

Bertelsen intervine ironic : Auzi, primar — ce-o fi căutînd această înaltă autoritate aici ?

S-a interesat de cei ce locuiesc la sanatoriu. Prietenul meu și cu mine i-am numit pe toți.

Domnul Fleming simte brusc că se înăbușe. Cînd se simte privit se apleacă și își face de lucru, sub masă, cu pantofii. Nu, de data asta nu am nimic ! o liniștește el pe domnișoara d'Espard, care se temea de o nouă hemoptizie. Și, totuși, era ceva, domnul Fleming avea o vizibilă indispoziție, zîmbetul i se stingea și el căzu într-o muțenie deplină. Pentru a-l sustrage, domnișoara d'Espard încearcă

să schimbe vorba : În acest caz, domnule director, autoritatea însăşi fiind alături de băieţii dumneavoastră, puteţi sta liniştit !

Nu sînt deloc liniştit ! răspunde directorul mînios, apoi se ridică, mulţumeşte şi repetă că el le-a interzis, le-a interzis cu desăvîrşire !

Tare s-a mai supărat pe băieţii lui ! comentă Bertelsen după plecarea directorului.

Nu mă miră deloc, îi explică domnişoara d'Espard. Este cu siguranţă un tată exemplar.

Un om deosebit, întări Bertelsen. Cît a învăţat şi cîte ştie !

Domnul Fleming se ridică. Cei doi camarazi interpretară gestul său drept un semn discret că petrecerea se terminase, de aceea se sculară şi ei, mulţumiră şi plecară Nu, nu, cei doi nu prea îşi găseau locul în societate. Sinucigaşul ? Schimbase el atmosfera generală, adusese puţină nebunie, înflăcărase spiritele ? Sau se ţinuse de-o parte, ca o pasăre rară, stîrnind curiozitate ? Camaradul său era mult mai simpatic, dar era o adevărată ruşine să te arăţi oamenilor plin de plăgi supurînde şi buboaie. Bertelsen spunea că nici nu îndrăzneşte să pomenească numele bolii lui Anton Moss. Globii ochilor aproape îi ies din orbite, gura i se strîmbă. La revedere, spuse domnul Fleming şi părăsi încăperea.

Domnişoara d'Espard îl urmă. Îl găsi aşteptînd-o. Avea din nou nevoie de ea, îi devenise iar indispensabilă. Nu se putea lipsi de ocrotirea ei. Cu siguranţă se întîmplase ceva : domnul Fleming era evident neliniştit. El, care îşi păstra calmul în orice situaţie, ca un adevărat conte, făcea acum o figură jalnică. Prezenţa tonică a franţuzoaicei îi era mai necesară ca oricînd.

Urcară scările şi intrară în camera domnului Fleming. Nu e nimic serios, o linişti el, am o zi nefastă, atît.

Nu sînteţi încă pe deplin restabilit, căută ea să-l scuze.

Nu. Domnul Fleming se caută nervos în buzunarul de la piept : În eventualitatea că mi s-ar întîmpla ceva, orice, nu se ştie niciodată...

O să vă însănătoşiţi cu siguranţă.

Nu, nu e vorba de moarte.. Poate şi asta. Vă puteţi care imagina ce puţin chef am acum să părăsesc această lume ? M-aş face sclav să pot rămîne în viaţă, aş deveni şi criminal, numai să pot trăi. Acum e altceva. Adică, de fapt... Vorbesc incoherent, dar chiar aşa e.. Dacă ajung la închisoare nu pot supravieţui.

Domnişoara este complet derutată, dar încearcă să-l liniştească : Cum o să fiţi închis ? Ce prostie mai e şi asta ?

Am primit un avertisment. Adevărul e că nu am numai prieteni, ci şi duşmani ; cîţiva din ei m-au urmărit pînă aici. Pot vorbi deschis cu dumneavoastră ?

Bineînţeles ! răspunse ea rîzînd din toată inima.

Domnul Fleming nu şi-ar fi putut găsi un confident mai potrivit căruia să i se încredinţeze. Domnişoara d'Espard nu era o copilă care rătăcindu-se într-o pădure să nu mai găsească drumul înapoi. Nici vorbă.

Nu sînt un om fără pată, spune el şi zîmbeşte trist.

Ea caută să-i vină în ajutor : Bineînţeles, nici eu nu sînt. Nimeni nu este imaculat.

Totul e cît se poate de clar :

De fapt, nu fusese o eroare, nu încape nici o îndoială. A fost o acţiune deliberată şi ar fi gata oricînd să o repete. Totul a început atunci, cînd moartea pusese ochii pe el. Aceasta s-a întîmplat atît de neaşteptat şi de violent. Nedreptatea era prea mare, scuipa sînge şi se topea pe picioare ! Nu avea nici o perspectivă de salvare, dacă nu acţiona rapid. Era ea capabilă să înţeleagă asta ?

Privirile ei îl asigurau că poate continua.

Atunci a acţionat cu atîta abilitate, încît doar o revizie foarte severă ar fi putut găsi, într-un singur loc, o greşeală nevinovată ; un zero, practic o nimica toată. Apoi a părăsit ţara şi a venit aici, la sanatoriu. Să fi fost oare acesta locul cel mai potrivit, avea el să găsească aici ceea ce căuta ? I-a mers cînd bine, cînd rău, dumnezeu ştie, poate că făcuse o alegere greşită. Tot timpul îl încercase un sentiment neplăcut, o apăsare, o jenă. Nu întîmplător se interesa de ultimele ştiri din ziare şi nu pîndea degeaba telegramele. Dealtfel nici nu era bine să se arate prea curios ca să nu trezească bănuieli şi să se dea de gol. Trăia pe un teren nesigur.

Domnișoara d'Espard nu se arătă speriată. Pentru ea situația nu era dezastruoasă. Această ființă mică și vitează privea lucrurile cu înțelegere și chiar cu oarecare umor. Seninătatea cu care îi ascultase confesiunea îl însufleți pe nefericit ; nu se mai simțea vîndut și trădat, ea îl ocrotea.

Continuă să-i explice : după ce avea să se vindece și să-și recapete puterile, era hotărît să se predea singur și să-și ispășească pedeapsa fără să crîcnească, cu bucurie chiar. Dar să mi se dea răgaz ! izbucni el. Să nu fiu aruncat în suferință, să nu fiu lovit de moarte înainte de a-mi duce la capăt tratamentul...

Domnișoara avea unele nelămuriri, de aceea el îi mărturisi totul : bineînțeles, nu era un nobil din Finlanda, venea de la țară, dintr-o gospodărie mică, cu un cal și patru vaci. Ce mult însemnase pentru el viața în aer liber ! Dar pe urmă lucrase șase ani într-o bancă, unde nu avusese nici o singură zi fericită. Era băiat de țăran și știa exact că un taur era un animal cu copite despicate ; rădăcinile sale îl mînaseră din nou către sat. Nu degeaba căutase el stîna lui Daniel, încăperile acelea umile, cănile pline cu lapte, patul așternut cu blănuri. Toate acestea aveau să-i redea sănătatea, nu-i așa ?

Da.

Ce altceva mai putea să-l vindece ? La dracu ! Idioții ăia nu puteau să înțeleagă toate astea. Ei l-ar fi arestat cu prima ocazie. Nu era aventurier, nu era grandoman, nu alesese Parisul cu hotelurile lui luxoase, se așezase aici să-și cheltuiască avutul, nu avea nevoie decît de aer curat, de munți și de cer. De ce se dăduse drept conte ? Era simplu : titlul îl punea la adăpost. Un Fleming era mai greu de învinuit decît un Axelson. Vorbea cu oarecare nostalgie : Acasă mergeam, dimineața și după-amiază, în grajd, de două ori pe zi, tatăl meu e mort, pe mama o cheamă Lisa. Cea mai mare bucurie a ei este să-și știe fiul sănătos aici în munți. În comparație cu alte femei de pe la noi ea are o anumită noblețe ; a fost întotdeauna mîndră că eu am ajuns să lucrez la bancă. De ar muri la timp ca să nu fie martoră la această catastrofă.

Toate acestea o cam tulburară pe domnișoara d'Espard, dar reuși, totuși, să-și păstreze calmul : Nu o luați, chiar așa, în tragic.

Oricum nu mai exista nici un dubiu : într-o bună zi tot avea să fie arestat. Era doar o problemă de timp. Chiar acolo, în mijlocul petrecerii, s-a rostit un cuvînt care l-a sfredelit.

Domnul Fleming își scoate acum portfeuille-ul și pune pe masă un teanc gros de hîrtii. Vreau să fiu pregătit, spune el. Ăștia sînt bani, ce să fac cu ei ? Să le dau foc ?

Sper că nu vorbiți serios.

Nu tocmai. Dar nu mai am timp să-i pun într-un loc sigur. Chiar în acest moment poate se află afară cineva care mă suspectează, înțelegeți la cine mă refer.

Lăsați-i în grija mea, se oferi domnișoara să-l ajute. Chiar vreți să-mi faceți acest serviciu ? Riscați asta ?

În loc de răspuns fața ei se luminează într-un zîmbet.

Din păcate, nici situația dumneavoastră nu este foarte sigură. Mi-am dat seama de asta acum cîteva zile. Am fost văzuți prea mult împreună ca să nu stîrniți bănuieli. De aceea v-am propus să o atrageți pe domnișoara Ellingsen și, prin ea, pe domnul Bertelsen în cercul nostru.

Domnișoara d'Espard luă teancul de bani de pe masă și-l ascunse adînc în decolteul corsajului. Deocamdată stau bine aici, spuse ea.

Bine. Firește ar fi putut să ardă banii, continuă el. Dar dacă nu murea, cine știe, nu era exclus să supraviețuiască pedepsei ; boala sa era extrem de capricioasă, luase pînă acum cele mai ciudate întorsături. Dacă ar fi scăpat cu bine din închisoare...

Domnișoara d'Espard schiță un gest de aprobare. Nu era nevoie să-i spună mai mult, cine n-ar fi fericit, ca, la ieșirea din închisoare, să găsească ceva bani puși deoparte.

Vreau să vă mai spun că sînt hotărît să neg totul, absolut totul de la a la z, ca să nu aveți neplăceri aici în sanatoriu din pricina prieteniei noastre. Ce altceva aș putea să fac ? Și apoi ce crimă am săvîrșit ? N-am făcut decît să-mi asigur o posibilitate de existență.

Firește. Aveți perfectă dreptate.

Erau atît de legați, atît de uniți în secretul lor ; nici nu număraseră banii, nici o sumă nu fu numită. Cînd dom-

nişoara d'Espard părăsi încăperea, jumătate din neliniştea domnului Fleming pierise. Totul se petrecuse atît de firesc.

Abia trecură cîteva minute şi ea bătu din nou la uşa lui. Îl avertiză că la sanatoriu nu se afla primarul din sat, ci jandarmul.

Domnul Fleming se sperie puţin la gîndul că ea coborîse special şi le pusese întrebări imprudente servitorilor, dar domnişoara îl linişti cu un zîmbet şiret. Am întrebat de băieţii directorului, atît.

Aşa, deci jandarmul... şi ?

Acela care a fugit cu iubita lui Daniel.

Ce mi-e primarul, ce mi-e jandarmul ; e doar o problemă de timp, gîndi domnul Fleming. Azi este miercuri, trebuie să plec urgent.

După toate aparenţele nu existau motive de îngrijorare : jandarmul venise de la pescuit, părăsise apoi sanatoriul şi plecase acasă ; îl văzuse chiar domnişoara d'Espard plecînd. Oricît de importantă ar fi fost misiunea sa, cele petrecute l-au compromis definitiv. Tot sanatoriul se amuza acum pe seama jandarmului : căzuse în apă, era leoarcă de sus pînă jos, pînă şi chipiul, cu şnur auriu şi cap de leu, arăta ca o cîrpă de bucătărie. Ce-aţi păţit ? îl întrebară unii, printre care şi domnişoara d'Espard. Nu merită să vorbim despre asta, răspunse jandarmul, un mic accident, un pas greşit pe o stîncă, am alunecat şi... nu putu să ascundă că fusese salvat de băieţii directorului.

Ce băieţi minunaţi ! Ce n-au încercat ? I-au întins mai întîi un băţ, ca să se poată agăţa, dar văzînd că jandarmul era împotmolit în nămol, cei doi au sărit în apă şi l-au scos în sfîrşit la suprafaţă. Grozavi băieţi, dornici de aventură, dar plini de bărbăţie ! Acum erau în pat şi hainele lor se uscau pe frînghie.

Domnul Fleming şi domnişoara d'Espard puteau să răsufle liniştiţi. Beau vin, se veseleau, rîdeau din toată inima, băteau din palme — umor negru.

Ea îl tachina : ce spaimă putuse să tragă la apariţia jandarmului ; un biet pescar care intrase la apă, doamne ajută !

Domnul Fleming, contaminat pentru o clipă de euforia ei recunoscu că, de data aceasta, jandarmul plecase cam feştelit. L-am văzut chiar eu cum se tîra spre casă ca un cîine plouat.

Nimic de zis, continuă el, atitudinea lui fusese politicoasă şi corectă. Dacă ar fi folosit cătuşele ude mi-ar fi distrus, cu siguranţă, manşetele.

Franţuzoaica se amuza copios de umorul prietenului ei bolnav. După ce şi-au epuizat toate resursele de veselie, ea a recurs la vechea ei glumă, începînd să vorbească stricat franţuzeşte : cafea cu... *avec lit*... pat.

Cu mine nu aveţi voie să vorbiţi franţuzeşte, spuse el zîmbind cu înţeles. Din anumite motive !

Mai tîrziu, cînd începuse să se întunece, el o rugă să-i restituie o parte din bani. Cu acest prilej fu silit să îi deschidă bluza la spate. În aceeaşi clipă se aruncară într-o îmbrăţişare disperată, un torent de tandreţe, de săruturi, de lacrimi, o declanşare aproape isterică. Tensiunea îi vlăgui pe amîndoi. Chiar dacă ea suferise o mică decepţie, aflînd că el nu era nici latifundiar, nici conte, avu totuşi destul tact să nu o arate. El o cucerise prin mărturisirea făcută şi era, oricum, un bărbat atent, cu maniere alese, cu o fineţe înnăscută şi apoi mai avea şi un inel preţios şi un teanc de bancnote.

Apropo de bani, el îi atrase din nou atenţia să fie prudentă, şi, la nevoie, să-i ardă.

Pentru nimic în lume ! strigă ea.

Se despărţiră mai sărbătoreşte ca oricînd. Asta fusese dorinţa lui. Se iubiră cu disperare, se sărutară, îşi făcură jurăminte. Noapte bună ! Aş fi vrut să vă dau acest inel, dar el vă poate compromite. Se sărutară din nou : Noapte bună ! Se despărţiră fără ca el să fi scos vreo bancnotă din teancul de bani. Fusese doar un pretext.

În dimineaţa următoare ea merse pînă la uşa lui şi ascultă. Cizmele erau afară. Bătu delicat în uşă şi aşteptă, ca de obicei, să audă cheia răsucindu-se în broască şi foşnetul cearceafului, cînd el se va întinde din nou pe pat. Nimic. Bătu iar. La fel. Apăsă pe clanţă, uşa nu era încuiată şi domnişoara d'Espard intră. În cameră nu era nimeni. Toate lucrurile se aflau la locul lor. Patul era

neatins. Pe pereți atîrnau hainele lui. În colț văzu cele două cufere cu cheițele în lacăte. Doar valiza de mînă lipsea.

Își plimbă privirea prin cameră și înțelese totul. Poate că se și așteptase la asta. Pentru început încuie ușa pe dinăuntru. Mai făcuse și altădată la fel, cînd domnul Fleming nu se simțea bine și nu cobora din pat. Cînd fata bătu, să anunțe dejunul, domnișoara îi explică, prin ușa întredeschisă, că domnul conte a răcit și dorește ca masa să le fie servită, ca de obicei, în cameră. La sosirea mîncării, luă ea însăși tava, nelăsînd fata să privească în cameră. Acum trebuia doar să mănînce cîte puțin din fiecare farfurie.

Timp de trei zile procedă așa : noaptea descuia și mergea să se culce în camera ei, iar dimineața revenea în camera domnului Fleming. Cizmele lui rămîneau în continuare în fața ușii.

Stă așa singură și-și face fel de fel de gînduri ; cum va sfîrși oare povestea asta ? Nu își pierde curajul ; își trăiește din plin claustrarea și spaima. Ciudat, simte chiar un fel de siguranță la gîndul că se află în posesia unui teanc de bancnote, pe care l-a ascuns provizoriu în tapițeria unui scaun.

Numai de ar fi reușit domnul Fleming să prindă trenul ! De s-ar afla acum departe și în siguranță, nu prizonierul propriei lui disperări ! Nu era încă restabilit, transpira din orice. Singurul lucru, care-l făcea să reziste, era voința de a trăi, extraordinara lui energie în fața primejdiei. Dumnezeu știe cum se va descurca.

Dar iată că, într-una din zile, îl văzu pe fereastră, din nou, pe jandarm în curtea sanatoriului. Uniforma îi era uscată și chipiul călcat. Oare de data asta venise cu un scop precis ? Plecă imediat după ce își luă masa de prînz. Firește, își spuse domnișoara, căutînd să se autolinițească, un om bolnav la pat trebuie lăsat în pace.

În cea de-a treia zi se întîmplară două lucruri neașteptate : mai întîi sosi poștașul, care-i înmînă domnișoarei o cutie mare rotundă ; era o pălărie. Domnul Fleming nu-și uitase promisiunea. Respiră adînc și se liniști ! Acum avea dovada că el ajunsese cu bine în Kristiania. Situația lui

nu putea fi atît de critică, dacă fusese în stare să se gîndească la o pălărie de damă. Liniştită pentru moment, domnişoara deschise chiar acolo, în camera în care veghiase trei zile în şir, cutia şi probă, plină de curiozitate, pălăria cea nouă în faţa oglinzii. Un dar minunat, o adevărată bijuterie, doar puţin cam costisitoare.

Celălalt eveniment important din ziua aceea a fost sosirea avocatului Robertson la Torahus ; eveniment care a pus capăt claustrării domnişoarei d'Espard. Zvonurile despre repetatele vizite ale jandarmului şi despre scopul anchetelor sale a ajuns şi la urechile avocatului şi iată-l urcînd scara şi bătînd la uşa domnului Fleming. Încă înainte de a intra în cameră, acesta îşi anunţă prezenţa, cerînd permisiunea să-l salute pe pacient.

Domnişoara d'Espard deschise uşa. Fie ce-o fi ! Era dîrză, abilă, aproape impertinentă.

Avocatul privi în jur cu o uimire prefăcută. Întrebă : dar... unde e pacientul ?

Din păcate nu ştiu, răspunse domnişoara, privindu-l drept în ochi. Cum aşa, dar cine ar putea să ştie ?

Cred că numai el, îi replică ea. Dar nu vreţi să luaţi loc ?

Ce să înţeleg, contele a şters-o ?

Domnişoara nu-i putea da detalii. Tot ce ştia era că azi dimineaţă, cînd intrase în cameră, domnul Fleming nu se mai afla acolo.

Ştiţi ce infracţiune a comis ?

Nu ştiu. A comis vreo infracţiune ?

Habar n-am. Şi-a achitat nota de plată şi a dispărut. Unde ar putea să fie ? Nu cumva s-a certat cu dumneavoastră şi a plecat la stîna lui Daniel ?

Noi doi nu ne-am certat niciodată, îi răspunde ea scurt. Şi, cu siguranţă nu este la Daniel.

Vă rog să nu mi-o luaţi în nume de rău, schimbă tonul brusc avocatul Robertson. Credeam că e vorba de o mică neînţelegere.

Între noi nu au existat neînţelegeri. Nu ne-am cunoscut chiar atît de bine. Stăteam de vorbă doar ocazional.

Sînt dezolat de cele întîmplate, îi mărturiseşte avocatul. Poate că a plecat într-o excursie şi se întoarce. Un

loc ca ăsta este supus la tot felul de clevetiri care ajung la ziar şi în atenţia opiniei publice ; reputaţia noastră are mult de pierdut din această cauză.

Firește.

Mă înțelegeți, nu-i așa.

Bineînțeles. De ce credeți că am stat aici cu ușa încuiată pînă ați venit dumneavoastră ?

Avocatul îi aruncă o privire cercetătoare. Nu poate să o aprobe întrutotul. De aceea îi atrage atenţia : Nu este exclus ca primarul să vină aici şi să vă chestioneze. Vă rog să nu luaţi lucrurile în tragic. Şi apoi, domnul Fleming ar putea să se întoarcă. Faptul că şi-a lăsat bagajele aici este un semn bun.

Așa mă gîndesc și eu.

Pînă atunci, cred că e bine să încuiem geamantanele şi să aşteptăm. Dacă ceva nu e în ordine... Ferească sfîntul, să nu fie aşa, nici nu vreau să mă gîndesc. Martor mi-e cel de sus, dacă aş crede că domnul conte are o încurcătură cu poliţia, aş fi primul care l-ar denunţa. Dar el rămîne în ochii mei un nobil de cea mai pură speţă. Dealtfel, poate că este urmărit pentru un motiv cu totul neîntemeiat, dar, şi în acest caz, sanatoriul suportă consecinţele. Mi-ar displace să fie prins pe aici prin împrejurimi. Nu ne rămîne decît să aşteptăm.

Avocatul avea toate motivele să fie prudent. Sanatoriul Torahus, această construcţie nouă, avusese, nu o dată, ghinion. În primul rînd cu acele decese compromiţătoare, apoi cu o anumită prinţesă englezoaică, soţie de ministru, de care toţi evitau să mai vorbească. Sanatoriul nu avea nevoie de o nouă tulburare, datorată, de data aceasta, unui conte finlandez. Avocatul nu avea nici un interes s-o dea pe domnişoara d'Espard pe mîna justiţiei pentru presupusa ei complicitate la dispariţia contelui. O asemenea măsură nici nu s-ar fi potrivit cu felul lui de a fi. Aici el era patronul, un fel de tutore al tuturor, singurul lucru important, în clipa de faţă, era să găsească o soluţie onorabilă.

Reflectă o clipă la cele întîmplate şi spuse : Dacă azi dimineaţă nu l-aţi mai găsit aici, înseamnă că ar putea avea un avans de opt ore. E puţin şi mă tem să nu-l văd

adus înapoi sub escortă, în cazul că nu s-ar întoarce de bunăvoie. Opt ore deci ; trenul de dimineață a plecat la șase și cincisprezece minute. Presupunînd că domnul Fleming nu își face apariția, în cursul zilei de azi, aștept pînă mîine.

Bine, încuviință domnișoara.

Da, da, am să aștept pînă mîine. Dar știți, stimată domnișoară, ce am de gînd să fac după aceea ? întrebă el cu o expresie hotărîtă. Mă voi duce eu însumi la primar. Asta ne scutește de a-l mai vedea aici, fiind, în același timp, și mult mai avantajos pentru noi. Dacă ne gîndim bine, nici primarul și nici satul nu sînt interesați să ne facă vreun rău. Plătim impozite mari, dăm de lucru țăranilor, le cumpărăm acestora, la prețuri bune, produsele și vitele, într-un cuvînt, datorită nouă, prosperă întreaga regiune.

VII

DIRECTORUL ȘI CEI DOI FII AI SĂI AU PLECAT, cherestegiul Bertelsen a plecat, domnișoara Ellingsen a plecat ; Da, vine toamna, sezonul de vară la munte a luat sfîrșit.

Nu se putea spune că nu mai erau oaspeți destui, mici rentieri, văduve de pastori, soțiile unor comercianți mărunți, femei nervoase, a căror suferință nu avea leac, tineri sportivi, accidentați în competiții, veniți aici la tratament. Fel de fel de lume. Apoi mai soseau oaspeți noi în locul celor care părăsiseră sanatoriul. Aceștia erau mai mult în trecere, turiști care cutreierau munții și rămîneau de obicei doar peste noapte. Ei nu puteau intra în vederile avocatului pentru eventualele reclame date la ziar. Cu toate acestea erau bineveniți, deoarece, se pare, aduceau sanatoriului un cîștig mai mare decît pacienții stabili.

Dintre clienții mai vechi nu rămăseseră decît doi : sinucigașul și camaradul său, cel cu eczema. Aceștia nu puteau să fie urniți de acolo cu nici un chip. Ei erau, din păcate, cei mai puțin agreați ; primul pentru ce avea pe dinăuntru, cel de-al doilea pentru ceea ce avea pe dinafară, dar ei rămîneau aici din fidelitate sau ca să-i contrarieze pe ceilalți.

Nu deranjau pe nimeni, nu erau gălăgioși, nu încercau să se facă remarcați, erau doi domni fără importanță, doi bieți oameni. Zi după zi, viața lua o întorsătură stupidă pentru amîndoi : citeau afișele de pe stîlpi, studiau ghidurile, seara jucau cărți cu inspectorul și cu elveținul, la prînz luau masa cu bolnavii de nervi care își înghițeau pastilele și prafurile calmante la semnalul clopoțelului. Așa le trecea vremea.

În ultimul timp însă, sinucigașul începuse să practice, ca divertisment, plimbările în aer liber și ascensiunile în munți, spre a-și menține forma fizică. Ciudat om ! La început părea să nu trăiască decît pentru sinucidere și acum dintr-o dată era de altă părere. Oare nu declarase el însuși că își amînă sinuciderea doar pînă va găsi o formă care să nu fie mai prejos de crimă ? În tot acest timp mîncase, se îmbrăcase, acționase, fiind totodată și martorul lucid al stupidității acestei comportări. Se cercetase îndeajuns, chiar se suspectase. Acum era altul. Să fi fost aerul de la Torahus de vină sau își cîștigase o nouă înțelepciune ? Devenise mai sociabil, mai rezonabil, atît cu sine, cît și cu ceilalți. Dacă se întîlnea cu cineva, în fața ușii, se dădea la o parte, despre sinuciderea sa vorbea acum cu o anumită detașare. Cînd Anton Moss, camaradul său, îl ironiza, sinucigașul afirma că fiecare punct de vedere este relativ și fiecare părere trecătoare.

Extraordinar ! Un om care se salvează pe sine și pe ceilalți ! Cît de vii, cît de nemuritori putem să fim ! Chiar, dacă nu ești cîntăreț, poți cutreiera munții cîntînd liber și plin de voioșie. Totul e în funcție doar de cît o să țină această stare de beatitudine.

Sînteți căsătorit ? îl întrebă camaradul său.

Căsătorit ? Nu.

Dar ați fost căsătorit ?

Ce vă priveşte ! răspunse sinucigaşul tăios. Nici eu nu vă întreb dacă suferiţi de o boală pe care prefer să nu o numesc.

Moss tresări. Apoi continuă : Oricum cred că aţi depăşit faza acută a situaţiei. Cine naiba s-ar sinucide din cauza unei femei.

Sinucigaşul păru o clipă deconcertat, dar apoi izbucni: Nu v-am cerut să-mi spuneţi ce am de făcut !

Tăcere. Buzele tremurătoare ale sinucigaşului trădau dorinţa de a se confesa. Era terorizat. De unde aţi aflat ? strigă el. Ascultaţi pe la uşi, poate v-au spus slujnicele că vorbesc în somn ? Da, da sîntem expuşi la multe !

Cu toate ieşirile lui sinucigaşul era un om minunat. Dacă avea un secret, făcea totul să şi-l apere. Nu dorea cîtuşi de puţin să pară împovărat de un destin tragic, ca unul, să zicem, ruinat la bursă sau părăsit de nevastă. Dar, de ce dracu, nu putea să se abţină ? Se rupsese în acel moment o coardă în el ? Începu din nou să vorbească pe un ton superior, afectînd un uşor cinism : În fond aveţi dreptate : cine naiba se împuşcă din cauza unei femei. Cine face aşa ceva, pentru a se răzbuna pe o femeie, nu se pedepseşte, de fapt, decît pe sine. Pentru moment s-ar putea ca femeia respectivă să sufere un şoc, dar, în scurt timp, totul îi devine indiferent, mănîncă şi bea, este preocupată de bucle ei, se gîndeşte din nou la găteli. Cine ştie, s-ar putea să se simtă chiar mîndră că a fost apreciată la valoarea unui glonţ de revolver ; creşte în proprii ei ochi, pentru că un bărbat s-a împuşcat pentru ea. Nu aş vrea să mă înţelegeţi greşit, nu vorbesc de o anumită femeie, ci de femei în general.

Fără îndoială, răspunse Moss. Dar, de data aceasta, probabil că a surprins o nuanţă neobişnuită în vocea camaradului său. Moss avea ochi slabi, dar urechi foarte bune. Se temea poate de o confesiune sentimentală, de aceea abordă un ton glumeţ şi ironic : Sinuciderea nu ar trebui condamnată. Ea are valoarea ei ca act în sine şi ca sport...

Sînteţi un bou ! răspunse sinucigaşul, privindu-l chiorîş. Erau din nou în elementul lor, se întreceau în a-şi spune unul celuilalt amabilităţi, se jigneau cu voluptate. La ase-

menea ciocniri Anton Moss nu rezista multă vreme. El nu-i putea ţine piept partenerului său.

În seara aceasta aţi pierdut iar o sumă frumuşică, spuse el.

Da, şi dumneavoastră aţi plătit pentru mine.

Nu, nu e asta, dar m-am enervat pentru că jucaţi atît de prost. Auzi, să pierzi la poştaş... probabil că v-a intimidat şnurul de la chipiul său. Ciudat, pierdeţi cu regularitate în faţa poştaşului !

Poştaşul nu-şi poate permite să piardă.

Înţeleg, deci asta era !

Văd că aţi devenit din nou obtuz. Bineînţeles că nu de asta...

Obtuz ? Dacă ar fi după cum spuneţi, ar trebui poate să mă şi ruşinez că nu am putut să mă ridic la înălţimea unei idei fixe, pe care aţi avut-o nu de mult.

Tot obrazul dumneavoastră este mîncat ! strigă sinucigaşul plin de scîrbă. Şi nici măcar nu mai puteţi vorbi clar, buzele dumneavoastră sînt complet zdrenţuite.

Ha, ha, ha, spuse Moss. Nu rîdea, rostea silabele răspicat. Ce nerozie ! Dar era descoperit, primea acum o nouă replică dureroasă : Eu prosper şi mă îngraş, dar dumneavoastră aveţi pupilele tot mai goale, ca un deşert prin care suflă vîntul. Cum de nu purtaţi o pălărie de paie ? Şi, pe deasupra, mai umblaţi şi nebărbierit, continuă sinucigaşul.

Bietul Moss nu mai găsea nici o replică ; el era departe de a fi îngrijit şi plăcut la vedere. În afară de rănile sale mai avea şi smocuri ţepoase de păr pe faţă, ceea ce îl făcea să se simtă jenat şi să evite privirile celorlalţi. Îi răspunse : Mă cutremur, aveţi un caracter... cred că eraţi bun de geambaş. Nu mai pot să mă rad, mi se fac găuri în piele. Dar îmi tai barba destul de des, scurt de tot, cu o forfecuţă foarte fină. Oricare altul ar înţelege asta.

Acum era rîndul sinucigaşului să se apere de o avalanşe de sentimentalism : Vă rog să tăceţi, nu suport lacrimile !

Ha ha ha ! făcu Moss din nou.

Se cufundară amîndoi în tăcere. Şedeau aşa, unul lîngă celălalt, clipeau şi erau preocupaţi de gîndurile lor, îşi

înălțau, din cînd în cînd, capetele, făcînd eforturi dureroase să fie bărbați.

S-a răcit vremea, spuse sinucigașul, în curînd o să ningă. Ce voiam să spun... de fapt e totuna, dar dumneavoastră vă purtați așa de parcă ați înțelege toate tainele vieții. Spuneți-mi, pe dumneavoastră vă înțelegeți ?

Pe mine ? Nu. În curînd voi orbi, asta înțeleg.

Cine naiba s-ar împușca din pricina unei femei, spuneați. Sigur, dacă ați fi mai obiectiv, ați recunoaște cît de superficial gîndiți. De pildă, credeți că numai bărbatul și femeia contează ? Dar copilul ? Aș vrea să mă înțelegeți bine, copilul în general.

Moss își azvîrli capul pe spate și răspunse Nu știu despre ce vorbiți. Nici nu mă interesează. Nu mai vreau să fac efortul de a discuta cu dumneavoastră.

Cum vreți ! Dar sinucigașul continuă, parcă împins de o dureroasă necesitate : Cum spuneam un copil, băiat sau fetiță, să zicem o fetiță. Cînd are trei luni... să nu-mi spuneți că, dacă ați fi văzut-o, nu ați fi găsit-o minunată. Și ce face mama ? Ce face mama, trei luni mai tîrziu ? Dar copilul e aici și vă strînge degetul, îl ține cît poate de tare și nu-i dă drumul. Credeți că dumneavoastră ați fi în stare să-i dați drumul ? Vorbesc în general...

Fură întrerupți, cineva veni și le relată că azi noapte se întîmplase o nenorocire : murise un om. Nu era cine știe ce pagubă pentru omenire, nici măcar atît, cît să-l determine pe sinucigaș să renunțe la reconfortantele lui ascensiuni montane. Vestea îl făcu doar să dea cu superioritate din cap ; deci un nou deces ! Întîmplarea umbri și mai mult reputația sanatoriului.

Curios, ce urmări grave putea avea faptul că o slujnică se ascunsese într-una din camerele goale, de la etajul 2, și stătea singură acolo.

Sora șefă o găsi în toiul nopții, ascunsă în întuneric. Își făcea tocmai rondul de noapte prin clădire, să vadă dacă toți oamenii s-au culcat, aprindea din cînd în cînd cîte un chibrit, să-și lumineze drumul și mergea mai departe. Și iată că, deodată, dă peste slujnica aceea care ședea, pe întuneric în odaie cu ușa întredeschisă, ca și cînd ar fi avut de lucru acolo. Nu plîngea, nu se mișca, nu sco-

tea nici un sunet, dimpotrivă stătea așa la pîndă, de nu i se auzea nici respirația.

Sora șefă rămîne uluită în prag și abia de mai poate șopti : Cum, tu aici ?

Fata îi face semn să intre. Ascultă amîndouă zgomotele ce vin din camera alăturată : suspine, vaiete înăbușite, o durere care se face auzită. Dar asta e domnișoara d'Espard, gîndește sora șefă, ce o fi pățit ? De mult face așa ? îi șoptește slujnicei.

Da, în ultima săptămînă, seară de seară. Nu mai mănîncă și vomită tot.

Sora șefă iese pe coridor, bate la ușa franțuzoaicei și întreabă : Aveți nevoie de ceva, domnișoară ?

Eu ? răspunde aceasta pe un ton impertinent. Nu, citeam cu glas tare o carte franțuzească.

Atunci, vă rog să mă scuzați, spuse sora șefă consternată și îi porunci slujnicei să se ducă imediat la culcare.

Noaptea următoare fata veni din nou. Auzise cît se poate de clar vaiete norvegiene citite, chipurile, dintr-o carte franțuzească. Mirosise că era ceva necurat la mijloc, așa că se așeză din nou în camera goală la adăpostul întunericului. Și atunci se întîmplă catastrofa : Pe neașteptate domnișoara d'Epard apare în ușă, îmbrăcată în alb, cu un chibrit aprins în mînă.

Fata scoate un geamăt stins, își pune mîinile în fața ochilor și se năpustește, împleticindu-se, pe lîngă ușa domnișoarei, de-a lungul coridorului. Pe scara de servici se aude o cădere și un strigăt, apoi bezna înghite totul.

Deși absolut întîmplătoare și neînsemnată, această moarte o înspăimîntă pe domnișoara d'Espard. Tînăra dactilografă nu mai putea suporta asemenea tulburări, în ultima vreme avusese destule. Pentru ea șederea la Torahus nu mai era o vacanță, nu mai existau zile senine. Le suspecta pe slujnice că o bîrfeau, cum că mîncarea obișnuită îi făcea rău și că poftea în schimb tot felul de ciudățenii, adevărate invenții, ca heringi cu biscuiți sau mazăre crudă. Acum ieșise la iveală că fetele o pîndeau chiar pe coridoare și prin camerele alăturate. Era de nesuportat !

Părăsită, lipsită de apărare, fără prieteni, trebuia să-şi ducă singură povara. Povara... ce fel de povară ? Că o slujnică şi-a rupt gîtul ? Nici vorbă. De vreme ce nimeni nu-i pusese nici o întrebare, în legătură cu acest accident, trecu şi ea sub tăcere partea ei de vină. Da, sigur că auzise un strigăt, în timp ce era în pat şi citea o carte franţuzească, dar asta a fost tot.

Ieşi afară în cîmp, să îngroape un teanc de bancnote într-un loc sigur. Pînă acum păzise cu sfinţenie tapiţeria unui scaun în care erau ascunşi banii, fără să-şi însuşiască nici măcar o coroană. Aşa îşi arăta cinstea şi sentimentele ei nobile faţă de prietenul bolnav, dar poate era şi altceva, poate că era iubire, speranţa unei revederi sau poate toate la un loc.

Nu îi scăpase faptul că sinucigaşul se apucase în ultima vreme să facă ascensiuni şi ea ar fi vrut să-l ştie cît mai departe, cînd o pornea în plimbările ei secrete. Găsi locul potrivit, existau destule acolo, afară, în special pe domeniul lui Daniel, în apropierea şurei vechi pe care ea o cunoştea atît de bine.

Cînd luă teancul gros şi-l cîntări în mînă, îi veni ideea să îl deschidă, înainte de a-l ascunde sub bolovan. Pentru prima oară îi trecu aşa ceva prin minte. Încordarea resimţită, după fuga prietenului, şi apoi unele suferinţe tăinuite nu-i lăsaseră timp pentru această curiozitate. În acel teanc se afla o scrisoare adresată ei, un act de donaţie : banii îi aparţineau ; el însuşi îi promisese sprijinul său, drept recompensă, pentru că îşi pierduse postul, din cauza lui. Dealtfel el nu ducea lipsă de bani. O ruga doar să procedeze cu multă precauţie şi la nevoie să ardă bancnotele. Domnişoara d'Espard îşi prinde fruntea în palme, îşi apasă degetele pe ochi, un vîrtej se iscă în căpşorul ei. În minutele următoare toate chinurile dispar ca prin minune. Cîtă fineţe, cîtă sensibilitate, un adevărat conte sau orice ar fi fost el. Pentru domnişoara d'Espard povara, pe care o purtase la piept, nu mai era un lucru de furat, ci un dar lăsat la despărţire, amintirea unui veritabil cavaler. Numără bancnotele, de fapt nu le numără, le apreciază doar, le cîntăreşte din ochi. Sînt bancnote cu valoare mare, cîteva mii, nu sume fabuloase, ca acelea pe care le bătea ea

la mașină, odinioară, la oficiul la care lucra, dar, oricum, cîteva mii, multe mii, o avere. Erau și numeroase bancnote mai mici și unele mici de tot, semn că el se gîndise cum să o facă să evite, cît mai multă vreme cu putință, schimbarea banilor. Avusese grijă de toate.

Se așează și cumpănește situația. Exista vreun motiv să-și frîngă mîinile și să se văicărească noapte de noapte ? Firește, același motiv, adică cel mai rău. Dar banii sînt bani și, dintr-o dată, fața ei se luminează de parcă ar fi avut o revelație. Se ridică brusc, își vîră teancul de bani, din nou, în sîn și se depărtează, după ce își închide cu greu cîteva copci desfăcute la spate.

Nu-și dorește nimic mai mult decît să ajungă cît mai repede la sanatoriu, dar în fața ei apare Daniel. Ține o funie în mînă, și o cămașă de pînză, una din cămășile Martei, în care duce fîn. O salută de departe și domnișoara surprinsă, trebuie să se oprească și să vorbească cu el. Întîlnirea are aerul unei revederi. Daniel este vizibil emoționat.

A trecut atîta timp de cînd o văzuse ultima oară. Credea că plecase.

Nu.

Dar contele, unde e contele ?

Contele a plecat într-adevăr. Poate că o să revină, dar acum, aici, în munți era prea frig pentru boala lui de piept.

Înțeleg, dădu Daniel compătimitor din cap. Și ea se plimba acum singură, absolut singură ? Da, dar numai pentru scurtă vreme.

Ea își duce brațele la spate și își desface copcile. Cînd scoate teancul de bani, Daniel face ochii mari. Domnișoara îi întinde o bancnotă de zece coroane spunîndu-i : Asta e pentru dumneata, el m-a rugat să ți-i dau. Este o întîmplare fericită că v-am întîlnit.

Nu, nu pot să-i iau ! spune Daniel și face cîțiva pași înapoi. Asta nu e cu putință. De la conte ?

De la conte. El s-a gîndit la toți !

Contele devine subiectul discuției lor : Un om cu totul deosebit, Marta îl pomenește în fiecare zi. Păcat că un asemenea om nu poate avea totul de la viață...

N-aţi vrea să mă încheiaţi la spate, eu nu ajung pînă acolo, îl roagă domnişoara.

Daniel lasă funia şi cămaşa din mînă şi îi răspunde : Nu ştiu dacă am să pot... O treabă atît de delicată...

Reuşeşte. Ea simte mîinile lui mari pe spatele ei şi aude capsele pocnind. Da, se descurcă foarte bine, ghiceşte în gesturile lui o oarecare ezitare, o teamă de a nu fi prea brutal.

Merg împreună spre şură. Domnişoara aruncă o privire înăuntru şi îşi aminteşte de orele petrecute acolo cu prietenul ei, sărutările, îmbrăţişările. Amîndoi se temuseră de urmări, dar pînă la urmă au găsit, mereu, noi prilejuri să-şi prelungească frica. Nu, nu era vorba de un sport, era clocotul sîngelui, prostia şi nebunia necesară, după cele mai vechi modele ale omenirii, poate ceva miraculos, poate iubirea, poate toate împreună.

La revedere, spuse domnişoara şi îl părăsi pe Daniel.

Cînd se întoarse la sanatoriu îşi împachetă lucrurile şi romanele franţuzeşti, încuie geamantanul, apoi ceru nota de plată şi achită totul cu cîteva bancnote pe care le pusese deoparte în acest scop. Se simţea sigură pe sine. Cînd plata întreţinerii, pe una din zile, i se păru prea mică, restitui nota, cerînd să fie recalculată şi împărţi bacşişuri grase. Teancul de bani, pe care îl avea asupra ei, îi dădea un sentiment de siguranţă aproape mistic.

Primi vizita doctorului. Să fi ştiut acesta ceva în legătură cu plecarea ei precipitată ? Oricum, fusese destul de deştept să se prefacă a nu şti nimic. De altfel doctorul Öyen chiar nu bănuia nimic. Şi dumneavoastră, Brutussa ! spuse el glumind, şi începu să rîdă singur de acest ingenios joc de cuvinte. Nu era surprins de plecarea ei, deoarece în munţi începuse să fie frig şi el însuşi i-ar fi urmat cu plăcere exemplul. Sper că nu aţi uitat vreo carte pe aici.

Nu era nici o pagubă, ea revenea oricum. Făcea doar o excursie pînă în Kristiania, nici nu-şi lua bagajele.

Doctorul se bucură sincer de hotărîrea ei ; Să vă întoarceţi neapărat, stimată domnişoară, dumneavoastră veţi fi întotdeauna binevenită la noi ! Doar faceţi parte din familie, ca unul dintre cei mai vechi membri ai clanului.

Veni și sora șefă. Aceleași asigurări, aceeași politețe.

Înainte de a pleca, cu geanta de voiaj pe mînă, domnișoara d'Espard mai dădu o raită prin salon. O făcea intenționat. Știa foarte bine că celelalte paciente ale sanatoriului nu o priveau cu ochi buni și voia să le mai arunce odată în față nepăsarea ei. Să nu o mai vorbească nimeni de rău. Putea să se arate oricui. Poftim, priviți-mă ! Oare curajul nesăbuit nu era un act de securitate ? Traversă salonul ca o procesiune cu spectatori de ambele părți, scărpinîndu-se chiar cu degetul mic în ureche. În clipa aceea nimeni nu putea să-i egaleze sfidarea.

În tren nu o cunoștea nimeni.

Încă din prima zi în Kristiania își întîlni vechii colegi de serviciu. Se schimbară efuziuni sentimentale, amabilități, fu invitată în garsonierele cunoscute, în care fusese altă dată. Sigur cu plăcere, va veni negreșit, dar mai întîi avea niște treburi de rezolvat în oraș.

Aranjă lucrurile în așa fel, să-l întîlnească pe domnul Bertelsen. Acest domn îi arătase multă simpatie la sanatoriu, chiar o curtase. Odată, cînd era ușor grizat, o călcase, sub masă insinuant, pe picior.

Îl întrebă de domnișoara Ellingsen.

El îi spuse că o vede des și că îi merge bine. O întrebă, la rîndul său, de domnul Fleming. N-ar fi fost mai plăcut să intre într-o cafenea, decît să discute aici în mijlocul străzii ?

Cu plăcere, dacă îi telefona domnișoarei Ellingsen, să vină și ea.

Bertelsen fu de acord. Intrară într-o cafenea și comandară prăjituri și ceva de băut. Cherestigiul îi povesti de doamna Ruben. Slăbise foarte mult și acum putea să meargă bine : V-o amintiți pe doamna Ruben, nu ? E de nerecunoscut, poate datorită durerii, încercate după moartea soțului ei, sau cine știe din ce motiv. Dar de Mylady vă mai aduceți aminte, soția ministrului englez ? Ah, totul a fost minciună sfruntată. O escroacă periculoasă. Am aflat de curînd, cînd am fost în Suedia. Dar ce-ați zice de

o plimbare, cu mașina, pînă la mine ? Ar fi mult mai comod să stăm și să discutăm în voie.

N-am nimic împotrivă, dacă îi telefonați domnișoarei Ellingsen. Da, dar... am uitat că e de serviciu azi și nu poate să se învoiască...

În aceeași clipă se produce ceva neașteptat : domnișoara d'Espard devine furioasă. Nu dă doi bani pe telegrafistă, dar se face albă de mînie pentru că Bertelsen a încercat s-o ducă de nas. Devenise atît de irascibilă. Cu sau fără motiv, se găsea într-o stare psihică cu totul nefirească. Cum, domnișoara d'Espard nu înțelege ce-i oferea el ? Doar nu mai era o copilă. Dar tocmai ce-i oferea el nu o tenta deloc, puțin îi păsa de plimbarea lui cu mașina. Bineînțeles că se calmă și-i mulțumi pentru invitație. Se despărțiră în fața cafenelei și fiecare își urmă drumul său.

După masă o căută pe domnișoara Ellingsen. O găsi neschimbată, plină de romantism, de povești cu hoți, de poezie ieftină, avînd în cap zeci de istorioare captivante, pe care ar fi vrut să le scrie, pe care poate le și scria. Sigur va reuși, așa spuneau toți. Singurul ei ghinion era secretul profesional, jurămîntul depus.

Domnișoara d'Espard ar fi vrut să o întrebe pe această tînără, care știa atît de multe, prin natura serviciului ei, de un fugar, un nobil bolnav, dar nu îndrăznea. Slavă domnului, poate că nu fusese prins, poate că reușise să plece cu un transoceanic în Australia sau în America de sud...

Domnișoara Ellingsen nu dorea s-o însoțească, astă seară, într-o vizită la șeful ei de birou ?

Cu plăcere. Vine și Bertelsen ?

Bertelsen... da, puteți să-i dați un telefon.

Domnișoara d'Espard veni s-o ia, pe seară, de acasă și merseră împreună la șeful ei de birou. Din păcate, nici aici, nu putea spune că s-a distrat. Vechii colegi erau exact așa cum îi cunoscuse pe vremuri, iar ea se schimbase prea mult. Ce o interesa pe ea să afle cum stăteau lucrurile la serviciu sau că disponentul îi făcea curte noii dactilografe.

Știe franțuzește ? întreabă domnișoara d'Espard.

Depinde, există franţuzeşte şi franţuzeşte, sînt două lucruri diferite. Nu le ştia pe amîndouă chiar la fel de bine, dar...

Domnişoara d'Espard zîmbi, de fapt, toate poveştile astea nu-i mai spuneau nimic.

A fost angajată după o fotografie, adăugă unul dintre domni.

Şi amănuntul acesta o lăsa rece.

I s-a şi mărit salariul.

Ce importanţă mai avea asta pentru ea care se îndepărtase de ei şi era frămîntată acum de cu totul alte gînduri. În primul rînd trebuia să se pună la adăpost. Aşa îi dicta instinctul de conservare. Domnişoarei Ellingsen îi merge bine, deşi nu s-ar putea spune că-şi trăieşte viaţa din plin. Te uiţi la ea, aşa mare şi frumoasă, o cadră de femeie, şi nu dă doi bani pe asta, pentru că nu are de ce. Toţi bărbaţii sînt la început entuziasmaţi de apariţia ei : aceşti ochi, uşor şaşii, care-i dau o expresie stranie, o gură ispititoare, părul negru bogat... şi totuşi, ea nu se prinde în joc, nu participă, nu e vie. A devenit un mecanism ; întoarce-i cheiţa şi va începe să fabuleze, i se va declanşa fantezia şi apoi deodată se va opri brusc. Fără îndoială că se emoţiona de ceea ce povestea, avea atunci ochi strălucitori şi obrajii îi ardeau. Sigur. Mecanismul funcţiona la temperatură înaltă. Dar iată că ceva începea să scîrţîie şi se bloca. Urmau lacrimile.

Proastă ca noaptea ! gîndeşte domnişoara d'Espard şi ridică paharul : Prosit, domnişoară Ellingsen !

Prosit !

Franţuzoaica n-are timp de pierdut ! Îşi întinde antenele printre foştii colegi, îi cîntăreşte pe toţi. Majoritatea au chelie, sînt consumaţi de statul în picioare, în faţa pupitrelor, uscaţi pe dinăuntru de un meşteşug trîndav. Cel mai rău dintre toţi arată şeful de birou, cavalerul tomnatec, care se amuză singur de chelia lui, o mîngîie, o arată cu tandreţe celorlalţi şi spune : O moştenire de familie ! Un băiat şi jumătate ; poartă inel cu sigiliu pe degetul arătător, trece, printre cei de o seamă cu el, drept mare petrecăreţ, un crai căruia nu-i scapă nimic. Nici nu se gîndeşte să depună armele. Are o situaţie bunicică, un apartament

de două camere despărțite printr-o portieră. Dar domnișoara d'Espard nu-l găsește potrivit pentru ea ; prea superficial, prea instabil, nu oferă o bază sigură. Nu merită să-și mai bată capul cu el.

Nu ați vrea să telefonați ? șoptește domnișoara Ellingsen.

Să telefonez ? Ah, da, Bertelsen, uitasem. Dar franțuzoaica este acum prea prinsă de ale ei. A pus ochii pe unul dintre funcționari, cel mai tînăr dintre ei, un bărbat cu înfățișare obișnuită și cu părul încă intact. E de la țară, țăran get beget, angajat de șapte ani în acest serviciu. Are un salariu bun, dar avansează greu, treaptă cu treaptă. Domnișoara d'Espard știe că este, printre altele, și puțin speculant ; un ambițios fără pereche, căruia îi merge mintea, țăran din cap pînă-n picioare. Îi este recunoscător șefului că l-a invitat în această seară, de aceea bea cu măsură și se arată tot timpul plin de respect.

Orele trec. Se servește pîine cu unt, rachiu, bere, coniac cu apă minerală, se vorbește mult, se fumează pipă și țigarete. În alte împrejurări, domnișoara d'Espard nu s-ar fi plictisit, dar acum lucrurile se schimbaseră. În sfîrșit, cînd se aduce cafeaua și lichiorul, găsește momentul potrivit să-și prezinte numărul, cu care făcea furori altă dată : „cafeaua cu... avec..."

Domnișoara Ellingsen îi șoptește din nou : N-am putea să telefonăm acum ?

Să telefonăm ? Bine, dar nu știu dacă Bertelsen îi cunoaște pe acești domni. Telegrafista este dezolată : Lui Bertelsen nu îi place să ies fără el.

Domnișoara d'Espard devine deodată generoasă și întreabă spre a fi auzită : Ne permite-ți să-i telefonăm lui Bertelsen, să vină și el ?

Bertelsen ?

„Bertelsen și Fiul", nu vă spune nimic ? Fiul !

Îl cunosc toți, chiar și șeful. Vă rog, telefonul este alături.

Doamnele trec în spatele portierei și telefonează. Bertelsen nu este nicăieri, nici la birou, nici acasă. Se află probabil într-o cafenea și domnișoara Ellingsen devine din ce în ce mai abătută. Duceți-vă înăuntru și stați liniștită,

pînă la urmă tot îl găsesc eu, o liniştește domnişoara d'Espard. O împinge pe telegrafistă în cealaltă cameră şi îl cheamă pe funcţionarul cel tînăr : Veniţi, vă rog, să mă ajutaţi. Ştiu că vă pricepeţi.

În dormitorul slab luminat, cei doi formează diverse numere. După ce l-au găsit, în sfîrşit, pe Bertelsen, domnişoara trece direct la atac : îşi petrece braţele pe după gîtul ţăranului şi îi mîngîie părul bogat. Asta ce mai e ? La naiba ! Lui nici nu i-ar fi trecut prin gînd aşa ceva. Dar ea se gîndise tot timpul la el. Complet derutat, aproape speriat de situaţia neobişnuită, tînărul o sărută, păstrînd totuşi unele rezerve. Nu se poate, domnişoara d'Espard, după care şeful însuşi a alergat atît ! Nu, nu, trebuie să ne întoarcem imediat la ceilalţi.

Bine. A vrut doar atît să ştie că ea nu-l mai poate uita. Dar el, el n-are nimic de spus ?

De, nici nu visase una ca asta ! El care n-ar fi îndrăznit să-şi ridice ochii la ea, un om mediocru, cu o poziţie atît de modestă, fără viitor...

Nu-i nimic, avea ea ceva pus deoparte, o mică avere, moştenită de la rudele ei din Franţa, un dar căzut din cer ! Prudentă şi calculată, pentru a-şi asigura o cale de retragere, îi spuse la sfîrşit : N-ar fi trebuit să mă sărutaţi, dacă nu vă plac. Of, ce dureri de cap am !

Reveniţi în cameră, ţăranul nu se prea simte în largul lui. Domnişoara nu se trădează, ea ştie să se stăpînească. Îşi acoperă ochii cu mîinile şi strigă : Vai, lumina asta ! L-am găsit pe Bertelsen, vine imediat.

Bertelsen sosi. Îşi lăsase baltă societatea, cum îi plăcea să spună amuzîndu-se, şi alergase pînă aici. Era ameţit şi cu chef de vorbă. De la prînz colindase probabil mai multe cafenele. Îşi pusese ochii pe domnişoara d'Espard şi acum făcea mereu aluzii la cele petrecute în sanatoriu. Contele nu este o partidă pentru dumneavoastră. Un bărbat cu un picior în groapă şi poate nici măcar de viţă nobilă.

Domnişoara i-o reteză brusc. Sigur, nu este un nobil de cherestea !

Cherestegiul gustă grosolănia franţuzoaicei şi se pregăti să-i ţină piept : Să nu dispreţuim cheresteaua, banii

şi un sfat bun. El avusese de multe ori prilejul să-şi ajute prietenii. Avea şi acum un bursier la Paris, un muzician...

Da, asta aşa e ! încuviinţă domnişoara d'Espard, regretînd cele spuse înainte. Atunci aţi fost într-adevăr nemaipomenit.

Să nu exagerăm, încearcă el s-o oprească. Dumneavoastră sînteţi prea exaltată !

Nicidecum ! În dorinţa de a se arăta, din nou, bună şi prietenoasă, continuă : Şi nu era prima oară că făceaţi un gest gratuit, de o asemenea mărinimie.

Bertelsen se preface surprins, exprimîndu-şi cu glas tare nedumerirea : Nu înţeleg ce a apucat-o ! Cît priveşte chestiunea cealaltă, nu aş vrea să credeţi că am vrut să-l jignesc pe contele dumneavoastră ; era un domn foarte plăcut, am jucat adesea cărţi, am băut vin împreună, nimeni nu poate tăgădui că este un adevărat gentleman. Păcat numai că e atît de bolnav. Sînteţi logodită cu el ?

Eu ? De unde pînă unde ? Vorbiţi aşa, să vă aflaţi în treabă !

Credeţi ce vreţi, dar să ştiţi că cel care vă iubeşte, sînt eu !

Toţi rîseră pe seama cherestegiului, luîndu-l chiar în serios. Doar domnişoara Ellingsen stătea deoparte posomorîtă, părăsită şi fără nici o bucurie.

Bertelsen aduse din nou discuţia despre doamna Ruben. Am întîlnit-o de curînd, cred că a făcut un tratament. Am găsit-o foarte schimbată. O femeie bogată, grozavă, chiar atrăgătoare în felul ei, cu nişte ochi migdalaţi, extraordinari. Apropo, aţi auzit ce-a făcut avocatul Robertson ? Acum se numeşte Rupprecht. A înaintat o petiţie specială la rege, prin care a cerut să i se aprobe ca, de acum înainte, să se numească Rupprecht. Un nebun ! Auzi, să fac eu acum o cerere, ca să mă numesc Bertillon ! Jamais.

Bertelsen bea tot mai mult ; putea să toarne oricît în el fără să cadă sub masă, în schimb îşi dădea aere de bogătaş, ceea ce îl făcea antipatic. Domnişoara d'Espard nu se sfia să-l trateze cu indiferenţă, încercînd să-i devieze atenţia spre fosta lui prietenă, telegrafista, dar el nu reacţiona deloc. Ajunse pînă acolo, încît îşi scoase cheia de la

casă și vru, amețit cum era, să i-o dea domnișoarei d'Espard. Nu-și mai dădea seama ce făcea.

Vreți să o iau ? întrebă ea.

Să o primiți !

Nici nu mă gîndesc. Pentru ce ? N-am nevoie !

Șeful de birou îi veni în ajutor : Stați o clipă, dați-mi mie cheia. Pun prinsoare că domnul Bertelsen are multă argintărie în casă.

Toți rîseră. Numai domnișoara Ellingsen sta singură, mare și frumoasă, și tăcea. Îi lipsea simțul ridicolului. Înghițea chiar așa, orice ? Îngrozitor ! Trecea prin viață cu capul în nori, nu vedea nimic, era neclintită și invulnerabilă, plictisitoare și frumoasă. Știa, fără îndoială, să împletească și să cînte la pian. Pasiunea ei se descărca doar în literatură și în ceea ce afla prin intermediul telegrafului, în visări sterile și fantazări. Proastă ca noaptea ! gîndește domnișoara d'Espard.

Prosit, domnișoară Ellingsen ! De ce sînteți atît de tăcută ?

Prosit !

Bertelsen nu se lasă, are ce are cu franțuzoaica, devine familiar, o numește cînd Julie, cînd Schüli...

Domnișoara nu mai suportă atîta intimitate și i-o spune de la obraz : Mă călcați tot timpul pe bătături domnule Bertelsen !

Degeaba, pe cherestegiu nu-l mai impresionează nimic.

Exasperată se ridică de la masă și se adresează din nou țăranului : E tîrziu, vă rog să veniți cu mine, să mă ajutați să găsesc o mașină.

Stînjenit, acesta se uită la șeful său, vrînd parcă să-și ceară scuze, și o urmează în spatele portierei.

Domnișoara d'Espard este cuprinsă de isterie, strălucește de disperare și de o irezistibilă febră a măritișului, se lipește de trupul lui și îl provoacă fără rușine. El se irită pentru că este împiedicat să telefoneze și obligat să formeze numărul din nou. Se ferește de ea, explicîndu-i că, de fapt, nu îi displace, nici ca fizic și nici altfel. Dar știe, prea bine, că nu e de nasul ei. Dealtfel, o să-și dea ea singură seama...

Văzînd că totul este inutil îl întreabă scurt : Aţi obţinut o maşină ?

Vine imediat ! Şi iată că, deodată, ţăranul simte o inexplicabilă tentaţie de a o atinge acolo, unde o doare : Nu ştiu ce să zic, dar cred că aţi avut mare noroc cu această moştenire. Vă urez din toată inima să fiţi fericită !

Merçi. Nu mă credeţi, ei şi, ia puneţi mîna aici !

Îl lasă să-i pipăie bluza şi acesta exclamă : Dumnezeule ! Şi purtaţi tot teancul ăsta în sîn ? Trebuie urgent să-i depuneţi la bancă. Ce sumă e ?

Acum era momentul. Nu era ea omul să tacă, nu înghiţea orice. Vreţi să ştiţi ! îi strigă. În aceeaşi clipă e cuprinsă de o teribilă furie şi-i aruncă tot dispreţul în faţă : Aşa-i că vreţi să ştiţi ? Lingeţi-vă pe bot ! Vă închipuiţi că v-aş fi sărutat, dacă nu eram beată ? Duceţi-vă la dracu !

Să se fi calmat aşa deodată ? Da de unde, clocotea de mînie. Doar abilitatea şi diplomaţia ei o ajutară să-şi mascheze înfrîngerea. Se porneşte să vorbească franţuzeşte, de parcă ar citi un text, pe care el nu-l înţelege, parlamentează, gesticulează. El poate să creadă ce vrea, s-o ia în glumă sau în serios, dar ea continuă să vorbească pe limba ei, chiar şi după ce a revenit în mijlocul celorlalţi.

Societatea o priveşte nedumerită şi şeful i se adresează plin de ironie ţăranului : Răspundeţi, pentru Dumnezeu, de ce nu-i răspundeţi ?

Domnişoara d'Espard lé explică : I-am făcut o cerere în căsătorie, dar el nu m-a vrut. Mergeţi domnişoară Ellingsen ? Îi mulţumeşte gazdei, îşi ia rămas bun de la foştii colegi, dă mîna şi cu ţăranul accentuînd pe „La revedere" ! Ce faceţi, nu veniţi, domnişoară Ellingsen ?

Da... nu ştiu...

Nu vedeţi, că Bertelsen a adormit ?

Da, dar totuşi...

Se aude claxonul automobilului. Vă mulţumesc tuturor pentru seara minunată !

În maşină nu se mai putu stăpîni mult timp şi începu să plîngă. Ajunsă la hotel, ceru să fie trezită devreme şi se culcă. Nu adormi decît foarte tîrziu. Era răvăşită de viziuni oribile şi înspăimîntată de propriul ei viitor. Călă-

toria la Kristiania fusese zadarnică. Nu rezolvase nimic, nu realizase nimic, zăcea aici cu sufletul sfîşiat şi plîngea În ce fel de societate intrase ! Făcuse bine că l-a repezit pe ţăran. Devenise lacom cînd a simţit banii, tremura să afle cît putea ea să-i ofere. Da, dar ce te faci, cînd apare copilul şi banii sînt băgaţi într-o afacere... Eh ? Nu şi-ar fi luat el tălpăşiţa ?

Era foarte nenorocită, plîngea cu sughiţuri, zgîria cuvertura cu unghiile, îşi trecea mereu în revistă şirul de bărbaţi cunoscuţi, fără să se poată opri la nici unul. Ar fi putut să se mărite cu domnul Fleming, dar atunci ar fi fost amestecată în afacerile lui. El însuşi a vrut să o ferească de un destin nefericit, ajutînd-o să scape. O, dacă ar şti că exista totuşi ceva, de care nu putuse să o ferească ! La toate acestea se mai adăuga şi fizicul ei marcat de atîtea suferinţe. Sări din pat şi se privi în oglindă. În ultimele zile se urîţise, obrazul îi era cenuşiu şi buhăit. Nu mai era nimic de făcut ; trebuia să plece cît mai repede. Aici nu exista nici o pădure, nici o ascunzătoare sigură pentru banii ei, aici mişuna de oameni care o puteau vedea unde şi cînd îi îngroapă.

A doua zi dimineaţa, după o noapte albă, se afla din nou în tren. Se simţea mai relaxată. Acţiona la voia întîmplării, călătoria ei nu avea nici un plan, nu voia decît să plece din Kristiania şi se gîndi că, poate, ar fi bine să se întoarcă la sanatoriul Torahus. De ce ? Dumnezeu ştie. Acolo era, oricum, o pădure. Se lăsa mînată de propria ei abulie, de o raţiune în firea lucrurilor, o anumită înţelepciune latentă.

Cînd sosi, nu mai avea nici un chef să triumfe asupra cuiva. Excursia ei se soldase, dealtfel, cu un eşec. Pacientele puteau să aibă din nou reprezentaţiile ei gratuite. În ultimele zile rămăseseră, ce-i drept, mai puţine. Ceea ce nu observase înainte, îi sări acum în ochi : oaspeţii se răriseră vizibil şi toată atmosfera era de o pustietate apăsătoare. Căzuse prima zăpadă, era ger. Viaţa se pitise undeva, parcă nu mai era nicăieri ; nici schiuri, nici plimbări, nici măcar un copil. Din cînd în cînd se zăreau pe poteci urmele celor care mergeau să consulte buletinul meteorologic sau să citească un anunţ nou.

Se instală în vechea ei cameră şi îşi despachetă cărţile ieftine franţuzeşti cu coperţi galbene, bagajul ei modest, cu care se mîndrea altă dată. Acum îi erau indiferente, nu o mai entuziasmau, nu-i mai foloseau la nimic.

Şirul de zile şi nopţi chinuite reîncepu.

VIII

DOCTORUL SE SFĂTUISE CU INSPECTORUL SĂ organizeze un divertisment pentru oaspeţii rămaşi, ceva care să-i atragă. Schiul în munţi, de pildă, sau patinaj pe lacurile alpine. Trebuia neapărat să se treacă la acţiune. Dar inspectorul Svendsen, bătrînul marinar, nu se prea pricepea la sport. De aceea îşi luă ajutoare pe poştaş şi pe elveţian. Cei trei căutară o colină bună pentru schi şi, cînd stratul de ghiaţă era destul de gros, măturară zăpada, făcînd astfel o pîrtie netedă. Avocatul Robertson avu astfel, din nou, prilejul să-şi arate mărinimia şi excepţionalele calităţi de gazdă. Trimise pe adresa sanatoriului mai multe perechi de schiuri şi de patine, pentru a fi date gratuit în folosinţă oaspeţilor. Într-o scrisoare, pe care o trimise ulterior şi care fusese afişată pe un stîlp, le ura amatorilor de sport, în felul său glumeţ, să-şi rupă mai bine schiurile decît gîtul. Scrisoarea era semnată „Rupprecht".

Oaspeţii suferinzi şi pacienţii, care nu erau în stare să participe direct la sporturile de iarnă, începură să se intereseze tot mai insistent de aceste jocuri. Cei mai tineri şi mai îndrăzneţi se lansau, din cînd în cînd, chiar în întreceri ; doar doamnele mai în vîrstă stăteau deoparte. Ar fi putut şi ele să meargă la sănius, dar, întrucît nu mai erau copii, aveau nevoie de o sanie, în toată regula. Bine, vom procura o sanie pe măsură ! promise inspectorul Svendsen.

Deocamdată nu prea era zăpadă pentru schi, în schimb gheața era numai bună de patinaj ; o gheață rezistentă, după cinci nopți de ger, ce nu amenința să se crape decît într-un loc anume, acolo unde rîul cobora spre proprietatea lui Daniel.

Oaspeții trebuiau să se îngrijească de echipament gros, pentru că iarna se anunța grea. Unii preferară din acest motiv să părăsească Torahus. La castel și în cele două aripi anexe pustietatea deveni și mai dezolantă. Sinucigașul, care era mai înstărit, primise de acasă un palton și o pelerină. Cum nu avea nevoie de amîndouă, îi dădu pelerina lui Moss. El nu avea nimic gros de îmbrăcat pe deasupra.

De ce nu plecați de aici ? îl întrebă sinucigașul.

Am să plec în curînd.

Nici unul din cei doi nu se hotăra să părăsească sanatoriul. Poate că aveau motivele lor. Sinucigașul doar venise aici, spre a nu mai fi acasă. Atunci la ce bun să se întoarcă ?

Merg să privească patinatorii ; ocupația lor preferată în ultima vreme. De cînd lui Moss i-au slăbit ochii, umblă în baston. Își însoțește camaradul pretutindeni, chiar și în munți sau la patinaj, ca acum.

Firește, patinatorii erau elveținul și poștașul. Uneori luau și o doamnă între ei și se avîntau pe gheață împreuna cu ea. Mai tîrziu se hotărîră și alții să încerce. O tînără văduvă de pastor sau un negustor de mărunțișuri își prindeau patinele și își dădeau drumul pe gheață, pe propriul lor risc. Patinoarul răsuna de strigăte, de rîsete, de căzături.

Seara, în drum spre casă, sinucigașul și Anton Moss o întîlniră pe domnișoara d'Espard. Era înfofolită pînă peste cap. Își pusese pe ea tot ce avea și abia putea să se miște.

Cei doi camarazi o salutară. Le devenise simpatică, din ziua aceea, cînd cu cîteva săptămîni în urmă, îi invitase, în societatea ei distinsă, la un pahar de vin și prăjituri.

E frig aici pe gheață, spuse sinucigașul, neputîndu-și lua ochii de la maldărul de haine.

Da, răspunse domnișoara, nu am palton, dar...

Moss se d[illegible]neie la pelerină, vrînd să şi-o scoată.

Ce faceţi ? strigă ea.

V-ar prinde bine.

Nu, pentru dumnezeu, nu, mulţumesc.

Eu tot merg acasă, îi explică el.

Ce are a face şi eu merg acasă. Chiar acum. Am făcut o prostie, aş fi putut să-mi iau haine de iarnă, cînd am fost în Kristiania, dar nu m-am gîndit. Am scris acum să mi se trimită paltonul şi şoşonii.

Merg toţi trei în tăcere. Domnişoara recunoaşte că a devenit ursuză şi posomorîtă. În munţi singurătatea este greu de suportat. Domnii nu s-au hotărît încă să plece ?

Ba da, vor pleca şi ei. Dar poţi fi sigur că în altă parte e mai bine ?

Adevărat, aprobă ea. Însă proasta dispoziţie nu salvează nimic. Ştia din proprie experienţă. Viaţa tot nu se face mai veselă. N-am dreptate ?

Cei doi amici o înţelegeau. Probabil că suportă greu lipsa domnului Fleming. Moss lasă ochii în jos şi încearcă s-o îmbărbăteze : La dracu cu tristeţea !

Ce putea să mai spere un om cu înfăţişarea lui ? Domnişoarei d'Espard i se făcu milă de el şi îi dădu dreptate, cu toate că, în realitate, lucrurile stăteau altfel : Chiar aşa. La ce bun să te frămînţi, să te închizi în casă şi să-ţi faci fel de fel de gînduri. N-are nici un rost.

Sinucigaşul este de altă părere. Depinde, reflectînd îndelung poate că totuşi reuşeşti, în cele din urmă, să ajungi la o soluţie favorabilă. Cine ştie ?

Sosiră acasă. Cei doi erau demni de toată atenţia, nu-şi pierdeau vremea cu bîrfele din sanatoriu sau pălăvrăgind, vrute şi nevrute, la un pahar cu bere. În zilele următoare domnişoara d'Espard era mereu în compania lor. Cine se aseamănă se adună. De cînd era nefericită, cei doi camarazi nu îi mai păreau nişte prezenţe neglijabile. Felul lor înţelept de a gîndi şi replicile, pline de spirit, o încurajau. Uneori îi venea să rîdă de ei. Ce încăpăţînaţi ! Cînd te gîndeşti că fiecare, în felul său, era un înfrînt. Sinucigaşul încetase de mult să mai fie nebun. Era orice altceva, numai asta nu. El şi nebun ! Auzi vorbă. Pătrundea cu o luciditate extraordinară în miezul fiecărei probleme şi o rezolva cu o logică fără cusur. Anton Moss

era mai tăcut, puțin complexat, simpatic. Ar fi arătat bine, dacă nu ar fi avut plăgile acelea pe obraz și sorbirea progresivă, care-i altera expresia. Încolo nu-i lipsea nimic. Buni băieți, dintr-o bucată ! Cînd îi căutai se înțepau cu ironiile și glumele lor sinistre. Asta îi făcea să reziste. Nu se putea spune despre ei că treceau ușor peste înfrîngerile la care-i supusese destinul. Nici vorbă ! Aveau ei tăria de a tăia răul dintr-o lovitură ? Puteau ei cumpăra, închiria sau fura acel lucru pe care și-l doreau ? Nu. Erau ei în stare să-și depășească condiția ? Cunoșteau ei bucuria, în fața unei situații încordate, cînd iei taurul de coarne și-l supui ? Nu.

Erau. Fiecare în felul său, niște învinși, îndreptățiți să cîrtească împotriva somnului de noapte și a pîinii zilnice. Dar aveau, slavă domnului, țeasta solidă și asta le dădea puterea să-și accepte soarta.

O întîmplare neașteptată avea s-o lege pe tînăra franțuzoaică și mai mult de cei doi camarazi.

Primarul, de fapt jandarmul — toată lumea îl numea aici „pri[illegible]ul" — își făcu din nou apariția. Era vorba de tînărul care se căsătorise cu iubita lui Daniel. Acum venise iar la sanatoriul Torahus. Ținea sub braț registrul de evidență și vorbi cu sora șefă și cu inspectorul, cerîndu-le amănunte despre domnul Fleming.

Nici unul din cei doi anchetați nu știa nimic. Dar ce se întîmplase cu domnul Fleming ?

Se pare că era amestecat într-o afacere necurată. Poate chiar condamnat.

Doamne, dumnezeule !

Primarul fusese însărcinat să cerceteze, îndeaproape, tot ce făcuse „contele" în timpul șederii sale la sanatoriul Torahus. Avocatul Robertson comunicase la timp că două geamantane, care îi aparțineau domnului Fleming, au rămas în camera acestuia. Unde erau ?

Inspectorul îl însoți pe omul legii sus, în pod, și controlară valizele. Erau obiecte de îmbrăcăminte scumpe, mai toate de mătase naturală, în rest nimic. Primarul încuie din nou geamantanele, sigilă cheile și le lăsă în încuietori. Apoi se apucă să întocmească procesul verbal.

Ce însemnau două valize pline cu îmbrăcăminte în comparație cu suma uriașă de bani, pe care domnul Fle-

ming o împrumutase sau o „luase" de la o bancă din Finlanda. Unde erau banii ?

De toate acestea sora şefă şi inspectorul nu aveau habar. Apelă la doctor, dar nici acesta nu ştia mai mult.

Domnul Fleming nu a depus nimic în seiful sanatoriului, să zicem aşa, cîteva mii bune ?

Nu.

Primarul nota.

Presupunîndu-se, că, în timpul consultaţiilor, doctorul ar fi aflat mai multe de la pacientul său, fu anchetat mai sever. Cu toate insistenţele, acesta nu putu să dea nici o declaraţie, în afară de aceea, că bolnavul avea perioade de revenire, dar era imprudent, răcea des, făcînd crize după care, cu greu, se punea iar pe picioare. Avea momente cînd era ipohondru şi altele, cînd devenea exaltat şi plin de speranţe. Ce-i drept îi plăcea să bea cîte un pic de vin, dar plăcerea aceasta nu era prea costisitoare, ceea ce se poate vedea şi din registrele de încasări ale sanatoriului. Dealtfel doctorul nici nu vorbise cu bolnavul în timpul ultimei sale răceli. Domnişoara d'Espard a stat, ca de obicei, cu el, ea îl văzuse ultima dată.

Primarul nota. Următoarea interogată avea să fie domnişoara d'Espard.

Să o chem ? întrebă sora şefă.

Locuieşte aici ? Staţi o clipă. Atunci prefer să fiu condus direct în camera ei.

Domnişoara d'Espard rămase surprinsă cînd văzu, apărînd în uşă, un bărbat cu un dosar sub braţ şi cu şnur de aur la chipiu. Acesta îşi scoase chipiul, abia după ce s-a convins că o impresionase. După o clipă de derută îl recunoscu.

Vă rog să mă scuzaţi, domnişoară, am misiunea să aflu ce ştiţi despre domnul Fleming, care a locuit, o vreme, aici. Mă aflu în exerciţiul funcţiunii.

Domnul Fleming, vai de mine, a murit ?

Nu, nu. E vorba de altceva.

Domnişoara d'Espard trecuse de multe ori prin situaţii critice. Datorită lor devenise hotărîtă şi abilă, reuşind chiar să facă faţă unor momente dificile. Încearcă şi acum

să se eschiveze : Am avut impresia... ştiţi, întotdeauna anunţarea unei morţi este un şoc.

L-aţi cunoscut pe bărbatul acela, aţi fost ultima persoană care l-a văzut, înainte de a fugi.

Cum, vreţi să spuneţi că a fugit ?

Mă rog, dacă ziceţi dumneavoastră, înainte de a pleca. Dar aştept să-mi răspundeţi la întrebări !

Ce insinuaţi cu „l-aţi cunoscut" ? Domnul Fleming era foarte des bolnav şi atunci stăteam cu el, în felul acesta l-am cunoscut.

Doar aşa ? Primarul răsfoieşte în registru şi pare a fi găsit ceva : Am impresia că dumneavoastră aţi fost, ca să zic aşa, tot timpul cu el, am sau n-am dreptate ? Aşa mi s-a spus.

Domnişoara zîmbeşte, este cam palidă, dar zîmbeşte şi spune : Cît de des şi cît de mult am fost împreună cu el ? Cred că nu aş exagera dacă aş spune zilnic, dar nu toată ziua ; eram amîndoi oaspeţii sanatoriului şi bineînţeles că vorbeam unul cu altul.

Avea încredere în dumneavoastră ?

Stăteam de vorbă. Eu sînt mai mult franţuzoaică decît norvegiancă şi domnul Fleming, care este un om cultivat, vorbea cu mine franţuzeşte, explică ea.

Aşa ? se miră primarul. Acest amănunt îl surprinde, chiar îi impune. Franţuzeşte ?

Domnişoara îi arată cărţile: Eu citesc exclusiv romane franţuzeşti. Cu domnul Fleming discutam mereu despre cărţi. Dacă dumneavoastră numiţi aceasta încredere ?

Primarul se simte jignit : Eu sînt cel care întreabă, domnişoară. Mă aflu aici spre a întocmi un raport.

Vă voi răspunde.

Mulţumesc. Chestiunea este următoarea : Domnul Fleming este arestat.

Dar ce a făcut ?

De, un fals, o sustragere de bani dintr-o bancă şi cine mai ştie ce. Este vorba de o sumă mai mare, aşa mi s-a comunicat. Şi acum vă întreb pe dumneavoastră : Nu cumva ştiţi, unde a ascuns banii ?

Eu ? Asta-i bună. Domnişoara izbucneşte în rîs. V-aţi uitat în buzunarele lui ?

Primarul, din ce în ce mai iritat : Aţi face mai bine să-mi răspundeţi la întrebări.

Domnişoara continuă să rîdă, fără să se arate, cîtuşi de puţin, speriată : Scuzaţi-mă, nu pot, să nu rid. E atît de caraghios.

De data asta veselia ei sunase puţin strident în urechile lui şi pentru a-i da lovitura de graţie, o întreabă scurt şi aspru : Unde sînt banii ?

Ea îi are în sîn şi uşa este închisă ! Da, teancul de bancnote se află la ea, lipit de corpul ei, mulat după forma sînilor ei, încălzit acolo de săptămîni în şir. Domnişoara d'Espard este curajoasă, deşi îşi dă seama că păşeşte pe un teren alunecos, nu bate în retragere, nu, grosolănia primarului o întăreşte. Fusese insultată, de aceea să nu se mire de ce o să-i facă. Îi aruncă pe masă, cu dispreţ, cheia de la geamantanul ei şi izbucneşte : Poftim, răscoliţi toată camera şi geamantanul, eu n-am să vă împiedic !

Se repede la uşă şi se năpusteşte afară.

Aleargă pe coridor, coboară treptele, în goană, şi iese pe verandă.

Acolo dă de sinucigaş şi de Anton Moss. În goana ei şi-a desfăcut copcile de la spate şi a scos plicul cu bani. Acum îl întinde celor doi, tremurînd de emoţie, şi spune : Jandarmul este aici şi vrea să mi-l ia ! Ascundeţi-l. Sînt scrisorile contelui, de la domnul Fleming, doar scrisori...

Moss, care e mai aproape, ia pachetul. El nu vede prea bine, dar îşi poate da seama că este urmărită şi că i s-a descheiat bluza. Simte spaima în vocea ei şi nu mai stă la discuţie. Îşi desface pelerina şi cămaşa, ascunde pachetul şi se încheie la loc.

Of ! răsuflă ea, parcă eliberată de o povară, şi se lasă să cadă într-un scaun de paie.

Ce s-a întîmplat de fapt, întreabă sinucigaşul.

Nu-mi dau seama. E vorba de domnul Fleming. Se spune că ar datora bani, că ar deţine bani, care nu îi aparţin, habar n-am ! Şi acum, jandarmul ăsta pretinde, că eu aş ştii, unde a ascuns banii.

V-a percheziţionat ? întreabă sinucigaşul bănuitor.

Da, mai bine zis, a vrut. Dar n-o să primească pachetul. Nu-i aşa ?

Nu ! o asigură Moss.

Sinucigașul se aprinde. Își ia o înfățișare fioroasă și se adresează camaradului său : Împrumutați-mi vă rog bastonul dumneavoastră. Vreau să-l am pentru orice eventualitate !

Nu pot să mă lipsesc de el, răspunde Moss. Mai întîi eu !

Nu știu, cum să vă mulțumesc. Domnișoara plînge și rîde, în același timp. Sînt gata să fac tot ce îmi cereți. Pesemne că i se urîse cu propriul ei curaj. Oricît ai fi de abil, nu poți să reziști multă vreme, mai ales dacă ai nervii slăbiți din cauza grijilor și a nereușitelor. Nu. De fapt, nu ești decît o pasăre mică, ce se ascunde în tufiș.

Acum găsise înțelegere la doi pacienți, doi amărîți și ei, aflați într-o situație jalnică. Rămîn la sanatoriu doar că le este totuna ce fac și unde trăiesc. Zile și nopți se scurg fără să întrebe nimeni de ei.

Sinucigașul deveni agresiv : Unde este individul ? strigă el.

Domnișoara plînge și rîde iar, din recunoștință pentru această forță dezlănțuită care îndrăznește să numească poliția „individul" și îi explică : E sus, în camera mea. L-am rugat să-mi perchiziționeze liniștit geamantanul. I-am lăsat și cheia.

Cei doi prieteni o găsesc grozavă, nemaipomenită ! Așa îi trebuie individului. Nu-și rostesc gîndurile, dar o aprobă din priviri. Sinucigașul începe să vorbească, doar pentru a da frîu liber indignării. Era inadmisibil ca un om complet străin să fie lăsat să facă ce vrea în camera ei, cu atît mai mult cu cît acolo se afla și geamantanul descuiat. Nu se poate, mă duc sus ! spune el și se ridică să plece.

Domnișoara îl prinde de braț, rugîndu-l să renunțe : Tot nu găsește ce caută, nu am nimic acolo. N-are rost să vă duceți, liniștiți-vă. Începe iar să rîdă în hohote de această idee teribilă a sinucigașului, care bănuia, pînă și poliția. Treptat, emoția ei mai cedează și nervii i se destind. Se lasă pe spate în scaunul de paie, spre a-și ascunde bluza desfăcută. Tinerii sînt de părere că s-a făcut frig și că ar fi bine să intre în casă, dar ea nici nu vrea să audă. Va rămîne aici, pînă va veni bărbatul acela. Voia să-l știe plecat ; nu-i era frig. Grozavă fată ! Avea o conștiință curată, nu încerca să fugă.

Apăru jandarmul. Era prietenos şi domolit. De astă dată nu i-a mers. M-aţi înţeles greşit, n-ar fi trebuit să plecaţi, spuse el.

Domnişoara îl priveşte şi tace.

Bineînţeles că nu am percheziţionat la dumneavoastră, cheia se află acolo unde aţi pus-o singură. Nu am făcut decît să trec, în procesul verbal, ceea ce aţi declarat.

Domnişoara tace. Se teme că prietenii ei ar putea să vorbească, că Anton Moss se va [illegible] cu palma pe buzunarul de la piept şi va spune : aici sînt scrisorile contelui către domnişoara d'Espard, poftim, luaţi-le.

Sinucigaşul rupe tăcerea : se pare că eşti suspect, dacă ai locuit cu contele Fleming sub acelaşi acoperiş sau ai purtat discuţii cu el.

Primarul îşi iese din fire : Aşa ! Cum adică ?

Eu sînt unul dintre cei ce au stat de vorbă cu el.

Şi eu, spune şi Moss fără să ridice privirile.

Domnişoara este cuprinsă de frică : Nu, nu ! Vă rog, lăsaţi !

Primarul întreabă surprins : Parcă aţi spus conte ? era chiar conte ?

Cum, nici asta nu ştiţi ? izbucneşte sinucigaşul stupefiat de atîta ignoranţă.

Fie că primarul credea, sau nu, povestea cu contele, era imposibil, să nu fi observat, că se afla în faţa unui grup ostil lui, aşa că se hotărî să încheie discuţia : În sfîrşit, eu mi-am terminat misiunea ! Se înclină respectuos şi-şi duse mîna la chipiul cu şnur auriu. Apoi plecă.

Felul în care salutase, la sfîrşit, a fost atît de amuzant, încît îl iertară. La circumstanţele sale atenuante se mai adăuga şi faptul că bietul om avea planurile şi obligaţiile lui. Acest lucru îl ştia numai domnişoara d'Espard de la Daniel. Era silit să facă totul, ca să obţină o funcţie mai bună, de pildă să devină cu adevărat primar şi să-i poată asigura doamnei Helena o poziţie mai privilegiată. Toate îşi aveau temeiurile lor.

Cînd Moss îi restitui pachetul cel gros, glumi, continuînd să ţină ochii în pămînt: Puteţi veni oricînd cu astea la mine. N-am nimic împotrivă să le port la piept, atunci

măcar simt și eu ceva în buzunar, ceva ce îmi aparține. Surîse cu gura lui tristă.

Acest zîmbet o impresionă pe domnișoara d'Espard. Exprima o suferință fără margini. Era distrusă nervos din cauza atîtor necazuri cărora trebuise să le facă față în ultima vreme încît, în aceea secundă, ar fi fost în stare să se arunce la pieptul acelui bărbat plin de bube și să-l mîngîie. Ce-aș putea să fac pentru dumneavoastră ? Cum să mă revanșez ? Nefiind deprinși, cine știe ce, cu bunele maniere, cei doi nu găsiră un răspuns la fel de politicos. Făcură doar un semn, cu mîna, ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat, iar Moss murmură, cu toată stîngăcia lui : Noi sîntem cei care trebuie să vă mulțumim !

În zilele următoare domnișoara se întîlnea mereu cu ei, petrecînd de minune împreună. Ea avea destul farmec ca să-i atragă, iar ei reușeau s-o înveselească, fără să-și dea seama. Se interesă îndeaproape de eczema lui Anton Moss. Vizibil stînjenit, acesta ocoli subiectul. Încercă să îi recomande fel de fel de leacuri, dar el făcea totul ca să evite discuția.

Timpul trece. Deși se simte bine cu cei doi bărbați, își dă seama că se apropie scadența. Nu-și găsește locul nici acum, în salonul pentru fumători, cînd asistă la una dintre certurile lor obișnuite. Se pare că au o experiență îndelungată în această privință. Domnișoarei nu-i fusese dat să audă niciodată certuri, atît de violente, purtate în glumă. Erau oare în glumă ?

Moss îl ia peste picior pe sinucigaș că se plimbă de colo pînă colo, ca un om viu. Bineînțeles că nu îndrăzniți să vă sinucideți !

Așteptați să mă întărît puțin, răspunde sinucigașul. Am să-mi dau silința să vă explic totul.

Domnișoara d'Espard nu se simte în largul ei. Oare ce o să urmeze ?

Moss continuă netulburat : ce e mai trist este că dumneavoastră nici nu bănuiți cît sînteți de inutil ; faceți degeaba umbră pămîntului.

Lovise în plin. Sinucigașul nu mai putu răbda : Nu-l ascultați, stimată domnișoară, nu e așa cum spune el. Adevărul e cu totul altul. Nu înțeleg de ce ar trebui, din pur egoism, să-mi iau viața.

Nici eu, îl susţinu ea, dezaprobînd brutalitatea lui Moss.

Aşa, nu vreţi să fiţi egoist ? Aiurea, nu îndrăzniţi, asta e !

Tăcere.

Moss îl întărîtă în continuare, întinzîndu-i cele mai ispititoare capcane : Dacă ar face-o în noaptea asta, mîine s-ar trezi în cer cu o harfă între genunchi.

Cum să-i arunci unui om în faţă atîtea ocări ? Domnişoara d'Espard era uluită. Ce fel de om era sinucigaşul ăsta, de înghiţea atîtea fără să riposteze. El asculta liniştit şi rîdea încet ; răbdarea lui depăşea orice limită.

Dar acesta nu fusese decît primul act. Acum îi venea rîndul sinucigaşului să intre în scenă. Ah, jalnicul Anton Moss nu făcuse decît o invitaţie, poate puţin prea insistentă, la grosolănie.

Cine ar putea crede că un orb are atîta fiere în el !

Nu sînt orb, protestează Moss.

Nu puteţi citi.

Nu pot citi ? Moss se ridică, vrînd să ia un ziar de pe masă ca să demonstreze că vede, dar se loveşte de un scaun, pe care îl trîntеşte.

Sinucigaşul ridică scaunul : Vă propun să mergem afară, în curte, pentru a cruţa mobilierul.

Domnişoara intervine : Săracul, nu a văzut scaunul !

Nu, dar pot citi, insistă Moss. Ce prostie !

Vedeţi, strigă sinucigaşul, acum v-a căzut cîrpa aceea oribilă de la deget. E acolo, jos. Nu vă deranjaţi, o ridic eu, dumneavoastră nu vedeţi. Aşa, înfăşuraţi-o acum în jurul degetului. Totul trebuie să vi se spună, sînteţi ca un copil, îmi faceţi silă. Şi apoi vă mîngîiaţi degetul ca pe o iubită. Tăiaţi-l mai bine cu foarfeca !

Moss hohoteşte.

Relaţia dintre cei doi părea total absurdă. Se certau ca să-şi dea iluzia că există. Cu timpul certurile apăreau, de parcă ar fi fost stabilite dinainte. Unul avea o suferinţă psihică, celălalt îşi purta boala în carne, o boală de piele. Nici unul, nici altul nu aveau tinereţe. Dar în ce hal puteau să se certe ! Sinucigaşul se leagă de aspectul celuilalt începînd cu îmbrăcămintea : Cămaşa dumneavoastră s-a făcut galbenă şi roşie la spate, ea nu mai este de mult

albă. Cu privirea dumneavoastră probabil că ați observat asta.

Nu știți decît să jigniți, răspunse Moss. Sînteți plin de venin, nimic nu vă intră în voie. Trebuie să te supraestimezi, din cale afară, ca să-i poți batjocori pe toți ceilalți.

Sinucigașul, cu un dispreț zdrobitor : Da, dar trebuie să recunoașteți, dragă prietene, că este deajuns să vă privească cineva și viața lui e în pericol ! Nu găsiți că am dreptate, domnișoară d'Espard ?

Domnișoara e îngrozită : Nu, pentru dumnezeu... terminați odată... amîndoi...

Ce ar fi să încercați să vă pudrați, i se adresează sinucigașul lui Moss. Sau poate sînteți prea mistic pentru asta ?

Moss hohotește din nou.

Acum îi vine și domnișoarei să rîdă, dar strigă exasperată, lovindu-și palmele : Doamne dumnezeule, ați înnebunit de tot !

Continuară să se certe, încetară o clipă și o luară de la capăt. Erau foarte nefericiți, loviți greu de soartă, gura lor nu era în stare să exprime nici cea mai mică glumă îngăduitoare, nu știau nici măcar să zîmbească sincer. Se agățau de amărăciunea lor ca să nu urle, scrîșneau din dinți, să nu izbucnească în lacrimi.

Era curios că sinucigașul i se adresa domnișoarei, încercînd să o atragă în joc, în timp ce Moss nu-și permitea niciodată această familiaritate. Continua să rămînă așa, cu ochii în jos, și cu fața atîrnîndu-i desfigurată.

Uneori cei trei discutau împreună, de parcă totul ar fi fost în cea mai perfectă ordine. Fiecare își uita, pentru o clipă, nenorocirea și răspundea fără răutate. Aceste momente contau mult pentru domnișoara d'Espard ; și ea se schimbase. Întîmplările prin care trecuse o făcuseră mai zgîrcită la vorbă, devenise mai gravă, mai retrasă în sine. Ce repede se petrecuse totul, de pildă cu domnul Fleming. Abia cu puțin timp în urmă era aici, în centrul atenției : inel de briliant, lenjerie de mătase, un conte, un om liber... acum în închisoare. Și ea însăși, Julie d'Espard, smulsă pentru o clipă din sărăcia ei, ca, în secunda următoare, să fie aruncată într-o prăpastie mult mai adîncă ! Ce să fi făcut ? Să umble ca pe jăratec din cauza averii pe care o avea asupra ei și, în același timp, să fie roasă de o su-

ferință ascunsă pe care, ea însăși, nu îndrăznea să și-o mărturisească ? Cînd propria ei nenorocire deveni vizibilă, începu să se gîndească, tot mai rar, la domnul Fleming. Era din ce în ce mai departe. Îl compătimea. Dorea, din tot sufletul, ca el să scape de pedeapsă sau măcar să aibă puterea să o înfrunte, dar nu mai simțea pentru el nici un sentiment de devotament sau de tandrețe. Nici nu era de mirare. Julie d'Espard nu era o ființă lipsită de inimă, dar acum, numai de dragoste nu-i ardea. Sinucigașul și prietenul său erau oamenii de care avea nevoie.

Putea să stea împreună cu ei, ore în șir, și să discute despre școală și educație. Domnișoara aduse vorba de directorul Oliver și sinucigașul se strîmbă.

Avea doi băieți minunați, spuse Anton Moss.

Da, dar de director, ce spuneți ? întrebă ea.

Pe bărbatul ăsta dumnezeu trebuie să-l fi făcut la mînie, murmură sinucigașul.

Continuară să discute despre el. Acum să fi fost cherestegiul Bertelsen aici. El, care era ahtiat să asiste la o criză de nebunie, ar fi avut ocazia să audă cîte în lună și în stele. Vorbe înțelepte alături de ciudățenii greu de crezut, cîte ceva din toate, nebunie și rațiune. Directorul Oliver era un bărbat care avea dicționare întregi în cap ; din acest haos se născuse un ins neajutorat. Unde e doica lui, unde îi e biberonul ? Un rătăcit care crede că omul se poate dezvolta numai cu ajutorul cărților... Ce se întîmplă cu caracterul, ce se întîmplă cu personalitatea ? Cum să te poți înțelege cu un papagal ? Doamne, cîte nu-și poate băga cineva în cap sugînd din cărți ! Dar ce devine ? Un om care stă în raft ca directorul Oliver, unul din tagma filologilor. El cunoaște „limbi" și nimic altceva.

La această replică domnișoara se simți ușor atinsă și veni cu argumente didactice : Dar limbile străine nu sînt cel mai mare rău din lume ! Eu nu-mi doresc altceva, decît să știu cît mai multe.

De ce ? La ce bun, întrebă el.

De ce ? La ce bun învățăm limbi străine ? Bineînțeles, să ne educăm spiritul, să putem fi la curent cu literatura din alte țări, să devenim oameni cultivați.

Eu nu am timp să fiu la curent nici cu propria noastră literatură !

Ei, da, literatura noastră ! rostește ea ușor ironic.

Sinucigașul e agitat și ursuz, are chef de ceartă. Cauza pe care o susține este prea serioasă spre a fi minimalizată astfel. Auzi, limbi, cărți străine, la dracu ! Există în limbile nordice un milion de volume, pe care le trecem cu vederea, grăbiți, să ajungem mai repede la cele străine. De parcă ale noastre nu ar fi la fel de bune. Mai ales că ți le poți procura mult mai ușor. Vorbiți de dezvoltarea intelectuală care ar trebui să fie rezultatul studierii altor limbi... Poftim, priviți-l pe filozof, pe domnul director. Un tip cu desăvîrșire banal, nedeosebindu-se prin nimic de ceilalți, nici măcar în rău ! Dar nu asta ne interesează. Oamenii îl consideră mai bun. Din ce punct de vedere este mai bun ? Oare cu cît zbori mai sus, ai sufletul mai gingaș ? Este el mai reținut în nenorocire, mai fericit, mai clarvăzător ? Ce poți aștepta de la el ? Interiorul său este plin de vechituri, cuvinte, cuvinte și iar cuvinte.

Cum puteți vorbi așa ?

Este incredibil că lumea îl apreciază atît. Oamenii sînt foarte atenți cu asemenea ființe contrafăcute. Și-a umplut capul pînă la refuz cu dicționare, consolidîndu-și astfel prostia, și acum oamenii nu mai încetează cu aplauzele : încearcă să mai înfuleci cîteva dicționare, doar încă vreo două-trei, așa, bravo, noi te plătim pentru asta ! Și pentru ce, mă rog ? Ca el să-și deschidă dugheana și să-și plaseze vechiturile, cît mai rentabil, elevilor, copiilor noștri.

Și dumneavoastră ce vreți, în fond ? Să nu mai existe profesori de limbi străine ? Să nu se mai studieze limbile în școli ?

Chiar așa. Ce, credeți că limbile aduc ceva în plus sau crează doar o obișnuință ? Viața este atît de scurtă, încît nu mai avem timp de papagali. Limbi să învețe doar cei, cu o vocație specială, care nu sînt în stare de altceva decît să se perfecționeze ca specialiști, traducători, interpreți, dragomani, dar în nici un caz muritorii de rînd, ca dumneavoastră, ca el sau ca mine. Nu de genii lingvistice sau de mari descoperitori este vorba. Ci de noi, automatele care dau aprobator din cap. Am și început să ne punem întrebarea, dacă este util ca toată lumea să învețe să cînte la pian, dar asta nu înseamnă că-l subapreciem pe muzicianul învestit cu har. Nu-i așa ?

Dar ce se va întîmpla cu şcolile, dacă limbile străine s-ar scoate din programe ?

Iată o scăpare, într-adevăr, la asta nu m-am gîndit. Ce se va întîmpla atunci cu această sclavie ? Cîteva date neînsemnate de domnii, cîteva nume de regi şi regine, cîteva elemente noi în gimnastică ; în locul unei munci utile, un joc de nebuni cu calcule matematice pentru nişte biete minţi pubere... Vedeţi, că rămîn încă destule. Ce înseamnă şcoală ? Şcoală înseamnă de fapt instruirea zilnică făcută de o mamă, învăţătura zilnică primită de la un tată ! Şcoala cărţilor, dimpotrivă, este ceva contrafăcut, o organizare care complică intenţionat viaţa şi împovărează existenţa omului, de la vîrsta de şase ani pînă la moarte. Cartea, cuvîntul tipărit umple lumea cu insatisfacţie şi nenorocire, cu o cantitate de cultură, cu civilizaţie.

Nu găsiţi nostim faptul că toţi oamenii se prosternează în faţa celui care a învăţat ceva, a celui care a învăţat cel mai mult, a învăţatului ?

Ştiu, poate vă gîndiţi, dacă, nu cumva, toate acestea mă fac sceptic. Ei bine, nu. Privim cu admiraţie pe naiba ştie cine, să zicem, un învingător într-o cursă, sau pe regele, de o zi, al schiului... În ambele cazuri stima se amestecă cu compătimirea pe care o avem pentru animale. Ne sculăm în picioare şi cedăm scaunul unui paralitic, ascultăm răbdători pînă ce bîlbîitul îşi scuipă inepţiile din gură, ne repezim să-i deschidem uşa unei doamne, ca şi cînd aceasta n-ar avea mîini...

Face o pauză.

Da, şi ? întreabă domnişoara.

Mă gîndeam, aşa. A fost odată un flautist, un virtuoz. A sfîrşit aruncîndu-şi notele sub pupitru şi făcînd cu flautul său baloane de săpun. Nici eu nu ştiu de ce vă spun toate astea.

Mecanismul gîndurilor sale se opri brusc. Amîndoi tac.

Moss rupe tăcerea : Sînteţi în extaz !

Sinucigaşul îl priveşte îngîndurat.

Am fost pur şi simplu impresionat ascultîndu-vă, uneori fraza dumneavoastră suna ca o poezie.

Domnişoara zîmbi ambiguu. Văzînd că sinucigaşul este total absent, Moss renunţă să mai vorbească cu el. Se ridică, privi o clipă pe fereastră, apoi plecă.

Cei doi rămaseră pe loc. Începea să se întunece. Acum, cînd erau singuri, parcă se petrecea o schimbare cu ei. Femeia, care se ştia atrăgătoare, îşi lăsă capul într-o parte şi căzu pe gînduri. Avea un aer meditativ. Chiar atît de nebun nu era omul acesta. După unele indicii reuşise să-şi facă o părere : nu-şi refuza confortul, ba chiar îşi cumpăra anumite lucruri de care avea nevoie. Oare ce era cu el ? Avea vreo firmă în oraş, un magazin, o întreprindere sau trăia din dividende ? Dar mai ales acolo, în sufletul lui, ce se întîmpla ? Era foarte curioasă să afle ce l-a putut determina pe un nenorocit să renunţe la gîndul sinuciderii.

Îşi luă un aer umil şi-l rugă s-o ierte că l-a agasat cu obiecţiile ei neroade. Mintea n-o ducea prea departe şi nici nu s-a gîndit că...

Nu, nu, el era cel care ar fi trebuit să-şi ceară scuze. Cu siguranţă că-şi bătea joc de el !

M-am tot gîndit, reia ea discuţia pe un ton obosit, ce căutaţi de fapt aici ?

Ce caut aici — cum adică ?

Vreau să spun, de ce staţi de atîta vreme la sanatoriu. Nu sînteţi bolnav, nu vă lipseşte nimic, vacanţa a trecut de mult. Scuzaţi-mă, n-aş vrea să vă inoportunez cu indiscreţia mea.

Poate că am motivele mele.

Fără îndoială.

Aş putea şi eu să întreb : De ce sînteţi dumneavoastră aici ?

Se apleacă brusc, lăsîndu-şi trunchiul mult în faţă : Doamne, cîtă dreptate aveţi ; n-ar fi trebuit să mă amestec !

Ba nu, vă rog, nu-i nimic, repetă el speriat. Eu n-ar fi trebuit să fiu atît de dur. Nu vă mai bateţi capul cu asta !

Mă gîndeam, speram, că, aşa puternic şi inteligent cum sînteţi, aţi putea să-mi arătaţi o cale de urmat. Un sfat, o soluţie. De altfel trebuie să recunosc ; m-aţi ajutat o dată.

Fără îndoială că se referea la vizita primarului şi la un anumit pachet de scrisori. Ceea ce o frămînta atît pe această domnişoară, nu putea fi decît o decepţie sentimentală.

N-ar trebui să ne pierdem curajul ! încercă s-o împace. Cînd dăm piept cu destinul nu ne rămîne altceva de făcut decît să ne dăm la o parte.

Aveţi dreptate, dar e foarte greu

Da, da, fie că vrem, fie că nu vrem, n-avem încotro, trebuie să ne dăm la o parte. Şi-apoi depinde ; nu tot ce pierdem merită atîta suferinţă. Unora le trece repede.

Mie n-are ce să-mi treacă, situaţia mea devine din ce în ce mai critică.

Nu se poate ! Ar vrea s-o îmbărbăteze. Dacă i-ar dezvălui măcar a zecea parte din nenorocirea lui ? Să vadă ea ce înseamnă soartă ! Ce conta că un conte îşi luase tălpăşiţa, poate doar pentru scurt timp, că se aventurase într-o afacere dubioasă şi nu prea-i ieşiseră socotelile ! Oare numele lui nu avea destulă trecere ? Familia, putred de bogată, putea interveni oricînd şi cei care-l bănuiseră puteau să-şi facă mea culpa A-ţii erau mult mai de plîns !

Aveţi şi dumneavoastră un necaz ?

Da, oarecum... dar...

Această femeie mică reuşeşte să-l facă pe sinucigaş să se înduioşeze de propria sa mizerie. Iată că nu-şi mai poate stăpîni tremurul buzelor. Îi face destăinuiri, pe care, în alte împrejurări, nu le-ar fi făcut, pentru nimic în lume, receptivitatea ei îi întinde o cursă. Bărbatul ăsta încăpăţînat ca un catîr se moaie şi cu greu îşi mai poate stăpîni lacrimile. Ce puţin i-a trebuit unei femei să-i submineze duritatea pe care şi-o consolidase, cu migală, în toate aceste luni petrecute alături de Moss.

Să fi avut domnişoara d'Espard vreun interes anume, de rămînea aici, lîngă el, să-l asculte ? Cine poate ştii ? Era atît de distrusă, atît de dezorientată, încît alunga orice bănuială.

Cînd îl întreabă, dacă nu are un cămin, o femeie, copii, neagă cu violenţă. Nu înţelege cum de i-a putut trece prin minte una ca asta.

Nu voise să-l supere, întrebase, doar aşa... prosteşte.

El reacţionează necontrolat : N-aş spune că aţi întrebat tocmai prosteşte. Nici vorbă.

Dar ar fi trebuit să vă daţi seama că un bărbat, care rămîne atîta vreme în munţi, nu poate avea acasă pe nimeni drag.

Să lăsăm asta ! Ascultaţi-mă, nimic nu l-ar putea reţine pe un om cu familie atîta vreme departe. Ce ştim noi

oamenii unii despre alții ? Dar, în definitiv, de ce nu ? Ar fi putut foarte bine să aibă acasă o femeie și copii. Simțea nevoia să-i spună că tocmai acesta era motivul pentru care fugise în munți. Nu e vorba de mine, se grăbi să adauge, persoanele de față se exclud. Dădeam doar un exemplu.

Ea îl provoca tot mai mult la confesiuni. Se străduia să pară că vorbește despre altcineva, crezînd că, în felul acesta, va reuși să se ascundă. Nu făcea decît să-i explice ce-l putea determina pe un bărbat să plece în munți. Să presupunem — e vorba de un caz luat la întîmplare — că dracu intră așa, tam-nisam, în casa unui om, și-i ia nevasta. Copilul zace uitat în pătucul lui, casa e părăsită, femeia nu se mai întoarce. Poate că nici nu avem dreptul s-o învinovățim ; o fi avut și ea motivele ei. Să admitem că este o natură refractară sau că s-a îndrăgostit iremediabil, s-au mai văzut cazuri. Dar copilul este acolo, în toată drăgălășenia lui. O fetiță, o zgîtie mică, cu păr, cu unghii, cu de toate, nimic neobișnuit. Firește, asta i se poate întîmpla oricui ; suporți o iarnă întreagă, pe urmă gata, nu mai merge ! Bărbatul își ia lumea în cap și fuge de-acasă. Vedeți ? La vaporul și pleacă în Australia. În munți nu pleacă nimeni pentru că l-a părăsit nevasta. Ei, bine, dacă bărbatul respectiv este un ins limitat, primitiv și nu un om rațional, atunci își poate pierde echilibrul interior, îi poate veni chiar ideea unei soluții radicale pentru a pune capăt suferinței. Astfel de gînduri îl macină cînd pleacă în Australia. Trebuie deci să-și procure un pistol ! Pistolul, să zicem, l-a și cumpărat, l-a uns, l-a curățat și-l ține la loc sigur. De ce nu-l folosește ? Vedeți, domnișoară d'Espard, bărbatul acela poate e și el om, toți sîntem oameni ; poate că mai are niște sentimente care-l leagă de viață, poate că mai iubește, indiferent de tot ce s-a întîmplat, și spaima că și-ar putea pierde copilul îl sfîșie. Oare nu este obligat să trăiască pentru a-și salva fetița ? De aceea rătăcește în căutarea unei soluții...

Sinucigașul continuă să se eschiveze : Toate acestea mi-au fost povestite, eu nu reușesc deloc să mă transpun în această situație. Un copil... ce poate însemna un copil ? Nu am auzit niciodată ca un bărbat să fie atît de legat de

o fetiță, abia născută. Dacă aș avea o asemenea făptură plăpîndă, nici nu aș ști cum să-i spun, ce nume să-i dau. Nu, mulțumesc, mai bine lipsă ! spune el cu o duritate ostentativă.

Moss apare în cadrul ușii.

El nu vede, dar are un auz foarte fin. Bietul sinucigaș, mult mai trebuie să fi așteptat el acest prilej de confesiune, dacă și-a pierdut controlul în asemenea hal. Pe Moss nu-l impresionează nimic, el intervine cinic : Scuzați, vă rog, dacă deranjez frumoasele lacrimi !

Lacrimi ? întreabă sinucigașul, izbucnind în rîs. Aveți într-adevăr o privire foarte pătrunzătoare ! Cînd era împreună cu amicul său, între patru ochi, se putea aștepta la cele mai odioase jigniri, de aceea răspunse provocării : Dacă sun acum să vi se aducă un pahar plin, pe care îl așez înaintea dumneavoastră, atunci o să ne distrăm ! Pot să vă ofer ceva, stimată domnișoară ?

Nu, mulțumesc.

Nu, domnișoara d'Espard nu se află într-o stare favorabilă pentru a participa la nenorocirile altora ; le are pe ale ei. Se retrage în cameră, se întinde pe pat, răsfoiește o carte, nu-și găsește liniștea, se agită, oftează, se simte bolnavă. Deci, nici sinucigașul... Pusese altcineva mîna pe el, era căsătorit, chiar îndrăgostit, fericitul ! Pentru o clipă îi vine ideea să plece din nou, fără prea mari speranțe, la Kristiania. Nici ea nu știa de ce, dar se plictisise să-și tot piardă vremea pe aici. În toată singurătatea ei nu are decît o singură consolare : teancul de bani pe care îl poartă în sîn. Acesta îi dă curaj, o face să se scoale din pat cînd sună clopoțelul pentru masă, să coboare, să cineze, să depășească momentul greu al serii... Și apoi vine noaptea.

O fată îi închide mereu bluza la spate. Vine dimineața și îi face grăbită acest mic serviciu. Degetele ei sînt reci, trage cu oarecare nervozitate de marginile bluzei, ca și cînd ar bănui ceva în legătură cu domnișoara : probabil că mănîncă prea mult de se îngrașe. Nici nu e așa, dar fata i-a făcut unele aluzii : Cum e posibil să se îngrașe cineva din mazăre crudă și heringi cu pesmeți ?

Obraznica ! Domnișoara se poate aștepta la orice din partea ei. Spre a preîntîmpina o situație neplăcută îi spune : Nu știu ce să mă fac, am niște vise oribile noaptea !

Mi-am dat seama, vă tînguiți și vorbiți în somn.

Se poate. În somn se spun atîtea inepții, mai ales cînd visezi urît, poți rosti nume, cifre, sume de bani, orice. Toate astea sînt simple halucinații, fără vreo bază reală.

Fata tace. Ce o fi vrînd, așteaptă să o plătesc ca să nu mă trădeze ?

După ce rămîne singură, domnișoara deschide fereastra și privește afară : Ninge cît vezi cu ochii. Zăpada se așterne pe cîmp, pădurea pare pudrată, un deal din vecinătatea sanatoriului se scufundă tot mai mult sub omăt ; este „stînca". Dar nu peste tot e o lume tăcută, o lume pierdută sub zăpadă. Vîntul îi aduce ecoul unor împușcături. Cineva vînează. Întîi o detunătură, apoi încă una. Este Daniel, cu siguranță, împușcă fazani pentru sanatoriu. A ieșit la vînătoare. Daniel e puternic și sănătos, el s-a vindecat de iubirea lui nefericită. Deodată are o revelație.

Iat-o coborînd grăbit, să fie printre oameni, să întîmpine o nouă zi. Simte că se sufocă în propria-i piele.

Astăzi o urmărește norocul. Întîmplarea îi scoate în cale soluții la care nu se gîndise pînă acum. Văzuse un anunț în ziar, pe care îl are și acum în fața ochilor. Ar vrea să plece, cît mai repede, într-un loc liniștit, la o doamnă amabilă, o doamnă cu multă experiență, la o distanță de trei ore de capitală. De greutăți nu mai poate fi vorba, acum este salvată ! Mijloacele materiale nu-i lipsesc, are destul timp, nu trebuie să se grăbească, poate să plece cînd vrea, înainte sau după Crăciun. Este salvată !

După zile lungi de întuneric și disperare simte cum o trec fiori de bucurie ; este din nou tînără și poate rîde din plin. Să te dai la o parte din fața destinului ? Ce sfat stupid și fără sens ! Ea apucă destinul de guler și îl supune.

Dați-mi vă rog un tub de vaselină, îi cere doctorului.

Pentru ce vă trebuie ? Vaselina este periculoasă, încearcă el s-o tachineze.

Replica vine prompt : Vreau să o ung pe pîine.

Știu că sînteți în stare, doar mîncați heringi cu pesmeți.

Pentru mîine am comandat roșii cu surcele de mesteacăn.

Amîndoi rîd de această idee trăznită. În ultima vreme doctorul nu prea mai are de lucru. Au rămas pacienți pu-

ţini şi e. este amator de o conversaţie amuzantă. O invită să ia loc.

Îmi pare rău, dar nu am timp. Apoi întreabă : Ce are, de fapt, domnul Moss pe faţă ?

Moss ? Ah, da, ştiţi că va pleca în curînd ?

Am întrebat ce boală are.

Doctorul îşi face de lucru cu nişte hîrtii împrăştiate pe oirou : O atrofie a pielii. Chiar nu mai staţi ?

Şi nu poate fi vindecat ?

De ce întrebaţi ? Moss pleacă în curînd.

Domnişoara d'Espard merge în camera ei şi desface tubul de vaselină. Se unge pe faţă şi începe să se maseze. Este o ruşine, cum şi-a putut neglija obrazul în ultima vreme. Pielea i-a devenit flască de atîtea suferinţe şi plină de riduri, pe care nu le avusese pînă atunci. Ce ruină ! Trebuia să ia măsuri urgente. După călătoria pe care urma să o facă la doamna aceea, amabilă, cu anunţul, trebuia să arate din nou bine, să poată reintra în competiţie. Gata, de azi o să-şi îngrijească zilnic tenul... Intră ! Este fata.

Domnişoara o priveşte surprinsă şi spune : Parcă mi-aţi încheiat deja bluza.

Nu-i vorba de asta, am venit să vă anunţ că plec. Azi dimineaţă nu am vrut să vă spun, dar nu mai rămîn aici nici o clipă.

Nu ?

Credeam că veţi şti să preţuiţi ajutorul meu. Mă cunoaşteţi acum ; am ştiut să-mi ţin gura în ceea ce vă priveşte. Dealtfel nici nu-mi place să mă amestec în treburile altora.

Fata asta era nebună ! Domnişoara d'Espard răsuflă uşurată, îşi ia rămas bun de la fata, care tremură de mînie, şi se întoarce la masajul ei. Deci asta urmărise nerușinata, cu aluziile de azi dimineaţă. Să o umilească şi să capete o sumă frumuşică, nu-i aşa ? Tocmai de la ea, care împărţise în fiecare lună bacşişuri grase servitorilor... Multe mai îndură omul ! Nu trebuia să se lase. Poate era bine să-i trateze pe toţi de sus, să-i intimideze ! Poate era bine să facă unele reclamaţii. Atîtea lucruri o nemulţumeau : masa, de pildă, serviciul din sanatoriu, rufăria, care era trecută pe nota de plată la un preţ scandalos, lipsa de aer din salon, la care se adăuga mirosul de sărăcie al văduve-

lor bătrîne. Domnişoara nu mai avea chef să înghită orice, putea să-şi permită. În faţa ei se deschidea o perspectivă luminoasă. Apucase destinul de guler şi-l supuse. Venise vremea să-i meargă bine, să prospere. Cafeaua la pat ? Mai mult decît atît : cafeaua şi micul dejun la pat. Aşa citise ea în cărţile ei franţuzeşti. După toate cîte pătimise venise timpul să se ocupe şi de ea, îşi datora asta.

Voia să fie din nou îngrijită şi atrăgătoare ; fără discuţie, masajul dădea rezultate.

Să vă spun ceva, dragi prieteni, se adresează ea lui Moss şi sinucigaşului. În ultima vreme am visat frumos şi, iată, supărarea mi-a trecut. Sînt sigură că există soluţii pentru toate.

Chiar aşa ? se miră cei doi camarazi.

Da, da, o să vedeţi, există soluţii ! Şi acum, hai la săniuş.

Cu toată infirmitatea lui, Moss se arată gata să o urmeze. Sinucigaşul, în schimb, se ridică fără chef de pe scaun, aducînd imediat un contraargument : O să ne udăm la picioare.

Ei şi, ne uscăm noi după aceea !

Nici nu avem măcar o sanie ca lumea.

Am auzit că au adus o sanie mică, foarte drăguţă, tocmai potrivită pentru noi, insistă Moss, deci asta nu ne lipseşte.

După cum văd, sînteţi un adevărat sportiv ! mormăie sinucigaşul şi îl măsoară dispreţuitor din ochi.

Merg cu toţii să se echipeze şi o pornesc.

Ninge îndesat, chiar „stînca" este aproape înghiţită de zăpadă.

Toţi trei trag sania în sus pe deal, tot mai sus, pînă în vîrf şi de acolo îşi dau drumul, la vale. E grozav ! Sinucigaşul ţine frîna, domnişoara stă la mijloc, zăpada îi învăluie într-o beznă albă, nu mai pot vedea, decît ţinînd ochii pe jumătate închişi... doamne, ce minune şi ce disperare !

Urcă din nou, sania e grea, dar ei sînt trei. Dracu să le ia de necazuri, înjură domnişoara, plină de entuziasm. Pornesc iar la vale cu acelaşi avînt. Domnişoara a înconjurat cu braţele umerii lui Moss şi s-a ghemuit la spatele lui. Este o nebunie să zbori aşa, dar ce mult ajută. După cîteva coborîri sinucigaşul vrea să abandoneze.

Nu încă, de ce ? întreabă ea.

Nu mai pot. Nu aveţi decît să mai rămîneţi ! Să fi obosit sinucigaşul sau e gelos pe Moss, care stă în faţă şi se bucură de îmbrăţişarea domnişoarei ? Oameni sîntem ! Nu mai pot, repetă el.

Ce pot să spun, argumentul e convingător, ricanează Moss. Sînt convins că nu exageraţi. Aţi obosit.

Sinucigaşul îşi iese din fire : poţi să te dai cu sania şi pe cocoaşa mea, Moss. Dacă am spus că plec, păi plec. Nu văd nici o plăcere în asta. Salut !

Nu mai era nimic de făcut, sinucigaşul plecă. Domnişoara şi Moss rămaseră singuri cu sania. Se opinteau din greu la deal.

Ajunşi în vîrf el o întreabă cu o uşoară ezitare : Nu aţi vrea să conduceţi dumneavoastră ?

Nu, ea nu se simţea în stare şi nici nu voia.

Moss nu se poate hotărî.

Nu vedeţi, doamne, doar n-aţi orbit, întreabă ea îngrijorată.

El redevine stăpîn pe sine : Orb, eu ? Nici vorbă. Mă orbeşte zăpada. Atunci trec eu la cîrmă, îl linişteşte ea.

Pornesc.

Dar acum, cînd se află în faţă, domnişoara nu-şi poate ţine ochii deschişi din cauza rafalelor de zăpadă, iar Moss are vederea prea slabă ca să distingă obstacolele de la distanţă. Trec peste buşteni şi bolovani, la nimereală. În mijlocul pîrtiei sînt luaţi pe sus, domnişoara scoate un ţipăt şi în căderea îngrozitoare se izbesc unul de celălalt, sania se rupe şi sînt aruncaţi în zăpadă.

Moss e din nou în picioare, îşi şterge ochii şi priveşte în jur. Stă aşa, ca un somnambul. Sania e ruptă în două şi domnişoara tace acolo, în faţa lui, nu se ridică, nu se mişcă, ce o fi păţit ? El o cercetează, încearcă să o ridice, dar ea cade din nou. E plină de sînge, faţa, bărbia îi sîngerează. O strigă. Degeaba.

O duce pe braţe acasă, pe drum însă îşi revine. Urcă singură treptele sanatoriului, dar trebuie să fie sprijinită. Urîtă rană. Bărbia spintecată.

Este anunţat doctorul.

IX

DATORITĂ ACESTEI ÎNTÎMPLĂRI DOCTORUL avu mai mult de lucru : a trebuit să coasă rana domnişoarei.

Sosi şi răspunsul de la spital pentru internarea lui Moss. Doctorul răspundea de acest transfer şi avea o mulţime de treburi de rezolvat.

Nu era un om dur doctorul Öyen, îi părea rău de Moss. Îl ţinuse la sanatoriu mai mult decît s-ar fi cuvenit. Că făcuse bine sau rău, dumnezeu ştie. În orice caz, nu era el omul să alunge pe cineva. Era un bărbat amabil căruia îi venea greu să-i supere pe bolnavi făcînd uz de autoritatea sa. Şi mai era ceva : sanatoriul profita de pe urma tuturor pacienţilor săi.

Pînă la urmă trebuie să-şi ia inima în dinţi şi să-l pregătească pe Moss : Dragul meu, am în sfîrşit o veste bună pentru dumneata.

Obrazul desfigurat al lui Moss păleşte : Aha, da, da.

Totul e în ordine. Ultima mea cerere a fost foarte categorică.

Vestea căzu asupra lui Moss ca o lovitură de trăznet. Abia mai poate să îngaime : Vă mulţumesc ! Tînărul este complet distrus.

Doctorul încearcă să-l încurajeze : Este cea mai bună soluţie pentru dumneavoastră. Mîncare bună, băutură, îngrijire excepţională, prieteni, întocmai ca aici. Mai curînd sau mai tîrziu o să vă recăpătaţi sănătatea. Se va găsi precis un remediu, un ser, ştiinţa face astăzi paşi uriaşi.

Cînd trebuie să plec ?

Cînd vă puneţi totul la punct. Dragă prietene, nu este vorba de un termen fix, aveţi tot timpul la dispoziţie. Şi vă repet : ştiinţa face astăzi minuni, se descoperă un ser şi veţi fi din nou redat vieţii.

Moss îşi caută prietenul, pe sinucigaş. Îl găseşte, se aşează lîngă el şi tace. Nimic, în atitudinea lui, nu lasă impresia că s-ar fi întîmplat ceva. De la accidentul de pe pîrtie s-au certat în fiecare zi. Încep şi acum şi, culmea,

cel care porneşte cearta este, de data asta, Moss. Pare a avea nevoie de ea ca de un drog sau de o descărcare.

Ei, v-aţi udat la picioare ? întreabă el.

Ce vreţi să spuneţi ?

Atunci, la săniuş.

Terminaţi odată ! încearcă să i-o reteze scurt sinucigaşul.

Trebuie să recunoaşteţi că aţi procedat ca un laş, lăsîndu-ne singuri, acolo pe deal, cu sania.

Sinucigaşul muşcă momeala : Am plecat pentru că am văzut că vreţi să fiţi mîngîiat. Era desgustător să vă privească cineva.

Ha, ha, ha ! Şi ieri spuneaţi că am vrut să o ucid pe domnişoara d'Espard.

Ce-ar fi să-mi povestiţi totuşi, ce s-a întîmplat ? Aţi adus-o pe jumătate moartă acasă. Nu se poate da jos din pat.

Nici o grijă. S-a şi sculat şi în curînd va fi complet restabilită, îl consolează Moss.

Oricum, aţi reuşit să o desfiguraţi pentru toată viaţa. Are o cicatrice roşie, de toată frumuseţea, în obraz. Nu v-aţi gîndit la aspectul ei, pentru că nu aveţi ochi să vedeţi o femeie, dar un chip frumos nu le este tuturor indiferent.

Moss tace.

Măcar dacă tăietura ar fi dreaptă, dar e strîmbă şi urîtă, pentru că nevăzînd nu aţi putut fi atent. Cîtă mizerie.

Copilării, fleacuri. Cei doi erau fără chef. Moss nu era azi în formă, spuse doar rugător : Continuaţi, o să-mi vină şi mie rîndul !

O ţinură aşa pînă tîrziu după-masă. Ziua era scurtă şi pe la patru începea să se întunece. Sinucigaşul voia ca Moss să-l acompanieze, ca de obicei, într-o plimbare în munţi. În numeroasele lor ieşiri, reuşiseră să-şi croiască o potecă în zăpadă. Acum era bătătorită şi se putea merge bine pe ea.

Păşesc unul în urma celuilalt ; sinucigaşul în faţă, Moss cu bastonul după el. Pare a nu vedea nimic. Este o după-amiază senină, luna plină e agăţată, acolo, sus, pe mătasea albastră, ca o monedă de aur, dar la apus se văd

pilcuri de nori. Timp în schimbare ! anunţă staţia meteorologică, triunghi peste pătrat.

Pentru sinucigaş escaladarea stîncii nu este o performanţă. Prin exerciţii zilnice a reuşit să se fortifice, cîştigîndu-şi o sănătate, cu care nu are ce face. Îşi bate joc de Moss, care tot bîjbîie cu bastonul şi rămîne mult în urmă : Numai căciulă de blană vă lipsea ! Acesta caută să-i explice : cumpărase căciula de la inspector, pentru că îi ţinea mai cald la urechi decît pălăria. Dar ce vă priveşte asta pe dumneavoastră ?

Cît aţi dat pe ea ?

Mai nimic. M-a costat doar şaizeci de ore. E foarte bună pentru mine.

N-aş purta aşa ceva.

Firește, dumneavoastră vreţi să vă spînzuraţi cu capul descoperit ca să nu dezonoraţi crima.

Văd că fierea nu vă lipseşte, chiar dacă obrazul vă este pe jumătate mîncat !

Moss rămîne în urmă. Sinucigaşul i-a luat-o cu mult înainte, fără să-şi dea seama că e singur. Se opreşte o clipă. Vede că prietenul său stă pe loc şi bîjbîie cu bastonul. Încearcă să-i dea curaj : Nu e nimic, doar fisura aceea mică, treceţi peste ea !

Nu văd din cauza zăpezii, îi răspunde Moss. Unde sînteţi ?

Sinucigaşul e nevoit să se întoarcă din drum ; îi strigă nerăbdător :

Ce s-a întîmplat iar ? Aţi trecut de atîtea ori peste ea ! Ajutaţi-mă, vă rog, puţin. Daţi-mi mîna.

Nu e plăcut să vă atingă cineva, trebuie să recunoaşteţi. Sînteţi plin de răni ! Faţa i se strînge de scîrbă cînd îşi ajută camaradul să treacă peste fisură.

Nu înţeleg ce se întîmplă, spune Moss, totul este atît de neclar, obiectele îşi pierd conturul. Asta nu-i un bolovan ? întreabă şi loveşte cu bastonul.

Bineînţeles.

Are o culoare cenuşie, nu ? Atîta lucru mai văd şi eu.

Sinucigaşul nu vrea să se gîndească la rău, de aceea îi spune luîndu-l peste picior : Pe cît se pare, sînteţi un orb cam ciudat. Haideţi, odată, să mergem !

Se cațără mai sus, dar sinucigașul observă că amicul său nu-și ține direcția ; calcă mereu alături de drum, cade, se ridică și bîjbîie mai departe.

Ciudat, spune Moss. Adineauri am rămas în urmă pentru că nu vedeam nimic.

Acum vedeți mai bine ?

Mult mai bine, mă orbea zăpada. Dar continuă să calce greșit și iată-l că se întinde cît e de lung. Se ridică imediat, scuzîndu-se : M-am împiedecat de ceva. Văd la fel de bine ca înainte, nu-i vorba de asta. Mogîldeața, de colo, nu e un mesteacăn pitic ? Văd foarte bine.

Vrei să spui un arin.

Exact, murmură puțin jenat, la asta mă gîndisem, de fapt.

Urcară pe stîncă, pînă la locul unde veneau de obicei. Fiecare se așeză pe cîte-un bolovan. Tăceau. Un nor trecu prin fața lunii.

Nici nu știu de ce mai fac aceste excursii, spune Moss.

Probabil din aceleași motive ca și mine ; pentru sănătate.

Sănătate ? Sînt prea sănătos pentru posibilitățile mele.

Eu am auzit, dimpotrivă, că situația dumneavoastră nu e deloc roză și că duceți pe picioare o boală foarte perfidă.

Moss rîde : Prostii, palavre de-ale doctorilor !

Se ținea încă bine, dar după cîteva clipe rîsul îi deveni mai nesigur. Pipăia locul unde își lăsase bastonul cînd se așezase. Sinucigașul intră la bănuieli.

Cel mai bun lucru ar fi să ne întoarcem acasă, spune ridicîndu-se.

Moss nu se urnește : De ce, doar e clar de lună.

Deocamdată luna s-a ascuns în nori.

Văd și eu. Mergeți înainte, eu mai rămîn puțin.

Atunci rămîn cu dumneavoastră.

Trec așa cîteva minute și sinucigașul îi spune din nou : Haideți odată !

Ce vreți cu mine ? întreabă Moss.

Cum ce vreau, să mergem acasă.

Luați-o înainte, n-auziți ! Cum puteți fi atît de imbecil. Credeți că nu pot să merg și singur ?

Sinucigașul ezită : Bine, bine, mă duc. Dar vreau totuși să veniți...

Se pare că imaginația dumneavoastră a luat-o razna.

Încetați odată ! strigă sinucigașul iritat și-l prinde de braț. Trebuie să vă iau cu mine. N-am încotro.

Nu e nevoie. Dacă aveți chef să plecați, duceți-vă. Pentru mine acum e beznă totală.

Prostii ! îl întrerupe sinucigașul. Și pentru mine e întuneric, și pentru mine e beznă totală.

Nu cred nimic din ce spuneți.

Nu credeți ? Dacă mergem acum, am să vă explic exact.

Își pune prietenul pe picioare, îl prinde de braț și o pornesc spre casă. Merg greu. În sfîrșit, ajung la fisură ; Moss face un pas greșit și se scufundă. Durează mult pînă reușește să-l scoată de acolo. Cei doi se așează din nou să-și tragă sufletul.

Să nu-mi spuneți acum că mă disprețuiți și că vă inspir silă, glasul lui Moss sună ciudat, dar vă mărturisesc cinstit : Nu văd nimic. Trebuie să fie noapte.

Atunci înseamnă că sînteți cu desăvîrșire orb.

Exact. Așa m-am gîndit și eu ! Vedeți că am avut dreptate ?

Asta nu e un lucru cu care să vă făliți.

Da, da, am avut dreptate și, în cazul ăsta nu mă mai poate contrazice nimeni. Ce-i adevărat e adevărat !

Doctorul știe ce boală aveți ?

Bineînțeles. El mi-a spus de mult că trebuie să plec. Mi-a făcut rost de un loc la spital.

De mult, deci ? Bine, dar atunci de ce nu ați plecat ? Moss tace.

Nu înțeleg, ce v-a făcut să nu plecați ?

Sînteți de-a dreptul ridicol ! De ce nu plecați dumneavoastră ? Ce vă împiedică ? Ar trebui să vă internați într-un ospiciu, doar sînteți bolnav de nervi.

Pe dracu !

Ba da. Și, în definitiv, ce vă interesează boala mea, ce mă tot chestionați ?

Nu sînt bolnav de nervi, am doar o depresiune psihică, atît.

Ha, ha, ha, depresiune psihică. Mai spuneți odată ! Parcă depresiunea ar putea fi și fizică. Vreți să vă spînzurați, deci trebuie să vă internați într-un ospiciu. Singura

diferență dintre noi doi este că dumneavoastră trebuie să dați un examen de admitere și eu nu. Vi se cere să arătați că sînteți nebun.

Tăcere.

Am obosit să vă tot car, dar trebuie să vă duc acasă, izbucnește sinucigașul și-și tîrăște mai departe camaradul după el. Ajung în cîmp și se opresc o clipă. Moss își șterge sudoarea de pe frunte cu mîneca hainei. E foarte dărîmat. Sinucigașul îi atrage atenția : Este pentru ultima oară că vă mai iau cu mine, să vă intre bine în cap !

Moss îi răspunde : Sigur, doar plec mîine.

Foarte bine !

Merg mai departe. Sinucigașul îl întreabă deodată : Mîine ? Plecați chiar mîine ?

Da, mîine.

Înseamnă că vă grăbiți. Oricum, mie mi-e totuna.

Moss nu-i răspunde.

Oare v-ați întrebat ce-am să mă fac eu ? Cu siguranță, nu.

Ce-o să vă faceți ? Ce mă interesează pe mine ?

Da, da, m-am lămurit ce fel de om sînteți.

Parcă văd. că o să umblați toată ziua, de colo pînă colo, lăudîndu-vă că nu sînteți apt pentru viață. Vi se pare normal să stați, unde se nimerește, să căscați ochii, să fumați, nefăcînd nimic, nici bine nici rău. Dar pentru Dumnezeu, așa nu se mai poate ! Nu realizați nimic în felul ăsta, nici o bucurie, nici un folos, măcar cît firimiturile de pîine aruncate vrăbiilor sau cît o poveste spusă unui copil...

Încetați. Aceste vorbe le-am spus eu și dumneavoastră le-ați învățat pe de rost.

Exact. Dumneavoastră le-ați spus despre mine.

Aveți un fel de a fi meschin și jalnic, spune sinucigașul. Obișnuiți să ridicați de jos lucrurile pe care altul le aruncă. Prindeți din zbor cîteva cuvinte și apoi le tot repetați. Sinuciderea dezonorează crima, vă tot aud, îngînîndu-mă. Bine că plecați ; sînt plictisit pînă peste cap de dumneavoastră. Se poate întîmpla, la un moment dat, să

preferi crima sinuciderii. Am auzit o poveste cu un bărbat care a vrut să-şi împuşte nevasta, deşi o iubea, încă, dar să lăsăm asta... Şi ce credeţi, mai tîrziu, a ajuns să dorească să se împuşte pe el.

Povestea s-a terminat.

Nu s-a terminat, exista şi un copil. Aveţi un copil, după cîte am auzit.

Cei doi merg un timp în tăcere. Apoi Moss spune ca pentru sine : da, oamenii sînt nefericiţi.

Această replică pare a-l copleşi pe sinucigaş, dar îşi regăseşte prezenţa de spirit şi răspunde : Ce ştiţi dumneavoastră despre toate astea ? Mai bine aţi tăcea. Şi aşa nu sînteţi în stare să gîndiţi lucid.

Iar trece un timp, fără ca unul din ei să scoată o vorbă. Moss cade cu obrazul în zăpadă.

Nu mai vedeţi chiar deloc ?

Foarte puţin. Dar zăpada asta mă orbeşte.

Sînteţi incurabil ?

Eu ? şuieră Moss printre dinţi şi se opreşte. Parcă se frînge ceva în el ; se încovoaie, umerii îi cad, tot corpul său exprimă durerea. În clipa următoare însă îşi revine : Am impresia că în seara asta nu mai vreţi să ajungeţi acasă.

Aveau doar cîţiva paşi pînă la sanatoriu. Moss abia respira : Mai e mult ?

Nu. Nu vedeţi nici luminile ?

Cum să nu le văd. Am întrebat doar aşa.

E rîndul sinucigaşului să se oprească. Vocea lui sună străin : dacă aţi putea... numai dacă puteţi... vreau să spun...

Ce anume ?

Ce anume ? îl îngînă sinucigaşul supărat. Ar trebui să o ştiţi singur. Eu unul nu ştiu. Poate că dumneavoastră o să vă ajute. Mie nu mi-a ajutat niciodată. Aşa că eu nici nu vă îndemn, nici nu vă opresc, să vă rugaţi la Dumnezeu.

Să mă rog la Dumnezeu ? întreabă Moss uluit.

Sinucigaşul nu se mai poate stăpîni : Ce ? Vreţi să spuneţi că sînteţi deasupra acestor lucruri ?

Moss îşi dă seama că cinismul camaradului său este doar un mod de a se eschiva. În realitate e disperat. El

însuşi s-a contaminat de această tulburare şi nu poate răspunde.

Am auzit de unii care şi-au redobîndit astfel împăcarea, continuă sinucigaşul. Oameni care au murit liniştiţi.

Tăceţi, vă rog ! îl imploră Moss.

Sinucigaşul reuşeşte, şi de data asta, să-şi ascundă slăbiciunea. În ceea ce mă priveşte n-am fost niciodată în stare să-l mişc pe Dumnezeu într-atît, încît să-mi accepte tovărăşia măcar cîteva minute. N-a găsit loc destul să se strecoare prin gaura din acoperiş, pînă la mine.

A doua zi dimineaţa se răspîndi zvonul că Moss pleacă. De cum află, domnişoara d'Espard trimise să-l cheme. Oare ce urmărea ?

Ea însăşi este desfigurată şi deprimată, dar îl compătimeşte sincer pe Moss şi ar vrea să facă, tot ce-i stă în puteri să-l ajute. Bietul om pare a avea presimţiri sumbre. Pipăie pereţii din camera domnişoarei să găsească un drum. Apoi rămîne tăcut în picioare, simţindu-se vinovat de nenorocirea pe care i-a pricinuit-o. Ochii ei se umezesc. În aceste luni obrazul lui a devenit de nerecunoscut. Îl ia de mînă şi-l conduce la un scaun. Bineînţeles că nu era vinovat, cum putea să spună asemenea tîmpenii ! Dimpotrivă, ea se gîndea mereu, cu recunoştinţă, la prietenia lor din sanatoriu. Caută cuvinte de mîngîiere : M-am gîndit adesea la dumneavoastră. Îmi pare rău că trebuie să îndurati atît. Dar nu se poate să nu existe pe lumea asta un leac şi pentru dumneavoastră, nu credeţi ? Sînteţi atît de tînăr, atît de viteaz, sînt sigură că veţi reuşi.

Am auzit că aveţi o rană urîtă.

Un fleac, după cum vedeţi !

Da, văd. Acolo la bărbie. Ce nenorocire.

Pe domnişoara nu o supăra prezenţa lui Moss, acolo, în faţa ei, ros de boală şi de remuşcare. Îi făcea chiar plăcere să-l consoleze şi să-i dea curaj : Să nu mai aud nici o vorbă ! Nu vă mai dau voie să vă gîndiţi la nimic altceva decît că o să vă faceţi cît mai repede sănătos. Cicatricea asta mică, roşie, nu are nici o importanţă !... Ascultaţi-mă, nu se poate să mă refuzaţi. Băgaţi-i în buzunar şi nu îmi mulţumiţi.

Ce-i asta ? Bani ?

O nimica toată... Vă rog, îmi faceţi o mare bucurie.

Mulţumesc, spune el, dar eu nu am nevoie de bani.

Ar putea să vă fie de folos. Vedeţi doar, nu e cine ştie ce...

Dar, nu am ce să fac cu ei domnişoară d'Espard !

Nu vă pot înţelege, îi răspunde ea decepţionată.

Eu fac parte dintre cei care se bucură de azil public. Am obţinut un loc prin grija statului.

Aşa ? întreabă ea naiv. Ce fel de loc ? Un servici ?

Da, un servici uşor. Nu trebuie decît să alerg cu o huruitoare şi să strig „condamnat, condamnat".

Domnişoara îl priveşte consternată, negăsindu-şi cuvintele : Cum, dumneavoastră sînteţi... ? şi tace.

Moss dă aprobator din cap, se ridică şi părăseşte, bîjbîind, camera.

Cel care a suportat cel mai greu despărţirea de Moss, a fost, bineînţeles, sinucigaşul. Şi el a încercat să îi strecoare orbului, pe ascuns, bani în buzunar, dar nereuşind a început să-l ocărască. Învinuirile şi jignirile pe care i le arunca în faţă nu erau tocmai inofensive : Nu înţeleg cum a putut Dumnezeu să aducă un asemenea om pe lume. Şi dacă vă numesc om, o fac doar de teamă să nu mă ia gura pe dinainte şi să vă spun cine ştie cum. Să ştiţi însă că noţiunea de om, în cazul dumneavoastră, nu exprimă nici pe departe convingerea mea intimă.

Continuaţi.

Nu, am terminat ! îi strigă hotărît sinucigaşul. Dar peste cîteva minute începu din nou.

Era îngrozitor de iritat şi vorbea întruna, nu mai cunoştea nici o limită, răguşise şi se ambala tot mai mult ; V-o repet, sînteţi plin de venin, răutate şi încăpăţînare. Nu m-ar mira să vă şi bucuraţi că părăsiţi o lume pe care nu o mai puteţi vedea ; pe cînd noi, noi sîntem blestemaţi să rămînem aici, în această splendoare a naturii. Nu-i aşa că am dreptate ? Şi unde plecaţi acum ? Fără îndoială totul depinde de ceea ce aţi săvîrşit. Cine ştie, dacă nu ajungeţi direct la închisoare.

Am impresia că insinuați lucruri care m-ar putea compromite, spuse Moss cu răceală.

Credeți ce vreți !

Atunci e cazul să ne luăm la bătaie ! Moss își ridică pumnii înfășurați în cîrpe.

Farse de cabotin ! N-am să vă mai adresez nici un cuvînt. În dumneavoastră s-a ratat un maimuțoi. Să nu vă închipuiți că nu vă înțeleg. Sînteți atît de ridicol, de ignorant, ca un copil și tot decorul pe care vi l-ați născocit este pură butaforie. Ce v-ar strica un amărît de pfennig în buzunar, la plecare ?

Am tot ce-mi trebuie.

Sigur, de aceea vă cumpărați o căciulă de blană purtată cu șaizeci de öre...

Mă invidiați pentru că am și eu ceva care-mi ține de cald, ăsta e adevărul !

Prostii ! Acest sînge rece, de care tot pomeniți este o invenție. Vreți să vă găsiți liniștea cu această încăpățînare neroadă. Ei, da, în proprii dumneavoastră ochi treceți drept un bărbat adevărat. Mie însă îmi păreți mai degrabă un om de nimic. Sînteți plin de vanitate. De unde știu asta ? Vă văd atît de derutat, atît de ignorant, făcînd eforturi să vă scoateți în evidență propria obrăznicie. Credeți că nu vă înțeleg ? Totul la dumneavoastră e poză și exagerare...

Poștașul, care trebuie să-l ducă la spital, îl strigă de jos și Moss iese pe poartă, bîjbîind la fiecare treaptă. Sinucigașul îl ajută. În ultima clipă îi întinde mîna, dar Moss nu o vede. Atunci îi spune doar un „la revedere" în vînt. Nici celălalt nu este mai inspirat : „La revedere, Magnus, sinucigașule !" Asta era ceva ! Auzi : Magnus, sinucigașule ! Se felicita că, datorită ocărilor sale, prietenul reușise să depășească momentul despărțirii.

Sora Șefă îi urează călătorie plăcută și grabnică însănătoșire. Doctorul este lîngă sanie. Vorbește în șoaptă cu Moss și-i ajută să-și încarce bagajele. La despărțire îi strigă : Curaj Antonius, gîndiți-vă la ceea ce v-am spus ! Da, mulțumesc ! răspunde Moss. Și, pentru că ninge, își șterge cîțiva fulgi, care i-au intrat în ochi.

Cu căciula de blană a inspectorului pe cap și cu pelerina sinucigașului pe umeri, Moss pleacă să se îngroape

de viu. Nu e de mirare că amînase, atît de mult, despărţirea de Torahus şi de viaţă...

•

Totul reintră pentru moment în normal. Dar să vedem ce se întîmplă cu domnişoara d'Espard.

E din nou sănătoasă, s-a pus pe picioare, mănîncă puţin, doarme puţin, vorbeşte din cînd în cînd cu doctorul. Totuşi nu se poate spune că este într-o formă perfectă. Cicatricea nu o avantajează absolut de loc. Îl întreabă pe doctor dacă nu crede că semnul o să dispară cu timpul. Sigur că o să dispară. Domnişoara îşi masează zilnic obrazul cu vaselină.

Dar într-o zi...

Totul începe cu o dimineaţă în care, trezindu-se după un somn bun şi amintindu-şi că e duminică, se îmbracă cu ce are mai frumos. E o zi senină. Imediat după micul dejun face o plimbare pe zăpadă şi obrajii i se colorează de ger. La întoarcere răsfoieşte cîteva ziare şi apoi urcă în camera ei. Ziua îi pare liniştită, şi plăcută cum nu a mai fost de mult.

Coboară la masă. Duminica se serveşte mîncare mai bună ca de obicei : friptură de fazan cu varză roşie. N-au mai rămas decît foarte puţini oaspeţi, de aceea stau toţi la aceeaşi masă. Doctorul în capul mesei, apoi preotesele văduve, negustorii de mărunţişuri cu nevestele şi, în sfîrşit, sora şefă.

Deodată domnişoara sare de pe scaun ca arsă.

Ce s-a întîmplat ? întreabă doctorul, adresîndu-se celor de la masă. Nici un răspuns. Ce-i cu dumneavoastră, domnişoară ? Nimic. Se scoală şi vrea să meargă la ea, dar domnişoara trece în goană pe lîngă el, trînteşte uşile şi-şi ţine mîna la gură.

Dureri de dinţi ! spune amuzat doctorul şi, cu aceasta, îi convinge pe toţi să-şi vadă, din nou, de friptură.

Domnişoara d'Espard năvăleşte în camera ei. Mîna îi tremură, reuşeşte să-şi scoată alicea din gură şi găseşte dintele spart. Tocmai caninul. Dumnezeule, frumuseţea mea ! Aleargă la oglindă şi vede gaura aceea oribilă. În prima clipă nu e în stare să mai facă nimic. Dar după ce

încearcă să zîmbească, să rîdă, să-şi deschidă gura în faţa oglinzii, o cuprinde o furie oarbă şi izbucneşte într-un torent de înjurături. Mîinile ei mici se crispează ca nişte ghiare şi încep să zgîrie aerul. Doamne, Dumnezeule, ce să mai aştepte de la viaţă ! La ce i-au mai folosit masajul şi toate eforturile cînd avea o cicatrice roşie la bărbie ? La ce-i mai foloseşte planul pe care şi-l făcuse cu anunţul acelei doamne şi perspectiva unei partide strălucite, după aceea ? Totul s-a sfîrşit !

A vrut să ia destinul de guler şi să-l supună ! Dar nu era ăsta un joc diabolic, în care ea era mereu cea lovită, drept în obraz ? Cu chipul ei sluţit nu mai putea avea nici o şansă. Ce era de făcut ? După ce se mai linişteşte, îşi găseşte consolarea în teancul de bancnote pe care îl poartă în sîn. Singurul lucru care îi redă echilibrul. Cît timp îl simte acolo nu trebuie să-şi facă griji că va muri de foame sau că va rămîne fără adăpost. Îşi cercetează dinţele, pe care îl ţine în mînă, şi vede că era cariat mai dinainte. Totul fusese doar o chestiune de timp, odată tot trebuia să se rupă şi, culmea, în locul unei coji uscate de pîine sau a unui oscior, a apărut o alice din puşca lui Daniel. După ce i-a trecut furia, încearcă, în faţa oglinzii, cum va trebui să zîmbească şi să rîdă de acum înainte. Dezolantă încercare.

Toată ziua s-a gîndit să găsească o soluţie : să plece din nou la Kristianiа sau, mai bine, să renunţe la tot şi să facă o călătorie în Finlanda. Nimic nu reuşea s-o liniştească, toate drumurile îi erau închise ; nu-i mai erau hărăzite decît întunericul şi disperarea. N-a dormit toată noaptea. Dimineaţa avea o expresie rigidă şi hotărîtă. Nu-şi făcuse planuri mari. Acum nu mai putea să aibă pretenţii la un conte sau la un bogătaş, dar, oricum, luase o decizie ; ştia ce are de făcut.

Coboară în salonul pentru fumat, alege cîteva ziare vechi, şi le pune sub braţ, apoi o porneşte spre pădure.

Poate că nu găsise momentul cel mai potrivit să meargă la stîna lui Daniel şi să înceapă să se vaiete de povestea cu dintele şi de toate necazurile ei, dar avea destule motive şi mai ales un scop, care nu mai putea fi amînat. Hotărîrea aceasta nu era cu nimic mai hazardată

decît altele pe care le-ar fi putut lua. Daniel era un bărbat cu multă înțelegere, trecuse prin atîtea încercări, își pierduse casa părintească și iubita, știa ce înseamnă căldura umană, o cană cu lapte, puțină încredere. Azi e luni și Daniel este cu siguranță la munca lui.

Iată-l ! Îl întîlnește la jumătatea drumului, lîngă șura din pădure. Vrea să mai ia fîn și, pîrtia fiind bine bătătorită și alunecoasă, îl cară cu sania. Ce noroc, un semn al destinului să-i iasă în cale.

Se salută, bucurîndu-se, ca de obicei, de întîlnire. A trecut atîta vreme de cînd s-au văzut ultima oară ; domnișoara nu se mai arătase deloc, parcă o înghițise pămîntul.

Ea desface ziarele și i le dă ; poate o să-i facă plăcere să le răsfoiască seara, înainte de culcare.

Îi mulțumește, e chiar fericit : cititul este cea mai plăcută distracție din cîte cunoaște ; el însuși ar fi vrut să se aboneze la un ziar, dar pînă acum nu a reușit s-o facă. Cum se mai preface, el care abia știe să silabisească.

Ar putea să-i aducă zilnic ziare de la sanatoriu. Se oferea cu plăcere să-i facă acest serviciu. Și-așa acolo, după ce erau citite, le ardeau.

Le ardeau ?

Sigur. Ziare în toate limbile !

Nu și-ar fi închipuit una ca asta. Trebuie că aveau bani mulți cei de la sanatoriu, erau bogați. Eu, cît mă vedeți de mare, nu sînt decît un biet animal de povară, sînt propriul meu cal.

De, asta nu e chiar așa ceva cu care să te mîndrești, răspunde ea.

Nu, dar nici să se plîngă nu avea de ce. Nu-i era greu să-și cumpere un cal. Avea credit și oamenii îl respectau. Dacă ar merge acum în sat, ar putea, pe loc, să-și facă rost de un armăsar pe cinste.

Chiar așa ? Dar asta e grozav ! Totuși prefera să aștepte pînă la vară.

Ce mă impresionează la dumneavoastră, Daniel, este optimismul.

Să-mi trăiască ! Am, slavă domnului, mîini puternice, am o casă, o gospodărie, am vaci. Din cînd în cînd mai vînd cîte un bou, împușc iepuri și fazani. La primăvară o să am un cal, o să ar cîmpul, o să-l semăn.

Profită de entuziasmul lui şi îşi arată gura : O alice din puşca dumitale mi-a rupt un dinte, nu e aşa că e nostim, sau poate vă simţiţi vinovat ?

El nu ştie ce să mai spună ; e speriat şi cuprins de remuşcare. Văzînd însă cît de împăcată e ea cu situaţia — nu se vaită, nu-i face reproşuri — începe să prindă curaj: Pe onoarea lui, nici nu se observă. Şi-apoi, mare lucru nu era. Nu-şi pierduse nimic din farmecul şi drăgălăşenia ei.

Dumnezeule, farmec spuneţi ? Ia, uitaţi-vă aici ! Şi asta a apărut, de cînd nu ne-am mai văzut. Frumoasă cicatrice, nu-i aşa ?

Îi povesteşte, din fir a păr, întîmplarea de la săniuş şi Daniel exclamă : Să fi fost eu la cîrmă !

Da, aşa-i !

Data viitoare nu trebuie decît să-mi daţi un semn şi sosesc imediat cu sania mea.

Îi vine să zîmbească văzîndu-l atît de hotărît, atît de viguros. Şi-a regăsit încrederea. Îl ia de braţ şi-l întreabă : Nu arăt îngrozitor cînd zîmbesc ?

Ce tot vorbiţi ? Gaura aceea mică ? Pun prinsoare că n-aş fi observat-o, dacă nu-mi spuneaţi. E o nimica toată.

Ha, ha, ha !

Pun prinsoare că sînteţi tot bună la sărutat, spune el sigur pe sine.

Ah, cine-mi sînteţi ! îl dojeneşte ea, ameninţîndu-l cu degetul.

Intră amîndoi în şură. Înăuntru bate soarele şi praful stîrnit de mişcarea lor pare o perdea care-i învăluie. Aici totul le este prielnic. Cînd o sărută, ea scoate un ţipăt uşor, apoi îi şopteşte : Nu, vă rog, sînteţi un rău !

Cum puteam să spun asta în cuvinte ?

Se ridică şi-l priveşte lung ; dacă ar fi mai spălat, ar putea trece drept un tînăr arătos. Gura lui mare nu-i deloc de lepădat... Acum, vă rog, să-mi luaţi paiele astea de pe mine.

Numai dacă îmi mai daţi o sărutare !

Îi zîmbeşte provocator : Poate, mai încolo.

El nu se supune. O prinde brutal de braţ şi vrea să o tragă spre el. Nu-i reuşeşte. Nu încă, e prea pripit, ea are nevoie de un ţăgaz. Flăcăul ăsta parcă-i un cîine hămesit,

e ca turbat, trebuie ținut în frîu. Cu toate că nu mai era frumoasă, ca înainte, trebuia totuși, să rişte, să țină la preț, să-l facă să joace cum vrea ea.

Iese din șură și-și scutură rochia. Ca să-și ia plata, vine și el lîngă ea și încearcă să o ajute. Se oprește deodată.

Nu, nu aveți dreptul să vă luați plata ! V-am promis-o, dar nu ca să v-o luați singur. V-aș fi dat-o eu.

Încă nu e timpul trecut, puteți să mi-o dați.

Sînteți mult prea lacom, dar fie ! Mîine vă aduc mai multe ziare. Oh, doamne, nu mi-e bine, mă doare dintele.

E rău cînd te dor dinții. Și pe mine m-au durut de două ori. Pe Marta o dor mereu, dar ea suportă, săptămîni în șir, fără să crîcnească. În ce mă privește, n-aș putea să mă obișnuiesc niciodată cu asta.

Așa ? Să fi avut dumneavoastră doar un sfert din cîte am îndurat eu...

Pe dracu, pentru toate există leac, dar cînd te dor dinții... Găsiți că ăsta e cel mai mare rău din lume ?

Da, sînt sigur.

Ea îi înșiră și alte rele, necazurile, insomnia, soarta în general. El nu reacționează. Din ce fel de stofă o fi croit, de nu-l mișcă nenorocirea ? Și totuși, acum un an. Dar viața, toată lupta, suferințele ? Nu, aceste lucruri îndepărtate nu-i mai spuneau nimic.

Încearcă iar să o atragă în șură, dar ea îl respinge. Desigur, este un nătărău, dealtfel se și vede. O fixează insistent. Ea își lasă ochii în jos și cînd și-i ridică, privirea lui e încă ațintită asupra ei. În clipa asta el nu mai știe decît un singur lucru : că e drăguță și gingașă, că are pe vino-ncoa și un corp care-l înnebunește. O degustă în gînd și este încins ca un cuptor. În dorința lui nestăvilită stă prețul greșelii sale.

Ea se dă cîțiva pași înapoi, părînd speriată. Expresia lui are ceva de brută. Altminteri se poartă cuviincios, dar nările îi tremură, dinții lui albi strălucesc, burta i se bombează ușor.

Trebuie să plec, spune ea.

Nu, vă rog. Dar nu-i folosește la nimic. Domnișoara a și pornit spre casă. Daniel înțelege că a plecat cu adevărat. Nu plecați, nu plecați, strigă.

Ea îi face cu mîna.
N-o să mai veniţi niciodată ?
Ba da, mîine. Doar v-am promis mai multe ziare.

Dimineaţa următoare.

După cele întîmplate în şură, poate ar fi fost mai bine să nu se întoarcă, dar exista şi aici o explicaţie. De unde îi venise îndemnul de ieri ? Domnişoara d'Espard nu mai are de ales.

Iat-o pe drum, şi ea un om acolo, un călător, o fetiţă, Doamne, o viaţă rătăcită, un mugur abia încolţit. Nu este de loc demoralizată, păşeşte cu grijă pe drum ferindu-se să nu-i intre zăpadă în cizme. Vremea este la fel de frumoasă ca ieri, ţine ziarele sub braţ, ştie ce o aşteaptă în şură şi totuşi merge înainte. Unii pot crede că o face de bună voie.

El a venit azi fără sanie ; poate nu voia să care tot fînul sau poate avea vreo intenţie ascunsă. Şi-a pus hainele bune şi se vede că s-a spălat.

Se comportă prudent, nu vrea să rişte, din nou, o înfrîngere. Se abţine cît poate, este retras. Nu el, ci ea intră, de data asta, prima în şură şi se aşează. Poate să vină şi el să stea lîngă ea, dacă este cuminte ! Bine, îi promite el, aşa va face !

Discută despre ziare. Ea îi recomandă un articol sau altul ; Acesta, de pildă, l-ar interesa. Într-adevăr, el ştie să se stăpînească. Lecţia de ieri i-a priit. Merge pînă acolo, încît, nici atunci, cînd domnişoara spune că e timpul să plece, nu face vreun gest s-o atingă. Toată comportarea lui părea forţată, parcă nu mai era el ; vorbea prea mult, se lăuda, făcea glume. În cele din urmă se hotărăşte ea să ia iniţiativa : Mi-a părut rău că am plecat aşa... Aş fi gata s-o fac acum, dacă m-aţi ruga, mă refer la...

Sărutare ?

Da, la ceea ce mi-aţi cerut. Mi-a fost milă de dumneavoastră...

Toată încordarea ei s-a topit într-un hohot de plîns. Nu mai poate suporta. Această biată fetiţă, chinuită de săptămîni în şir de nenorocirea ei tainică, e la capătul

puterilor. Plînge cu sughițuri, se ridică, rămîne pironită în ușă și tremură.

El nu mai înțelege nimic, e îngrijorat, n-a văzut în viața lui o criză de isterie. O întreabă ce i s-a întîmplat ? O mîngîie cu duioșie : Gata, gata, de ce plîngeți ?

Bine că m-am pus pe bocit ! spune ea între două suspine, apoi scoate un sunet timid între rîs și plîns.

El o trage din nou în fîn, și se drăgostesc atît, pînă cînd turbarea lui se trezește și femeia nu mai poate să-i reziste.

Ce om ! Vorbește întruna, nu mai contenește. O găsește nemaipomenită, Dumnezeule, grozavă ! Îi mărturisește că e destul de pretențios în ce privește dragostea, dar una ca ea... !

N-ați vrea să încetați odată ! îi strigă domnișoara, ascunzîndu-și fața în palme.

Nu putea să tacă. Aventura aceasta neașteptată cu o orășeancă, cu o femeie fină, o doamnă, îi luase mințile și vorbea tot timpul numai despre ea. Nu se putea spune că nu era încîntat și de performanța lui. Strălucea de mîndrie.

Nu v-ați gîndit, că s-ar putea să regretăm ?

Să regretăm ? Cum, dar nu se poate, nici vorbă. Ce v-a venit să vă gîndiți la asta ? De ce să regretăm, ne pîndește vreun rău ?

Urmările ! spune ea copleșită. Urmările !

Este atît de îmbătat de bucuria momentului, încît își refuză orice gînd serios. Fiți vă rog drăguță și nu vă mai faceți griji de pomană, o consolează el. Vă asigur că n-are nici un rost. Ferească Dumnezeu, să vi se întîmple ceva ! Atunci brațele mele înseamnă că nu fac nici două parale. Dar vreau să vă spun un singur lucru : Sîntem la fel ca fulgii care plutesc în aer, după vrerea Domnului. N-avem ce face, trebuie să ne supunem. Dar mai bine îmi dau toată averea, decît să vi se întîmple ceva din cauza mea. De aceea, vă rog, nu mai stați așa și nu vă frămîntați degeaba. Vă rog, din suflet...

Prostii, vorbe fără noimă. Nici ea n-ar fi vrut să aducă vorba despre asta, dar găsea că era mai înțelept să se arate de la început îngrijorată, ca mai tîrziu să nu-l surprindă. Era din nou foarte circumspectă. Vorbăria lui o

consola totuși într-o anumită măsură. Avea nevoie de prietenia acestui bărbat. Felul lui sănătos de a privi lucrurile o readuceau la viață. Avea umeri buni și puternici. Ar fi fost în stare s-o poarte pe brațe pînă acasă la stîna lui. În orice caz găsea un sprijin în el.

Bine, vă promit că mă liniștesc, dacă spuneți dumneavoastră. Dacă mă ajutați.

Eu ? ! Dar sînt gata să fac tot ce-mi cereți, puteți să vă bizuiți pe mine. N-o să vi se întîmple nimic rău. Răspund pentru asta !

Așa și trebuie să fie. Daniel, eu nu vă am decît pe dumneavoastră...

Vedeți, de-acum încolo veniți numai la mine, dacă vreți să vă dați cu sania sau să faceți altceva.

Nu, discuția nu mergea. Omul ăsta gîndea prea fără să gîndească, de aceea se grăbi și-și ia rămas bun. Avea nevoie de odihnă, făcuse un drum lung, și acum simțea că trebuie să doarmă... să mănînce și să doarmă. Ce se întîmplase ? Cîștigase bătălia. Victoria era deplină. Într-o săptămînă, două : următoarea mutare !

Mergea spre casă cu pasul mai ușor decît venise, eliberată de o povară, pe care o purta de multă vreme. Fetița aceasta nu se predase, făcuse doar ce trebuia făcut. Planuri, da, urzise planuri, bine gîndite. Le și pusese în aplicare, în ciuda destinului. Tot ce obținuse de pe urma acestor manevre era meritul ei...

Zilele treceau, liniștea, pe care și-o cîștigase singură îi făcea bine. Culoarea îi reveni în obraji. Seara, înainte de a adormi, își vedea prin întuneric sufletul, odihnindu-se în lumină. Daniel nu avea ochi pentru defectele ei fizice, de aceea putea să facă abstracție de ele. De cîte ori o întîlnea, era tot mai încîntat de ceea ce rămăsese intact din Julie d'Espard. Și-apoi nu era nici pe departe o ruină. Trupul îi era fără cusur, iar dintele acela nenorocit putea fi oricînd înlocuit cu unul fals. Erau destui care făcuseră așa.

Avocatul Rupprecht era așteptat la sanatoriu. Inspectorul și sora șefă plănuiseră să facă pregătiri speciale, de pildă să pavoazeze coridoarele și fațada, să netezească drumurile, dar mai ales să procure mîncare, mîncare proas-

pătă. Se organizase din nou un complot împotriva conservelor, în frunte cu sinucigașul.

Sora șefă comandă pește : păstrăvi proaspeți. Inspectorul, care nu era pescar, ci doar un bătrîn marinar, acum inspector-șef, vorbi cu Daniel. Acesta făcu o copcă, în gheață, pe lac, și stătea acolo cu undița pînă se însera. Așa îl întîlni domnișoara d'Espard și îi împărtăși vestea cea mare. De data aceasta dăduseră de bucluc. Era sigură. De altfel, știuse din prima clipă. A uitat, ce i-a spus ea atunci ?

Ce putea Daniel să-i răspundă ? Hm. Da... așa ?

De cîte ori trăgea sfoara în sus se ridica și apa și îngheța imediat, făcînd o pojghiță subțire și periculoasă în jurul copcii. O rugă să nu se apropie prea mult.

Atîta pagubă ! Mai bine m-ai vîrî pe mine, cu totul, acolo, în copcă !

Își puse undița deoparte. Veni la ea. O luă în brațe și o așeză puțin mai departe. Apoi o sărută cu foc.

Fii binecuvîntat ! îi șopti fata, zîmbind printre lacrimi, și-i sări de gît.

El însuși era fericit de această ispravă, care o făcea pe ea atît de drăgăstoasă. Mîndru din cale afară spuse : E în ordine !

Ușor de zis. Dar eu... eu ce fac ?

Nu plînge, nu plînge. Ne descurcăm noi.

Mulțumesc. Îți sînt atît de recunoscătoare că vrei să mă ajuți.

Cum să-mi mulțumești ? Nu ți-am spus eu : vino la mine ? Trebuie să le împărțim pe toate, de vreme ce sîntem pereche. Vezi doar că stau aici pe gheață să cîștig bani... și nu puțini !

Bani ? Am și eu ceva economii.

El tresare. Chiar așa, cu cîteva săptămîni înainte văzuse la ea un teanc gros de bani și acum, dacă stă să se gîndească, îl simțise la ea în sîn, cînd o îmbrățișase. Ce contează ? îi spune.

Tocmai, așa mă gîndeam și eu.

Ai grijă de sănătate ! strigă în urma ei. Vezi să nu îți intre zăpadă în cizme.

Totul merse strună. Daniel era un cavaler, un adevărat domn, ca cei din romanele ei franțuzești, un erou fără reproș. Pînă și lipsa lui de griji era impresionantă. Acum

mergea des să-l caute pe lac și stăteau de vorbă, ore în șir. Uneori îl găsea lîngă o copcă nouă, iar ultima dată dădu peste el, sus de tot, la cel mai depărtat iezer. Stătea răbdător acolo, pîndind peștele. Nu se putea lăuda că prinsese cine știe ce, dar Daniel, care era modest, se mulțumea și cu atît. Buna dispoziție nu-l părăsea. Ajunge, numai bine, de cafea pentru Marta, spuse el ; un cîștig bunicel acum, iarna. Domnișoara îl întrebă cît ia de fiecare pește, dar nu putu să-i răspundă. Nu era întotdeauna la fel ; depindea de mărime și de greutate. Fiecare pește făcea cît o înghițitură de cafea cu zahăr și poate chiar ceva mai puțin. În general, glumea el, făcînd pe grozavul, ca unul ce are de unde să piardă, important era ca investițiile să acopere veniturile și nu invers !

În vremea aceasta pacientele sanatoriului puneau ceva la cale. Se adunau ca un cîrd de ciori și discutau ; una dintre ele avea un creion în mînă cu care nota ceva pe o hîrtie. De fiecare dată cînd apărea domnișoara d'Espard, se făcea liniște.

Toate acestea o lăsau rece. Ca o adevărată doamnă știa să se comporte de parcă nici nu ar fi văzut grămada aceea de ciori. Dar la infinit nu putea să o țină așa. Era plictisitor să fii tot timpul exclus din societate. Făcu unele încercări de apropiere, le oferi cărți franțuzești, dar cu aceasta nu avu prea mult succes. Șederea ei aici devenise incomodă. Se simțea părăsită. Omul suportă singurătatea la fel de greu ca și ciorile. Ce-i drept, îl avea pe Daniel, dar pînă la el, la lacul cel mai îndepărtat, era un drum prea lung și mai era și frigul. Sinucigașul nu mai avea nici un haz de cînd îi plecase prietenul. Nenorocitul începuse din nou să fie bîntuit de gînduri negre și renunțase să mai cutreiere munții. Nici popicele nu-l mai atrăgeau.

Dispoziția domnișoarei se mai învioră cînd veni avocatul. Acesta era atît de deschis și de binevoitor, atît de generos și de amabil. Ca uneia dintre cele mai vechi paciente, domnișoarei d'Espard îi acorda o atenție specială, spre invidia și indignarea celorlalte doamne.

Avocatul avea unele informații noi cu privire la domnul Fleming. Fusese arestat în Kristiania, dar, întrucît era bolnav, i se dăduse dreptul să stea într-un spital ca să se refacă. Problema extrădării sale fusese rezolvată. De alt-

fel el își plătea tot și se purta ca un adevărat domn. Surprinzător era faptul că autoritățile finlandeze nu luaseră nici o măsură serioasă împotriva falsificatorului, ba mai mult, ceruseră ca pacientului să i se asigure o îngrijire cît mai bună. Dumnezeu știe cine este acest om și de ce se făcuse vinovat, spuse avocatul. Poate nu avea nici o vină, poate era doar o neînțelegere la mijloc care se va lămuri pe parcurs. În orice caz noi, dumneavoastră și cu mine, nu știm nimic.

Bineînțeles.

Și ce am putea să știm despre pacienții unui sanatoriu ? Doar nu stăm să-i chestionăm, luăm de bun ceea ce ne spun ei. Pe aici mișună oameni din toate părțile, din est și din vest, apoi pleacă de la noi. Încotro... cine poate să știe ? Cei mai mulți dispar după ce și-au luat rămas bun. Viața îi înghite pentru totdeauna. Un sanatoriu este un loc de trecere, un popas aici nu poate fi asimilat unei vieți. Noi le asigurăm oaspeților noștri liniște și distracții, unora le redăm sănătatea, dar ei toți se află aici pe un timp limitat. Poate că s-a întîmplat să adăpostim și aventurieri. Ce să-i faci ? Doar nu sîntem poliție. Din timp în timp ne ajunge la urechi cîte o știre, un anunț din ziar ne amintește de cineva pe care l-am văzut aici. V-o mai amintiți pe prințesă ?

Cum să nu.

Soția ministrului englez. Închipuiți-vă, acum se spune că n-ar mai fi nici lady și nici prințesă. Se pare că a fost demascată. Dar ce ne privește pe noi. A locuit aici cu interpreta și cu camerista, nu am avut nici o pagubă de pe urma ei, notele și le-a achitat la zi. Că în realitate doamna Ruben a fost cea care a plătit, asta e treaba ei. Și dacă doamna Ruben a plătit pentru ea, probabil că a avut motive. Apropo, doamna Ruben a slăbit foarte mult.

Am auzit.

A devenit mult mai suplă, mai mobilă, mai atrăgătoare ; e o plăcere să te uiți la ea. Nu m-ar mira să fie acesta efectul ședерii ei la Torahus. Eu însumi mă simt ca nounăscut cînd urc la santoriu. Nu e așa că și dumneavoastră vă prieste aici ?

Fără îndoială.

Deşi nu aţi slăbit, asta nu se poate spune, mai degrabă aş zice că v-aţi îngrăşat.

Domnişoara d'Espard se face roşie ca focul! Sînt exact cum eram.

Parcă totuşi cu o idee mai plină. Aşa şi trebuie să fie : cei graşi să scadă în greutate şi cei slabi să mai ia cîteva kilograme. Această binefacere se datorează apei de aici. Trebuie neapărat să o dau la analiză. Nici nu ştiţi cîte am pe cap. În primul rînd trebuie să mă ocup de steag. Închipuiţi-vă, existăm de atîta timp şi nu avem steag. Chiar şi acum era gata să uit. Avem două catarge de steag, unul pe acoperiş şi unul dincolo pe pajişte, dar nu avem steag. Pînă la Crăciun trebuie să ne procurăm neapărat unul. Apropo, l-am invitat pe directorul Oliver de sărbători. Vă înţelegeţi bine cu el, nu-i aşa ?

Da.

Aş vrea să-l ţin aici toată vacanţa, e o persoană cunoscută, un nume. Astă toamnă, cînd a ajuns acasă, a scris în termeni foarte elogioşi, despre aşezămîntul nostru — această casă de sănătate în munţi — şi despre realizările noastre. Articolul a apărut într-un ziar local, dar acum aş vrea să scrie despre noi şi într-un periodic mai prestigios, sînt convins că este şi dorinţa lui.

Domnişoara îl întrerupe : Nu de mult ne-a vizitat jandarmul. A venit să ne ancheteze.

Cu privire la domnul Fleming, ştiu. Am aflat ulterior. Din păcate nu am fost aici, altfel aş fi împiedicat acest lucru. Sper că a procedat civilizat ? Dealtfel am să fac o întîmpinare la oficialităţi în care am să cer ca oaspeţilor noştri să li se respecte liniştea.

Tocmai povesteaţi adineauri de domnul Fleming. Sper că nu a murit. Trăieşte, nu-i aşa ?

Sper şi eu. răspunse avocatul. cu acelaşi ton amabil şi neutru la toate, chiar şi atunci cînd e vorba de un falsificator. Nu am auzit nimic, dar nădăjduiesc, din toată inima, că şederea lui aici să-i fi folosit. Domnul Fleming era un tînăr foarte sociabil şi drăguţ, nobil şi distins, cu maniere alese. Dacă se întoarce, porţile sanatoriului îi sînt deschise. În general putem spune că am avut noroc de oaspeţi simpatici, a căror reîntoarcere ne-ar face multă plăcere. Chiar şi prinţesa a fost o reclamă pentru noi. Dacă

ar dori să revină, ar fi binevenită. Ce prezență, ce șarm ! Nu știu dacă acest lucru vă spune ceva, dar, în ceea ce mă privește, trebuie să mărturisesc, că pe mine mă tulbură. Numiți-mă nebun, sau cum vreți, dar asta e !

Vă înțeleg, nici eu nu rămîn indiferentă la asemenea lucruri.

Nu mă mir, doar sînteți franțuzoaică. Da, da, prințesa era extraordinară. Vorbea cu doctorul, cu mine, cu toți, de parcă am fi fost egalii ei. Nu strică să faci o incursiune în lumea prinților. Doctorul Öyen îmi cerea părerea dacă nu ar fi bine să o consulte cu mănuși. El exagera puțin cu eticheta. Vă dați seama că mănușile l-ar fi încurcat, fără îndoială, la luatul pulsului. Nu, nu trebuie să fim servili, toți avem demnitatea noastră. Ce ar fi dacă am începe să ne desconsiderăm singuri. Ceea ce regret însă este că n-am avut steag cînd a sosit la noi.

Avocatul Rupprecht vorbea uneori ca un copil mare. Avea el șmecheriile lui, un pic de snobism, unele mici subtilități învățate în mediul său, dar ceea ce poseda din naștere era mult mai de preț : amabilitatea, generozitatea, excepționale calități de gazdă. Nu-i lipsea nici tactul, un tact înnăscut, care îl făcea să se poarte de parcă nici n-ar fi observat obrazul mutilat al domnișoarei d'Espard. Cînd aceasta îi arătă cicatricea, avocatul se aplecă să vadă mai bine și spuse : Dacă spuneți dumneavoastră... !

O, începu ea să rîdă, ce delicatețe !

Dacă spuneți dumneavoastră ! Nu mai văd așa de bine ca înainte, dar, dacă mă faceți atent, bineînțeles că observ. Semnul acela e o nimica toată ! Și apoi aveți avantajul că nu mai trebuie să vă lipiți pe față un *grain de beautè*.

Din păcate, rîse ea din nou, va trebuie să cam renunț la *grain de beautè*.

Oricum, găsesc că un semn minuscul la bărbie nu este nici pe departe inestetic. Cum s-a întîmplat ?

După ce ascultă toată întîmplarea de la sănius, începu imediat să facă planuri de amenajare a pîrtiei. Pînă la vară trebuie să fie curățită de bușteni și de bolovani. Chiar acum de Crăciun va da ordin să se toarne mai multă zăpadă și, de fiecare parte a pîrtiei, să se pună stîlpi. Ce mai e

pînă la sărbători ? Sper că rămîneţi aici, domnişoară d'Espard ?

Cred că da.

Mi-ar face plăcere ! Dumneavoastră sînteţi unul din oaspeţii noştri cei mai dragi. Eu însumi voi veni să petrec aici. O să fie lume multă. Am trimis invitaţii destule. Vrem să curăţim lacul de zăpadă şi să pregătim patinoarul pentru noii vizitatori. Sînt sigur că veţi petrece de minune. Am planuri mari. Torahus trebuie să devină ceva măreţ şi unic. Atîta timp cît sînt director nu voi precupeţi nici un efort. Următoarea mutare este : lumina electrică ! La primăvară vom finisa încăperile neterminate şi le vom mobila. Dar să nu vă închipuiţi că atunci vom putea spune că am ajuns la capăt. Nu, mai avem de construit. Sanatoriul este prea mic, trebuie extins. E ca şi cînd ai guverna o mică lume.

X

SOSI UN PACHET MARE PE NUMELE SINUCIGAşului. Anton Moss îi trimitea pelerina înapoi. Era acolo şi o scrisoare în care se spunea că pelerina putea să fie folosită, fără grijă, deoarece fusese dezinfectată. Cu multe mulţumiri !

Scrisoarea nu era scrisă de Moss, dar cu siguranţă că el o dictase, stilul său nu putea fi confundat. Conţinutul era ciudat şi sarcastic. Îşi sfătuia prietenul să se recăsătorească sau să se facă misionar.

A înnebunit de tot ! spuse sinucigaşul.

În mod surprinzător, acesta luă în serios atacurile vechiului său tovarăş de suferinţă. Se simţi provocat la izbucniri necontrolate şi contraatacuri, întocmai ca pe vremuri, cînd îşi încrucişau spadele cu atîta vervă. O întîlni pe domnişoara d'Espard şi o rugă să-l asculte. Îi expuse punct cu punct, ce avea de gînd să răspundă la o scrisoare atît de impertinentă. O să-i arate el acestui orb, acestui

cadavru ambulant ! O să-i scrie tot, negru pe alb, să se învețe minte să mai creadă că are el ultimul cuvînt. Domnișoara d'Espard îl rugă să-și mai îmblînzească unele expresii, dar sinucigașul nici nu voia să audă. Dimpotrivă, găsea epitete din ce în ce mai usturătoare pentru vita asta beteagă, pentru ciuma asta fără de leac. Dădu drumul unui hohot de rîs chinuit. Îi trebuiră cîteva zile pînă se hotărî să se așeze și să pună totul pe hîrtie. După ce își duse la capăt proiectul, era atît de iritat încît, de ciudă, își reluă plimbările în munți. Cel mai mult îl jignise aluzia la o viitoare căsătorie. Ce știe jigodia asta, dacă sînt sau nu căsătorit ? Nu i-am pomenit niciodată, nici o iotă, despre asta ! Ieșiți, domnișoară d'Espard ? Dacă nu vă deranjez, vă însoțesc o bucată de drum, vreau să mă urc pe stîncă.

Domnișoara mergea la Daniel, care era la pescuit. Cîteva zile nu-l mai căutase, să nu-l plictisească, dar cum celelalte doamne din sanatoriu o boicotau, în continuare, preferă să iasă pe gheață.

Perfide mai erau ! Acum cîteva zile își făceau de lucru cu fața de masă, o bucată de postav verde, brodată cu mătase colorată. Domnișoara văzu, din întîmplare, prin ușa întredeschisă de la camera unei paciente cum fata, care venise să facă curățenie, o întinsese și o admira. Ochii ageri ai domnișoarei surprinseseră totul dintr-o privire: una dintre doamne notase ceva, un fel de socoteală — atîta postav, atîta mătase, satin pentru căptușeală, franjuri de jur împrejur... Vasăzică de aceea ședeau, în ultima vreme, cu schimbul, în una din camere, în fața ceștilor de cafea, și brodau pe rupte.

Domnișoara le disprețuia din tot sufletul. Zîmbea superior la vederea acestui cîrd de ciori. Iată care era marea plăcere, de la care fusese exclusă ! Pe bună dreptate, ea nu știa să brodeze, nici nu putea să țină în mînă acul, așa ceva nu învățase. Avea alte cunoștințe : mașina de scris, limba franceză, își cultivase spiritul. Dar într-un asemenea mediu, într-o societate atît de eterogenă, aptitudinile ei nu aveau nici o căutare. Aici lucrul de mînă era la loc de cinste. Ce putea face ? Ea era o femeie modernă.

După ce plecă avocatul, domnișoara începu să-l caute din nou pe Daniel. Dealtfel el constituia acum principala ei preocupare. Ce avea să iasă din asta ? Nici o întrebare directă și nici un răspuns ! Nici o decizie. Oare chiar ținea atît de mult să-l aibă ? De fapt, nici ea nu știa. Sigur, deocamdată asta îi era intenția. N-avea altceva mai bun de făcut, după tot ce se întîmplase între ei. Îi și plăcea puțin. Poate cîndva o să-l iubească cu adevărat. Nu-i lipseau calitățile și nu arăta rău. Avea de ales ? O ștină era, acum, destul de bună pentru ea.

Domnișoara trece de primul lac, unde se strînseseră o mulțime de bărbați de la sanatoriu și din sat să mături zăpada și să pregătească patinoarul. Flăcăii sînt cam derbedei ; își spun ceva în șoaptă și-apoi rîd, întorcînd capul după ea. Acest incident o cam deranjează, dar, cînd ajunge la Daniel se simte în siguranță El este mereu același, mereu gata s-o ocrotească. Auzind că băieții din sat s-au luat de ea, e gata să-și lase pescuitul și să meargă să le ceară socoteală. Sînt sigur că sînt neisprăviții ăia, care s-au adunat în piață, aș putea să jur că-i așa. Dacă nu vrei să vorbesc eu cu ei, am să-l rog pe Helmer s-o facă.

Helmer, care Helmer ?

Helmer era băiatul vecinului, băiat de treabă, prietenul lui din copilărie. Daniel îi povestește amuzat, cum îl oprise acesta să dea foc la o casă : Asta a fost acum cîțiva ani, cînd mă înșelase fata aceea, luîndu-l pe jandarm. Lui Daniel i se urcase sîngele la cap, trebuia să-și facă dreptate și era hotărît să le dea foc. De nu era Helmer, Dumnezeu știe ce s-ar fi întîmplat...

Ai fi făcut tu asta ? întreabă domnișoara.

Da. Poate exagera, doar așa ca s-o impresioneze. Dar acel da... Gîndește-te, insistă el, cum a putut să facă una ca asta, de ce a trebuit să mă dueă de nas ? Nu aveam și eu o gospodărie, nu eram în rîndul oamenilor, la fel ca și ea ? Acum însă mi-e totuna, nu mă mai interesează !

De aici se iscă o întreagă discuție. El povestea întîmplarea, mai în glumă, mai în serios și domnișoara găsea în vorbele lui un sens ascuns, care îi convenea. De acum încolo, pentru Daniel, nu mai exista nici o femeie, în afară de ea. Era încîntată. Deodată i se năzări, așa din senin,

să-l întrebe, ce s-ar face el, dacă ea ar cădea chiar acum în copcă. Bărbatul își aruncă undița, își luă iubita în brațe, o duse într-un loc mai ferit și o sărută pătimaș. Halal bărbat ! La pieptul lui, lat cît ușa, se simțea în siguranță. Dacă m-ai iubi, cît de cît, îi spuse ea, zîmbind trist, atunci nu m-ai lăsa să mai plec.

Cum ?

Observîndu-i surprinderea, bătu imediat în retragere, de teamă să nu strice totul, dar și puțin jignită. Ha, ha, ha ! Începu să rîdă, am spus doar așa. Sper că nu m-ai luat în serios ? Cîteva vorbe așa *en l'air*. Iartă-mă, am uitat că nu vorbești franțuzește ! Cum să-ți spun ?

Și dacă aș face-o, dacă nu ți-aș mai da drumul ? Ce-ai spune ?

Știu eu, depinde. Ce să-ți răspund ?

Mă gîndeam și eu, așa...

Cred că ți-aș răspunde că trebuie să ne mai gîndim.

Tăcere.

Nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap că ai putea să vrei, îi spune el cu căldură. De fapt, nici acum nu-mi vine să cred.

De ce nu ? Ceea ce a fost între noi, nu mai poate fi șters cu buretele.

El devine deodată serios și o întreabă direct : Spune-mi, chiar mă vrei ? Sau nu ești hotărîtă.

Tăcere.

Nu. Vezi ? spune el, zîmbind jenat.

Dar ea izbucnește deodată : Totuși, te vreau. Oricum nu ne mai rămîne altceva de făcut, știi doar. Da, te vreau. Și tu trebuie să mă iei. Trebuie să faci asta, Daniel, acum, că m-ai adus în această situație.

Adevărul este că nu se gîndise deloc la așa ceva și acum stătea în fața ei încurcat. Îl cuprinse din nou o limbuție nestăvilită, vorbea iar vrute și nevrute, spunea prostii. Ea era culmea virtuților feminine, cea mai grozavă domnișoară văzută de el, în carne și oase. Nu s-ar fi așteptat niciodată la una ca asta. Abia de mai putea să suporte atîta noroc, era prea mult...

Sst ! îi spuse ea. Mare lucru nu pot să însemn pentru tine ; nu știu să mulg.

Asta fac eu.

Dar am să vin cu tine să-ţi ajut să dai fîn animalelor.

Şi asta fac tot eu. Ferească sfîntul să ajungi servitoarea mea !

O să te saturi repede de mine dacă mă pui în vitrină.

Dar pe Marta de ce-o ţin ? Iarna nu mişc un deget. Toată treaba în gospodărie o face ea. Te mai întreb o dată: Te-ai gîndit serios, eşti hotărîtă ?

Ea îi explică din nou că nu mai avea de ales.

Stă cu bărbia în piept şi se gîndeşte, se gîndeşte, surîde viclean şi dă din cap : Eh, dacă s-ar întîmpla asta, să vezi tu ce-o să se mai mire tot satul, Helena şi ceilalţi. Cel mai mult pare să-l bucure victoria lui asupra consătenilor. Îşi aminteşte deodată că nu sfîrşise de povestit întîmplarea cu Helena şi continuă, alegîndu-şi cuvintele. Aşa, cum spusese, avea şi el o gospodărie şi se trăgea dintr-o familie la fel de bună ca a ei. Acum îi dorea din toată inima să fie fericită ! Dar atunci... Dacă n-ar fi crescut împreună de mici copii, dacă n-ar fi fost prietenia aceea care îi legase, întocmai ca o căsătorie, ca un jurămînt de dragoste ! N-au lipsit nici sărutările, nici mîngîierile, domnişoara putea să-l creadă. Un singur lucru nu i-a iertat : că a luat pe altul. Dacă ar fi fost după dreptate şi răsplată, păi atunci el, Daniel, i-ar fi dat foc, de n-ar mai fi rămas nici un fir de păr viu pe ţeasta ei. Ea toată s-ar fi prefăcut într-un pumn de cenuşă, nici cît să umpli cu el o ulcică de leşie.

Sst ! Domnişoara încearcă să-l liniştească. Acum nu mai aveau dreptul să se gîndească decît la ei.

Da, dar vestea asta o să fie cea mai mare bombă! Daniel rîdea întruna şi îşi lovea palmele.

Domnişoara era derutată, nu-l prea înţelegea. Pe de o parte îi părea naiv şi uşuratic, pe de alta de neclintit în voinţa şi munca sa, un amestec de bine şi rău, aşa cum sînt toţi oamenii. Cînd îi spuse că pentru astăzi a pescuit destul şi e gata să o ducă la stînă pentru totdeauna, simţi că are în faţa ei un adevărat domn.

Să nu ne pripim, totul trebuie bine cumpănit. Totuşi, e foarte frumos ce-mi spui...

Odaia cea nouă o aşteaptă, continuă el, putea dispune de ea cum dorea, el şi Marta nu o vor tulbura. Va avea de toate : lapte covăsit, carne, cartofi, ouă şi tot ce-şi doreşte.

În drum spre sanatoriu își spunea că lucrurile mergeau bine și, chiar dacă nu era fericită peste măsură, își regăsise mulțumirea, buna dispoziție, scăpase de ce era mai rău, ieșise din nou la suprafață. Îl auzi strigînd în urma ei : „Hei... tu, domnișoară... ce voiam să spun, răspunde-mi un singur lucru, ai vorbit serios ? Îi punea a treia oară această întrebare, așteptînd asigurarea ei. Ce ar fi putut să-i răspundă ? Era destul de lucidă ca să-și dea seama de avantajul pe care i-l oferea stîna din Torahus. Se aflase în pragul disperării, hărțuită și dezorientată și iată că un bărbat tînăr îi oferă un cămin și o viață de familie. Nici nu putea spera mai mult. Bineînțeles, ceea ce o făcuse să ia această hotărîre fusese, în primul rînd, necesitatea.

A sosit și Crăciunul. În seara de ajun toți oaspeții sanatoriului se strînseseră laolaltă. Brad nu exista pentru că nu erau copii. Cadouri nu aveau cum să fie într-o societate înfiripată la întîmplare. Bărbații puseseră mînă de la mînă să cumpere o broșă pentru sora șefă. Bijuteria era frumoasă, emailată și cu marginea aurită. La sfîrșitul cinei doctorul se ridică și ținu un toast. Mulțumi, în numele sorei șefe, pentru giuvaierul prețios, pe care domnii, căsătoriți sau necăsătoriți, admiratori sau chiar pretendenți, i-au prins-o la piept. Apoi le mulțumi doamnelor, de data asta în numele lui, pentru darul atît de minunat și de neașteptat, încît nu găsea cuvinte să-și exprime bucuria. Părea într-adevăr mișcat. Făcu o pauză pentru a putea continua. Avea lacrimi în ochi. O asemenea dovadă de simpatie din partea doamnelor îl umplea de mîndrie și recunoștință, trezind, în același timp, invidia tuturor celorlalți bărbați angajați la sanatoriu. Acest dar, cusut cu artă și gust, cu nesfîrșită dăruire de niște mînuțe gingașe, îi va lumina de acum întreaga existență. Superba față de masă va face din biroul lui un altar, din odaia lui un sanctuar. Doamnele mele, inima mea copleșită vă mulțumește ! Apoi ridică paharul, închinînd pentru sfintele sărbători și pentru toți cei care avuseseră curajul și tăria sufletească de a-și petrece iarna, aici în munți. Să dea Dumnezeu ca această ședere să le fie tuturor folositoare și plină de bucurie.

Deci faţa de masă ajunsese la destinaţie. Doctorul era posesorul ei. Domnişoara d'Espard avea de ce să zîmbească, deşi ar fi preferat să fie scutită de mulţumirea patetică a doctorului. Totul părea convenţional şi tras de păr. Doctorul Öyen nu era în general prea simpatizat de pacienţi. Deşi era atent, săritor şi plin de bunăvoinţă, nu se bucura de prea multă consideraţie. Preotesele văduve pe semne că aveau o idee fixă, legată de Crăciun, şi simţeau nevoia să facă neapărat un cadou, fie chiar şi doctorului. Era minunat că el trăise această emoţie, bucurîndu-se din tot sufletul. Avea într-adevăr lacrimi în ochi cînd le mulţumise pentru sfînta faţă de masă din sanctuarul său. După cină se împărţi corespondenţa. O invazie de felicitări, cîteva albume de Crăciun şi cărţi sfinte. Printre obiectele trimise se afla şi un tub din carton, francat cu mărci franţuzeşti, expediat de la Paris. Era un cadou pentru sanatoriu — „Marşul Torahus" compus de pianistul bursier Selmer Eyde. Extraordinar ! Nici în cea mai minunată metropolă din lume, tînărul artist nu uitase sanatoriul. O profesoară de pian fu invitată să cînte marşul. După primele măsuri renunţă, rugîndu-i pe oaspeţi să-i permită să mai repete. Interpretă în schimb două piese de Crăciun, pe care le cîntară cu toţii în cor. Mai tîrziu, cînd se servi cafeaua şi prăjiturile, vinul şi fursecurile, cînd atmosfera sărbătorească îi învălui pe toţi, doctorul ţinu încă un toast, de astă dată pentru fiecare casă din această ţară, pentru ferestrele luminate ale colibelor şi palatelor, pentru ochii fericiţi ai copiilor şi pentru mame, da, doamnelor şi domnilor, mai ales pentru mame, care în pragul acestor sărbători au muncit de dimineaţă pînă seara şi de seara pînă dimineaţa. Ridic paharul pentru mame şi pentru cămin.

Toţi băură. Doctorul atinsese coarda cea mai sensibilă, mamele dădeau impresionate din cap şi mulţumeau.

Peste o oră serbarea luă sfîrşit. Odată cu ea şi seara de ajun. Doctorul aplica cu stricteţe programul şi ţinea ca bolnavii de nervi să fie la timp în pat, iar ceilalţi, noctambulii, să se retragă după semnalul de stingere în camerele lor. Sinucigaşul, inspectorul şi un negustor de mărunţişuri voiau să se ducă vizavi, în celălalt corp al clădirii, să joace cărţi.

Domnişoara îl opreşte pe sinucigaş : Sărbători fericite, domnule Magnus !

Nu era decît o formulă convenţională, desigur, dar acesta, în loc să-i răspundă, o întrebă scurt : De ce-mi spuneţi asta ?

Poate făcuse o gafă, poate rostise ceva ce lui nu-i convenea, totuşi continuă : Aţi primit felicitări de Crăciun ?

Dar dumneavoastră, domnişoară d'Espard aţi primit multe ?

Nu, doar două.

De la cine să fi primit eu felicitări de Crăciun ? întreabă sinucigaşul. Eu unul nu ştiu pe nimeni.

Atunci îmi cer scuze.

Nu-i nimic. Pe faţa lui se citea regretul. De altfel vreau să vorbim despre asta. Mergeţi voi înainte, le spuse partenerilor săi de joc, vin şi eu imediat. Nu, nu am primit nici o felicitare, nici nu m-am aşteptat să primesc vreuna. Astea sînt prostii. Regret un singur lucru : că tocmai eu am făcut o asemenea tîmpenie. A fost cea mai mare idioţie care putea să-mi treacă prin minte. Închipuiţi-vă, l-am felicitat pe animalul ăla împuţit, pe Moss !

Aha, pe Moss.

Vă miră? Nu mi-a trimis el pelerina şi scrisoarea aceea nerușinată ?

Parcă i-aţi răspuns la scrisoare.

Nu, i-am trimis o felicitare. Am cumpărat-o jos, în sat. Dacă ar fi avut pe ea o feştilă arsă sau un bărbat cu nas lung şi ascuţit, i s-ar fi potrivit de minune, dar aşa e complet ridicolă. O veveriţă. Nu am ales-o eu. Am luat la nimereală, ce aveam în faţă. Dar spuneţi şi dumneavoastră, ce poate să fie mai lipsit de sens decît o veveriţă ! Ştiţi doar cum stă o veveriţă cu coada ridicată, aproape lipită de spate şi cu vîrful răsucit. O casă cu acoperiş roşu, răsărind din zăpadă, sau pruncul Isus în iesle, n-ar fi fost mai nepotrivite. Dar o veveriţă ? Aţi mai pomenit o asemenea naivitate ?

Nu credeţi că se va gîndi la această veveriţă ? În glasul domnişoarei d'Espard se simte emoţia. Vremea o să-i treacă mai uşor aşa. Ştiţi doar că e orb şi părăsit.

Credeţi ? Nici nu vă închipuiţi cît este de susceptibil, cîte gînduri o să-şi facă. De altfel, nu-i strică să-şi mai pună

capul ăla trîndav puțin la muncă. Auzi, o veveriță, o să spună, ce-a vrut să insinueze cu asta ?

Ce ați zice, domnișoară d'Espard, dacă ne-am pune ceva pe noi și am face o mică plimbare ?

Dar sînteți așteptat la cărți.

Atîta pagubă ! N-au decît să-l cheme pe poștaș sau pe elvețian.

E o noapte cu lună plină, parcă făcută să nu fii singur.

Cu cît mă gîndesc mai mult, îmi dau seama că veverița îi va face bine, spune sinucigașul, ca pentru sine. Vă mulțumesc, domnișoară d'Espard, că m-ați făcut să înțeleg. Extraordinar, cum ați intuit, din prima clipă, disperarea ascunsă în această felicitare. Sînt sigur că o să întrebe pe cineva care vede, ce reprezintă ilustrata. O veveriță, i se va răspunde. Va simți deodată cum crește în el întunericul și deruta. Parcă-i văd chipul...

Sinucigașul continuă să vorbească. Domnișoara îl întrerupe : Întunericul era de mult în el. Bine că nu i-ați răspuns la scrisoare.

Cine v-a spus că nu-i trimit răspunsul ? Nici o grijă, o să-l primească el. Adică, de ce nu i-aș răspunde ? Pentru ce să-i las lui ultimul cuvînt ? Se plimbau. Drumurile erau curățate și puteau să meargă comod alături. Domnișoara încercă de cîteva ori să-i sugereze că ar fi timpul să se retragă, dar sinucigașul îi răspunse : Pentru mine ora douăsprezece sau două nu înseamnă nimic ; adesea se făcuse patru sau cinci fără să i se pară tîrziu. Vai, în ultima vreme dormea din nou atît de prost ! Îndîrjirea și cheful de ceartă al sinucigașului se mai atenuaseră. Îi era recunoscător domnișoarei că acceptase să se plimbe cu el, scurtîndu-i în felul acesta viața cu încă o oră. Se apropia mai repede de moarte. Filozofa trist despre zile și existență ; o pierdere de timp era și plimbarea asta pe lună, cînd el atinsese nordul vieții. Inima nu-i mai dansa, pînă și hainele începeau să-l lase. Deodată se întoarse spre domnișoară și o întrebă puțin confuz : Și dumneavoastră ?

Cum adică, „și eu" ?

Da, întrebam, dacă nu vi se pare și dumneavoastră că vă pierdeți timpul aici.

Posibil. Dealtfel după Crăciun intenționez să plec.

Nu se poate, după Crăciun, chiar acum ? izbucni el. Nu putea suporta gîndul că rămînea singur. Sinucigaşul, care de la plecarea lui Moss se dezobişnuise să peroreze, se înflăcără brusc, devenind iar vorbăreţ. Ce veste neaşteptată, ce neplăcut... Plecaţi departe ? Bineînţeles, nu mă priveşte, dar credeţi că acolo o să fie mai bine ? Vedeţi, eu unul nu cred, de aceea rămîn. În fond, ce importanţă are unde ne aflăm ? Priviţi această lună plină. O găsim atît de frumoasă, dar, în realitate, foloseşte la ceva ? Stă aici şi se plictiseşte. La fel sîntem şi noi, noi toţi. Mai devreme sau mai tîrziu, tot ne ajunge moartea, chiar dacă astăzi ne vedem de drum. Dar nu-i aşa că în noaptea asta s-a născut un mîntuitor ? N-o fac pe grozavul. O spun cu toată seriozitatea. Poate că e bine aşa. Poate că există un sens în această credinţă. Mîntuirea înseamnă şi curmare. Mîntuirea vieţii pe care am primit-o şi nu ne-am luat-o, mîntuirea unei existenţe impuse fără să fim întrebaţi. O, doamne, ce mistic este totul ! Nu vreau să spun cu asta că nu are sens să crezi, unii poate cred tocmai pentru că totul este absurd. Aici, cu ştreangul de gît, sîntem destinaţi declinului şi mergem, de bună voie, împotriva fericirii noastre. Se vorbeşte despre legile înţelepte ale firii, despre un plan al existenţei ; dar nu-l vedem, nu-l recunoaştem. De fapt, nici nu ştiu cum este mai bine. Sînt şi oameni serioşi, care nu-şi bat joc niciodată de viaţă. Dar, iată, mergem înainte. Sîntem mînaţi fără oprire. Ceea ce nu reuşesc vîrsta şi timpul să distrugă în noi se transformă pînă devine de nerecunoscut. După ce am mers multă vreme, mai mergem o bucată de timp ; mergem o zi, apoi o noapte şi, în sfîrşit, în zorii zilei următoare, a sosit ora în care vom fi ucişi cu gravitate şi bunăvoinţă. Acesta este romanul vieţii al cărui ultim capitol e moartea. Totul este atît de mistic. Nu sîntem decît un bidon de benzină care aşteaptă chibritul şi după explozie, iată, zăcem liniştiţi, mai liniştiţi decît liniştea. Am murit. Bineînţeles, încercăm să ne opunem, călători m încoace şi încolo. Vrem să scăpăm, venim aici la sanatoriu, dar acesta este un adevărat loc al pierzaniei, o casă a morţii unde oamenii pier unul după altul şi sînt aşezaţi în sicriu. Aşa evadăm — cum vreţi să faceţi dumneavoastră acum, domnişoară d'Espard — aşa plecăm în altă parte, de parcă ar avea vreun rost ! Dar,

Doamne Dumnezeule, cum ne mai răzvrătim ! Cînd ne apare moartea în prag ne ridicăm în picioare şi ne împotrivim cu toate forţele. Iar cînd ne prinde în braţe ne dăm furia pe faţă — ne luăm la bătaie. Bineînţeles, nu durează mult şi iată-ne trîntiţi la podea, puţin învineţiţi pe ici, pe colo. Pe urmă sîntem îngropaţi. De ce ? Moartea se îngrijeşte de sănătatea celor rămaşi în viaţă ! Dar noi, noi zăcem acolo în beznă cu viermii în ochi, şi sîntem prea morţi pentru a-i putea alunga. N-am dreptate ? Şi ăsta nu e decît un aspect. N-am vorbit decît de ceea ce distruge moartea, cînd umblă aşa, de capul ei, şi culege la întîmplare ; dar nu se mulţumeşte numai cu atît. Războaiele, cutremurele, epidemiile o ridică la rangul de maiestate. Stă pe tron, cu degetul mare arătînd mereu în jos. Moartea guvernează viaţa !

Se-aude un sunet urcînd dinspre sat pînă la ei. Bat clopotele. Un preot tînăr s-a gîndit să le facă o surpriză enoriaşilor săi. Un sunet îndepărtat care se pierde în răstimpuri. Cînd vîntul îl poartă spre munţi, se aud distinct, cîteva bătăi una după alta. Este frumos şi straniu, e Crăciun, e bucurie şi mizerie.

Sinucigaşul are o uşoară tresărire, pare impresionat, dar caută să-şi ascundă tulburarea. Nu trebuie să se trădeze prin nimic. Domnişoara se agaţă de această întrerupere binevenită, ca de un colac de salvare : Vai, e ora douăsprezece ! Trebuie să mă retrag.

Sinucigaşul face totul să-şi înăbuşe emoţia. Continuă să vorbească, dar în tonul lui se simte o schimbare : În definitiv, moartea nici nu este atît de cumplită, nu e totdeauna sîngeroasă, de cele mai multe ori nici nu te devoră, uneori ai şansa să rămîi aproape neatins, te învineţeşte doar puţin, fiindcă te prinde cu brutalitate. Poţi să-ţi doreşti mai mult ? Bogaţii şi puternicii mai ales fac caz de moarte, cei săraci nu sînt atît de porniţi împotriva ei, uneori chiar o cheamă: vino odată, moarte, scrie ultimul capitol !

Da, da, aşa e ! Trebuie să plec. Noapte bună, domnule Magnus.

Ah, plecaţi. Scuzaţi-mă domnişoară d'Espard... Nu-şi termină fraza şi se opreşte în faţa uşii. În definitiv, oricine are dreptul să aştepte o mică ilustrată, trimisă prin poştă.

Înțelegeți, doar e Crăciun, un semn măcar, cît de neînsemnat. Nu găsiți ?

Firește.

Ar fi putut să se gîndească la asta. Am trimis o felicitare de Crăciun, de ce să nu răspundă. În sfîrșit, totuna e, nu acuz pe nimeni. Un fleac ca ăsta se uită ușor, cînd ești acasă și ai atîtea griji pe cap.

Domnișoara devine atentă și întreabă : Ați trimis o singură felicitare, numai pe cea a lui Moss ?

Nu, încă una, recunoaște sinucigașul. Dar să nu vă închipuiți că are vreo semnificație, doar cîteva flori mîzgălite acolo.

S-ar putea să primiți răspuns înainte de Anul Nou.

Și eu m-am gîndit la asta. Dar de ce să fie un răspuns la felicitarea mea ? De ce să nu-mi fi trimis, și ea, o felicitare, din propria ei inițiativă, cum am făcut eu? Dar nu, e clar, a uitat, acesta e adevărul. Sau poate credeți că a făcut-o intenționat ?

Asta e mai puțin probabil.

S-ar putea totuși să primesc o felicitare de Anul Nou. În general, găsesc că felicitările de Anul Nou sînt mai de bun gust și mai semnificative, decît cele de Crăciun. Nu credeți că-i așa ?

Cum să nu. Aveți dreptate.

Sigur. Felicitările de Crăciun sînt ridicole. Bune pentru copii, dar pentru oameni ca noi...

După ce plecă domnișoara, sinucigașul rămase încă multă vreme acolo, pe scară. Clopotul încetase. Nu se mai auzea nimic, decît un freamăt venind dinspre munți. Luna își arunca lumina palidă pe fața lui și expresia de amărăciune i se așternu din nou pe chip. Arăta exact ca în primele zile, cînd venise la sanatoriu : ros de frămîntare și suferință.

În a doua zi de Crăciun sosi avocatul Rupprecht cu alți cîțiva oaspeți, printre care un inginer tînăr. În a treia zi mai veniră directorul Oliver, cherestegiul Bertelsen, doamna Ruben și domnișoara Ellingsen. Mai tîrziu își făcură apariția și niște străini cu schiuri și patine. Nu erau prea mulți. Abia vreo zece inși. Dealtfel, Torahus, fiind o așe-

zare nouă, nu putea să fie asaltat de vizitatori încă de la primul Crăciun.

Fu inaugurat steagul, şi în cinstea lui Bertelsen se intonă „Marşul Torahus". Doar el era acel Mecena care-i oferise tînărului posibilitatea să-şi compună opera.

Bertelsen venise la sanatoriu cu o ţintă precisă : voia să studieze condiţiile de instalare a luminii electrice. Ce legătură avea el cu această problemă ? Nici una. Nu era decît obişnuita lui vanitate de om cu stare, de a nu lipsi din nici o afacere. Avocatul adusese dealtfel cu el un inginer, care urma să măsoare şi să calculeze cantitatea de apă şi presiunea.

De fiecare dată, cînd venea la Torahus, Bertelsen afişa un aer plin de importanţă. Se purta de parcă ar fi fost stăpînul domeniului, ceea ce nu se sfia să şi declare. Spunea, de pildă, că venise aici, în primul rînd, să se mai înfrupte puţin din propriul său avut. De aceea, nici nu se gîndea să-şi achite întreţinerea.

Iritat de această impertinenţă, inspectorul îi atrase, într-o zi, atenţia : Eu nu prea ştiu ce avere deţineţi aici ? Cred că vă înşelaţi. Nu aveţi decît un număr oarecare de acţiuni.

Aşa e. Doriţi să le cumpăraţi ?

Nu, avocatul nu se gîndise la asta, dar cine ştie, poate cu timpul ar fi fost dispus să i le cumpere.

Bine, bine, dar de ce nu acum ?

Nu, acum nu. E chiar atît de urgent ? Doar nu aveţi nevoie de bani imediat ?

Încreţindu-şi fruntea, cherestegiul răspunse, ca omul sigur de bogăţia sa : Slavă Domnului, nu !

Bertelsen nu era deloc o persoană agreabilă. Nu-ţi făcea plăcere să-i oferi ospitalitatea. Toţi cei din sanatoriu erau în aceeaşi părere. Înfumuratul ăsta ar fi fost în stare să critice pînă şi „Marşul Torahus", ba chiar să-i retragă şi bursa protejatului său. Acest aşezămînt a început să mă coste prea mult ! se plîngea el. Dar cum toată lumea ştia că era proprietarul unei firme renumite, toate aceste lamentări şi, mai ales, faptul că regreta acea bursă modestă de cîteva mii, pe care o acordase unui biet artist, nu-l prea avantajau. Oare ce motiv avea să se plîngă ? Unul dintre

oaspeți, un negustor de mărunțișuri, pe nume Ruud, avea unele bănuieli cu privire la averea firmei „Bertelsen și Fiul". Îl cunosc pe bătrînul Bertelsen, spuse el. Este un om pe picioarele lui. Despre fiu, nu știu ce să spun. Acesta se face a nu mă cunoaște și nici nu mă salută, deși, cu siguranță n-a uitat că aș fi putut odată, de mult, să-i fac un rău tatălui său, dar m-am abținut. Am auzit, continuă domnul Ruud, că ultima investiție, făcută de tînărul Bertelsen, ar fi adus mari daune firmei.

Bine, bine, dar firma se bizuie pe un capital sigur, interveni cineva.

Nu se știe, răspunse negustorul de mărunțișuri. Depinde, dacă tînărul Bertelsen nu s-a aventurat prea mult cumpărînd la un preț prea mare și, apoi, e vorba și de conjunctură. Da, în cazul cînd Anglia ar începe un nou război, undeva în lume, atunci bineînțeles, valoarea lemnului va crește și firma „Bertelsen și Fiul" va prospera iar. Poate că situația lor este și acum foarte bună, n-am de unde să știu. Oricum, ar fi trist, ca o întreprindere atît de prestigioasă, să aibă greutăți și în cele din urmă să fie silită să-și limiteze activitatea. Au tîmplărie, fabrică și atelier de lustruit în două localități. Să sperăm că nu ajung la faliment. Atîți oameni trăiesc de pe urma lor.

În comportarea lui Bertelsen nu se putea ghici nici urmă de îngrijorare. Era la fel de amator de petreceri ca înainte, iar mica meschinărie, în legătură cu bursa pianistului, probabil că se datora unei indispoziții de moment. În orice caz acest om nu se bucura de simpatie. Se aflau aici, cu siguranță, destui cărora le prilejuise mari neplăceri. Nu se poate spune că era necioplit, nici prost nu era, dar din toată ființa lui emana ceva respingător. Pînă și felul în care o trata pe domnișoara Ellingsen provoca dezaprobare. Era logodit cu ea, sau nu ? Oaspeții vechi, din prima serie, își mai aminteau că, încă din primele zile ale venirii lui la sanatoriu, o curtase, cu insistență, pe cea mai frumoasă dintre domnișoare, că fusese cu ea în pădure, și cîte și mai cîte... și acum biata fată nici nu mai exista pentru el, deși în atitudinea ei nu se schimbase nimic. Din cauza domnului Bertelsen renunțase, de multe ori, la societatea altor domni, dar acest fapt nu părea să-l impresioneze pe cherestegiu. Se agita încoace și

încolo, lăsînd impresia că e prins în problemele sanatoriului şi îşi băga nasul în toate, căutînd parcă dinadins o greşeală. Găsea totuşi timp să o copleşească cu atenţiile sale pe o altă doamnă din sanatoriu. Poate pe domnişoara d'Espard, căreia îi făcuse curte, la un moment dat. Nici vorbă, aceasta nu-i mai spunea acum nimic, fie din cauza chipului ei urîţit, fie din, cine ştie ce, alte motive. Nu, cea care îi stîrnea acum interesul era doamna Ruben. Biata domnişoară Ellingsen nu-l mai putea întîlni decît întîmplător, stînd într-un salonaş împreună cu doamna Ruben la şuetă, în faţa ceştilor de ceai şi a prăjiturilor. Doamna o chema atunci, cu un aer puţin încurcat : Ce drăguţ din partea dumneavoastră că ne-aţi căutat, domnişoară Ellingsen, vedeţi, ne-am aşezat aici !... Nu v-am găsit nicăieri, adăuga atunci Bertelsen. Unde aţi fost ? Nu vreţi să sunaţi să vi se aducă o ceaşcă cu ceai ?

Doamna Ruben nu părea să răspundă la avansurile negustorului, cu atît mai puţin se arăta dornică să-l cucerească. Nu era dispusă să flirteze. Dar atunci ce căuta această femeie aici, unde soţul ei, consulul, îşi găsise moartea, într-un chip atît de misterios ? O atrăgea întîmplarea aceea îngrozitoare înapoi la locul crimei ? Era ca o molie care zbura în jurul becului ? Mai mult, ceru să i se dea aceeaşi cameră, de parcă ar fi vrut să retrăiască totul, pînă şi doliul. Slăbise mult, era un adevărat miracol cum scăpase de povara aceea uriaşă. Aşa, bine strînsă în corset, părea destul de atrăgătoare. Obrazul, în schimb, îi îmbătrînise, îşi pierduse prospeţimea şi se ofilise. Cînd o văzu sinucigaşul, acum, după ce revenise, îi spuse domnişoarei d'Espard : Doamne, cum poate să arate ! Cum ? întrebă domnişoara. Aşa fleşcăită. Parcă ar fi o roată de cauciuc dezumflată.

Oricum, doamna Ruben îşi păstrase ochii aceia adînci, fascinanţii ei ochi migdalaţi.

Această femeie, care insistase să locuiască în vechea ei cameră şi să retrăiască, noapte de noapte, tragedia soţului ei, era totuşi de admirat pentru faptul că, peste zi, accepta societatea, comportîndu-se amabil cu toată lumea. De Bertelsen o legau interese comune. Amîndoi erau oameni de afaceri şi deci aveau o mulţime de probleme de

discutat. El nu-i plăcea, în mod deosebit, așa cum nu plăcea nici altora, dar era fără îndoială un bărbat cu renume în oraș, tînăr și viguros. Fuma țigări fine și nu făcea parte din categoria celor care au degetele îngălbenite de tutun Probabil că, la rîndul său, avea și Bertelsen motivele lui să prefere compania doamnei Ruben. Pielea ei atîrna dezgustător, slăbise prea mult și arăta subnutrită. Dar cheresteg iul nu căuta bujori în obrăjori, ceea ce îl interesa pe el, la această femeie, era spiritul ei practic, flerul în afaceri, cine știe, poate chiar averea ei.

Stau împreună și discută. Acum, că venise și domnișoara Ellingsen, sînt trei. Doamna Ruben tocmai povestea despre prințesă, o puse în temă Bertelsen pe fosta lui prietenă.

Văduva consulului acceptă, cu plăcere, să-și reia povestirea despre Mylady : Cum spuneam, i-am împrumutat, în schimbul inelului, o sumă apreciabilă, dar aceasta nu m-ar fi deranjat, dacă aș fi putut păstra inelul...

Cum așa ? Nu l-ați putut păstra ?

Nu-l mai am, spune distinsa doamnă, arătîndu-și mîinile.

Dar ce s-a întîmplat, v-a fost furat ?

A dispărut. Dar nu dispariția inelului mi-a produs cele mai mari nemulțumiri.

Tăcere.

E vorba de o poveste penibilă. Am vrut să o ajut pe „prințesă" și din cauza aceasta am intrat în conflict cu soțul meu. În naivitatea mea crezusem tot ce îmi spusese despre ministru și despre acel pachet de scrisori pe care mi-l tot flutura pe sub nas ; chiar despre ferma de găini pe care și-o dorea. dar totul era hoție și înșelăciune. Inelul, mă întrebați ? Ea nu și l-a luat înapoi, l-a furat pur și simplu ? Nu neg că inelul a fost cel care m-a împins să fac toate acestea. Era o bijuterie superbă, n-am văzut în viața mea o asemenea strălucire, un juvaer fără pereche. Dumnezeu știe de la cine l-o fi primit. În schimbul inelului voia să-i împrumut eu o sumă mare de bani. După cum vedeți, nu mi-l dăruise, mi-l amanetase. Am acceptat și i-am dat tot ce aveam. Dar nu s-a mulțumit cu atît, îi trebuia o sumă mare. I-am mărturisit că nu credeam că bărbatul meu ar fi fost dispus să-mi cumpere un inel atît

consilsitor. Atunci dați-i aceste scrisori, îmi spuse ea, îi va înțelege despre ce este vorba. Acest teanc valorează pe puțin un milion, în bani norvegieni. Făceți-mi rost de, cel puțin, zece, douăzeci de mii ! Am să vorbesc cu bărbatul meu, am asigurat-o. Chiar acum, insistă ea. Da, îi voi telegrafia să vină de urgență. Inelul strălucea pe mîna mea. Mi-am scos celelalte inele din deget, spre a-l pune în valoare. Pînă și noaptea dormeam cu el. Totuși, cum vă spuneam, să nu credeți că eram chiar atît de orbită de acest juvaer. Bărbatul meu sosi și, bineînțeles, fu de părere că aveam destule bijuterii, ceea ce era și adevărat. Partea mai proastă a fost însă că el nu a dat crezare scrisorilor, refuzînd să acționeze în calitate de consul. De ce nu l-am ascultat atunci ? Mă prevenise doar. A citit scrisorile, le-a studiat îndelung și a clătinat din cap. Am tot vorbit despre povestea aceea pînă noaptea tîrziu. În cele din urmă a obosit și s-a culcat. Tocmai cînd mă pregăteam și eu să mă întind pe pat, am auzit o bufnitură. Capul îi căzuse și se lovise de marginea patului. A rămas întins acolo. Era mort.

Un atac de cord, spuse Bertelsen.

Da, un atac de cord. Am rămas împietrită. În asemenea situații trebuie să fii tare, să judeci lucid. Soțul meu avea gîtul scurt, oricum ar fi făcut o congestie, mai curînd sau mai tîrziu. Iremediabilul se produsese ; nu se mai putea schimba nimic. Aveam inelul. Firește, el nu era totul pentru mine, dar din motive de siguranță dormeam în fiecare noapte cu el. Ce credeți că a urmat ? Am plătit ședera la sanatoriu a doamnei și a însoțitoarei ei, am plătit o groază de cumpărături pentru ea, am plătit, am plătit, dar inelul era minunat și voiam cu orice preț să-l păstrez. Totuși, trebuia să-i dau a înțelege doamnei că lucrurile nu puteau merge așa la infinit. Nu, sigur că nu, încuviință ea, dar avem scrisorile ! Da, numai că nu știu ce să fac cu ele, i-am spus, și bărbatul meu e mort. Scrisorile astea valorează, totuși, un milion. Sînt scrise și semnate de un ministru englez. Firește, nu aveam nici un dubiu, dar eu nu puteam să mă folosesc de ele în locul ei. M-am purtat corect față de această doamnă, mai exact, această escroacă. Am fost la cîțiva bijutieri să-mi evalueze inelul.

Toţi m-au asigurat că pot, fără grijă, să dau mai mult, inelul fiind de o valoare inestimabilă. În sfîrşit, am pus stop. Nu mai voiam să plătesc nimic în plus. Însăşi doamna recunoştea că plătisem destul. Ce credeţi că a urmat ? Mi se întinde o cursă. Într-o dimineaţă, tocmai cînd mă spălam, sînt chemată la telefon. Vă caută doamna Stern, mi se spune. Îmi pun repede ceva pe mine şi cobor. Inelele le lăsasem pe noptieră. Stupoare ! La telefon nu e nimeni. Formez numărul la doamna Stern, dar aceasta neagă că m-ar fi căutat. Telefonez la centrală, dar nici telefonista nu mă poate lămuri. Să fi trecut un sfert de oră, poate mai mult. Cînd am revenit în dormitor, inelul dispăruse de pe noptieră. Nu e nicăieri ! Celelalte inele sînt toate aici, doar acela lipseşte. Să-l fi luat cu mine cînd m-am dus la telefon ? Cobor din nou şi-l caut. Nici urmă de inel. Mi se făcu negru în faţa ochilor. Am chemat-o pe doamnă. Aceasta veni. Mă asculta cu interes şi zîmbea. Cînd am întrebat-o, dacă nu cumva a luat ea inelul, îmi răspunse cu dispreţ : Glumiţi ! Poate l-a găsit camerista dumneavoastră, interpreta ? am insistat eu. Poate. Doamna o chemă imediat pe Mary, dar fata nici nu era acasă, ieşise în oraş.

Exact cum mi-am închipuit! strigă domnişoara Ellingsen, plină de exaltare. Urmărise povestea fără să clipească. Se simţea în elementul ei. Era expertă în romane poliţiste. De aceea găseşte imediat explicaţia. Fără îndoială că erau vorbite. Telefonul îl dăduse fata, din oraş.

Doamna Ruben o aprobă : Aşa a şi fost, dar inelul nu s-a mai găsit.

Bertelsen întreabă : Şi ce aţi făcut atunci ?

Ce am făcut ? M-am învăţat minte. Am dat afară escroacele din casa mea.

Şi unde s-au dus ?

De unde vreţi să ştiu ? Au plecat în altă parte să-şi continue ticăloşiile.

N-am mai pomenit în viaţa mea asemenea obrăznicie ! Şi nu le-aţi dat pe mîna poliţiei ?

Nu. Doar n-am să mă apuc acum să vînez vulpi. Şi, în afară de astă, doream să evit un scandal.

Tăcere.

Hm, făcu domnişoara Ellingsen, aş putea să vă povestesc multe despre aceste două doamne, dar, din păcate, am jurat.

Bertelsen îi aruncă o privire sfidătoare : De vreme ce inelul nu a putut să fie recuperat, ce mai contează restul.

Domnişoara Ellingsen, care ştia atîtea despre prinţi şi baroni, le mărturisi cu un aer enigmatic: Sînt sigură că datele pe care le deţin ar putea să explice multe, dar, ce pot face, sînt silită să tac.

Nu e cazul, spuse doamna Ruben. M-aş simţi întrucîtva recompensată dacă sanatoriul mi-ar restitui cheltuielile pe care le-am făcut aici pentru aceste doamne.

Bertelsen o întreabă surprins : Credeţi ?

Da, ar fi o soluţie.

Bine, dar nu e prea puţin ?

Oricum, e cam a treia parte. Celelalte două treimi mi le-am recuperat, înainte de a le da pe cele două doamne pe uşă afară.

Cum aşa ?

Le-am luat înapoi lucrurile pe care le cumpăraseră în Kristiania.

Splendid ! Şi au fost de acord ?

N-au avut încotro. Şi apoi, aveau obrazul atît de gros. Imaginaţi-vă o doamnă, care fură un inel de pe noptiera mea, fără să facă nimic ca să salveze măcar aparenţele, o asemenea doamnă este lipsită de cel mai elementar bun simţ. Nu se poate să nu fi observat că ştiam cine a luat inelul, dar puţin îi păsa. Stătea în faţa mea şi zîmbea.

De necrezut !

Doamna Ruben insistă : Credeţi că voi găsi înţelegere la conducerea sanatoriului ?

Nici o grijă, de asta mă voi ocupa eu, răspunde Bertelsen, sigur pe sine.

Interveniţi dumneavoastră pentru mine ? Doamna Ruben zîmbi recunoscătoare. M-am gîndit că sînteţi cel mai în măsură să-mi dea un sfat. Ştiu doar cîtă trecere aveţi aici. Şi apoi, nu credeţi că, dacă sanatoriul Torahus este dispus să primească asemenea „prinţese", ceilalţi oaspeţi n-ar trebui să sufere de pe urma acestora.

Aranjez eu lucrurile, o asigură din nou Bertelsen. Se uită la ceas, apoi se ridică, ceru scuze şi plecă. Avea de făcut o inspecţie la cele două lacuri. Spunea că trebuie să cerceteze posibilităţile de electrificare a sanatoriului. O să scoatem noi Torahus-ul la lumină. Va costa ce-i drept cam mult, dar asta e !

Bertelsen ar fi putut rămîne liniştit cu doamnele sale. Avocatul, doctorul şi inginerul plecaseră fără el. Se simţi lezat. Nu-i nimic, o să i-o plătească el avocatului, cu prima ocazie.

Pe la prînz tot sanatoriul era în alertă din cauza unui zvon : dispăruse sinucigaşul. Într-adevăr, nu apăru la masă, dar nici nu fu găsit pe fundul vreunei prăpăstii. Doctorul, care se bizuise tot timpul pe ideea că, cei ce fac caz de sinuciderea lor, nu ajung la act, începuse să fie neliniştit. După masă luă cîţiva oameni cu el şi porniră să-l caute în pădure. Cine ştie ce i-o fi trăznit prin cap nebunului ? Şi-o fi tras un glonte în tîmplă şi acum zace pe undeva, îngropat sub zăpadă.

Îl căutară peste tot, îl strigară ; toate înjurăturile şi ameninţările lor fură zadarnice. Îşi continuară cercetările pînă seara, îi percheziţionară camera, toate lucrurile sale erau acolo, hainele atîrnau în cuier, pe masă cîteva cărţi, lucrări de istorie... Era greu să bănuieşti că ar fi fugit. Dar unde putea fi ?

Domnişoarei d'Espard îi veni o idee : să telefoneze la gară. Isteaţă fată, franţuzoaica ! Într-adevăr, sinucigaşul Magnus plecase cu trenul de dimineaţă.

Mulţumită domnişoarei în sanatoriu domnea din nou liniştea. Toţi îi mulţumeau. Pînă şi doamnele, care o evitaseră înainte, regretau purtarea lor. Merita toată recunoştinţa pentru că le redase pacienţilor o noapte liniştită. Chiar directorul Oliver declară, faţă de toată lumea, că n-ar fi suportat să ştie că e un spînzurat în pădurea din imediata vecinătate a sanatoriului. Noi intelectualii nu sîntem ca toţi ceilalţi. Anii lungi de studiu şi-au pus amprenta pe nervii noştri, ni i-au înnobilat, ni i-au subţiat, de aceea sîntem mai puţin rezistenţi decît oamenii obişnuiţi.

Cu toate acestea arătați foarte bine, domnule director, îl complimentă domnișoara.

Nici nu sînt bolnav, răspunse el, doar puțin „slăbit" — cum spune fratele meu, fierarul. Alții ar numi acest lucru „finețe", dar el îi spune „slăbiciune". Ce să-i faci, fiecare cu limbajul său.

Și ce mai e nou prin orașul dumneavoastră, domnule director ?

Merge. Adică ce să vă spun, ca în provincie. Nu avem condiții să ne putem menține, cît de cît, la un nivel onorabil. Nu există preocupări intelectuale. Greșesc, era să uit ; clubul nostru s-a abonat la cîteva ziare străine. Din păcate asta e tot.

Pesemne că domnișoara d'Espard se schimbase mult. Viața și întîmplările directorului nu o mai pasionau ca înainte. Faptul că la clubul său veneau ziare străine o lăsa rece. Reușise oare nebunul de sinucigaș să o molipsească și pe ea cu vorbăria lui, lipsită de respect, la adresa limbilor străine și a culturii în general ? Nu mai era cea de altădată, decăzuse mult, locul ei era hotărît : va fi stăpîna unei stîne.

Dar directorul, care credea că tot ce spune el o interesează — ea îl răsfățase toamna trecută acordîndu-i atîta atenție —, continuă să-i relateze tot ce se întîmpla în orășelul său. Îi povestea despre *Fia*, vaporul orașului : Cînd *Fia* trece prin dreptul podului, cu steagul în bernă, pentru că un marinar a căzut peste bord, este o adevărată răscoală în tot tîrgul, dar dacă cel mai mare învățat al lumii este dus la groapă, asta nu produce nici o impresie. Este explicabil. Marinarul are rude și prieteni în oraș, ori învățatul... cine știe dacă există vreun învățat în orașul nostru ? Asta este, nu avem nici un precedent. Dați-le oamenilor un italian cu flașnetă și cu o maimuțică pe umăr sau, și mai bine, un carusel pe pajiștea de la marginea comunei și sînt fericiți ! E greu să înaintezi în asemenea condiții, să te lovești pretutindeni de o rezistență pasivă. Astă toamnă, cînd m-am întors din concediu, am văzut cîteva vase militare în port. Urma să aibă loc un bal pentru ofițeri. Cel care ar fi trebuit să ofere banchetul era fără îndoială președintele deputaților, bunul meu frate

Abel. Dar acesta şi-a dat seama că nu poate face faţă şi, atunci, masa a fost oferită de consulul Scheldrup Johnsen. Ruşinea şi scandalul ar fi putut fi evitate. L-am sunat pe fratele meu şi m-am oferit să-i pun casa la dispoziţie. Soţia mea s-ar fi ocupat de masă iar eu aş fi ţinut cuvîntarea de deschidere. Ce credeţi că mi-a răspuns fratele meu. Nimic, se prăpădea de rîs în pîlnia receptorului. Nu te schimbi de loc ! îmi spuse. Ce mai puteam replica. Am pus telefonul în furcă. Cum interpretaţi dumneavoastră, stimată domnişoară, această comportare ? Un om îşi oferă serviciile şi i se răspunde cum i se răspunde! Nu-i nimic, continuă directorul, toate acestea au avut şi o urmare. La alegeri situaţia s-a mai schimbat. N-a mai avut atîţia simpatizanţi şi bunul meu frate, fierarul, a fost cu greu reales preşedinte. Încă o întîmplare de acest gen şi Scheldrup Johnsen v-a pune mîna pe putere !

Credeţi ? întrebă domnişoara d'Espard.

Da, sînt sigur că aşa se va întîmpla. Doar ştiu care sînt relaţiile ! Directorul dădu din cap cu importanţă.

Domnişoara dădea semne că ar fi vrut să plece. Dar directorului abia i se deschisese pofta de povestit. Evenimentul acela nu-i ieşea din cap. Continuă : Dacă ar fi fost după fratele meu, nu s-ar fi dat nici un banchet şi nici un bal. Cum ar fi putut accepta familiile mai răsărite din oraş una ca asta ? Din fericire, îl avem pe consul. Un om cultivat, ce-i drept fără pregătire universitară, dar care cunoaşte limbi străine şi pe deasupra mai e şi bogat.

Da, spuse domnişoara.

A ştiut să speculeze situaţia. Chiar şi alegătorii spuneau : Fără consul am fi ajuns de rîsul ofiţerilor. Toţi recunoşteau asta. Ah, setea poporului de a se ridica nu este deloc de neglijat, pînă şi cei care trăiesc în hrubele cele mai adînci tînjesc după înălţime. Fratele meu, fierarul, poate să mai asmută o vreme clasele inferioare împotriva noastră, să le facă să rîdă de noi, care ne-am vlăguit puterile studiind toată viaţa, dar cînd e vorba de ceva deosebit, să explici o carte sau să redactezi un răspuns la o scrisoare din străinătate, atunci se apelează la noi. Am mai întîlnit asemenea cazuri. Cu cîţiva ani în urmă, un renumit profesor din Suedia — nu vreau să-i rostesc nu-

mele — a încercat tot ce i-a stat în putință ca să înnăbușe orice respect față de cultură și știință, respect pe care noi, intelectualii, îl cultivăm de secole în generațiile care ne urmează. Ce satisfacții ar fi putut avea de pe urma asta, nu înțeleg. Susținea că pentru a fi oameni adevărați, copiii nu trebuie să-și piardă timpul, de la șase la douăzeci de ani, făcînd lecții. Mă întreb, oare, în acest caz, ce ar trebui să facă bieții copii? Aveți dumneavoastră vreo idee?

Nu, răspunse domnișoara.

Vedeți ! Savantul cu pricina găsea că și manualele sînt prea mari și prea încărcate cu conținut didactic : copiii buchisesc prea mult și pînă la urmă nu mai știu nimic ! Ați mai pomenit una ca asta ? Lucrurile stau exact invers. Cu cît știi mai mult, cu atît buchisești mai mult. Vorbea cu dispreț despre conferințele de popularizarea științei, despre universitățile populare și, în general, despre ridicarea culturală a poporului. Doar datorită progresului științei și tehnicii s-a născut acest respect mistic, o adevărată superstiție pentru tot ce se cheamă cultură, afirma el în lucrările sale. Nu se sfia să numească acest respect o superstiție! Și profesorul mergea și mai departe, susținînd că singurul lucru pe care ar trebui să-l facă tineretul ar fi să muncească, în loc să-și bată capul să învețe pe de rost cantități întregi de materie moartă. De parcă studiul nu ar fi muncă ! Doamne, cît m-am mai muncit eu să învăț atîtea pe de rost ! exclamă directorul patetic. Profesorul acela făcea o gravă eroare, confunda dezvolfarea cu orientarea : Mai multe școli și mai multe discipline specializate atît pentru băieți cît și pentru fete! Cum putea avea dreptate el, care se afla de cealaltă parte a baricadei, împotriva noastră, cei care susțineam cu toții același lucru ? Oricum și-a primit, la timp, răspunsul. Vreți să vă spun ce s-a întîmplat ?

Dacă nu e prea mult, domnule director...

Cum să fie prea mult, nici vorbă ! E foarte interesant. Nu știu, dacă vă amintiți, că, acum cîtva timp, ziarele au publicat o dezbatere aprinsă, despre pregătirea intelectuală superioară a femeilor. Cunoașteți poziția mea în această privință. Eu îmbrățișez punctul de vedere umanist, liber și generos, potrivit căruia femeia are același drept

la educație și dezvoltare spirituală ca și bărbatul. Apăreau mereu declarații pro și contra, nu puteam să mai amîn, trebuia să-mi spun cuvîntul. Poate că asta se și aștepta de la mine, doar sînt un nume ! Atunci m-am apucat să scriu. Nu menajam pe nimeni, articolul meu era foarte hotărît. Școală și iar școală ! susțineam eu. S-au ridicat glasuri în favoarea muncii fizice și împotriva instrucției școlare. Confuzie și demagogie ! Nu vreau să denigrez cu nimic munca. E foarte bine ca femeile să învețe grădinăritul. Dar verbele a găti, a coase, a dansa și a face gimnastică au devenit pentru majoritatea dintre ele substantive si aceasta le face superficiale și frivole. Cinste mîinilor si lucrului manual, dar spiritul să fie pe primul loc ! Nu vreau să insist mai mult asupra celor patru verbe, spuneam în articol, dar am impresia că educația tinerelor fete este azi mai amenințată ca oricînd. Nu mă refer aici la acelea care reușesc să se strecoare într-o școală pentru băieți, să-și dea bacalaureatul și să ocupe diferite funcții, mă gîndesc la celelalte. Ce să învețe acestea pentru a putea face față nobilei misiuni de mamă și de stăpînă a căminului ? Spiritul trebuie să fie fie pe primul loc ! repet convingător. Ele trebuie să primească o educație complexă în domeniul limbilor străine, a literaturii, a artei și esteticii, trebuie să-și însușească cunoștințele de bază despre muzică. De ce ? Pentru că altfel ar fi neajutorate în fața străinilor. În prezent tinerele fete manifestă o tentație puternică de a pleca în străinătate și au posibilitatea să o și facă. Din păcate, le lipsește pregătirea necesară pentru a putea să se bucure, din plin, de o călătorie peste granță. Acesta a fost, în linii mari, obiectul articolului meu. Bineînțeles, ca orice rezumat, este foarte aproximativ. Textul era plin de aluzii subtile împotriva profesorului suedez, mici înțepături, care, așa sper, l-au pus puțin pe gînduri. În orice caz am avut satisfacția că, după cîte știu, nu a încercat, nici pînă azi, să-mi răspundă.

Tăcere.

Ce spuneți de asta, stimată domnișoară ?

Desigur, știți, pentru mine e greu... Nu înțeleg mare lucru...

Iată un răspuns foarte frumos, exclamă directorul. Dacă toţi ar răspunde aşa, atunci noi am fi lăsaţi să decidem, noi care ne-am ocupat treizeci de ani cu această problemă şi, e normal, să o cunoaştem cel mai bine. Vedeţi, dumneavoastră aveţi experienţa practică în această chestiune, şi tot nu ne contraziceţi. Nu-i aşa ? În acest moment aţi devansat întrucîtva nivelul general al doamnelor noastre, aveţi un atu, deoarece aţi urmat o şcoală şi aţi învăţat franţuzeşte. Ce profit aţi fi avut, de pe urma călătoriei dumneavoastră în Franţa, dacă nu cunoşteaţi limba ? O, nimeni nu poate să meargă atît de mult la şcoală şi să buchisească atît, încît să ajungă, în cele din urmă, să nu mai ştie nimic. Profesorul suedez se înşeală.

Tăcere.

De data aceasta nu aţi venit cu băieţii, domnule director, spuse domnişoara.

Nu. Ei au fost astă toamnă aici şi nu e bine să-i răsfăţ, din cale afară. Trebuie să înveţe şi iar să înveţe, să ajungă bărbaţi vrednici, care să ştie să se afirme în societate. Din păcate nu sînt prea dornici de învăţătură, cum am fost eu, cînd eram copil, dar cu timpul se vor schimba.

Zilele nu erau prea frumoase pentru domnişoara d'Espard. Deşi era Crăciun, ea nu avea de ce să se bucure. Nu-şi găsea nicăieri rostul, se simţea o intrusă. Nici atmosfera din sanatoriu nu avea intimitatea de odinioară. Florile cumpărate anul trecut mai existau încă, dar erau ofilite şi chircite. Palmierul din salon se făcuse cenuşiu de atîta praf şi vîrfurile îi erau tăiate. Nu avea ea un spirit gospodăresc prea dezvoltat, dar acel instinct, pe care îl are orice femeie, o făcea să pună ordine în ziare, pe masa din salonul pentru fumat, şi să-şi atîrne mereu o creangă de molid verde deasupra oglinzii. Mai avea şi cărţile franţuzeşti, cu coperţi galbene, dar pe pereţi nu atîrnau alte podoabe decît rochiile ei.

Nu putea să stea toată vremea în casă. Dar unde să se fi dus ? La director şi iar la director ? Firește. Nu era el mai rău decît atîtea lucruri plictisitoare. Noii veniţi nu erau mulţi, avocatul greşise calculul. Făcuse, ce-i drept,

reclamă în ziare, scoţînd în evidenţă confortul, pîrtiile de schi, patinoarele şi viaţa în aer liber, dar toate acestea nu reuşiseră să-i atragă decît pe cîţiva băieţandri cu pantaloni bufanţi şi expresii obraznice. Sosi şi un ziarist tînăr care dorea să scrie nişte reportaje despre sărbătorile Crăciunului în munţi. Nici unul nu prezenta interes pentru domnişoara d'Espard. Bertelsen nu-i mai acorda nici o atenţie. Pe doamna Ruben o găsise întotdeauna incompatibilă cu felul ei de a fi. Domnişoara Ellingsen îi scăpase. Nu-i mai rămînea nimic altceva decît stîna şi Daniel.

Domnişoara d'Espard se repezi, în seara de Crăciun, pînă la iubitul ei şi-i dărui o bancnotă roşie iar Martei, una galbenă. Cei doi se bucurară ca nişte copii şi îi făgăduiră să-şi cumpere amintiri minunate din banii primiţi. Mintea practică a lui Daniel se şi puse în mişcare ; se gîndi să-şi cumpere imediat, ca amintire, un cal. Asta îşi dorea cel mai mult. Chiar a doua zi de Crăciun va coborî în sat să vadă dacă nu găseşte un animal tînăr şi frumos în gospodăria prietenului său Helmer. Ştia Daniel că cine îşi cumpăra iarna un cal îl lua pe un preţ de nimic. Oamenii se plîngeau că nu mai aveau nutreţ pentru vite, dar şura lui Daniel era plină, de cînd îşi vînduse taurul toamna trecută.

Cînd domnişoara veni din nou la stînă, peste cîteva zile, Daniel era plecat să încheie tîrgul pentru cumpărarea calului. Ea nu avu răbdare să-l aştepte şi se întoarse la sanatoriu şi, firește, la directorul Oliver.

Doctorul, inginerul şi avocatul tocmai veneau din expediţia lor. Doctorul mătura podeaua cu pana de la pălărie şi era foarte aferat : Se va face lumină, nu-i aşa, domnule inginer ? Lumină în fiecare cameră din Torahus, fiecare fereastră va străluci. Cînd vom fi sus pe stîncă, la picioare ni se va aşterne un cer plin de stele !

Doctorul era inepuizabil.

Din păcate, eu nu voi mai putea să aştept pînă atunci, spuse domnişoara. N-am să apuc deci lumina electrică.

Cum aşa, vreţi să ne părăsiţi ? întrebă avocatul. Îmi pare foarte rău.

Tuturor ne pare rău, spuse doctorul.

Directorul Oliver se mulţumi să încuviinţeze din cap.

Şederea mea aici devine mult prea costisitoare, declară domnişoara. După Anul Nou plec.

Înapoi la Kristiania sau poate...

Nu, la Daniel. La stînă.

Toţi rămaseră muţi.

Puteţi locui acolo ? întrebă doctorul.

De ce nu ? Îmi pune la dispoziţie odaia cea nouă şi mîncare din belşug.

Avocatul îşi regăsi umorul : Important este că vă putem păstra totuşi, stimată domnişoară, aici în munţi. Şi dacă o să aveţi nevoie de o mică variaţie, veţi fi oricînd binevenită la noi !

Bertelsen se ataşă grupului. Într-un colţ se afla negustorul de mărunţişuri, Ruud, care răsfoia un ziar. Poate nici nu-l interesa ceea ce se discuta sau poate că, dimpotrivă, căuta să prindă fiecare cuvînt. Ruud părea gînditor şi fără chef de vorbă. Bertelsen nu era în apele lui, deoarece domnii plecaseră, fără el, să inspecteze iazurile. Doar avea şi el un cuvînt de spus aici. Şi, mă rog, de unde veţi lua bani pentru instalaţia electrică ? întrebă ironic.

O să găsim noi o soluţie, i-o reteză avocatul. Ne veţi ajuta şi dumneavoastră, poate şi alţii. Doar n-o să ne speriem acum de nişte bani. acolo.

Eu, unul, nu vă ajut, strigă Bertelsen, m-am săturat ! Aici mi-a fost băgat pe gît un bursier, care mă costă o avere, şi pe deasupra a mai trebuit să preiau şi o mulţime de acţiuni. Nu mă tentează să merg mai departe.

Avocatul i se adresă, de data asta, pe un ton prietenos şi reţinut : Ce păcat. Poate doriţi să vă vindeţi totuşi acţiunile ?

Ştiu eu ? Le-aş vinde, dacă mi-aţi găsi un cumpărător !

Avocatul îl întrebă calm : Aveţi la dumneavoastră acţiunile ?

Aici ? Nu, răspunse Bertelsen surprins de tonul avocatului. Dar presupun că nu aveţi deocamdată nici un cumpărător.

N-ar trebui să faceţi anticipări pripite.

Aşa, murmură Bertelsen, vădit stînjenit. Foarte bine. Dar acţiunile nu le am la mine, firește. Casa mea de bani

e plină de hîrtii, pe care nu le pot purta permanent asupra mea, nu ?

De acord. Dar puteţi să le trimiteţi la momentul oportun.

Sigur că pot. Sper însă că nu e nici o grabă. Doar am venit aici să serbez Crăciunul.

Cît a durat această discuţie, Ruud a stat tot timpul cu nasul în ziar, ascuns în colţişorul său. Acum tuşeşte puţin, împătureşte ziarul şi părăseşte salonul.

Te pomeneşti că ăsta vrea să cumpere acţiunile, întreabă Bertelsen făcînd semn spre cel ce ieşise. V-a făcut vreo ofertă în acest sens ?

Avocatul îi răspunde cu acelaşi ton amabil, că dacă s-ar ivi ocazia, numai dacă s-ar ivi ocazia, el însuşi ar fi dispus să cumpere acţiunile, în calitate de comisionar. Nu i-a spus mai mult, dar nici nu i-a ascuns intenţia de a cumpăra pentru acest neînsemnat negustor de mărunţişuri, pentru acest Ruud, care ascultase acolo, în colţul lui, tăcut şi îmbuibat de banii agonisiţi, toată discuţia.

Bertelsen nu mai avea ce spune. Partea proastă era că pierduse sanatoriul din mînă şi prietenia avocatului. În această situaţie nu mai putea face presiuni pentru rezolvarea problemelor băneşti ale doamnei Ruben. Îl pîndi pe avocat, cînd acesta era singur, şi-l întrebă prieteneşte, cu glasul scăzut, dacă nu ar exista o soluţie s-o ajute pe doamna Ruben. Avocatul îl ascultă cu atenţie. Tot timpul fusese o gazdă ireproşabilă, tot timpul îl tratase ca pe un vechi amic, aproape ca pe un prieten : era oare obligat să plătească luxul şi cheltuielile nemăsurate ale oaspeţilor ? Se temea că nu ar fi corect să conducă un sanatoriu în acest fel. Regret, domnule Bertelsen, vă rog să mă scuzaţi, dar nu se poate !

Bertelsen fu nevoit să se recunoască înfrînt. Pierduse şi era obligat să apară în faţa doamnei ca unul care nu mai avea aici nici un cuvînt de spus. Ultimul incident părea o piedică decisivă pentru el. Toate planurile sale căzuseră baltă.

Avocatul tăcea şi se gîndea, aşteptînd ca vorbele sale să-şi facă efectul. Reflecta aşa, clipind, din cînd în cînd, din ochi. Vorbi din nou : Nu, nu, unde aş ajunge dacă aş

conduce sanatoriul după preferințe ? Ar fi cu totul altceva dacă doamna ar fi dispusă să se revanșeze într-o formă sau alta. Atunci am putea să ne mai gîndim. Ținea doamna Ruben, foarte mult, să își recupereze cheltuielile ?

Bertelsen îi răspunse că doamna consul era o persoană putred de bogată. Nu stătea ea în cîțiva bănuți. Totuși, oricine putea să-și dea seama că pierderea inelului o supărase și, prin recuperarea cheltuielilor, nu urmărea decît să-și restabilească echilibrul interior, să se transpună, din nou, în situația în care fusese înainte de a intra în posesia acelei bijuterii unice.

Ați făcut o analiză deosebit de subtilă, spuse avocatul, plin de admirație. Tot ce mi-ați dezvăluit aici merită să fie pus în valoare. Credeți că doamna ar accepta să i se ia un interviu ?

Un interviu ?

Da. Este atît de delicată, de suplă, a devenit o frumusețe, un crin. De ce nu am accepta ideea că transformarea ei s-ar datora ședерii și tratamentului făcut la Torahus.

Bertelsen nu mai avea replică.

Mă gîndeam, că poate e dispusă să recunoască faptul că își datorează frumusețea efectelor miraculoase ale sanatoriului. Că numai acesta o ajutase să slăbească, făcînd-o din nou grațioasă ca o adolescentă.

Nu știu ce să spun, rosti încurcat Bertelsen.

Înțeleg, dar nu mi se pare imposibil.

Cherestegiul începu să privească practic lucrurile, de aceea îi promise : O voi întreba.

Vă rog să faceți asta pentru noi. Și spuneți-i, totodată, că efectul se datorează în primul rînd apei, apei de aici în combinație cu aerul și cu condițiile de viață, cura în general, care are efectele acestea binefăcătoare. Spuneți-i doamnei toate acestea. Este o femeie inteligentă și va înțelege.

Și dacă nu e cazul ? Dacă doamna Ruben a flămînzit, pur și simplu, ca să slăbească ?

Vreți să spuneți că atunci nu ar mai exista nici o bază obiectivă pentru un interviu ? Cu atît mai bine. Dacă distinsa doamnă a flămînzit ca să slăbească, de ce n-ar încerca și alte femei același remediu, combinat cu apa de

aici. Nu văd de ce acest amănunt ar încurca lucrurile. Admiţînd că sanatoriul nu ar avea nici cea mai mică contribuţie în transformarea doamnei consul, chiar şi atunci interviul ei ar fi o reclamă bună pentru o casă de sănătate, aici în munţi. Înţelegeţi, un interviu, în sine, ne face servicii. De fapt, am putea enumera foarte multe cure miraculoase. Exemple s-ar găsi. Directorul Oliver, de pildă, pentru nervi, sinucigaşul Magnus, pentru restabilirea psihicului, contele Fleming, pentru ameliorarea bolilor de plămîni ş.a.m.d. Dacă la toate acestea o mai adăugăm şi pe doamna Ruben, cu silueta ei neaşteptată, am putea să le redăm speranţa multor nefericiţi.

Cine o să-i ia interviul ?

Tocmai acum se află aici un tînăr, care colaborează la trei reviste, una din Kristiania, una din Stockholm şi una din Copenhaga, trei publicaţii foarte prestigioase.

Am să vorbeasc cu doamna, spuse Bertelsen.

Vă rog să o asiguraţi că, în acest caz, sanatoriul se va simţi onorat să-i poată satisface dorinţa, făcînd-o să uite îngrozitoarea întîmplare cu escroaca aceea.

XI

OAMENII SE TÎRAU, SE TÎRAU. UNII ÎNCOACE, alţii încolo. Uneori se tîrau împreună, alteori se întîlneau şi nici unul nu voia să se dea la o parte. Erau şi cazuri cînd unul se căţăra pe cadavrul celuilalt. Era firesc. Doar erau oameni.

Avocatul Rupprecht nu dorea răul nimănui. Dacă, să spunem, din întîmplare, cîştigase în faţa cherestegiului Bertelsen, nu voia să se arate triumfător, dimpotrivă, prefera să treacă peste acest amănunt ; îl indispunea faptul că celălalt pierduse. Scoate acţiunile ! Da. Dar nu-i făcea plăcere să procedeze astfel cu un oaspete, nu-şi freca mîinile şi nu rîdea încîntat.

Negustorul de mărunțișuri, domnul Ruud, veni să-l întrebe cum rămîne cu Bertelsen și cu afacerea lor.

Avocatul nu știa nimic în plus, față de ceea ce ascultase, el însuși, în salonul pentru fumat.

Negustorului i se păru suspectă ezitarea cherestegiului de a aduce acțiunile. Poate că ele nici nu puteau fi aduse ! Cum așa ?

Poate erau depuse. Tînărul Bertelsen o fi făcut niște împrumuturi în contul lor.

Bănuielile lui Ruud îl speriară puțin pe avocat. Spera, din toată inima, ca situația firmei „Bertelsen și Fiul" să nu fie atît de alarmantă.

Așa era avocatul, bun și drept, un spirit care știa să le împace pe toate. Cel mai mult îi plăcea cînd oaspeții erau de aceeași părere și cînd nu se cățărau unul peste cadavrul celuilalt.

Nici Ruud nu voia, cu orice preț, să intre în posesia acțiunilor. Negustorul nu era omul cel mai rău, nu era un criminal, un diavol... nici vorbă de așa ceva. Cînd umbla, ținea ochii în pămînt și, dacă găsea un ac cu gămălie pe covor, îl așeza, în mod ostentativ, pe masă, în fața celui care îl pierduse. Era un bărbat cu barba căruntă, tunsă cochet, purta un inel pe deget și era destul de înstărit pentru a fi cinstit. Ce să fi făcut el cu acțiunile ? Nu putea să nu recunoască faptul că norocul îl ajutase să-și simtă portofelul plin și să poată astfel domoli puțin orgoliul tînărului Bertelsen, care refuza să-l cunoască și să-l salute, deși, slavă domnului, era și el o persoană respectabilă. Tatălui acestuia îi dorea, în schimb, numai bine, da, bătrînului Bertelsen, care fusese odată la Ruud să-i ceară sprijinul și el i-l dăduse.

Așa era negustorul de mărunțișuri Ruud.

Totuși avocatul Rupprecht avea un ascendent asupra celorlalți. Bunăvoința sa îi cucerea pe toți. Organiză o mică reuniune cu băuturi și mîncare în salon și invită pe fiecare, din cei ce treceau pe acolo, să ia loc. E Crăciun, spuse el, și nu avem nici un motiv să nu ne simțim bine. O rugă pe profesoara de muzică să cînte „Marșul Torahus" și el ținu un discurs în cinstea compozitorului absent : cîndva acest tînăr a fost sufletește legat de sanatoriul nostru, cînta dumnezeiește, dar era chinuit de nostalgia străină-

tăţii, ceea ce el, avocatul, a înţeles întotdeauna, fără însă să-l fi putut sprijini şi material. Atunci a apărut un bărbat care avea şi posibilităţi şi bunăvoinţă. Tînărul artist a fost ajutat să plece departe, peste mări şi ţări, în lumea cea mare. Pentru această faptă măreaţă, el, avocatul, ridica paharul în sănătatea domnului Bertelsen.

Toţi se sculară în picioare şi băură în cinstea acestuia.

Oare ce urmărea avocatul Rupprecht lăudînd generozitatea cherestegiului ? Nimic, nimic rău. Dorea doar ca Bertelsen să se simtă pentru o clipă în largul său. Era Crăciun şi cherestegiul era un oaspete care fusese umilit.

În aceeaşi zi avocatul îşi găsi timp şi pentru domnişoara d'Espard : Păcat că vreţi să ne părăsiţi, stimată domnişoară. Sînteţi una din cele mai vechi cunoştinţe ale noastre şi ne sînteţi tuturor foarte dragă.

Domnişoara zîmbi.

Chiar trebuie să ne despărţim ? Plecaţi cu adevărat, este hotărît ?

Da.

Dacă se putea amîna, vă propuneam ceva. Spuneaţi că o şedere prelungită ar fi prea costisitoare pentru dumneavoastră. În această situaţie sanatoriul ar putea găsi o soluţie, dacă doriţi.

Mulţumesc, dar trebuie să plec... este, cum spuneţi dumneavoastră, hotărît !

Bine, bine, spune avocatul zîmbind, tinereţea vrea să-şi ia zborul. Dar, să nu uitaţi, veţi fi întotdeauna bine venită în acest cuib !

Făcu înconjurul sanatoriului, vorbi cu toţi vizitatorii, cercetă grajdurile şi staulul, se întreţinu cu slugile. Şi faţă de acestea avocatul era prietenos şi sociabil. Tocmai atunci apăru şi inspectorul Svendsen care îşi exprimă o dorinţă ridicolă : Ce aţi zice, dacă v-aş ruga să-mi acordaţi titlul de „director" ?

Director ? întrebă uluit avocatul. Îl privi lung pe inspector, dar îşi aminti imediat că era Crăciun şi că bătrînul marinar probabil se cam cherchelise.

Da, spuse Svendsen. Oamenii vin la mine și mă întreabă dacă nu sînt eu directorul. Nu, răspund eu. Bine, dar atunci unde e directorul ? sînt întrebat. Și atunci stau în fața lor și nu știu ce să spun.

Da, da, îl aprobă avocatul și căzu pe gînduri. De ce or fi vrînd toți oamenii ăștia să vorbească neapărat cu un director ?

Păi, de unde să știu eu. Ce, parcă elveţianul nu este un adevărat director în staulul vacilor, și poștașul nu are un șnur de aur la chipiu ?

Așa e, aveți dreptate. Numai că, nu știu, nu cred că se poate să fiți director, dragă Svendsen. Nu cred. Doar știți foarte bine, că dumneavoastră, care cunoașteți engleza și ați cutreierat lumea întreagă, sînteți aici, în sanatoriu, al doilea om după doctor.

Am pus, doar așa, o întrebare, spune Svendsen scurt și se întoarce să plece. Se vede clar că este puțin ofensat.

Avocatul nu vrea să-l rănească și îi explică : Vedeți, dragă Svendsen, dumneavoastră sînteți inspector peste întreg sanatoriul, și oaspeții noștri tocmai de un asemenea bărbat au nevoie. De unde să luăm noi un inspector atît de priceput, dacă dumneavoastră deveniți director ? V-ați gîndit la asta ?

Așa era avocatul.

În cele din urmă reuși s-o convingă și pe doamna Ruben. Ea acceptă să i se ia interviul și obținu în schimb recuperarea cheltuielilor făcute în contul „prințesei". Interviul ieși într-adevăr excelent, fără exagerări. Doar cîteva cuvinte despre apa de la Torahus, acest miraculos remediu pentru slăbire. Nu se făcea nici o afirmație ostentativă, doar cîteva cuvinte firești, spuse în cursul unei discuții întîmplătoare cu un ziarist. Totul era în ordine. Doamna Ruben era mulțumită, domnul Bertelsen era mulțumit, avocatul nu avea nici un motiv să nu fie și el mulțumit. Amabilitatea și bunăvoința acestuia din urmă sînt o adevărată binefacere. Nici atunci cînd se întoarce sinucigașul, avocatul nu îl admonestează că a provocat agitație în

sanatoriu prin dispariţia sa, nu, avocatul e prietenos, îi face cu ochiul surîzînd şi îl invită să intre, pentru o clipă, în salon şi să servească ceva : Cît aţi fost plecat ? Mi se pare, că de azi dimineaţă. Şi aţi făcut tot drumul de la gară pe jos ? Am să spun să vi se pregătească imediat mîncare caldă.

Da, sinucigaşul apăruse iar. Acum, în ultima zi a anului, se întorcea să înceapă un an nou în munţi. Era tăcut şi descurajat, se ascundea, le întorcea tuturor spatele, ca să nu fie obligat să salute. Avea aerul că se ruşina de ceva. Atît de crispat nu mai fusese de mult. Atitudinea lui amintea de primele zile pe care le petrecuse în sanatoriu, de vremea aceea, cînd se măcina în el şi îşi făcea planuri de sinucidere. Deodată, avu o reacţie neaşteptată. Ceva îi spunea că trebuie să ia o înfăţişare mai îngrijită. Urcă imediat în camera sa şi se bărbieri. Îşi puse la butonieră o floare roşie, un ochiul-boului, care arăta de parcă o găsise atunci în buzunar. Spînzura la reverul hainei sale, trăgînd să moară. Apoi coborî şi i se aduse mîncarea. Îi ceru scuze slujnicei, că a venit atît de tîrziu la masă.

Simţea nevoia să termine cît mai repede, dar veni doctorul şi se aşeză chiar în faţa lui. Nu părea supărat pe el, dimpotrivă, căuta să-l distreze. Îi povesti că, în scurt timp, vor avea lumină electrică la sanatoriu.

Aşa, spuse sinucigaşul.

O mare incandescentă, ce spun, un adevărat incendiu. De pe stîncă vom putea citi corespondenţa ; închipuiţi-vă cîtă lumină !

Da, spuse sinucigaşul.

Sînt sigur, domnule Magnus, că toate acestea vă interesează mai mult decît lăsaţi să se vadă.

Nu mă interesează deloc.

În seara asta vom sărbători Anul Nou cu „Marşul Torahus", continuă doctorul.

Tăcere.

Ştiţi că la vară trebuie să construim ? Nu găsiţi că începutul este mai mult decît promiţător, dacă sîntem puşi în situaţia de a ne extinde ? Nu e vorba doar de încăpe-

rile nefinisate. Trebuie să construim corpuri noi de clădire. Aglomerația din toamna trecută ne-a demonstrat că nu avem locuri destule.

Tăcere.

Ați văzut că ne-am procurat și un steag ?

Da.

Singuri trebuie să ne facem faima, să devenim primul sanatoriu din țară. Drumul care duce la gară va deveni în curînd o șosea asfaltată. Persoane importante vor veni pînă la noi, notabilități cu echipaj personal și suită, bogătași care vor reține etaje întregi.

Am impresia că vă pregătiți pentru o viață lungă, spuse sinucigașul pe un ton lugubru. Doctorul nu se așteptase la o asemenea replică. Să trăiesc mult ? Bineînțeles, de ce nu ? Și apoi, fie că trăim mult sau puțin, viața ne obligă să facem tot ce ne stă în putință.

Cine a spus asta ?

Eu mi-o spun mie. Nu e o simplă vorbă aruncată în vînt. Cînd o să murim, vor veni alții după noi.

Ca să moară și ei, nu ?

Exact, ca să moară și ei. Asta e legea.

Și ce rost mai are atunci totul ?

Totul este ordinea, viața, așa este de cînd lumea.

Nu, totul este moartea, spuse sinucigașul.

Ca să nu-și irite pacientul, atît de tulburat de propriul său destin, doctorul zîmbi cu înțelegere, fără să-l mai contrazică.

Cum vor sfîrși toate astea ? continuă sinucigașul. Cînd vor sfîrși ? De ce nu se sfîrșește odată această distrugere veșnică ? Oricum, tot nu se schimbă nimic. Și ce sens au toate ? Curată nebunie, fără oprire !

Își termină masa și vru să plece, dar doctorul îl opri. Discuția lor ar fi putut să fie mai scurtă, dar doctorul găsea mereu ceva de spus : Excursia nu v-a făcut bine.

De unde știți ?

Ca orice doctor, am și eu reperele mele.

Doctor ! îl îngînă sinucigaşul. Cum stăm cu digestia, aici în spital ?

Îmi pare rău că trebuie să v-o spun, dar sînteţi mult mai rău ca înainte de călătorie. Făceaţi mai bine dacă nu plecaţi.

Întreruperea medicamentelor este indicată ?

Nu, spuse doctorul. E timpul să fiţi ca toţi ceilalţi, domnule Magnus, sănătos şi voios ca noi toţi. Proasta dispoziţie nu are nici un rost. Beţi mai bine un păhărel şi o să vă simţiţi ca renăscut. În ultima vreme eraţi atît de activ, de vioi. Cine v-a pus să faceţi această „excursie" ?

Viaţa, ceea ce numiţi dumneavoastră viaţă.

Viaţa ! repetă doctorul. De ce vreţi să o faceţi mai urîtă decît este. Viaţa e bogată, este extraordinară, ar trebui să ne bucurăm de ea şi să ne cruţăm zilele de atîta venin.

Et caetera, et caetera... Toate astea le-am mai auzit. V-aţi oprit, măcar o singură clipă, să reflectaţi ? Cu siguranţă că aţi văzut spaima şi sfîrşitul pe feţele altora, în ochii lor tulburi, dar aţi simţit vreodată tot acest chin zbătîndu-se în pieptul dumneavoastră ? V-aţi aflat vreodată singur, în mijlocul unui lac, strigînd disperat după ajutor ?

Pentru aşa ceva trebuie să ai timp. Eu lucrez, mă străduiesc după puterile mele.

Da, ne străduim, fiecare după puterile sale. Doamne, cum ne mai străduim ! Şi toată truda ne duce, pe toţi, mai curînd sau mai tîrziu, la groapă. Singurul care nu se gîndeşte la nimic este nebunul voios. El se crede deasupra tuturor lucrurilor pentru că uită.

Dar unde ajungem dacă ne gîndim la toate astea ?

La moarte.

Şi dacă le uităm ?

La moarte.

Deci...

Unul are o bucurie nebunească în plus, pentru care celălalt nu-l invidiază.

După o clipă de gîndire doctorul răspunse : Bucuria de care vorbiţi, e bucuria de a suporta viaţa. Mie nu mi se pare deloc nebunească.

Sinucigaşul nu-l mai asculta : Vorbeaţi de ordine. Spuneţi-mi, ne stimulează ordinea vreodată, ne dă ea curaj, atunci, cînd încercăm să facem binele ? Nu, ordinea e aceeaşi, dintotdeauna : oarbă, neîndurătoare, inaccesibilă.

Pentru Dumnezeu... ! exclamă doctorul, dar se opri la mijlocul frazei.

Doctor, spuneaţi. Construiţi, extindeţi sanatoriul, de ce ? Venim aici din răsărit şi apus, unii vin de foarte departe, nu sîntem decît îngenunchiere şi rugă, toţi căutăm vindecarea, dar nimeni nu e ajutat, moartea ne ia pe toţi.

De data aceasta doctorul nu-şi mai putu reţine zîmbetul : Vorbiţi ca din biblie... răsărit şi apus...

Sinucigaşul nu se lăsă intimidat. Îşi scoase ghearele şi deveni foarte direct : Aţi pus multe afişe, domnule doctor, cît am fost plecat ? Ni se atrage atenţia ca, după ora zece seara, să călcăm cu grijă, spre a nu deranja bietele victime ale vieţii, ţintuite la pat ! Ni se mai pune în vedere să umblăm atenţi cu focul, să stingem lămpile şi lumînările spre a nu-i incinera pe cei pe jumătate morţi !

Ha, ha, ha ! rîse doctorul puţin forţat. Dar acum aseultaţi ce are de gînd să facă : S-a hotărît să meargă la miezul nopţii pe gheaţă, să-şi încerce patinele noi. Asta o să facă doctorul. Găseşte că un An Nou nu poate fi întîmpinat mai bine. Ar trebui să veniţi cu mine ! O să avem şi lună plină.

Pe hol există un afiş precum că trebuie să fiu la ora zece în pat.

În noaptea de Anul Nou aveţi dispensă de la doctor.

Sinucigaşul urcă în camera sa, se întinse pe pat şi adormi, sau se prefăcu doar că doarme, pînă ce sună clopotul pentru masa de revelion. Atunci se îmbrăcă şi coborî în grabă scările.

Şalonul era plin de oameni. Toţi în ţinută de gală. Sinucigaşul avea la butonieră tot floarea aceea, care se veştejise de tot.

Doctorul ţinu din nou un toast. Era neobosit. Le mulţumi tuturor celor prezenţi pentru amabilitatea cu care l-au înconjurat anul trecut, şi îi ură fiecăruia şi mai multă bucurie în anul care vine. Ce altceva se putea spune într-o asemenea ocazie ? Erau cuvintele cele mai potrivite. Nimeni n-ar fi putut să le rostească mai bine decît doctorul Öyen. Avusese şansa să vorbească el. Ca să fie mai amuzant, strecură o mică poantă care stîrni hohote de rîs. Directorul, avocatul Rupprecht, ar fi ţinut, cu siguranţă, un discurs mult mai emoţionant. Era de ajuns să-i priveşti mîinile ca să-ţi dai seama cît de netede şi prospere i-ar fi fost cuvintele. Aici doctorul făcuse o gafă. Furat de bucuria succesului se gîndise mai mult la auditoriu decît la orgoliul directorului. În continuare muzică, printre altele „Marşul Torahus" şi, în sfîrşit, împărţirea felicitărilor de Anul Nou care sînt în număr foarte mare, anunţă el.

Oaspeţii se adunară la cafea şi prăjituri. Profesoara de pian interpretă piesele obişnuite şi psalmul de Anul Nou fu cîntat de toată lumea. Apoi se împărţi corespondenţa.

Nu erau chiar aşa de multe felicitări, dar poate tocmai de aceea bucuria celor care nu fuseseră uitaţi era şi mai mare. Mesaje de afecţiune, venite de dincolo de zidurile sanatoriului, un teanc de ilustrate şi scrisori pe care sora şefă îl pusese deoparte, păstrîndu-l pentru acest moment. Doctorul primi cîteva felicitări, negustorul de mărunţişuri Ruud o scrisoare, doamna Ruben cinci vederi, domnişoara d'Espard nimic. Dömnul Magnus ! strigă sora şefă. Acest fapt stîrni rumoare. Sinucigaşul făcu cîţiva paşi înainte. O ilustrată. O cercetă plin de curiozitate. Pipăi marginea să vadă dacă nu cumva sînt două şi se retrase întristat într-un colţ. Celelalte felicitări erau adresate personalului de la sanatoriu. Fiecare fată primise mai multe. Erau felicitări de Crăciun întîrziate, vederi din America şi altele. Sora şefă termină tot ce avea de împărţit.

Oaspeţii petrecură o vreme, apoi jucară jocuri de societate sau cărţi, după care inginerul recită poezii din me-

morie. Declama bine. Îl rugară să continue și el le făcu pe plac, pînă cînd își epuiză tot repertoriul. Trecu apoi la scamatorii. Cunoștea o mulțime de trucuri cu cărți de joc. Toți se mirau că nu se făcuse actor și el le mărturisi că de fapt acesta fusese visul lui, dar... Tăcere. Ce, parcă un inginer priceput era de lepădat ? Avocatul Rupprecht îl ajută să depășească momentul critic.

În sfîrșit fiecare se retrase în camera sa.

Era în jur de zece. Ora de culcare a burghezului. Domnișoara d'Espard ieși cu șinucigașul. La fel am făcut și în seara de Crăciun, spuse ea, vrînd să-l smulgă din starea lui de depresiune.

Ar fi trebuit să fie lună, dar atmosfera era cețoasă și întunericul des. Merseră pînă la prima bancă și se așezară. Ea părea curioasă. Dorea să afle amănunte despre excursia lui ; unde a fost și cum i-a mers. El prefera să vorbească despre alte lucruri, despre extinderea sanatoriului, despre directorul Oliver, pe care îl disprețuia în continuare, și despre domnișoara d'Espard însăși. Această tînără părea să-l intereseze cu adevărat, deși el nu-i punea întrebări. O tovarășă de suferință. Cu siguranță că îndurase și ea destule. Cînd îi povesti că se va muta la stîna lui Daniel, se arătă mulțumit. Nu e cel mai rău lucru ! zise.

Nu. Șederea mea aici la sanatoriu devine prea costisitoare. Daniel îmi dă odaia cea nouă.

Sigur, sanatoriul e scump. Și eu m-am gîndit să o cam termin pe aici și să mă duc în altă parte, dar...

Și nu s-a putut ?

Nu. Toată călătoria mea a fost zadarnică.

Tăcere.

Poate data viitoare o să aveți mai mult noroc. Nu știu ce să spun. De ce nu încercați să nu mai priviți totul în negru, totul și mai ales pe dumneavoastră ?

Nu se așteptase ca el să înceapă așa, deodată, să i se confeseze. Nimeni nu era în stare să-l facă atît de comunicativ, cum reușea ea. Compasiunea, farmecul ei, căpșorul acela aplecat într-o parte, îl făceau să-și deschidă su-

fletul : Îmi pusesem în gînd să plec acasă și să trag unul sau două gloanțe. Pentru asta am plecat. Cînd mă aflam jos, în fața ferestrelor cunoscute, mi-am schimbat brusc intenția.

Hm, da, spuse ea și tăcu.

Am cumpărat un buchet de ochiul-boului pe care, bineînțeles, nu l-am trimis.

Știu eu, spuse ea cu prudență, poate era bine să-l trimiteți.

Nu. Uneori ne lipsește curajul. Nu putem face nimic, nici rău și nici bine.

Am văzut că ați primit o felicitare de Anul Nou.

Da.

Vedeți ! Înseamnă că ați primit răspuns la ilustrata dumneavoastră.

Tăcere.

Totul a început acum un an. Sau... Nu mai știu. Cred că acum un an. La început nu am crezut. Oricum, mi se părea vulgar să mă gîndesc la așa ceva. Timp de șase luni n-am vrut să cred, spuse sinucigașul. Avea aerul că s-a hotărît să spună totul, să nu mai păstreze nimic pentru el. Nu reuși decît în parte. Începutul povestirii era doar o vorbărie incoerentă. Voia să i se confeseze dar, din cauza emoției, nu izbuti să înșire decît niște fraze dezarticulate. Domnișoara trebuia mai mult să ghicească sensul. Ce spunea ?... Da. Căuta să nu le stea în cale. Îi evita. O tactică greșită. Și-a dat seama mai tîrziu. Se ducea acasă și se culca, în loc să acționeze. Ce realizase cu asta ? Să te duci acasă și să te culci nu este deloc ușor. Se întoarce, îi urmărește, dar i se face rușine să fugă după ei și-i scapă din ochi. Își atîrnă o hartă pe perete, la care se poate uita, cînd stă culcat. Rezolvă probleme matematice, citește cărți, numără figurile din tapet. Într-o seară este anunțat că fetița e bolnavă... Sinucigașul se oprește și întreabă : Cît timp spuneam că e de cînd a început ?

Un an, răspunde domnișoara.

De fapt sînt doi. N-am de ce să ascund. Aveam şi fetiţa. Deci mi se spusese că fetiţa e bolnavă. Ce mă privea asta pe mine ? Mă duc în odaie şi mă uit la ea. N-o mai văzusem de o jumătate de an. Fetiţa mea. Avea colici. Ţîpa. Atît. Comprese calde pe burtă ! am spus. Zăcea acolo. Obrăjorul, mînuţele — un tablou încîntător, o miniatură perfectă. Mi-e ruşine să spun : impresionant ! Dar ce mă privea pe mine ! Sigur, sînt mai mult de doi ani de cînd a început. N-are rost să mai ascund. Prişniţe stropite cu ulei şi două şaluri de lînă. Încălzite cu schimbul. Tratamentul îşi face efectul. Fetiţa se linişteşte, tresare, din cînd în cînd, pînă adoarme. Parcă o vedeam pentru prima oară. Am rămas cîteva minute lîngă ea. Nici nu ştiu cum mi-a apucat mîna şi mi-a ţinut degetul strîns. E ridicol. Ce să faci cu o fetiţă ? Nu e botezată. Cum să-i spui ? Mă tot întrebam. Cînd se făcu tăcere, am auzit şoapte în camera de alături. Un pahar cade pe jos şi se sparge. Mă uit la bonă şi ea se uită la mine. Nu, nu sînt oaspeţii ei.

Aţi înţeles, nu ? Prişniţe calde cu ulei. O să-i facă bine. M-am întors în camera mea. Era limpede ; nu fusesem chemat pentru copil, ci pentru, cu totul, altceva. Mă întind pe pat, citesc puţin, mă gîndesc. Sting lampa. Iar mă gîndesc. În cele şase luni nu mi s-au atrofiat simţurile, nu m-am tocit. Dimpotrivă, sînt treaz, şi gata să acţionez.

Aud un zgomot în spatele casei. Bona mă cheamă din nou. S-a întîmplat ceva, îmi spune speriată. A căzut cineva pe scara din dos. Am o lanternă pe noptieră ca să pot vedea noaptea cît e ceasul. O iau şi mă duc acolo. Într-adevăr, el nu e mort, nici măcar leşinat, doar îmbibat de alcool ca un burete. Îmi îndrept lanterna spre el şi văd în ce hal este. Nici nu mişcă. Zace pe podea şi îmi zîmbeşte. Ieşi afară ! Îi aduc pălăria şi îl tîrăsc pe uşă afară. Cînd revin în camera mea, cineva stă acolo, în întuneric. O aud murmurînd nişte vorbe. Nu e lumină şi aprind lampa. Exact cum mi-am închipuit. Nici ea nu se ţine pe picioare, e ameţită şi duhneşte a vin. Ce voia ? Da, să se scuze. O auzise pe micuţă plîngînd, dar nu îndrăznise să intre. E atît de ameţită, băutura i s-a urcat la cap. Nu se

va mai întîmpla. Dar să nu mă gîndesc la nimic rău. Cînd el i-a cerut, ea l-a respins : Nu, pleacă, acum văd cine eşti. Te cunosc eu. Nu eşti bărbatul meu ! Îmi spune toate astea. E îmbrăcată, pe cînd eu nu am pe mine decît halatul de casă. Mă roagă să mă culc, să nu mai stau aşa şi să tremur. Îmi explică mereu că n-are să se mai întîmple, doamne dumnezeule, niciodată. Ce puteam să spun ? Totul era de crezut. Nu-mi rămînea decît să albesc de mînie şi să o ameninţ. Ea, doar să se scuze şi să ceară iertare. Bineînţeles, lucrurile se petrecură ca de obicei : a stat toată noaptea cu mine şi dimineaţa totul era uitat.

Groaznic, groaznic a mai fost ! spune domnişoara d'Espard, de parcă ea era în cauză.

Vă rog să mă înţelegeţi, continuă sinucigaşul; nu a fost pic de ură în toată povestea asta. Nici gînd de aşa ceva. Întotdeauna interpretăm lucrurile pe dos, asta e partea proastă. Răul nu s-a produs, pentru că cineva ţinea morţiş să mă chinuiască pe mine. Ea ceda, pentru că o tenta mai mult să cedeze decît să reziste. Şi-apoi mai era şi altceva ; era prietenul ei din copilărie. Nu bea, nu era golan, arăta bine, înalt, ce-i drept, nu prea deştept. Poate că ar fi trebuit să se ia, dar am apărut eu. Aveam o situaţie mai bună şi puteam să-i ofer un cămin. Credeţi că nu ştiam ? Sigur că ştiam. Am dat buzna. Nimeni nu e mai bun. Oameni sîntem ! Şi acum, judecaţi şi dumneavoastră. Nu aveau nici un motiv să-mi facă rău. Nici prin minte nu le-a trecut aşa ceva. Dacă nu le-aş mai fi stat în cale, ar fi fost mai bine. Dar eram aici şi, vă mărturisesc, că nici eu nu-i uram. Asta e ! Dar încercaţi acum să vă transpuneţi în situaţia mea. Puteam să continui ? Nu lăsasem să treacă şase luni, fără să vreau să cred ? Ce s-ar fi întîmplat în seara aceea, dacă fetiţa nu ar fi plîns şi nu i-ar fi deranjat ? Totul era hotărît. Ar fi rămas pînă la ziuă nestingheriţi împreună. De la acest gînd, de la această bănuială, nu mai e decît un pas pînă la îndoiala asupra copilului. Am spus un an, dar nu mai puteam suporta. Ce să mai ascund ? De fapt trecuseră doi ani, de cînd a început. Mai mult de doi ani. Deci foarte devreme, revoltător de de-

vreme. Ce mă interesa pe mine copilul atunci ? Ce mi se întîmpla era mai grav decît orice.

Sinucigașul se oprește.

Domnișoara încearcă să-l consoleze : Nu, să nu credeți asta. Atît de devreme nu face nimeni așa ceva. Sînt absolut convinsă.

Credeți ? întreabă el cu interes.

Trebuie să treacă un an, doi, poate chiar trei ca să se ajungă aici. De obicei faci acest pas cînd ai obosit, cînd ești sătul de celălalt... sau pur și simplu, obosit și sătul. O senzație care vine de la sine. Nu ați întrebat-o ?

Nu. I-am făcut doar aluzii. Puteam să mă aștept să-mi spună adevărul ? În fine, să lăsăm asta. Dar, cum se petrece acest lucru ?

Cum ? Nu înțeleg !

Văd că nu vreți să intrați în detalii. Priviți totul ca pe ceva normal. Găsiți că nu merită să discutăm despre asta !

Cum se petrece acest lucru ? Ce pot să vă spun ? Sîntem oameni, așa cum spuneți. Ne săturăm, uneori chiar de noi înșine, și am vrea să ne pierdem. Se întîmplă, nu-i așa ?

Asta spuneam și eu. Dar cum se procedează ? Situația... Se opune rezistență, se dă o luptă ?... În întuneric?

Îi urmărește expresia. E stupefiată. Nu își poate crede urechilor.

El renunță. Nu o mai întreabă nimic.

Domnișoara se înfășoară în palton. Sinucigașul se chircește tot. Parcă ar vrea s-o facă să vadă, acum la plecare, cum arată părăsirea întruchipată. Murmură cu capul în piept : De la ea nu pot să aflu nimic, deși o terorizez cu întrebările.

În locul dumneavoastră n-aș face una ca asta.

Și ea îmi spune că sînt nebun. Tactica mea a fost într-adevăr nebunească. Era prea simplu să mă autolinișteasc. Am fost mai dobitoc decît toate dobitoacele pămîntului. După ce au trecut cele șase luni nesigure, au urmat cele sigure. Într-o bună zi am fost silit să cred. Dealtfel mă așteptam. Mă forțam să nu dorm. Au fost săptămîni

întregi, în care nu am dormit, decît în orele cînd ne aflam amîndoi în aceeaşi cameră. O urmăream, o prindeam şi... aveam dovada ! Îmi imaginam totul. O dată, măcar o dată ! Dar ce înseamnă o singură dată ? Pentru atîta lucru n-am să fiu eu, caraghiosul lor. De multe ori ! vă spun eu, strigă sinucigaşul ieşindu-şi din fire, ori de cîte ori îi urmăream! Parcă erau orbi. Nu vedeau nici ruşinea, nici ticăloşia. Mă priveau miraţi cînd ieşeau din cafenele sau de la teatru. Îmi spuneam : Nu se poate. Probabil că pentru ei totul e normal, drept şi firesc, altfel e nebunie curată ! Aşa era. În cele din urmă a recunoscut singură că el şi numai el exista pentru ea, că existase dintotdeauna. Eu îi despărţisem. Tactica mea era din nou greşită. I-am spus că dacă mi-ar fi mărturisit totul, de la început, i-aş fi lăsat în pace. Nici nu minţeam. Mai bine aş fi tăcut. Fără să vreau i-am făcut jocul. Mi-a răspuns că tot timpul a încercat să-mi dea de înţeles, dar eu refuzam să văd. Nici ea nu mintea. Totul era plauzibil. Ce mai puteam face ?

Nu v-aţi gîndit să divorţaţi ?

Ba da, probabil că ne-am gîndit. În ceea ce mă priveşte, nu eram foarte hotărît, poate ea să fi vrut acest lucru. Nu ştiu. Nu mi-a pomenit niciodată despre asta. De cîte ori mă gîndeam să ne despărţim, ajungeam la concluzia că divorţul nu rezolvă decît legătura nu şi problema. Dar ea, ce nevoie avea ea de divorţ ? Putea să facă abstracţie de această formalitate, aşa că prefera să tacă. Eu însumi eram prea puţin curajos şi prea puţin bărbat ca să i-o cer. Sîntem jalnici, sîntem oameni. Pe scurt. Pleacă şi ia cu ea tot ce-i aparţine. Nu-şi lasă nici măcar o bluză. Deschid sertarele : sînt goale. Mă uit pe măsuţa oglinzii : nici un voal, nici o pereche de mănuşi. Dacă îi cumpăr un inel micuţ cu briliant şi-l aşez pe noptieră, rămîne acolo. Nu, nu divorţăm ! N-ar mai rămîne nici parfumul, nici măcar un abur din fiinţa ei, o urmă, un cuvînt uitat, nimic. Camera pustie. Ar fi mai bine decît acum ? Trebuie să spun, spre umilinţa mea, că ea nu m-a izolat : uşa ei era tot timpul descuiată. Inelul o mişcase pînă la lacrimi şi îmbrăţişări. Ar fi trebuit să intru în pămînt, dar... am savurat

clipa şi am plîns. Sîntem jalnici. După aceea ne-am dus amîndoi în camera fetiţei. A doua zi totul era uitat.

Domnişoara d'Espard clătină din cap.

Totul era uitat. Lucrurile ar fi putut să se schimbe, puteam fi iar fericiţi.

Doamne, dumnezeule, spune domnişoara, cîte lucruri ar putea să se schimbe !

Recunosc, aveţi dreptate. Dacă aş fi fost altfel, dacă arătam altfel, dacă mă purtam mai bine, poate s-ar fi întors. Poate nici nu pleca. Dar încercaţi să vă transpuneţi în situaţia mea. Ce se întîmplă cu mine ? Exist, dar nu ştiu ce am de făcut. Dacă vina mea era evidentă, nici a lor nu se putea trece cu vederea. La un moment dat m-am gîndit să-i denunţ. Povestea dura de mai bine de doi ani.

Ce să faceţi ? întreabă domnişoara aproape în şoaptă.

Nimic, nimic. Nu sînt în stare să fac nici rău, nici bine. Am plecat la Kristiania să iau o hotărîre. Să termin odată cu toate, dar am renunţat. Cel puţin copilul are o căsuţă caldă. Soarele bate în cameră toată dimineaţa. M-am întors seara. Nu am întîlnit pe nimeni şi am intrat. În locuinţă ardea lumina, numai în camera mea era întuneric. Îmi respectă dorinţa, mi-am zis. De cînd am plecat n-a încercat nimeni să-mi descuie uşa. Nu era veselie, nici dans, nici zgomot. Nu, asta mai lipsea ! Mă bucur. Am început să mă mulţumesc cu puţin. Îi sînt recunoscător că nu-mi deschide odaia şi nu mi-o foloseşte. În felul ăsta mă face să simt că am un adăpost ; e ca şi cînd aş avea o cameră în oraş.

Trebuie să fie foarte incomod, spune domnişoara, vădit impresionată.

El observă că a vorbit cam mult, că şi-a trădat emoţia, de aceea pune punct şi se ridică : E tîrziu. Văd că tremuraţi. Scuzaţi-mă, am cam luat-o razna.

Nu trebuie să vă scuzaţi.

Mulţumesc. De ce v-ar interesa destinul meu ? Nici măcar nu e mai rău ca al altora. Ca să fiu sincer am destule bucurii.

Vreau să sper !

Să mergem, domnişoară d'Espard, e tîrziu.

La intrare, ea îi spune din nou : Sincer, sper să aveţi bucurii. Totul ar putea să fie iar bine. Nu credeţi ?

Asta, nu. Ar însemna să nu mai poţi pune bază pe jurămintele tale.

Aţi primit o ilustrată...

Da, adevărat. De la cine credeţi ? De la Moss ?

Nu, poate nu de la Moss. Poate de la cineva mai apropiat.

Eu mi-am trimis-o.

La lumina lămpii din coridor îi văzu chipul trist şi îl privi lung. El îşi scoase ilustrata din buzunar şi i-o arătă : Castelul Akershus La mulţi ani ! şi propria sa iscălitură dedesubt. Nu-şi putea opri tremurul buzelor.

Am cumpărat-o pe drum, spuse el . Eram sigur că nu voi primi altă ilustrată. Îmi era indiferent. De fapt nici n-am trimis-o pentru mine. Puţin îmi pasă. Am făcut-o pentru oaspeţi. Să vadă că mi-a scris cineva. Dar acum trebuie să vă culcaţi, domnişoară d'Espard. Noapte bună ! Se întoarse brusc şi se pierdu în noaptea de iarnă...

Dimineaţa începu să circule un zvon, o veste care nu prevestea nimic bun. La ora şapte fata intră cu cafeaua în camera doctorului. Ieşi uluită şi le spuse şi celorlalte slujnice. De la ele aflară şi cîţiva pacienţi. Avocatul Rupprecht tocmai se sculase şi îşi făcea obişnuita inspecţie prin sanatoriu. Ce se întîmplase ? Ceva inexplicabil şi ciudat, tocmai azi, în ziua de Anul nou.

Cînd trecu pe la inspectorul Svendsen, acesta se pregătea să înalţe steagul. Avocatul îl opri şi îi spuse : Mai aşteptaţi cu asta. Nu l-aţi văzut pe doctor ?

Nu, inspectorul nu-l văzuse astăzi. În biroul său arde lampa. Nu este acolo ?

Nu. Dar, haideţi, să mai vedem.

Doctorul nu era de găsit.

Domnii se duseră în camera lui, dar zadarnic. Dumnezeu ştie pe unde umblă. Şi tocmai de Anul Nou !

Mai mulți oaspeți se sculară în grabă și porniră în căutarea doctorului. Cineva spuse că acesta ar fi avut intenția să încerce noaptea trecută, pe iaz, o pereche de patine noi. Cîțiva domni alergară la patinoar. Pe drum se întîlniră cu domnișoara Ellingsen, care tocmai se întorcea de acolo. Ducea în mînă un băț. O întrebară dacă nu-l văzuse cumva pe doctor. Ea dădu din cap cu o mină sumbră și spuse : Nu, dar am descoperit în schimb ceva. Sînt multe găuri în gheață, copci. Una este deschisă.

Ce vreți să spuneți ?

Nu înțelegeți ? Asta s-a întîmplat azi noapte.

Dumnezeule, s-ar fi putut ca el... Ce spuneți ?

Se grăbiră să ajungă la copcă. Domnișoara Ellingsen își continuă drumul spre sanatoriu. Mergea gînditoare. Era foarte preocupată. Copca aceasta deschisă era o temă excelentă pentru o nuvelă polițistă, o tragedie nocturnă. Știa ea ce știa !

O mulțime de oameni se strînsese în jurul ei. Venea de la locul accidentului și știa o grămadă de amănunte noi. Vorbele ei erau reținute, dar aveau efect. Cei ce o ascultau nu puteau să nu se gîndească la cele mai îngrozitoare lucruri. De nu s-ar fi întîmplat o nenorocire ! exclamă avocatul. Spuneți că ați văzut copca deschisă ?

Întocmai. Gheața, care se prinsese deasupra, a crăpat azi noapte. Bucățile se mai văd și acum.

Astea sînt copcile lui Daniel, spuse inspectorul.

Azi noapte nu a fost lună ? întrebă cineva.

Nu, spuse inspectorul. Ce dracu o fi căutat noaptea pe gheață ! Care dintre copci era, stimată domnișoară ?

Aceea de lîngă rîu. Chiar la vărsare.

Tocmai acolo unde gheața era mai slabă. Pusesem acolo, ca avertisment, un băț.

Iată bățul, spuse domnișoara Ellingsen. L-am găsit căzut pe gheață și l-am luat cu mine.

De ce ? întrebă Bertelsen.

Ea se întoarse spre el. Tot timpul vorbise numai pentru el, ca să o audă : S-ar putea să fie nevoie de o analiză.

Vorbiți de băț ? întrebă Bertelsen uluit.

Nu mai e timp de pierdut, cu discuțiile, îi întrerupe avocatul. Luați-vă oamenii, Svendsen, și mergeți să spargeți gheața. Doamne dumnezeule, de nu s-ar fi întîmplat o nenorocire !

Aș vrea să vă mai dau unele amănunte, îi spuse domnișoara Ellingsen. Sînteți atît de amabil, Bertelsen, să veniți cu noi ?

Domnișoara știa ceva. Era neobișnuit de agitată. Avocatul o luă înainte spre camera lui : Vă rog, intrați. Parcă doreați să-mi spuneți ceva.

Domnișoara povestește cu lux de amănunte ceea ce a descoperit. E îmbujorată de emoție. Bertelsen, care îi știe poveștile pe de rost, încearcă să pară indiferent, dar în fața argumentelor ei cedează. După cîte am auzit, azi noapte a fost înnorat. Eu însămi am cercetat copca. Este destul de mare ca un bărbat, care vine în goană pe patine, să poată cădea în ea. Să nu mă înțelegeți greșit. Nu vreau să spun, Doamne ferește, că doctorul s-a înecat.

Nu vreți... Dar ce vreți, de fapt ? întreabă Bertelsen iritat.

Ea i se adresează direct : M-ați întrebat de ce am luat bățul cu mine ? L-am luat pentru că, poate, o să fie nevoie să i se facă o analiză chimică. Este ceva aici care seamănă a sînge.

Sînge ? se miră cei doi.

Ea le arată cîteva pete roșii pe lemn și ei nu știu ce să creadă. Da, fără îndoială, e sînge. Toți tac. După o clipă Bertelsen reia discuția : Și dacă e sînge, ce concluzie putem trage ?

Poate că bățul a fost folosit ca armă.

Să fie vorba de un atac ? intervine avocatul. N-aș crede.

Domnișoara se gîndește. În atitudinea ei nu e nici urmă de poză. Își bate capul cu această misiune, pe care și-o asumase, luptă pentru ea. Cei doi o văd că se frămîntă, că face eforturi să descopere un fir.

Cine naiba ar fi putut să-l atace pe doctor, pe el, care era omul cel mai drăguț și cel mai simpatizat.

Știu pe cineva care ar fi putut să o facă.

La cine vă referiți ? sări ca ars avocatul.

La cine ? Avînd în vedere situația, nu aș vrea să mă pronunț, dar dacă rămîne între noi...

Firește ! exclamară cei doi, așteptînd nerăbdători răspunsul.

Domnișoara vorbește rar și grav : Nu spun că el ar fi făcut-o, dar îl bănuiesc pe sinucigaș. Am eu motivele mele.

Tăcere. Cuvintele domnișoarei avură efect. Bărbații păreau tot mai interesați.

De ce ar fi făcut-o ? întrebă Bertelsen.

Un bolnav de nervi — dacă e cu adevărat bolnav — e în stare de orice.

Într-adevăr, interveni avocatul, domnișoara Ellingsen are dreptate. Spuneați că aveți motive să-l bănuiți.

Am unele indicii. Noaptea trecută l-am auzit vorbind, jos în gang, cu domnișoara d'Espard. După ce s-au despărțit, domnișoara a urcat singură. Sinucigașul a plecat în toiul nopții.

Ce-i drept, spuseră domnii, asta e cam ciudat. Sînteți sigură ?

Domnișoara dădu din cap. Indiciul cel mai sigur, însă, este următorul : Mă întorceam de la patinoar. Eu am fost prima acolo, înaintea celorlalți. Și ce credeți că am găsit ?

Ce ați găsit ?

Asta ! spuse domnișoara în șoaptă, arătîndu-le floarea pe care o purtase sinucigașul la butonieră.

Cei doi rămaseră fără glas. După cîteva minute domnișoara îi întrebă : O recunoașteți, nu ? Vă amintiți la butoniera cui se afla aseară ?

Sigur că știau.

Am găsit-o, pe gheață, lîngă copcă. A pierdut-o azi noapte !

Domnii recunoscură amîndoi că văzuseră floarea la reverul sinucigașului. Bertelsen își aminti chiar de clipa în care acesta fusese chemat de sora șefă ca să i se înmîneze o ilustrată. Venise în dreptul lămpii și floarea aceea veștedă s-a văzut atunci foarte clar.

Nu mai încape discuție că este aceeași floare, spuse avocatul.

Sînteți extraordinară, domnișoară Ellingsen. Cum de ați reușit să descoperiți toate acestea ? Cîtă perspicacitate...

Asta ? izbucnește Bertelsen necontrolat. Vă asigur că e cel mai grozav detectiv. Dați-i un capăt de ață sau un muc de țigară și vă descoperă imediat cea mai teribilă crimă.

Domnișoara simte că ametește, o asemenea recunoaștere din partea lui Bertelsen este mai mult decît poate să suporte. Se sprijină de speteaza scaunului ca să-și regăsească echilibrul. În orice caz, continuă ea, în orice caz, sinucigașul e cel care l-a văzut ultima dată pe doctor. El e cel care ar putea să ne lămurească.

Tensiunea în care se aflau toți trei începea să se mai domolească. Cei doi nu puteau accepta ideea unui atac criminal. Dar poți să știi ? Petele de pe băț erau sînge adevărat, aici nu mai încăpea nici o îndoială. Domnișoara fu rugată să vorbească cît mai delicat cu sinucigașul. Îi încredințaseră o misiune pe care nimeni nu ar fi putut să o îndeplinească mai bine. Nici după ce discuția fu încheiată și cei trei se despărțiră, avocatul nu putea să nu spere, în continuare, că își va găsi prietenul. Îi dădu chiar ordin unei fete, pe care o întîlni pe coridor, să mai cerceteze o dată camera doctorului, deși el însuși fusese acolo de nu știu cîte ori. Căutați și sub pat, spuse el.

Avocatul plecă la patinoar.

Discuția domnișoarei Elligsen cu sinucigașul nu avu nici un rezultat. Nu-l văzuse pe doctor. E adevărat că ieșise noaptea trecută și se plimbase, pînă tîrziu, după miezul nopții. Era în jur de două, cînd s-a întors acasă. Fusese și pe gheață, pentru că îl invitase doctorul, dar cu siguranță că a ajuns prea tîrziu. Doctorul nu mai era acolo.

N-ați văzut cumva un băț aproape de vărsarea rîului ? întrebă domnișoara.

Un băț ? Nu. De ce mă întrebați ?

Are sînge pe el.

Așa, spuse sinucigașul total indiferent. Nu cred ca doctorul să fi pățit ceva. E un derbedeu.

Am găsit floarea pe care aţi purtat-o ieri la butonieră. Era azi dimineaţă pe gheaţă.

Aşa, spuse din nou sinucigaşul. Nu mai avea nici o valoare, îi trecuse timpul.

De la sinucigaş nu puteai să scoţi nimic, deşi povestea exact cum s-au întîmplat lucrurile. În cele din urmă se plictisi să tot asculte întrebările domnişoarei. Îi spuse doar că era sigur că doctorul o să apară dintr-o clipă în alta.

La prînz oaspeţii se adunară în sala de mese şi mîncară în linişte. Deşi era Anul Nou, ziua era lungă şi apăsătoare. Fără steag, fără muzică, fără voie bună ; o pagubă materială sensibilă pentru sanatoriu. În cursul după-amiezii dispoziţia se mai învioră. Inspectorul Svendsen şi oamenii săi spărseseră gheaţa, de la copcă pînă la vărsarea rîului, dar nu găsiseră nici un cadavru. Deci doctorul nu căzuse în apă. Această veste îi bucură pe cei din sanatoriu. Se bucură, fără îndoială, şi domnişoara Ellingsen, dar se retrase în camera ei, unde se aruncă pe pat hohotind. Ah, înalta şi frumoasa domnişoară Ellingsen cu lecturile ei poliţiste ineficiente şi cu fantezia mereu înfierbîntată ! Nu putea suporta această înfrîngere. Ar fi fost o adevărată binecuvîntare pentru ea dacă ar fi reuşit măcar de data asta. Nu era proastă ; îşi dădea seama cum stăteau lucrurile. Soarta ei avea să se hotărască curînd. Oare unde era în clipa aceasta, Bertelsen ? Îşi punea desigur toate farmecele în joc să distreze o altă doamnă. De ce trebuia să se întîmple aşa ? Dacă argumentele ei ar fi stat în picioare putea să-şi mai facă iluzii. Dar toate probele aduse păreau neconcludente. Sinucigaşul nu se sinchisea de plimbarea lui nocturnă. Floarea pierdută nu însemna nimic pentru el. Cînd se întoarse avocatul Rupprecht de la patinoar, o luă de-o parte şi îi spuse fără înconjur : Pe bătul dumneavoastră e sînge de peşte. În jurul copcii e mult sînge de la peştii tăiaţi de Daniel. Domnişoara Ellingsen nu mai avea replică : Da, s-ar putea să fie sînge de peşte. În orice caz analiza avea să decidă. Nu mai exista nici o îndoială, pierduse. De aceea zăcea pe pat şi plîngea. Nu coborî nici la masă.

Deşi era aproape sigur că doctorul nu se înecase, nimeni nu reuşea să-i dea de urmă. Unde putea să fie ? Tocmai cînd se luă hotărîrea să se organizeze echipe de cercetare, sanatoriul fu martorul unei întîmplări senzaţionale. Dintr-o odaie, situată pe un coridor neîncălzit şi nelocuit, în care nu exista nici măcar un pat ca lumea, ci doar unul de campanie, fără aşternut, se auzi soneria. Fata care alergă într-acolo dezlegă misterul. Îl găsi pe doctorul Öyen. Ce ? strigă ea. Vă rog nu ţipaţi ! îi spuse el, chemaţi-l pe avocat. Fata ieşi speriată. Avea impresia că doctorul a înnebunit. Avea buzele uscate şi ochii injectaţi.

Cînd intră pe uşă, avocatul îşi ridică braţele la cer. Ar fi vrut să-i pună cîteva întrebări, dar se abţinu. După cum arăta, doctorul nu părea în stare să susţină o conversaţie. Cum de sînteţi aici ? Trebuie să fiu mutat imediat în altă parte ! Zăcea pe pat, acoperit cu paltonul şi tremura. Era bolnav. Din hainele sale ude şi din cisme se scursese multă apă pe podea. Lîngă piciorul patului era o pereche de patine. Soba era rece. Lumina se strecura palidă printr-un geam murdar şi fără perdea. Totul părea mohorît şi mizer. Elveţianul e puternic, poate să mă ducă, spuse doctorul. O să vă transportăm cu pat cu tot, căută să-l liniştească avocatul. Pentru nimic în lume, m-ar vedea toţi. Elveţianul poate să mă coboare pe scara de serviciu.

I se respectă dorinţa. Mai întîi trecură pe la farmacia lui personală, de unde luă nişte picături. Traversară curtea şi purtat pe braţe de elveţian fu adus în camera sa. Se puseră lemne pe foc, i se încălzi aşternutul, i se dădură băuturi fierbinţi. Doctorul îi asigură că se simte mai bine.

Avocatul îl întrebă, cu prudenţă, ce i se întîmplase. Prea multă logică nu era în vorbele doctorului. Din tot ce spunea îţi dădeai seama că avea o fire uşuratică. Bineînţeles că intrase în copcă, dar în loc să vină acasă şi să se culce ca lumea în camera lui caldă, preferase să se ascundă în magherniţa aceea. Nu voia să se afle că a căzut în apă.

Ce om ciudat ! De bună seamă, nu voise să-şi sperie pacienţii. Poate că un secret orgoliu îl îndemnase să le demonstreze că el, doctorul, a făcut o baie, într-o noapte de iarnă, fără să păţească nimic. Se înşelase amarnic. Din nenorocire, o păţise. Cînd avocatul îi dădu de înţeles că în sanatoriu se iscase agitaţie, doctorul se necăji foarte tare. Ce-au spus pacienţii ? Au rîs de mine ? Se ascunsese în odaia aceea părăsită ca să nu fie găsit. Credea că a doua zi dimineaţa, după ce i se zvîntau hainele, o să se poată scula să se ducă la el în cameră. Din păcate, n-a fost în stare să se ridice. I se făcuse rău, foarte rău.

Tot ce trăise noaptea trecută îi părea acum o aventură de care trebuia să se ruşineze.

Nu te înţeleg deloc, îi mărturisi avocatul, clătinînd dezaprobator din cap.

Nu s-ar fi întîmplat nimic dacă apărea luna. Era atît de întuneric.

Credea sincer ceea ce spunea. De fapt toată nenorocirea i se trăgea de la profesia lui care îl ţinuse departe de asemenea situaţii neobişnuite. De-aceea nu fusese în stare să se descurce. Medicina îi anulase toată personalitatea. În el nu mai era nimic natural. Prima idee care îi venise i se păru salutară. Un băieţandru ! Un copil cu diplomă ! Ar fi putut să se comporte altfel, să facă faţă situaţiei, ca un adevărat bărbat. Dar iată că a înscenat farsa asta de puşti să-şi ascundă ruşinea într-o mansardă. Un maimuţoi, şi încă unul din cei nedresaţi, ar fi gîndit, cu siguranţă, mai matur.

Acum dorea să doarmă, spuse el. Dar e îngrozitor de frig.

Avocatul controlă termometrul : Sînt peste douăzeci de grade. Cred că aveţi febră.

Dacă sînt peste douăzeci de grade, înseamnă că e tocmai bine. Lăsaţi-mă, vă rog, să dorm puţin. La cină sper să mă pot scula.

Avocatul era bucuros că prietenul său îşi regăsise luciditatea. Răspîndi vestea, fără prea multe explicaţii, în tot

sanatoriul și dădu ordin să se înalțe steagul. Deși în curînd avea să se însereze, era totuși prima zi de Anul Nou.

Constata cu surprindere cît de greu reușea să restabilească buna dispoziție. Nu mai exista nici un motiv de îngrijorare, dar pacienții erau cuprinși de tăcere și nesiguranță. Era greu să-i scoți din această stare. Unul, care tocmai venea de afară, povesti că inspectorul se chinuise cu steagul, reușind să-l ridice doar pînă la jumătate. Acum nu mai putea să-l tragă nici în sus, nici în jos. Această poveste făcu atmosfera din salon și mai sumbră. Putea să fie un semn : un steag în bernă. Dați-l jos imediat ! strigă avocatul de pe verandă. Nu pot ! îi răspunse inspectorul. Atunci dați jos bățul steagului ! Așa făcu și steagul rămase culcat pe zăpadă, nemaiputînd să fie înălțat.

Bineînțeles că avocatul se supără. I se plînse directorului Oliver. Acesta nu reacționă. Profesia sa nu era făcută să aprindă spiritele, necum să le înveselească sau să le consoleze. Profesia sa era să instruiască. Se simțea părăsit fără elevi, fără ascultători. Nici domnișoara d'Espard nu îi mai căuta societatea. Părea preocupată de propriile ei probleme. Directorul Oliver nu știa ce să spună. Ce dracu putea să însemne asta ? se întrebă avocatul. Un castel plin de lume care arată ca un cavou. Doar nu era prima dată că un steag se agăța de ceva și nu mai putea să fie înălțat. Cum să crezi că cerul dă semne rău prevestitoare pentru simpla răceală a unui medic. Nu am dreptate ?

Așa ceva nu se poate imagina, spuse directorul Oliver.

Avocatul îl rugă pe inginer să se ocupe de oaspeți. Acesta fu încîntat să-și desfășoare talentele. Era obișnuit să apară în public și își cunoștea bine arta. Inventă jocuri, parodie actori, îi convinse pe cîțiva tineri să se joace cu el de-a baba-oarba și cîntă chiar unele cuplete de petrecere. Inginerul nu se cruța. În jocul de-a baba oarba ajunse pînă acolo încît dansă, se învîrti, urlă ca un apucat și sfîrși într-o disperare convulsivă provocată de o nenorocire

imaginară. Toate acestea le făcu legat la ochi. Corespondentul celor trei reviste declară entuziasmat că un mare actor se ratase în persoana inginerului. Îl asigură că în viitoarea corespondenţă, pe care o va trimite unei reviste, o să pomenească de el. Din păcate nu toţi spectatorii împărtăşeau entuziasmul corespondentului. Erau obosiţi şi fără chef, nu-i mai putea scoate din apatie nici schiurile, nici patinele, nimic.

Nu se întîmplase nici o nenorocire, nu murise nimeni. Totuşi o spaimă mută plana peste sanatoriu, ca în preajma unei catastrofe.

Li se anunţă că doctorul Öyen se simte mai rău şi avocatul telefonă medicului de plasă din sat. N-aveai cum să telefonezi fără să nu fii auzit şi de alţii. Avocatul, îngrijorat cum era, nici nu îşi luase măsuri de precauţie. Nu mai de nu ar fi tifos ! spuse el. Aceste cuvinte făcură înconjurul sanatoriului. Unii oaspeţi se hotărîră să îşi întrerupă şederea şi să plece chiar a doua zi acasă. O pagubă serioasă pentru Torahus. Negustorul de mărunţişuri îşi făcu în secret valiza.

Medicul de plasă sosi. Aprindere de plămîni. Prescrise picături şi poţiuni expectorante şi plecă. Cînd veni, a doua zi, pacientului îi mergea mai rău. În a treia zi, muri.

Ce An Nou !

Sinucigaşul nu pierdu ocazia să comenteze întîmplarea : Acesta nu e încă sfîrşitul ! Viaţa este o marfă ieftină pentru moarte. Următorul se află deja pe lista ei. Timp de cîteva zile răspîndi prevestirile lui sumbre printre pacienţi. Spunea despre sine şi despre ceilalţi că nu sînt decît supravieţuitori într-un loc blestemat

Mulţi dintre oaspeţi plecară. Corespondentul, negustorul de mărunţişuri, inginerul şi tineretul. Nimic nu-i mai putea reţine aici. Erau oameni plini de viaţă şi nu erau curioşi să vadă trupul neînsufleţit al doctorului întins în sicriu, tot ceremonialul funebru şi apoi transportarea cu maşina mortuară la gară. Negustorul de mărunţişuri, Ruud, anunţă că are treburi urgente de rezolvat şi că afacerile nu-i îngăduie să mai întîrzie. Înainte de plecare îi spuse

avocatului : Cît despre acțiuni, m-am lămurit. Ele au fost depuse la bancă. Bertelsen nu le poate vinde. Deci, asta era ! îi răspunse avocatul, nevrînd să mai continue discuția. Totuși puteți răscumpăra acțiunile la cursul de care vorbeam, dacă achitați plata asigurărilor de incendiu pentru sanatoriu.

Negustorul de mărunțișuri avea prea mult fler, avocatul prefera să nu mai aibă de a face cu el. Ce avantaj ar fi avut dacă în locul lui Bertelsen s-ar fi amestecat acest individ în afacerile sanatoriului ? Nu, mai bine lipsă ! Bertelsen devenise din nou rezonabil. Nu avea rost să-l mai supere.

Directorul Oliver nu plecă. Nici Bertelsen, nici doamna Ruben și nici domnișoara Ellingsen. Avocatul Rupprecht nu putea părăsi Torahus înainte de a fi pus lucrurile la punct. Deocamdată era preocupat să telefoneze după un medic nou și să rezolve cît mai grabnic angajarea acestuia.

În sanatoriu se mai îmbolnăvi cineva. Doamna Ruben. Era de mirare că mai trăia, devreme ce nu mînca și nu bea nimic, ținîndu-și viața numai cu pilule. Femeia asta avea o rezistență miraculoasă. Ce medicament o fi fost acela ? Probabil, pilule mistice. Doamna le primea de la Londra și le ascundea de fiecare dată după ce le lua. O fată din sanatoriu văzuse o cutie la fel la Mylady. Între cele două doamne existase, cu siguranță, o intimitate foarte mare.

Biata doamnă Ruben se topi de tot. Din ce să-i fi venit boala ? Poate unde mîncase prea mult în noaptea de revelion, după ce ținuse atîta timp regim. Zăcea la pat, avea dureri și ochii ei minunați își pierduseră strălucirea. Nu se simțea bine deloc, dar nu voia nici să audă de medicul de plasă, dimpotrivă, spunea că mîine era hotărîtă să se dea jos din pat. Bineînțeles că trebui să renunțe. Rămase culcată. Îi era din ce în ce mai rău, dar nu se lăsa. Primi prin poștă o pereche de cizme cu vîrful foarte ascuțit. Erau din postav fin cu bordură de lac. Greu de crezut ca picioarele doamnei Ruben să poată încăpea în niște botine atît

de fine, dar, dacă tot erau numărul ei, de ce să nu le păstreze. Le puse deci pe noptieră la vedere. Tocmai atunci intră doctorul cel nou.

Sosirea acestuia fu un adevărat eveniment pentru Torahus. Oaspeții îl văzură abia la prînz. Era miop, deșirat și slab. Cînd se apleca deasupra farfuriei, parcă își întindea gîtul peste un balcon să privească jos în stradă. Avea un zîmbet plăcut și o expresie inteligentă și fermă. Era încă tînăr în meserie, dar faptul că și tatăl său fusese doctor nu se putea trece cu vederea. Era un medic înnăscut.

Cînd intră în camera doamnei Ruben salută politicos și se recomandă. Cu cizmele astea umblați aici în munți, stimată doamnă ? întrebă el mirat. Zări cutiuța de pilule sub perna doamnei, o trase de acolo, citi numele medicamentului, o deschise și se interesă pentru ce face acest tratament.

Doamna Ruben ar fi fost în stare în clipa aceea să-i smulgă cutiuța din mînă, dar se abținu și-i răspunse : Nu fac nici un tratament. Nici nu iau aceste pilule... nu le iau aproape de loc.

Doctorul se ridică și încuie ușa. Ridică pătura și-i spuse doamnei să se întoarcă cu fața în jos. Cînd termină cu consultația, o întrebă : Mai aveți multe cutiuțe din acestea ?

Nu știu. Cred că nu. Și dacă aș avea ?

Deși nu sînt chimist nu cred că aceste pilule vă măresc pofta de mîncare.

Mănînc atît cît pot !

Sigur, dar ar trebui să mîncați mai mult. Nu aveți voie să opuneți rezistență la mîncare, o dojeni doctorul și plecă luînd pilulele cu el.

XII

Doctorul salută pe fiecare pacient în parte și se interesă de ce boală suferă. Bertelsen era sănătos, dar rămase în continuare la sanatoriu. Întreba tot timpul de starea doamnei Ruben. Se simțea obligat să

explice că venise împreună cu distinsa doamnă şi nu se putea întoarce fără ea.

Domnişoara Ellingsen auzi cuvintele lui şi-i aruncă o privire mustrătoare. Dar Bertelsen nu reacţionă în nici un fel. Credeam că aţi venit cu mine, glumi ea pe un ton amar.

Dar dumneavoastră, de ce vă aflaţi aici, stimată domnişoară ? întrebă doctorul.

Eu n-am nimic. Dealtfel mîine plec.

Bineînţeles, nu rămîn numai din cauza doamnei Ruben, spuse Bertelsen. Dumneavoastră ştiţi doar, domnişoară Ellingsen, că sanatoriul reprezintă o investiţie pentru mine. Mai am aici nişte treburi de rezolvat.

Ziua următoare plecă şi domnişoara Ellingsen, singură. Acum ştia că orice speranţă era zadarnică. Nu mai avea nici un rost să rămînă.

Am să vin şi eu curînd, spuse Bertelsen. Am doar cîteva chestiuni de pus la punct în legătură cu noile construcţii, prevăzute pentru la primăvară.

Chiar în dimineaţa aceea cherestegiul obţinuse permisiunea să o viziteze pe doamna Ruben şi să-i prezinte omagiile. O compătimi, o consolă, făcînd-o să înţeleagă că suferinţele ei nu-i erau indiferente. Doamna îşi regăsise pofta de mîncare şi somnul. Discuta lejer cu Bertelsen, glumea, era deosebit de amabilă. Petrecură împreună o oră plăcută. Cînd părăsi camera doamnei, Bertelsen era într-o dispoziţie excelentă. Abia închise uşa în urma lui şi zări jos batista domnişoarei Ellingsen. Era de un alb imaculat. O ridică şi se duse la ea să i-o dea. Uitaţi-vă ce am găsit, batista dumneavoastră. Monograma dumneavoastră. Este atît de curată, de nevinovată, un fulg. Nu-mi vine să cred că a apărut intenţionat în drumul meu.

Intenţionat ? Cum... ?

Glumesc, domnişoară Ellingsen. Văd că sînteţi gata de plecare. Am să vin să vă văd, cînd o să fiţi în sanie. Salutaţi oraşul din partea mea !

Era atît de neajutorată. Probabil că îşi pierduse, cu intenţie, batista în faţa uşii doamnei Ruben. Cînd a auzit vocea lui Bertelsen în încăperea aceea, nu a găsit altceva mai bun de făcut. Dar trebuia să fie tare, să-şi înfrîngă

slăbiciunea. În această zi se hotărîse să-l părăsească pe Bertelsen pentru totdeauna. Nu mai avea ce aştepta de la legătura lor. Parcă nu observase ea singură plictiseala şi indiferenţa lui ? Aşa se sfîrşi un capitol de viaţă, la fel de ireal şi inutil ca romanele ei poliţiste. Domnişoara Ellingsen era înaltă şi frumoasă. Ar fi putut să fie o femeie cuceritoare. Avea intuiţie şi fantezie, dar le risipea cu prea multă uşurinţă. Sentimentele şi le cheltuia nebuneşte şi fantezia şi-o consuma în povestiri abracadabrante şi confuze. Nu fusese în stare să-l păstreze pe Bertelsen şi trebui să renunţe la el. Ce să fi făcut ? Cu siguranţă că îl plictisise de moarte şi ziua şi noaptea...

În timpul primei sale vizite, doctorul ajunse şi la sinucigaş. Nu se poate să nu fi auzit unele lucruri despre acest individ ciudat. Poate nu-i era străină nici povestea lui din Kristiania. Cine ştie ?

Sinucigaşul îşi luă o mină impertinentă şi spuse : Aţi venit aici în munţi să vă căutaţi un loc de veci ?

Doctorul nu luă seama la cuvintele lui : Grea iarnă, domnule. După cum văd, sînteţi singurul care se îmbracă normal pe o vreme ca asta.

Începe să devină costisitor să tot transportaţi cadavrele de aici, aşa la nesfîrşit. Sinucigaşul se încăpăţîna să o ţină pe a lui. Ştiu pe aproape un loc convenabil, unde noi, supravieţuitorii, am putea fi îngropaţi fără cheltuieli inutile.

Dacă aveţi timp, mi-ar face plăcere să-l văd chiar acum, spuse doctorul.

Plecară imediat. Sinucigaşul nu era pregătit să fie tratat cu seriozitate. Nu mai găsea drumul, ezita, se oprea la o răspîntie, rătăcea prin pădure. În cele din urmă spuse : E o tîmpenie din partea dumneavoastră să mă însoţiţi. Eu zic să ne întoarcem ! Sinucigaşul se simţea jignit şi continuă : În definitiv n-a fost hotărîrea dumneavoastră. N-aţi făcut decît să-mi acceptaţi jocul.

Doctorul îl privea fără să-i răspundă.

Vă uitați la mine, mă cercetați. Să ne întoarcem, am zis !

În drum spre casă doctorul îl întrebă : De cînd sînteți internat ? Și ce așteptați aici, în munți, de atîta vreme ?

Nu aștept de multă vreme. Dar dumneavoastră ce căutați aici ?

Tăcere.

Nu vă întreb, doar așa, să vă irit. Vreau să-mi lămuresc ceva. Moartea funcționează aici ireproșabil și fără ajutorul dumneavoastră.

De ce vă tot suflați în degete ?

Ați observat ? Cîtă perspicacitate ! Suflu și eu ca să-mi țin de cald.

Nu vreți să mergem în camera mea să bem un coniac cu apă minerală ? spuse doctorul.

Cu plăcere.

În intimitatea camerei, în fața unui pahar cu coniac, sinucigașul se simțea mai bine și începu să vorbească mai rezonabil. Doctorul îl întrebă o mulțime de lucruri în legătură cu sanatoriul și cu pacienții, dar nu primi decît răspunsuri evazive. Deodată sinucigașul îi arătă mîna : De ce mi-am suflat în degete ? Ia uitați-vă aici. Ce ziceți de rana asta ?

Asta, nici nu e rană.

Dar atunci, ce e ?

Nimic.

Eu cred că e lepră.

Doctorul zîmbi : Prostii ! V-ați zgîriat puțin.

Puteți să-mi dați un remediu... ?

Sigur. Să mai beți un coniac cu apă minerală.

Faptul să rana lui nu prezenta nici un interes îl liniști pe sinucigaș și la al doilea pahar era într-o dispoziție cum nu mai fusese de mult. Doctorul povestea întîmplări hazlii din vremea cînd își făcea stagiul. Își amintea, de pildă, cum fusese chemat odată la o femeie care primise o mamă de bătaie și al cărui fund era plin de pete vinete și maronii.

Nu mai spuneți !

Era o femeiușcă foarte atrăgătoare și cam curvuliță. Bărbatul ei era de față cînd am consultat-o. Mi-a povestit amănunțit cum se petrecuseră lucrurile arătîndu-mi și bastonul pe care îl folosise.

Era bărbatul... ?

Da, cel care o bătuse. Femeia începuse să i se suie în cap. Dorea cu orice preț să-i impună voința ei, îl trata ca pe un nimic și în cele din urmă își luă un amant.

Sinucigașul deveni bănuitor : Ce mă interesează pe mine toate astea ?

Cum adică ?

Nu înțeleg, ce v-a venit să-mi povestiți mie...

A fost un caz foarte nostim. Eu îi tratam fundul cucoanei, iar bărbat-su îi trata năravul. Dar aveți dreptate, ce ne privește pe noi ?

Tăcere.

Dacă mă gîndesc bine, nu e chiar neinteresant. Și spuneți că o trata ?

Și încă cum ! I-am întîlnit după mulți ani. Sînt fericiți. Au și doi copii. Duminica ies la plimbare împreună.

Extraordinar ! strigă sinucigașul. Să-i țină Dumnezeu !

Cîte de astea nu am văzut eu. Vizitele la bolnavi ar fi altfel foarte plicticoase. Sinucigașul a renunțat să mai facă pe nebunul. Acum e curios și naiv : Nu-i pot uita pe bărbatul și pe femeia aceea. Ce erau de fapt ?

Meseriași. Bărbatul e fierar.

Așa, spune sinucigașul ușor decepționat. Un fierar cu nevasta lui.

Bineînțeles că bastonul nu este un mijloc potrivit pentru orice mediu. Metodele trebuiesc aplicate de la caz la caz. Uneori dau și florile rezultate.

Oricine poate să fie strivit în propria lui casă de prea multă autoritate, mormăie sinucigașul, privind pereții și tavanul.

Doctorul continuă distrat, furat cu totul de amintiri : Da, da, așa e. Eu însumi am fost gata, gata, să folosesc bastonul. Sinucigașul îl întreabă plin de încordare: Sînteți căsătorit ?

Nu. Doctorul zîmbeşte şi tace.

Sinucigaşul devine nerăbdător. Îl priveşte insistent, întrebător.

Era menajera mea. Ce-i drept, nu o femeie de fier, totuşi o fată simplă, puţin cam nebună, dar cu multe calităţi.

O menajeră ? ! Sinucigaşul pare decepţionat.

Era tînără şi frumoasă, avea un trup fără cusur, cînta minunat la pian şi chitară...

Şi ?

O iubeam.

Bine, bine, dar... V-ar fi putut aduce în situaţia să puneţi mîna pe baston ?

Dacă florile n-ar mai fi convins-o şi nici cadourile, atunci, da. Întotdeauna trebuie să găseşti o soluţie. N-am dreptate ?

Nu pot să înţeleg aşa ceva.

Tocmai atunci cînd nu mai ştii ce să faci, eşti obligat să recurgi la altceva. Sigur că lucrurile se petrec cu totul altfel cînd e vorba de o soţie. Soţia dumneavoastră, de exemplu, sau a mea, o persoană din lumea noastră. Cu o soţie poţi reuşi uneori şi cu binele. Dar cu o menajeră. Am impresia că nici dumneavoastră nu sînteţi căsătorit.

Eu, căsătorit ? Nu.

Mi-am închipuit.

Trebuie să fie o chestie destul de idioată ! spune sinucigaşul.

Doctorul îl aprobă, pînă la un punct. Vorbesc în continuare despre asta. În cele din urmă cad de acord că e totuşi greu să eviţi căsătoria.

Dar, nu mi-aţi spus ce s-a întîmplat cu fata aceea ? Aţi obţinut ce doreaţi fără ajutorul bastonului ?

Nu, încă nu. Dar am făcut altceva. Am venit aici, ca medic.

Stupoare şi tăcere.

Foarte interesant ! Şi dacă nu ajută nici asta ?

Doctorul răspunde categoric : Atunci, urmez exemplul fierarului !

Discuția cu doctorul a avut efect asupra sinucigașului. Se gîndea tot timpul la cele auzite și rîdea în sinea lui. Dar bucuria nu dură mult. Reacția veni prompt. În curînd deveni iar individul sarcastic și frămîntat dinainte. O căută pe domnișoara d'Espard, dar avu ghinionul să o găsească cu directorul Oliver în salonul pentru fumat. O discuție cu acesta era inevitabilă. Încercă să fie amabil: Salut colegiul !

Surprinși să-l vadă bine dispus, aceștia tac.

Acum cîteva zile am fost la doctor să-mi vadă rana, îi spune el domnișoarei d'Espard.

V-a prescris un tratament ?

Da, două pahare de coniac cu apă minerală.

Două ce ?

Coniac cu apă minerală. Recomandă medicamente bizare. Cîteodată chiar trestie spaniolă.

Vreți să spuneți muscă spaniolă, mai precis, cantaridă, îl corectează directorul. Un medicament cît se poate de obișnuit.

Sinucigașul nu-l ia în seamă și nu-i răspunde.

În anumite cazuri recurge chiar la flori. E un tip original.

Directorul încearcă și el să fie amabil : Sigur, florile pot să ajute foarte mult, mai ales florile pentru bolnavi.

Sinucigașul îl ignoră din nou.

Fără îndoială, ăsta e un remediu ! îl susține domnișoara.

Sînteți sigură, întreabă sinucigașul, că florile fac bine? N-am putea să obținem același rezultat oferind nasturi ? Nasturi de sidef, nasturi de os, nasturi de metal...

Toți rîd.

Directorul devine sobru. S-a plictisit de atîtea inepții : Mîine plec. Șederea mea aici s-a terminat.

Atît de repede ? se miră domnișoara.

Da, mîine. Dar dumneavoastră, stimată domnișoară, cînd plecați ?

Zilele astea.

Și dumneavoastră, tinere domn ?

La această întrebare directă sinucigașul este silit să-i răspundă : Eu nu plec.

Cum așa ? Nu aveți nici o obligație care să vă cheme ?

După cîte înțeleg, dumneavoastră nu duceți lipsă de așa ceva.

Firește. Sper că nu vă îndoiți de asta ? Noi, profesorii, răspundem de școală. Cu posibilitățile noastre modeste ne străduim să le împărtășim oamenilor tot ceea ce am învățat.

Să nu-l credeți, domnișoară d'Espard, spuse sinucigașul. Treaba aceasta nu e chiar atît de nevinovată.

Domnișoarei îi e penibil să se lase antrenată într-o asemenea discuție. De aceea încearcă să împace lucrurile : Totuși, nu credeți, că școala este nevinovată ?

Școală însemnă să acționezi împotriva naturii, să-i atragi pe elevi pe o linie secundară care merge în altă direcție decît cea normală. Școală înseamnă să ajungi pe această linie pînă în pustiu.

Directorul îl privea amuzat. Urma și el aceeași direcție. Eu credeam că am ieșit din pustiu ! spuse.

Domnișoara îl susținu : Domnule Magnus, e cazul să fiți mai rezonabil. Directorul Oliver este un mare savant, e doctor în științe !

Sînt sigur că domnul director are o părere foarte bună despre sine. Toți directorii de școli trebuie să fie așa, altfel n-ar putea rezista să stea la catedră.

Ei bine, catedra nu este o tortură pentru noi. Ea este o adevărată bucurie.

Tăcere.

Așa deci, plecați și dumneavoastră, domnișoară d'Espard, spuse sinucigașul. Da, da, sîntem hoinari pe pămînt, umblăm de colo pînă colo, unii dintre noi rămîn într-un sanatoriu... Am fost cu doctorul să vizităm cimitirul nostru, al supraviețuitorilor.

Nu primi nici un răspuns la această frază confuză.

Scuzați-mă, cred că n-am înțeles bine, stimate domn, intervine directorul pe tonul său prețios. Munca noastră de la catedră vă displace atît de mult ?

Tăcere.

Domnul director v-a întrebat ceva ! îl face atent domnișoara.

Un director de școală este convins că în școala lui copiii obțin toate cunoștințele din lume. Copiii reușesc, odată și odată, după foarte multă vreme, să scape. Cînd au intrat erau niște miei, niște viței. Este imposibil să țină minte tot ce au învățat. Și dacă țin minte, sînt numai date lipsite de importanță. Uită, de pildă, cu ce se învecinează la vest lacul Oyern, uită că floarea de morcov nu are caliciu. „Școala" era odinioară timp liber, un fel de loisir pentru adulți. Acum a devenit un iad pentru copii. Cînd scapă din acest infern sînt bătrîni, unii au chelie, alții sînt pe jumătate orbi, cîțiva rămîn pe loc. Copiii n-ar trebui să meargă la școală.

Amuzant, foarte amuzant ! spuse directorul.

Și pe domnișoară o contrariază spusele sinucigașului : Dar, dragul meu, cum ar putea oamenii să se descurce în viață fără școală ?

Școala nu face pe nimeni om. Abia la maturitate, tîrziu, cînd individul este cu desăvîrșire desființat, poate că o asemenea școală ar putea avea utilitatea ei.

Dar, chiar și atunci, cît mai puțină, nu-i așa ? completă directorul și se ridică, pentru a pune capăt discuției. Un singur cuvînt să fi spus profesorul Oliver și ar fi cîștigat. Toate atuurile erau de partea lui. Cunoștea limbi străine, era un savant în filologie, un om celebru. Dar nu suporta să discute tîmpenii. Tocmai cînd se pregătea să plece, sinucigașul parcă-l avea pe dracu în el. I se adresă direct : Observ că părerile mele vă interesează.

Nu aș zice, răspunse directorul tăios.

Nu puteți să negați.

Așa ? Orice s-ar spune, m-am mai lovit de o asemenea, cum să-i spun, galimatie chiar în familia mea, deși nu era atît de exclusivistă și de pătimașă. Din păcate, sînt oameni care găsesc o adevărată vanitate în a fi ignoranți, în a nu avea cunoștințe despre nici o țară, despre nici o limbă. Nu, sincer vorbind, asta nu mă interesează. Cel mult ca o curiozitate, ca ceva ieșit din comun, o anomalie sau cum să-i spun...

Nu vă mai bateți capul, pot să-mi închipui ce urmează, îl întrerupe sinucigașul, cu o amabilitate ironică.

Îmi amintește de profesorul suedez, de care v-am povestit, i se adresează directorul domnișoarei. Aceluia i-am răspuns la toate inepțiile, anulîndu-le punct cu punct. Dar ce folos ? Există lucruri pe lumea asta împotriva cărora nici zeii nu pot să lupte.

Jignirea directorului îl incita pe sinucigaș, o găsea chiar foarte agreabilă. Ați pomenit de lumea asta, de pămînt, spuse el. Școala dumneavoastră de copii nedezvoltați pune, desigur, un accent important pe unghiul de înclinare al pămîntului. Din păcate, oamenii bat pămîntul în lung și în lat, fără să țină seamă de acest unghi. Copiii dumneavoastră studiază limbi străine și artă, învață despre vapoare și stele, despre bani și războaie, despre electricitate, calorii, matematică, pomi și iar limbi străine. Da, limbi străine. Toate acestea nu au nici un conținut real în sine. Cu ajutorul lor nu se poate stabili decît o stare, o formă de existență. E doar o dresură mecanică fără valoare etică. Dar ce ne facem cu ceea ce există în om, cu sufletul, cu natura însăși ? Sufletul nostru nu este prea bogat în comparație cu ceea ce învățăm din cărți, dar tocmai raportîndu-ne la el am putea să ne lipsim de înțelepciunea cărților. Ceea ce există în noi este însuși omul și acesta este sinele.

Poate că tocmai nerăbdarea directorului îl provoca pe sinucigaș să fie din ce în ce mai necruțător. Părea să savureze zvîcnirile repetate pe fața profesorului : Am văzut că universitatea v-a acordat o atenție specială anul trecut.

Cum ?

Ați fost numit consilier.

Ha, ha, rîse directorul. Într-adevăr universitatea m-a onorat, anul trecut, cu atenția ei... M-a numit consilier... Ha, ha ! Dragul meu, sînteți un tînăr adorabil !

În locul dumneavoastră nu aș fi primit această muncă de călău al copiilor. Un consilier școlar este doar un barometru al conștiinciozității elevilor. El vine în fața lor și îi întreabă : cum numeau italienii cutare și cutare lucru cu două mii de ani înainte. Și iată micul automat. Consilierul

introduce în el o întrebare pe măsură. Automatul scoate un sunet şi începe să funcţioneze. Aşa obţine diploma. Un bărbat cu reputaţia dumneavoastră, cu însemnătatea dumneavoastră, un ofiţer al ştiinţei nu ar trebui să se coboare la asemenea lucruri.

Domnişoara încearcă din nou să-i împace : Asta nu mai e glumă !

Directorul pare cu adevărat ofensat : Glumă sau nu, pe mine, oricum, nici nu mă înalţă, nici nu mă coboară.

Chiar în clipa aceea vine o fată să o anunţe pe domnişoara d'Espard că afară se află un bărbat care ar dori să-i vorbească. Daniel, omul de la stînă.

Cînd se ridică să plece, pe chipul domnişoarei trecu o umbră. După cîteva clipe părăsi şi directorul încăperea.

Daniel aştepta la intrare cu sania lui. Nu îşi scoase căciula cînd o văzu, ci spuse doar prietenos şi familiar : Bună ziua ! Ce faci ? Mă gîndeam că e timpul să te iau.

Să mă iei ?

Să-ţi iau lucrurile. Tu nu vii ?

Of, doamne, băiatul ăsta vorbea atît de tare ! Privi pe furiş spre clădire. O mulţime de oaspeţi era la ferestre. Pînă şi doamna Ruben se ridicase din pat şi spiona de la geamul ei.

Sigur că vin, spuse domnişoara. Dar nu am împachetat încă.

Eu pot să aştept.

Băiatul ăsta era drăguţ şi, în definitiv, bun sau rău, cu el trebuia să rămînă. Nu se poate decît mîine, dragă Daniel, spuse ea.

Îmi pare rău. Am adus un viţel la sanatoriu şi m-am gîndit să profit de ocazie şi să te iau acum. Trebuie să vezi viţelul. E un animal tare frumos. Vino în grajd să ţi-l arăt !

Nu, nu acum. Am puţină treabă.

Păcat. E un viţel grozav. Aşa spune şi elveţianul

Mă pregătesc şi vin mîine, spuse domnişoara.

Intră din nou în casă. Vizita aceasta nu-i făcuse plăcere. Se bucură, cînd îl găsi pe sinucigaş în salon. Avea nevoie de cineva.

Era Daniel. A venit să-mi ia geamantanele, spuse ea fără să mintă. Dar nu se făcea s-o şterg chiar aşa, nu ?

Daniel abia aşteaptă să vă aibă. Se gîndeşte la venitul lunar.

Da, cred că aveţi dreptate.

El are grijile lui, noi pe ale noastre. Sînt sigur că îi merge bine. Este de aici, locuieşte în munţi, munceşte la casa lui, trăieşte şi moare la vremea hotărîtă. Poate aşa ar trebui să ne naştem cu toţii, ca el, care nu are motive să-şi ia lumea în cap... El poate nici nu ştie ce-nseamnă să suferi din dragoste.

Sînt convinsă.

Fericit om !

Credeţi ?

Nu din proprie experienţă, se grăbi sinucigaşul să adauge. Singurul lucru care ar trebui să-i preocupe pe oameni este bucuria de viaţă şi recunoştinţa că trăiesc. Aceasta nu ne vine din dragoste. Dimpotrivă, dragostea este biciul.

În cele mai multe cazuri este aşa.

Unul ca Moss, de pildă. Mi-a venit întîmplător în minte. De fapt el nu intră în această categorie. Are alte griji. Fiecare din noi le are pe ale lui.

Apropo, i-aţi răspuns lui Moss la scrisoare ?

La scrisoarea aceea impertinentă ? Nu, nu încă. Dar o să-şi primească el răspunsul, v-o garantez. De ce să aibă el ultimul cuvînt !

Trebuie să recunoaşteţi că era foarte nefericit

Nu ştiu ce să spun, murmură sinucigaşul. Poate că era nefericit. Deodată începe să rîdă în hohote : Dar veverita pe care i-am trimis-o o să-i dea multă bătaie de cap. Sînt sigur de asta !! Însufleţirea lui se stinse brusc. Era din nou la fel de deprimat şi ursuz. Vedeţi rana mea ? Era aceeaşi zgaibă pe care i-o arătase doctorului. O zgîrietură ridicolă

care îl preocupa tot timpul. O tot rîcîia, sufla peste ea și nu o lăsa să se vindece. Ce să mă fac ? întrebă el distrus.

Am impresia că nu e nimic serios. Ce spune doctorul ?

Doctorul e un idiot ! Pericolul este iminent. Probabil e vorba de o contaminare.

Doamne, dumnezeule !

Am primit de curînd pelerina de la Moss. Sînt sigur că nu a fost dezinfectată cum trebuie. Pe urmă mai e și scrisoarea aceea soioasă. M-oi fi pricopsit și eu. Nu se mișca el aici printre noi, nu ne respira aerul, nu vorbea cu noi, nu mînca la masa noastră ? Ar fi trebuit să fie împușcat ! Și a avut obrăznicia să-mi mai trimită o scrisoare.

Încă una ?

Da, a sosit acum cîteva zile.

Dar nu mi-ați spus nimic.

Bineînțeles că nu am deschis-o. Nici nu am atins-o.

Cum ? N-ați citit-o ? întreabă domnișoara uluită.

Mi-a citit-o doctorul. Ce credeți că scrie ? Nici un cuvînt adevărat. Numai minciuni. Spune că nu are lepră. S-a confirmat că fusese o eroare.

N-am mai auzit una ca asta !

O minciună sfruntată. Mai scrie că a început să vadă și că poate să meargă singur.

Domnișoara exclamă : Slavă domnului că mai există ceva pe lumea asta care se aranjează !

Nu era singura surpriză pentru domnișoara d'Espard în această după-amiază. Una din doamne veni la ea, de fapt erau două doamne, dar una dintre ele rămase să aștepte pe hol. Aceste femei, care o excluseseră acum cîtva timp din cercul lor, veneau să-i facă o propunere : dacă nu dorea să cumpere o față de masă.

Domnișoara d'Espard era uluită.

I-o oferiseră, mai întîi, doamnei Ruben, dar acesteia nu-i plăcuse modelul. O, doamna Ruben nu știa altceva decît să se gîndească cum să scoată bani. Dealtfel, chiar

ea le-a trimis la domnișoara d'Espard : Tot se mută la stînă, o față de masă ar putea să-i fie de trebuință.

Era cadoul de Crăciun oferit de doamne doctorului Öyen, pentru care acesta le mulțumise cu lacrimi de emoție în ochi.

Probabil că domnișoara este puțin surprinsă... ?

Da, răspunse ea, adică, dacă mă gîndesc bine, nici nu ar trebui să mă mir.

Cadoul acesta le costase pe doamne mulți bani și multe nopți pierdute. De fapt, nu se poate spune că nu-și atinsese scopul : reușise să-l facă pe doctor fericit. Acum însă doctorul Öyen e mort și în curînd își vor face apariția rudele sale, care vor împărți între ele tot ce a mai rămas de pe urma răposatului. Vă dați seama de ridicolul situației. Nici una dintre doamne nu era dispusă să le facă un cadou rudelor doctorului. De aceea și-au luat înapoi fața de masă.

Argumentul era atît de convingător încît domnișoara d'Espard luă fața de masă, o desfăcu și o privi îndelung. Se simțea chiar ușor flatată că doamnele apelaseră la ea, într-o situație atît de delicată.

Sigur, continuă doamna eare făcuse propunerea, era cu totul altceva, dacă acest dar ar fi stat alături de mort în sicriu.

-Cît vreți pe ea ?

Doamna o cheamă pe însoțitoarea sa înăuntru. Aceasta era secretara grupului, cea care avea lista de cheltuieli pentru fetru, mătase și ciucuri. Cele două se sfătuiesc și secretara spune, printre altele, că suma obținută, oricum va fi împărțită la atîtea persoane, încît fiecăreia îi va reveni o nimica toată.

Domnișoara d'Espard cumpără fața de masă.

Cît de repede pălise amintirea doctorului Öyen. Acesta nu lăsase nici un gol în urma lui. Însemnase atît de puțin. Iată, oamenii începură deja să treacă peste cadavrul său. Chiar dacă se înșelase în diagnosticul pus lui Anton Moss, era totuși o nedreptate să uiți atît de repede un om bun. O nedreptate meritată. Plana în jurul lui Öyen un fel de

incertitudine, ceva ce nu putea fi intuit — era un peşte pe uscat. Dar şi el făcuse călătoria venind aici pe pămînt. Avusese şi el un bilet dus-întors. .

În dimineaţa următoare plecară cu acelaşi tren directorul Oliver, doamna Ruben, Bertelsen şi avocatul. Doamna Ruben se simţea mult mai bine, mînca şi dormea, avea culoare în obraji şi pielea ei flască începuse să se netezească. Era din nou sănătoasă şi atrăgătoare. Un adevărat miracol, puterea acestei femei de a se transforma de la o zi la alta. Rasă bună, rasă rezistentă.

Către seară domnişoara d'Espard îşi achită nota de plată şi plecă neobservată la stînă. Voia să ajungă acolo pe întuneric. Nu zburda de fericire şi nerăbdare, dimpotrivă era puţin stînjenită de situaţia ei şi de hotărîrea pe care o luase. Ochii îi erau uscaţi. Bineînţeles, trăsese un loz necîştigător, dar îşi suportase soarta fără să cadă în genunchi şi fără să se lamenteze. Toate lacrimile şi rugăciunile ei se dovediseră fără rost şi ea nu era dispusă să încerce încă odată să pună în funcţiune maşinăria divină. Iată cobora în deplină împăcare şi înălţare interioară. Purta sub braţ mult disputata faţă de masă pe care dorea să o întindă în odaia cea nouă, din casa lui Daniel, şi să aprindă o lumînare. Nu era o idee excelentă ? ! Îi veni să zîmbească, ca să nu plîngă. Dacă îşi privea destinul cu ochii în lacrimi, acesta ar fi arătat mult mai sumbru.

Ultimele săptămîni petrecute în sanatoriu nu fuseseră prea plăcute pentru ea. Trebuise să recurgă la diverse trucuri, să se strîngă în corset pînă la refuz, să ţopăie pe scări ca o barză, să le arate tuturor un chip surîzător şi lipsit de griji, ca să le înveţe minte pe doamne, scorpiile alea, să mai găsească ceva suspect în înfăţişarea ei. Era un adevărat chin să se controleze tot timpul. Din cauza asta raporturile ei cu lumea se schimbară. Nu-şi mai specula atracţia pe care o avea asupra bărbaţilor, nu mai încerca să-şi ascundă lipsa dintelui din faţă, trupul ei tînăr deve-

nise inform. Trecuse vremea cînd putea să se izoleze într-o cameră şi să se expună clevetirilor.

Şi iată, ieri a venit Daniel. Sosirea lui ar fi putut să strice totul. Era mulţumită că îl întîmpinase fără urmă de reproş. Venise plin de nerăbdare, ca un iubit, o compromisese ; întrebînd de ea reuşise să scoată o mulţime de feţe la fereastră. Fusese pe cît de prietenoasă pe atît de indiferentă cu el, îl numise „dragul meu Daniel", aşa cum i te adresezi oricărui vecin.

Asemenea gînduri îi trec prin cap şi deodată toată gravitatea şi apăsarea încep să dispară. La şura cea mică din pădure îi iese înainte Daniel : Mi-am închipuit că soseşti pe la ora asta şi te-am aşteptat aici. Şi-a adus sania cu el ca să poată să ia imediat şi geamantanele. Ce ai sub braţ ? întreabă aşa ca să spună ceva.

Ai să vezi tu !

Tonul ei ştrengăresc îl încurajează, pune mîna pe pachet şi îl pipăie. Brusc o ia în braţe şi o duce în şură.

Ce băiat afurisit ! Du-te de aici, eşti nebun !

Dar nu-i displăcea această clipă a pămîntului, care o smulgea din toate necazurile.

Intrase nepregătită în noua ei viaţă şi nimeni nu o prevenise asupra surprizelor pe care i le putea oferi un mediu cu totul neobişnuit pentru ea. Nu erau insinuări, nu erau bîrfe, putea să doarmă netulburată de seara pînă a doua zi dimineaţa. Încerca un sentiment odihnitor, parcă intrase într-un port.

Îşi trecu privirea peste cele cîteva lucruri din cameră. În afară de geamantanul ei — un pat, o masă şi cîteva scaune, lîngă sobă un lighean alb şi lavoarul.

Un mobilier ridicol, dar de o curăţenie desăvîrşită, nu lipsit de intimitate. Confort de stînă. O linişte densă plutea în jurul casei. Daniel era plecat desigur la treburile sale şi cînd Marta îşi făcea de lucru în bucătărie, mişcările ei erau neauzite. Domnişoara se spălă în lighean şi tresări cînd o picătură de apă sări pe sobă şi sfîrîi. În sobă ardea

focul. Ce femeie, Marta ! Domnişoara îşi spuse că trebuie să-i mulţumească pentru bunătatea arătată în prima dimineaţă în casa nouă.

Daniel apăru la fereastră şi ea îl chemă înăuntru. Doamne, ce-oi fi gîndit despre mine că mă scol la ora asta ?

Şi ce ai fi vrut să faci dacă te sculai devreme ? M-am bucurat să te văd că dormi. Te-ai odihnit bine ?

Am dormit buştean.

Am făcut totul să te simţi bine. Am adus cîteva lucruri în odaie, care cred că îţi sînt de trebuinţă. Era foarte mîndru, de parcă încăperea ar fi fost plină de mobile şi de obiecte scumpe. Şi, adăugă el, dacă duci lipsă de ceva, spune-mi mie, că fac eu rost !

Un băiat minunat : aşezat, naiv şi neştiutor, chiar simpatic. Nu putea rămîne rece la atenţiile lui şi, făcu ea ce făcu, ca să o sărute. Te iubesc şi trebuie să fii a mea, îi spuse el în felul lui. Era de o sinceritate dezarmantă.

Totul depinde de tine. Se uita la el şi se gîndi din nou că dacă Daniel ăsta ar fi bine spălat, n-ar arăta tocmai rău.

Iată, domeniul tău !

Cum ?

Căminul tău. Stîna Torahus, muntele şi pădurea. Îţi place ?

Zîmbi, amuzată de elanul lui, şi îi răspunse că încă nu s-a obişnuit cu viaţa de aici. Întreabă-mă peste un an !

I se servi masa în cameră şi mîncă mai mult decît şi-ar fi închipuit vreodată. Nu erau conserve, ci hrană sănătoasă de la munte, afumătură. Cît trebuie să plătesc pe lună ? Rosti cuvintele fără să se gîndească. În felul acesta se dădu de gol. Nu era pregătită pentru noul ei rol de gospodină şi stăpînă a casei.

Daniel crezu că glumeşte : Ha, ha, las că te pun eu să plăteşti ! Marta, care ştia de legătura lor, zîmbi puţin încurcată.

Merseră în grajdul mic şi cald. Vacile şi oile îşi întorceau capetele spre ei, privindu-i cu ochii lor blînzi. Tăura-

şul ăsta o să fie grozav la toamnă, spuse Daniel şi mîngîie animalul. E cu totul altfel de cît turbatul ăla din vara trecută. Ăstuia poţi să-i treci şi pe sub burtă.

Intrară şi la cal. Daniel se fălea foarte tare cu iapa lui, care era mai deşteaptă decît un om şi puternică, ce să mai vorbim ! Numai eu ştiu ce poveri e în stare să tragă. Uită-te la ochii ei. Sînt atît de luminoşi, te vezi în ei ca în oglindă. Săraca de tine, las că-ţi dăm acuşi pîinea ta ! Nici nu termină bine de vorbit cu calul şi se întoarse brusc : Aşteaptă-mă puţin aici, domnişoară, dau o fugă să aduc nişte pîine, nu pot să o las aşa, săraca ! Dispăru pentru o clipă şi se întoarse cu o pîine rotundă din care începu să rupă bucăţi şi să i le dea calului.

Dă-i şi tu, domnişoară !

Julie, îl corectă ea.

Hai, dă-i, să vezi ce bot moale are.

Abia cînd se aflau din nou în ogradă îşi aminti că ea rostise un nume. Julie, te cheamă Julie ? Ce nume nobil, pe nici o fată din sat nu o cheamă aşa.

O duse peste tot. Se mîndrea cu ce are. Deschise pînă şi lada de zestre : Uite rufăria, vesela, lîna. Slavă domnului, avem de toate aici în munţi. Lîna asta este pentru tine !

Da, văd.

Îi arătă şi cele două puşti atîrnate pe perete şi-i explică : Una este o flintă cu alice, cealaltă o puşcă cu gloanţe. Scoase din dulap cîteva suluri de stofă şi pînzeturi pentru lenjerie. Julie, spuse el plin de exaltare, nu-mi iese din minte, numele ăsta este ea o catifea, cînd îl rosteşti.

Pe franţuzeşte se spune Jiuli, spuse ea.

Doamne, ce de lucruri ştii ! Şi tot tu mi-ai dăruit şi calul.

Cu siguranţă că puteai să-ţi iei calul şi fără mine.

De bună seamă că puteam ; şi nu numai calul, ci mult mai mult. Dar trebuie să recunosc că banii tăi au venit la timp.

Julie d'Espard făcuse primul pas în viitorul ei.

XIII

CÎTEVA SĂPTĂMÎNI LUCRURILE AU MERS BINE. Ar fi putut să meargă în continuare așa, dacă nu ar fi intervenit ceva care strică puțin armonia. Oricum, era încă bine. Domnișoara d'Espard ședea pe blana de urs ; evita să-și bea cafeaua în pat. Deoarece aici nu exista nimic care să o facă să rămînă trează pînă tîrziu, se culca devreme și, de aceea, se scula dimineața la șase. Pentru una ca ea acest program părea puțin anormal, cînd putea foarte bine să lenevească în pat pînă la unsprezece. De la o vreme însă începu să se mîndrească cu asta. Acest amănunt neînsemnat îi dezvăluia o forță pe care nu și-o cunoștea. Marta o lăuda tot timpul și îi prezicea că va fi o adevărată nevastă de fermier.

Deocamdată, din toate treburile gospodăriei, nu făcea altceva decît să spele. Îmbrăca o fustă de-a Martei și își spăla lenjeria ; batistele, gulerele de dantelă și bluzele. Zilele în care spăla nu erau cele mai plicticoase, dimpotrivă. Aplecată deasupra albiei, se întreținea cu Marta despre tot felul de lucruri. Avea mare nevoie de un partener de discuție.

E foarte serios ! Orice femeie și-ar dori un bărbat ca el, spuse Marta. Eu îl știu de cînd s-a născut. Helenei ar trebui să-i crape obrazul că i-a întors spatele.

Ciudat. Domnișoara d'Espard era pornită împotriva Helenei. Nu putea s-o sufere. Părea de-a dreptul geloasă. Din cîte știa ea, fosta iubită a lui Daniel nu avea copil și nici nu aștepta vreunul, deși era căsătorită de mult cu jandarmul. Arăta probabil ca o fetiță, era drăguță și neschimbată. Pe cînd ea... cîtă deosebire !

E frumoasă Helena ?

O, da, răspunse Marta. Blondă și împlinită. Fată de la țară.

Înaltă ?

Da, este.

Domnișoara d'Espard simți că trebuie să-l vadă neapărat pe Daniel. Acesta poartă o jachetă de lînă albă cu margini albastre, împletită de Marta. Jacheta, de un alb strălucitor, îl prinde bine.

Vreau să-ți spun ceva, îi zise. Cred că a venit timpul să ne căsătorim.

Eu m-am gîndit demult la asta, dar nu am îndrăznit să-ți spun. Ce zici, cînd o facem ?

Asta hotărăști tu.

Păi, săptămîna viitoare e Paștele, cu strigările mai trec trei duminici. Dar între Paști și Rusalii sînt șapte săptămîni. Atunci o să avem timp destul. Eu zic să scrii la Kristiania, să-ți trimită actele, ca să avem totul pregătit.

Îți stă tare bine jacheta asta.

Găsești ? Este făcută cu lîna noastră. Avem o lînă, aici la Torahus !

Ce moale e, spune domnișoara și o mîngîie.

Trebuie să-ți faci și tu una la fel.

Mai bine fă-i una Helenei.

Helenei ? întreabă Daniel surprins.

Nu o cheamă așa pe fata pe care ai vrut s-o iei de nevastă ?

Helena ? Nici nu mă mai gîndesc la ea.

Așa cum stătea în fața lui, domnișoara d'Espard nu mai avea nimic atrăgător. Știrbă, cu obrazul slut, cu burta la gură. Nu putea să nu fie îngrijorată. Se simțea nesigură și începu să-l descoasă : Spune-mi cum arată. N-aș putea să o văd și eu ? Ai sărutat-o de multe ori ?

Niciodată. Dar, ce mă tot întrebi ? M-am înjosit eu în fața ei ? I-am cerșit eu să vină la mine în munți ? Nu. I-am spus numai așa, într-o doară. Eu mă trag din oameni, la fel de bine văzuți, ca și ea, sînt fiu de țăran și mi-am învățat meseria temeinic. Am o curte și o casă, am butoaie și lăzi pline, cum bine ai văzut. Și, la vremea potrivită, am planurile mele, pe care Helena nu le știe. Ducă-se ! N-am nevoie de ea. Ce-a fost, a fost. S-a terminat de mult !

Această discuție o mai liniști pe domnișoara d'Espard. Daniel îi spuse multe cuvinte sincere și tandre ; cum că

ea, Julie, i-a fost hărăzită de Dumnezeu, pentru a-l face fericit. Dar ea știa mai bine că toată afecțiunea lui era în primul rînd o problemă de orgoliu. Nu-și dorea altă femeie pentru că ea o întrecea în ochii lui și în ochii tuturor celor din sat.pe fata de țăran. Era delicată și distinsă, știa să dezlege toate cîte sînt pe lume cu căpșorul ei și cu mîinile astea mici.

Era limpede că domnișoara d'Espard nu avea nici un temei să fie geloasă. Daniel se bucura ca un copil că aveau să se căsătorească și bucuria îi pria. Se ținea prea mult după fusta femeii sale ? Avea o scuză : era îndrăgostit. În restul timpului se comporta firesc în relațiile cu ceilalți.

Negustorul mi-a arătat niște perdele albe pentru fereastra ta, dar nu le-am adus cu mine.

Du-te și cumpără-le. Îți dau eu bani, îi spuse domnișoara. Adu și unele mai groase, prin care să nu se poată vedea.

Am înțeles, pentru vremea cînd o să trebuiască să stai în pat.

Da. Domnișoara nici nu se gîndise la perioada lăuziei. Nu pentru asta avea ea nevoie de perdele. Adu-mi și o oglindă. Una mare de perete. Cea pe care o am e prea mică.

Așa, spune-mi, dacă îți dorești ceva. Nu trebuie decît să-mi spui.

De Paști sosiră iar o mulțime de străini la sanatoriu. Unii se aventurară pînă la stînă. Aflaseră probabil că o domnișoară, o orășeancă, se stabilise aici. Doreau să o vadă, dar era în zadar. Ea nu se arăta. Putea să-și tragă acum perdelele și să-i observe, din spatele lor, pe acești oameni curioși și bine îmbrăcați, indivizi fără ocupație, care făceau schi ca să nu se plictisească. Printre ei nu era nici unul mai acătării, nici un cunoscut.

Dar iată că într-o zi, în odaia cea nouă, intră domnișoara Ellingsen. Era aceeași de odinioară, elegantă, zveltă, distinsă și frumoasă. Ce surpriză ! Domnișoara d'Espard se bucura să o vadă. Această tînără aducea cu ea ceva din lumea care îi aparținuse cîndva și care astăzi îi era străină și inaccesibilă.

A venit și Bertelsen cu dumneavoastră ? îi scăpă ei. Devenise atît de necioplită în ultima vreme. Regretă întrebarea. Domnișoara Ellingsen nu păru ofensată. Nu, răspunse ea calmă, s-a logodit cu doamna Ruben.

Nu se poate !

Nu ați citit anunțul din ziar ?

Nu. Aici nu citesc ziarele.

Tăcere.

Da, asta e ! spuse domnișoara Ellingsen.

N-am mai pomenit una ca asta ! Bărbatul ei de-abia a murit.

Tocmai. Și, Dumnezeu știe din ce cauză a murit.

Ce vreți să spuneți ?

Nu spun nimic, dar pe chipul ei se putea vedea că se gîndește la cloroform și crimă. Am să-i arăt eu într-o zi acestei doamne !

Mie mi se pare Bertelsen și mai de condamnat.

Nu, Bertelsen, nici vorbă. Ea poartă toată vina. Dar, o să mai am eu prilejul...

Bine, dar Bertelsen este cel care a insistat.

Adevărat, răspunse cu tristețe, domnișoara Ellingsen, dar nici comportarea ei nu era potrivită, după o pierdere atît de grea.

Știți ceva, dumneavoastră ați fost prea bună pentru el ! Nu v-a meritat.

Discutară mult despre asta. Domnișoara Ellingsen nu putea să fie de acord că i-ar fi fost superioară lui Bertelsen. În cele din urmă recunoscu că el nu o ceruse niciodată în căsătorie.

Atunci se schimbă lucrurile. V-a acordat atenție doar pentru că era în criză de femei ?

Nu, răspunse domnișoara Ellingsen cu toată sinceritatea. Putea să aibă orice femeie și-ar fi dorit, doar e fiul Firmei „Bertelsen și Fiul", e milionar. Îi plăcea să se afișeze cu mine, atît.

I-aș fi zis eu ceva, să mă țină minte ! Franțuzoaica era foarte revoltată.

Domnișoara Ellingsen avea mai mult tact, nu se grăbea să insulte pe nimeni, dar doamnei Ruben nu-i pre-

vedea nimic bun. O să vadă ea ! Tonul ei era amenințător. De mine nu a scăpat încă.

Ce aveți de gînd să faceți ?

Nimic, nimic, spuse și discută despre altele. Pînă la urmă o să-mi treacă. Am eu destule lucruri pentru care merită să trăiesc : profesia, însemnările mele. Cînd vin de la slujbă acasă, totul este minunat ! Am impresia că odaia mea e plină de lume.

Din nou inepțiile obișnuite ale acestei fete frumoase ! Domnișoara Ellingsen, un om atît de calm, dar cu o fantezie aproape bolnăvicioasă, părea a fi tot timpul sub narcoză. Devenise, împotriva firii ei, indiferentă la sex, plictisită și sterilă.

Dacă nu citiți ziarele, probabil că nu știți că scot un volum ?

Un volum ? Nu.

Da, însemnările mele. A fost anunțat de curînd, în ziar. Schițe, sau cum le-or fi spunînd ei, povestiri. Toate sînt bazate pe fapte reale.

Serios ?

Toți cei care le-au citit, spun că sînt interesante. Trebuie doar să le duc la capăt, mă sfătuiesc ei.

Nu înțeleg, cum de sînteți în stare să faceți așa ceva.

Toată lumea se miră. Dar nici nu e greu. Trebuie să ai vocație, să ai talent. După aceea vine și exercițiul.

Da, nu se poate fără exercițiu, o aprobă domnișoara d'Espard. Îmi dau seama, cînd citesc franțuzește. N-am dreptul să-mi uit limba. Nu-i așa ?

Eu scriu de aproape zece ani. Îmi public primul volum, cînd îmi serbez jubileul.

Poate că venise aici doar ca să-i împărtășească domnișoarei d'Espard această veste. Faptul că fusese pomenită în ziar părea să o impresioneze mai mult chiar decît pierderea lui Bertelsen. Abia la ușă își aminti că venise să o invite pe domnișoara d'Espard la sanatoriu.

La sanatoriu ? Eu ?

Au sosit cîțiva oaspeți distinși care ar dori să vorbească franțuzește. Un consul cu soția și cu cele două fiice.

Nu pot veni, răspunse domnișoara d'Espard dezolată.

De ce nu ? Directorul însuși vă roagă, avocatul Rupprecht.

Domnișoara d'Espard rămase o clipă pe gînduri și întrebă dacă au venit mulți vizitatori.

Da, o mulțime. Cred că niciodată n-au fost atîția. Ceea ce mi se pare ciudat este că mai toți sînt foarte grași. La tot pasul dai numai peste burți și iar burți. Schiorii erau, bineînțeles, supli și albaștri, dar ceilalți erau dezgustători. Venise și fostul șef de birou al domnișoarei d'Espard.

Andresen ?

Da. Și mulți alți oameni grași, doamne și domni.

Sanatoriul se umpluse în urma interviului dat de doamna Ruben. Bieții oameni încercau la Torahus un tratament ca să scape de obezitate. Se spunea că apa miraculoasă de aici, o anumită dietă și medicație le-ar reda pacienților, într-un timp record, greutatea normală.

Deci, Andresen e aici, spuse domnișoara d'Espard. Nu avea rost să mai stea la discuție : Vă rog să-i spuneți avocatului că nu mă simt bine și nu pot veni. Domnișoara Ellingsen își luă rămas bun fără zîmbete și fără sentimentalisme : Am să vă trimit cîteva ziare în care scrie despre mine.

Nu-i mai spuneți domnului Rupprecht că nu mă simt bine. Spuneți-i că sînt ocupată. Deci, vă rog, nu uitați, sînt ocupată !

Cele două femei se despărțiră, fiecare cu gîndurile ei.

Cum ar fi putut domnișoara d'Espard să apară la sanatoriu, mai ales acum, cînd se afla și fostul ei șef acolo ? Nici vorbă de așa ceva. Pierdu deci prilejul să vină din nou în contact cu oameni din lumea bună și să vorbească franțuzește. Îi părea rău, dar nu putea să-l învinuiască pe Daniel pentru asta. Era destinul ei ! Lui nu-i reproșă nimic. Îi povesti doar despre ce era vorba și că refuzase invitația.

Ar fi trebuit să te duci, îi spuse el.

Sper că nu vorbești serios ? În halul ăsta ?

Și ce are a face ? Daniel nu era în stare să înțeleagă.

Nu avea rost să mai discute cu el. Mentalitatea lui era foarte deosebită de a ei. Dealtfel, tocmai atunci era preocupat de altceva. Stătea în bucătărie şi croia nişte bretele din piele ; voia să se înnoiască de Paşti. Absorbit cu totul de lucru, măsura şi calcula atent. Îi spuse cu mîndrie : Piele de la vitele mele !

Ce faci din asta ?

Bretele.

Asta ? ! strigă ea ieşindu-şi din fire.

Poate că, în clipa aceea, îşi amintise de alte bretele din mătase şi elastic, bretelele fine ale domnului Fleming. Daniel însă era cu totul de altă părere :. Bretelele trebuie să fie de piele, ca să ţină ! Privindu-l cum şedea acolo şi croia, începu să rîdă. Daniel o privi întrebător. Era un material bun şi rezistent, piele de vită, bine tăbăcită, nu orice prostie acolo. De ce să rîdă ? Mîinile sale erau murdare, dar puternice, bune de muncă grea. Dar aceleaşi mîini erau în stare să migălească obiecte uşoare, gingaşe, de lemn. Îi arătă un scăunel, pe care îl făcuse singur, cu un model delicat pe spetează. Îi mai arătă şi o albie pentru frămîntatul aluatului, atîrnată pe perete. Pe asta crestase un cal care se cabrează. Daniel era ca acei tîmplari talentaţi din trecut, cioplitor şi artist în acelaşi timp, mult mai de admirat decît un funcţionar.

E foarte preocupat. Se aşează din nou la lucrul său, netezeşte pielea, de fiecare dată, înainte de a folosi cuţitul. Din cînd în cînd îi explică ce mult contează ca pielea să fie rezistentă, mai ales la găurile pentru nasturi. Daniel era mereu acelaşi, harnic şi modest, mulţumit şi mîndru de sine. Muncea mai tot timpul, chiar şi duminica. Îşi făcea planuri, avea mereu ceva în vedere, repara diverse obiecte, bătea cîte un cui, unde era nevoie, sau tăia o nuia de salcie pentru mînatul porcului. Nu îşi lăsa lucrurile, la voia întîmplării, să se distrugă. Era chibzuit şi ordonat din naştere, dar se şi învăţase să fie aşa. Nu se pricepea la cristaluri şi porţelanuri, dar dacă se spărgea o farfurie îi părea multă vreme rău.

Domnişoara d'Espard vegeta. Cosea, cînd şi cînd, dar nu voia să fie văzută lucrînd. Era foarte neîndemînatică, abia de ştia să ţină acul în mină. În rest, mergea din odaia cea nouă în bucătărie şi înapoi, se trîntea puţin pe pat, sau şedea alături de Daniel, cînd acesta migălea ceva. Uneori îi citea din romanele ei franţuzeşti. Lui îi plăcea să o asculte. Avea atunci un zîmbet pe faţă şi o privea plin de admiraţie. Totul mergea perfect. Neînţelegînd nici un cuvînt nu putea să-şi dea seama dacă ea citea corect sau nu. Principalul era să citească repede, ca el să nu aibă impresia că silabiseşte.

Iată aici ceva, ce ar trebui să înţelegi şi tu : el îi spune ei că o iubeşte !

Asta e bună ! La ce mai trebuie şi aşa ceva ?

O, doamne, nici nu poţi să-ţi închipui ce delicat ştiu să rostească francezii aceste cuvinte !...

Veni primăvara. Zilele erau mai lungi. La amiază soarele era alb şi tăios, îţi ardea ochii. Marta îşi întinsese lîna la albit. Intra în obiceiul locului, al anotimpului şi al unei vieţi bine rînduite să albeşti lîna la soarele de primăvară timpurie şi să-ţi duci la capăt lucrul început. Timpul mergea înainte. Soarele începu să încălzească, gheaţa pe lac se albăstri şi deveni sfărîmicioasă la margini, zăpada se topea pe poteci şi găinile umblau prin băltoace şi căpătau reumatism. Era o vreme parcă făcută pentru speranţe şi gînduri luminoase. Dar domnişoarei d'Espard această primăvară în munţi nu-i adusese nici o bucurie. Deveni irascibilă, dormea prost, mînca mai puţin decît înainte şi-şi pierdu orice încredere. Ce-i lipsea domnişoarei ? Nu găsise aici destulă căldură, pace şi afecţiune ? Nu. I se plîngea lui Daniel, care nu pricepea nimic.

Vrei să merg chiar acum să pregătesc strigările ?

Da, răspunse ea, dacă tot trebuie, atunci...

Mă duc imediat, bine că avem şi actele. Dar să mă spăl mai întîi.

Cînd era gata de plecare îl opri : Nu, lasă, nu acum, să mai aşteptăm puţin.

Ce-ţi veni ?

Doar n-au intrat zilele-n sac. Ce te grăbeşti aşa ?

N-am mai pomenit una ca asta !

Nu poți să mai aștepți puțin ! strigă ea, ieșindu-și din fire.

Daniel încercă să glumească : Dracu să se fi spălat, nu eu. Auzi, spălat în mijlocul săptămînii !

Așteptarea nu folosi la nimic. Domnișoara devenea din ce în ce mai posacă și neliniștită. Începu să caute singurătatea. Pleca de acasă, se furișa în pădure, se așeza pe o piatră, lăsîndu-se în voia gîndurilor : ce sens aveau toate astea ? Seara, înainte de culcare, o apuca frica. În ultimele nopți avusese coșmaruri. Doctorul Öyen venea, noapte de noapte, și își cerea înapoi fața de masă. Se trezea înspăimîntată, cu inima bătînd să-i spargă pieptul. Pe vremuri domnișoara d'Espard era curajoasă și hotărîtă cînd se afla în situații dificile. Acum devenise slabă și prăpăstioasă ; nu îndrăznea nici să aprindă lampa, nici măcar să-și ridice mîinile de pe cergă. Un mort, un cadavru, nu era o muscă de care să te poți feri.

I se plînse din nou lui Daniel.

Ce s-a mai întîmplat ? A secat apa din rîu ?

Apa ?

Lemnele de foc îți stau lîngă ușă. Ai aer curat, căldură, carne și ouă. I-auzi găinușa, cum cotcodăcește.

Ești de nesuportat ! Toată ziua îmi vii cu tîmpeniile astea.

Bine, dar ce-ți lipsește ?

Nu știu.

Nici eu.

Noapte de noapte visez îngrozitor.

Lasă-mă să mă culc cu tine, spuse Daniel. Să vezi atunci cum o să dormi neîntoarsă.

Nu-ți stă gîndul decît la asta.

Daniel îi propuse din nou să comande strigările și să anunțe cununia. Domnișoara acceptă : nu mai era cazul să amîne. Din păcate, nu avea nici un pic de vlagă. Era slăbită și amărîtă ; abia era în stare să facă drumul pînă la biserică și înapoi. Daniel se oferi să împrumute căruța lui

Helmer şi să înhame iapa. Cum să n-o poată duce ? O, doamne, doar n-avea o tonă.

Domnişoara nu mai ştia ce să spună şi îl rugă să mai aştepte puţin. Spera să-şi revină.

Daniel îşi băgă actele în buzunarul de la piept şi plecă în sat. Acolo îşi întîlni prietenii, bău cu ei un păhărel şi se duse direct la pastor, fără să o mai întrebe. Îi părea bine că strigările se vor face la biserică. Aştepta de mult clipa în care putea să uimească satul. Firește, de o bucată de vreme începuse să le cam dea de înţeles prietenilor că se logodise. Dar nu era nimic precis. Pastorul avea să anunţe oficial acest lucru. Nu se simţea vinovat că nesocotise dorinţa domnişoarei. Termenul cununiei o să-l stabilească ea singură, mai tîrziu, cînd va fi din nou veselă şi în puteri.

Rezolvă deci problema cu pastorul, se învoi şi cu Helmer pentru căruţă şi în cele din urmă îl invită pe acesta să-l însoţească pînă la stînă. Amîndoi erau bine dispuşi, aveau şi o sticlă cu ei. Daniel se lăuda tot timpul cu logodnica lui şi ţinea morţiş să i-o arate pe domnişoara Julie. Dar unde era ?

Marta le spuse că trebuie să fie prin apropiere.

Aşteptară un timp în bucătărie, dar Daniel propuse să treacă în odaia cea nouă, cînd va veni domnişoara. De bună seamă că era în pădure. Îi plăcea să stea aşa pe o piatră şi să se gîndească.

Se făcuse tîrziu şi Helmer se ridică să plece. Cum putea Daniel să nu-i arate odaia cea nouă. Doar nu o văzuse de cînd fusese clădită.

Mai luară o gură de rachiu, să prindă curaj, şi intrară în odaie.

Înăuntru era într-adevăr foarte plăcut : perdelele, oglinda, cărţile franţuzeşti şi faţa de masă în multe culori făceau camera de-a dreptul elegantă. Helmer exclamă : E grozavă !

Am încercat să o fac cît mai drăguţă, spuse Daniel. În înfumurarea lui, sporită acum şi de cele cîteva pahare de rachiu, începu să se umfle în pene şi să vorbească ora-

şeneşte. Folosea mereu cuvîntul „excepţional", fie că se potrivea sau nu. Helmer era impresionat.

Uită-te la faţa de masă ! A făcut-o singură. Pentru ea e o nimica toată.

Helmer o admiră, fără să o atingă.

Hai, pune mîna, îl îndemnă Daniel, nu trebuie să-ţi fie frică. Eu unul pun mîna pe tot ce se află în această cameră. Asta ar mai lipsi, să n-am voie ! Se înfoia, îşi dădea aere, mută cărţile de la locul lor, lovi cu dispreţ un scaun. Pot să fac ce poftesc, ea nu muşcă.

Ce noroc ai avut, Daniel !

Îi dădu dreptate. O cheamă Julie, spuse el mîndru. Am uitat cum se spune pe franţuzeşte.

Tiii, ce geamantan, exclamă Helmer. Bare de alamă !

Daniel nu mai conteneşte să se laude : Dacă ai şti ce e înăuntru ? ! E plin ochi numai cu lucruri fine, rochii şi fel de fel de minuni de la oraş. Dacă venea, aş fi făcut-o eu să-ţi arate tot.

E drăguţă cu tine ?

Drăguţă ? E ca un copil, fac cu ea ce vreau. E grozavă. Îţi dăruieşte tot ce poftesti. Du-te şi cumpără-ţi un cal, Daniel. Cumpără asta şi asta, plătesc eu ! îmi spune.

Are bani ? întreabă curios Helmer.

Bani ? Nu mă mir că mă întrebi. Tu nu o cunoşti, dar eu am văzut cum şi-a scos din sîn un teanc de foi. Dacă l-ai fi văzut, nu mai întrebai. Era cel mai mare teanc de bani pe care l-am văzut eu vreodată.

Da, da, să ştii că ai avut noroc ! repetă Helmer, uimit de povestea pe care o asculta. Tare mi-ar fi plăcut s-o cunosc.

Poate crezi cumva că e o femeie urîtă şi bătrînă, pe care nu vrea să o ia nimeni. Oho, te înşeli, Helmer. De Paşti au trimis de la sanatoriu după ea. Erau acolo mulţi turişti şi domni distinşi care doreau să vorbească cu ea franţuzeşte. Dar ei nici că-i păsa. Hai să mergem, poate o găsim.

Ieşiră şi Daniel o strigă. După cîteva clipe apăru şi domnişoara din pădure.

Ce mult ai lipsit. Începusem să-mi fac griji. Ia te uită, tineretul ! Îşi aminti că îl zărise pe Helmer în grupul acela

de flăcăi care dăduseră iarna trecută zăpada de pe patinoar. Îi răspunse la salut şi îi zîmbi amabil. Daniel era mulţumit.

Dacă nu mă înşel, avem musafiri, spuse ea.

El e Helmer. M-a însoţit peste tot. Am fost la pastor şi am stabilit strigările. Helmer mi-a promis căruţa. A vrut tare mult să te vadă.

Pe mine ? Să mă vadă pe mine ? Doamne, ce idei trăznite mai au şi tinerii ăştia !

N-am putut scăpa de el. Nu voia să se mişte de aici pînă nu te vede.

Fie că era flatată sau nu, zîmbi, în orice caz, fermecător, fără să i se vadă lipsa dintelui. Din fericire, era îmbrăcată ca pentru stradă. Purta un mantou larg care o acoperea de la bărbie pînă la gleznă, ascunzîndu-i sarcina.

Am intrat puţin la tine, îi mărturisi Daniel. Helmer a vrut să vadă odaia cea nouă.

Nu-i nimic, răspunse ea binevoitoare. Înseamnă că a avut ocazia să vadă şi camera şi să mă vadă şi pe mine.

Sfios şi rezervat, Helmer tăcu.

Marta nu v-a oferit cafele ? Domnişoara îşi luă rolul de gazdă în serios.

Ne-am servit noi singuri cu ceva mai bun, din sticlă, spuse Daniel.

Aşa, va să zică, sînteţi cu chef !

Pînă la chef mai e... Helmer nu-şi termină fraza şi se roşi pînă la urechi.

Afară se înserase. Mai discutară un timp în faţa uşii. Domnişoara nu-l invită pe Helmer în casă ; ar fi trebuit să-şi scoată mantoul şi nu voia.

La plecare, Daniel îi spuse lui Helmer : Mai vino pe la noi ! Acum cunoşti drumul.

Da, neapărat, adăugă şi domnişoara.

Pe Daniel îl aştepta acum un moment greu. Hotărîse strigările fără învoirea Domnişoarei. Cînd îl chemă în cameră, îşi scoase o ţigare pe care şi-o pregătise special pentru clipa asta. Scăpă mai ieftin decît se aşteptase. Drăguţa lui nu-l certă, îl întrebă doar în bătaie de joc, dacă nu

are cumva de gînd să se și însoare de unul singur. Daniel începu să-și umezească țigara. Ce dacă sîntem strigați ? Cununia o s-o facem cînd ai să vrei tu.

Avea dreptate. Ea se domoli și-l puse să-i povestească ce făcuse în sat, ce spusese pastorul, dacă îi trecuse corect numele franțuzesc în registru.

Da, pastorul fusese de-a dreptul uluit și se interesase chiar dacă domnișoara nu era de viță nobilă.

Îl urmărea de cîteva minute cum își umezește țigara și nu înțelegea de ce făcea asta.

Cum, nu știi ? O țigară trebuie bine umezită și răsucită ca să țină mai mult. Își cumpărase țigara și o păstrase pentru acasă, s-o fumeze cînd va fi cu ea.

Atunci poți s-o și aprinzi.

Aroma de tutun bun umplu încăperea și domnișoara parcă regăsea o atmosferă cunoscută. Se simțea bine. Cinară în bucătărie, dar deoarece ei i se făcu iar urît să stea singură pe întuneric îl chemă să se culce la ea, în odaia cea nouă.

Dormi fără vise. Daniel o ocrotea.

Abia luni coborî Daniel din nou în sat. Aproape că alergase tot drumul. Era nerăbdător. Cu siguranță că pastorul făcuse strigările din amvon. Ce-or fi zis consătenii săi ? De bună seamă că rămăseseră fără grai. Aveau și de ce.

Primul drum îl făcu la bazar. Acolo era întotdeauna plin de lume, de la care putea să afle amănunte. Nu voia să provoace el discuția. De aceea se duse la tejghea, ca orice cumpărător. Cînd îl recunoscură oamenii se dădură la o parte să-i facă loc. Niciodată nu-i arătaseră atîta cinste. El însuși se purta ca un om matur și sigur pe sine. Cineva îi întinse mîna și-l felicită. Apoi urmă altul și, în cele din urmă, veniră toți. Daniel își savura în tăcere izbînda. Am spus eu întotdeauna că Daniel o să ajungă departe ! spuse o femeie. Eu știu din ce familie te tragi. Mama ta și cu mine eram de o vîrstă și am fost confirmate în aceeași zi. Păcat că nu a avut parte să se bucure și ea de clipa asta !

Toţi cei adunaţi acolo îl felicitară. Un lucru era clar pentru întreaga parohie : Daniel dăduse lovitura ! Cea mai grozavă impresie o produsese numele Julie d'Espard, pronunţat de pastor în biserică. Nici Helmer nu a stat degeaba. După vizita lui la stînă umpluse tot satul cu laude la adresa odăii celei noi şi a domnişoarei.

Fără vreun motiv anume, Daniel plecă de la bazar şi se duse la primar, chipurile, să plătească un impozit. De fapt ce-l mîna într-acolo era o pornire ascunsă. Voia să apară în faţa Helenei şi s-o înfrunte. Ce ţi-e şi cu tinereţea asta ! Nu-i ajungea că era proprietarul unei stîne, că avea animale, o drăguţă şi mîncare din belşug. Mai exista şi altceva în el de care trebuia să ţină seamă.

Pînă şi cel mai de pe urmă flăcău îşi avea viaţa lui interioară. O viaţă puternică şi complicată, ale cărei porunci nu le putea nesocoti. Orgoliu ? De ce nu. Helena îl umilise odinioară.

Ea nu apăru. Nu se grăbi să-l vadă, nu-l privi cu ochii în lacrimi şi plini de căinţă. Nimic din ceea ce şi-ar fi dorit el. Pur şi simplu nu se arătă. S-o ia dracul... Călătorie sprîncenată !

Îşi plăti impozitul şi îşi vîrî în buzunar chitanţa pe care i-o dădu jandarmul, ca pe o simplă hîrtie, bună de aprins ţigarea cu ea. La plecare spuse „salut" şi nu „bună ziua", ca de obicei. Cînd ieşi pe poartă nici nu întoarse capul.

S-a terminat.

Dar iată că se întîmplă ceva neaşteptat. O întîlneşte în pădure. O întîlneşte pe Helena. Ea îi iese înainte şi se apropie de el zîmbitoare. Se opresc amîndoi, unul în faţa celuilalt. Roşesc. Încep să discute. Fiecare are argumentele sale, fiecare limba lui. Şi ea, femeia jandarmului, avea viaţa ei interioară. Chiar aşa tăcută şi limitată, pentru Helena era la fel de importantă şi cu neputinţă de ocolit. Intră direct în subiect, îi întinde mîna şi îi urează noroc. A fost o surpriză. Dacă nu ar fi spus-o pastorul, nici nu credeam.

Ce vorbeşti ? Poate că trebuia să-ţi cer voie ? ! Ea nu mai însemna nimic pentru el. Roşeaţa lui din obraz se datora doar îndîrjirii.

Răspunsul o dezarmă. Abia își mai găsea cuvintele : Nu te-am văzut de mult.

Lui Daniel nu-i scăpă tristețea și căința din tonul ei. Nu o iertă. E multă vreme de cînd ai dispărut.

Femeia zîmbi umil : Cum poți spune că am dispărut, doar locuiesc în sat.

Se poate, dar că nu obișnuiesc să vin în comună decît cu treburi. Și să știi, cu tine nu mai am nici o treabă.

Da, asta așa e.

— Da, este și o să rămînă așa ! Daniel se ținea tare, nu se lăsa înduioșat. O să-i arate el !

Dar nici ea nu se dădea bătută. Îl întrebă : Ce fel de domnișoară e aceea pe care ai pus mîna ?

Daniel se făcu palid și izbucni : Ce te interesează ? Nu e destul că știu eu ?

Chiar crezi că știi ?

Cînd o să vreau să aflu mai mult, am să vin la tine, ești mulțumită ? Se pare că ți-a crescut un nas de copoi de cînd ești nevastă de jandarm !

Să știi că așa e. Primarul trebuie să-i cerceteze pe toți.

Ce vorbești ? Și chiar i-a cercetat pe toți ?

Bineînțeles.

Daniel rămîne cu gura căscată. Și ea e palidă, nu-și poate stăpîni tremurul buzelor. În capul lui scapără o idee : Așa ? Primarul a anchetat-o pe domnișoara Julie ? Nu știa nimic despre asta, nu fusese de față, altfel i-ar fi arătat el funcționarului, ar fi avut el grijă să nu mai ajungă primar.

M-am gîndit că e mai bine să știi, spuse Helena.

Așa, te-ai gîndit. Și pentru ce, mă rog, a anchetat-o ? Vrei să spui că nu este ceea ce se dă ? Na, uite-i actele ! Își scoate hîrtiile din buzunar. Certificatul de vaccinare, extrasul de botez, actul de confirmare. Le port pe toate la mine.

Nu e vorba de asta.

Începu să înjure. Îi spuse că puțin îi pasă de ea și de jandarmul ei, că mai bine s-ar îngriji de ale lor și ar lăsa în pace oamenii de treabă. Vedea el bine în ce hal ajun-

sese ea. După toate cîte îi făcuse, acum avea de gînd să-l şi urmărească. Se opri brusc. Văzîndu-i privirea tristă şi îndurerată, îşi explică purtarea ei : era geloasă, nu suporta să-l vadă eliberat de nefericirea lui şi, mai ales, îndrăgostit de altă femeie, cu care urma să se şi căsătorească. Să fi rămas la stîna lui, să se tînguie pînă la moarte după Helena, asta i-ar fi plăcut ei. Ei bine, se hotărî să facă exact pe dos : o s-o facă pe ea să se tînguie ! Ia, nu-ţi mai bate tu capul cu Julie. Află că este singura femeie pe care am iubit-o vreodată !

Da ? Foarte bine. Dar înţelege că nu-mi bat capul cu ea ! Voiam doar să afli că a fost anchetată pentru nişte bani, care nu s-au mai găsit. Asta nu înseamnă că mă interesez de ea.

Bani ? Ce fel de bani ? I-a luat ea ?

N-am spus asta.

Acum, Helena este cea tare ! Daniel începe să-şi trădeze neliniştea : Ce spui ? Bani ? Şi nu s-au mai găsit ? Un teanc de bani ? În cele din urmă exclamă : Prostii ! Bărbatul tău a scornit toate astea !

Aşa crezi ? El n-a scornit nimic. A primit ordin să o ancheteze şi s-a executat. Domnişoara era logodnica sau... a unui finlandez care furase o sumă importantă de bani de la o bancă. El a fost arestat. Trebuia să mai aibă cîteva sute de coroane. Dar banii nu s-au mai găsit.

Şi crezi că domnişoara, adică Julie... ?

Nu, nu cred nimic. Nici bărbatul meu nu spune asta.

Daniel se simte jignit, deşi are unele bănuieli : Vezi, nici bărbatul tău nu spune asta. Şi bine face !

Dar el crede că ea, domnişoara asta a ta, ştie precis despre bani, mai mult decît vrea să mărturisească.

Am s-o întreb.

Amîndoi tac.

M-am simţit datoare să-ţi spun.

Să ştii că Julie este un om bun şi cinstit. Am s-o întreb, repetă Daniel. Nu-i adevărat, n-a fost logodnica nimănui.

Bărbatul acela era un conte adevărat. Cum să fure el bani de la o bancă ? O minciună sfruntată ! Avea un castel în Finlanda. Dacă ai fi văzut ce inel purta ! Tot satul, cu toate gospodăriile la un loc, nu face atîta. Bietul conte era bolnav. Arăta ca o umbră şi scuipa sînge. Domnişoara îl îngrijea. Îi dădea prafuri şi picături. Era firesc ca să primească bani pentru asta. De ce să nu primească ? Ea mi-a povestit totul. Veneau împreună la mine la stînă, să bea lapte acru. Uneori contele dormea, o oră sau două, în patul meu. Se odihnea înainte de a se întoarce la sanatoriu. Ştiu o mulţime de lucruri despre conte. Ea mi-a povestit totul din prima zi, de mult, înainte de a veni să locuiască la mine. Pe atunci nici nu o cunoşteam. Asta este adevărul. Nu vă folosesc la nimic toate poveştile astea.

O lasă în drum şi pleacă.

Helena izbucneşte în plîns şi strigă după el : Daniel !

Ce mai e ?

Femeia îl urmă cîţiva paşi şi se opri. Îşi scoase batista şi se şterse la ochi. Tăcea.

S-a întîmplat ceva ?

Nu, spuse ea. Mi-e milă de tine.

Nu te îngriji tu de soarta mea.

Nu, dar dacă ea are atîţia bani, nu-ţi dai seama de unde sînt ?

Daniel îşi cumpăni vorbele : Are atîţia bani ? Nu ştiam.

Helmer a povestit, cînd a venit de la tine.

Bine, bine... Nu mai ştia ce să spună. Era încolţit şi furios. Ai făcut un nas de copoi, asta e ! Nu mai am ce discuta cu tine !

Mergea îngîndurat spre casă. Trebuia să vorbească neapărat cu Julie. Treaba părea foarte serioasă, nu putea s-o amîne pe altă dată.

Dar lucrurile luară o întorsătură neaşteptată.

Cînd intră în ogradă, Marta nu era nicăieri. Privi pe furiş în odaia cea nouă. Domnişoara zăcea pe pat cu o expresie ciudată, cu ochii sticloşi. Ce se întîmplase ? Doar

nu-i venise sorocul să nască. Nu. O muşcase o viperă. O viperă ? Unde ? Aici. Îi arată braţul pe care se vedea deslușit o dîră albastră. Marta o legase cu o cîrpă deasupra rănii. Degetele îi erau albe şi amorţite din cauza legăturii. Bătrîna fugise la sanatoriu să cheme doctorul.

Trebuie să-ţi sug sîngele, spuse Daniel.

Era prea tîrziu. Fu nevoit să-i cresteze pielea cu un ac. Supse cu toată puterea, dar degeaba. Nu putea face nimic pînă la venirea doctorului. Situaţia era disperată. Domnişoara începu să urle. De frică făcuse un şoc. După ce doctorul îşi termină intervenţia şi o pansă, le spuse s-o dezbrace imediat şi să-i aranjeze patul cît mai comod. Se puteau aştepta la orice. Pentru Dumnezeu, ce mi se mai poate întîmpla ? strigă domnişoara ieşită din minţi. Vă rog, nu mă lăsaţi !

Doctorul nu plecă. Rămase acolo pînă se aranjă totul. Nu avu timp nici să-l trimită pe Daniel la sanatoriu după ajutoare. Fusese un adevărat miracol. Nimeni nu s-ar fi aşteptat să meargă atît de repede. Vipera se îngrijise de toate.

Cînd doctorul ieşi pe uşă, Daniel îl aştepta palid şi emoţionat : Credeţi că a scăpat ?

Cred că da. Dar a venit atît de neaşteptat. Trebuie să mai avem puţină răbdare.

E vreo primejdie ?

Primejdii există destule, cînd naşterea e înainte de vreme.

Da, foarte devreme. Auziţi, strigă micuţul ! E băiat ?

Doctorul dădu din cap : Vin diseară din nou. Nu mă îndoiesc că bătrîna e foarte pricepută, dar am să telefonez totuşi după ajutoare competente.

Sigur că striga copilul, băiatul. Daniel găsea că are un glas puternic. Ar fi vrut să-i spună asta şi ei. Oare avea voie să intre ? Copilul încetă să mai ţipe. Se liniştise la sînul mamei. Atunci îşi luă inima în dinţi şi intră.

Dar strigă, nu se încurcă. Nu prea ştia ce să-i spună.

Adevărat, dar e atît de mic, născut atît de devreme, îi răspunse vocea stinsă din pat.

Biata, micuța domnișoară d'Espard. Zăcea aici fără vlagă și trebuia să-și apere secretul. Efortul nu-i făcea bine, dar ea era abilă și prevăzătoare. Îi cususe cu mîna ei, pe ascuns, cîteva lucrușoare, ca să nu o găsească nașterea copilului nepregătită. Așa, nepricepută cum era, nu prea reușì cine știe ce. Totuși erau cămășuțe și scutece fine, unele de mătase naturală, croite din bluzele ei, ușoare ca un abur. Pentru rest, avea Marta destule țesături groase, chiar și lînă nouă albită în casă.

Daniel se uită împrejur făcînd pe prostul : Unde e ? Iar a dispărut.

Cine ?

Copilul, băiatul. Am auzit doar cu urechile mele cum plîngea.

Tînăra mamă nu putu să nu zîmbească. Ridică cerga și-i arătă minunea. S-a născut mult prea devreme, insistă ea pe ultimele cuvinte.

Ia te uită, nici nu-i așa de mic. Eu însumi eram mult mai pricăjit cînd m-am născut. Nu-i așa Marta ?

Marta preferă să nu-i răspundă și spuse : Slavă Domnului, e un copil tare frumos !

Domnișoara se liniști. Nu se mai gîndea la mușcătura viperei. Dacă ar fi fost după ea, și-ar fi smuls imediat bandajul de la braț. Nu putea să fie nimic grav, altfel n-ar fi stat așa cu copilul să povestească, pe îndelete, cum se petrecuseră lucrurile : Ieșise, ca de obicei, să se plimbe pe pajiște. S-a așezat să se odihnească pe o piatră. Soarele ardea tare. Pesemne că ațipise. Deodată a simțit pe mînă ceva rece și a tresărit. În aceeași clipă a văzut șarpele și a simțit mușcătura. O luă la fugă spre casă.

E o porcărie cu viperele astea ! Mie mi-a intrat odată una în buzunarul de la pantaloni, cînd dormeam pe cîmp.

Ai ucis-o ?

Da de unde ! Și-acuma mi-e necaz că n-am făcut-o. Ce degețele drăguțe are. Dă-mi voie să mă uit la ele ! Vezi, cum și le mișcă ?

Gata, destul. Acum trebuie să pleci, spuse Marta.

Deşi se întîmplaseră atîtea lucruri, Daniel continua să fie preocupat de povestea cu banii şi cu contele. Pe la sfîrşitul săptămînii aduse vorba despre asta. Începu să-i spună că ar fi fost bine dacă se căsătoreau înainte de venirea copilului. Păcat că se întîmplase aşa. Acum... Dar mai era ceva. Voia să-i spună doar şi să nu mai aducă niciodată vorba despre asta : În legătură cu contele, ăla cu laptele bătut. Spune-mi, era un vagabond ?

Cum, contele ? Nu. Nu i se putea reproşa nimic !

Am auzit că a furat bani şi a fost arestat.

Domnişoara răspunse prudentă : Tot ce se poate. Ea nu ştia nimic ; nu-l cunoştea atît de bine.

De fapt, ce aveai tu cu el ?

Eu ? Nimic. *Rien du tout.*

Dar banii furaţi, nu sînt cumva la tine ?

La mine ? strigă domnişoara. Ai înnebunit !

Hai, lasă, linişteşte-te, ştiam eu.

N-am decît banii pe care mi i-a dat. O sumă frumuşică, ce-i drept. Asta e tot ce am. Doar ţi-am povestit.

E adevărat. Dar, dacă era o sumă atît de mare, n-ar fi fost mai bine să o predai primarului ?

Ce ? Pentru nimic în lume !

A fost la sanatoriu şi te-a anchetat.

Primarul ? Da, a fost. Nu ţi-am spus ?

Nu mai ştiu. Parcă mi-ai povestit ceva.

I-a anchetat atunci pe toţi, bineînţeles că şi pe mine. De ce mă întrebi toate astea ?

La primar se vorbeşte că ai şti mai multe despre conte şi despre bani, decît vrei să spui.

Cred că aţi înnebunit cu toţii, spuse domnişoara. Ce să ştiu ? Şi apoi află că domnul Fleming nu a furat nimic şi nici nu a fost arestat. Mi-a povestit avocatul. Poliţia s-a înşelat. L-au internat într-un spital pentru că era bolnav de plămîni. N-ai decît să-l întrebi pe avocat.

Nimeni nu ar fi putut să-l convingă pe Daniel mai bine. Propria sa încredere fusese confirmată de vorbele domnişoarei. Era din nou liniştit. Helena nu reuşise să-i zdruncine fericirea. Sărmana Helena, cu siguranţă că regreta amarnic şi că era disperată. Te pomeneşti că, într-o bună

zi, o să se ducă la lacuri să se înnece. Gîndul ăsta nu putea să-l lase rece. Orice ar fi, o va salva.

Zăpada alunecă de pe acoperişuri în noroi şi se topeşte nevinovată şi murdărită, de la o zi la alta. Zgomotele surde, care se aud în jurul caselor, vin de la bucăţile de zăpadă ce se prăbuşesc. „Stînca" devine din ce în ce mai vizibilă în goliciunea ei. Se apropie Rusaliile. Se pornesc ploi repezi şi furtuni. E o vreme cînd fiecare se simte bine în casa plină cu de toate pentru ai săi şi pentru animale. Totul durează o noapte. Fulgerele şi trăznetele sfîşie văzduhul, urgia ţine pînă pe la patru dimineaţa, după care pămîntul şi cerul se împacă. A doua zi e primăvară.

O adevărată explozie de viaţă în munţi ! Nu s-a strecurat încet ca un gînd dinainte ştiut, ci a năvălit asemenea unei idei tulburătoare, aprigă şi nebunească. Marta începu să-şi dea jos cojoacele.

Cînd domnişoara d'Espard se ridică din pat şi ieşi în curte, totul i se păru nefiresc. Lumea largă se întindea pînă jos, în sat şi mai departe, altfel decît o ştiuse ea. Totul era verde, însorit şi bogat. Pădurea, care încununa muntele, dăduse muguri, pe pajişti încolţea iarba şi brazdele umede miroseau a pămînt. Era din nou sănătoasă. Îşi scotea copilul la aer, se aşeza cu el pe prag şi îl alăpta. Daniel venea lîngă ea.

Ce păcat că e atît de mic, repeta ea mereu. Numai de ar trăi ! Aşa-i că ţi-a spus doctorul, că s-a născut înainte de vreme ?

Sigur, că mi-a spus.

Vezi ? S-a născut cu cîteva săptămîni mai devreme. Doar ştii cînd s-a întîmplat. Domnişoara trebuia să-i fie recunoscătoare viperei. Singură n-ar fi putut găsi un pretext mai bun pentru această naştere timpurie.

Nici nu e aşa de mic, spuse Daniel, mîndru de băiatul lui. Asta e numai în capul tău.

Viaţa se desfăşura liniştită. Nimic nu tulbura armonia acestei familii. Nu era copilul sănătos ? Se certau ei, din cauza lui, de dimineaţă pînă seara ? Nici vorbă de aşa ceva!

Ultima dată cînd fusese în sat, Daniel cumpărase pentru băieţelul lui o batistă brodată cu animale. Nimic nu stătea în calea fericirii lor. O orbire blîndă îl cuprinse deodată ; se privea pe sine şi pe ai săi fără să vrea să ştie adevărul. Pretenţiile sale erau modeste. Viaţa sa de familie înjghebată din minciuni, dar mulţumirea lui era caldă şi binefăcătoare.

Domnişoara d'Espard îl preţuia. El o merita cu adevărat. Dacă rămînea totul ca acum, nu avea de ce să se teamă. Şedea pe prag cu copilul în braţe şi era din nou tînără şi strălucitoare. Daniel nu o să audă niciodată un cuvînt urît din partea ei. Daniel, crezi că vom avea parte de el ? Poate că nici nu-l merităm, dar... ! Era din nou sinceră şi plină de curaj : Dacă astăzi ar trimite după mine să merg la sanatoriu, mi-aş lua copilul în braţe, şi m-aş duce !

O familie înjghebată din minciuni ? Fireşte... În minciună pot exista multe adevăruri minunate. Dacă viaţa nu ar fi făcut minciuna atît de necesară, aceasta nici nu ar fi existat.

Cununia era mereu amînată ; nu din lipsă de chef. Împrejurările erau de vină, nu domnişoara. Nu putea să-şi ia copilul cu ea. Doar nu era să se facă de rîs, apărînd cu plodul la cununie. Dar putea ea să-l lase acasă, cînd era atît de mic ? Imposibil. Nu era să-l alăpteze Marta. N-avea ce să facă.

Cînd veni vara, Marta se duse cu copilul să-l boteze. Deocamdată, tînăra mamă nu îndrăznea să iasă cu el în lume.

XIV

TOTUL AR FI PUTUT SĂ FIE BINE.

Veni din nou vacanţa. Din nou se puteau vedea, pe drumul spre sanatoriu, oameni mergînd pe jos sau cu trăsura, oameni care veneau să se înzdrăvenească sau oameni

foarte graşi, aduşi de speranţa unei slăbiri miraculoase. Inspectorul şi sora şefă întîmpinau oaspeţii. Doctorul apărea deîndată ce era chemat. În această casă de sănătate domnea cea mai desăvîrşită ordine. Zilnic se comunica timpul probabil şi la avizier apăreau anunţuri noi. Servitorii alergau, de colo pînă colo, şi însuşi directorul, avocatul Rupprecht, găsea că treaba merge bine. Lucrările de electrificare începuseră de cîteva săptămîni, înaintau însă greu. Complicaţiile nu lipseau. Trebuiau dinamitate stînci, dar aceasta producea detunături infernale. Regulamentul interior nu putea fi violat : Nici un zgomot în orele de odihnă ale pacienţilor. Dar se va face lumină ! declară plin de optimism avocatul, şi, să nu uităm, o mare hidrocentrală.

Soseau camioane cu alimente, camioane cu mobile pentru camerele încă nedate în folosinţă, camioane cu materiale de construcţie pentru extinderea sanatoriului. Soseau cărăuşi cu fier şi ciment, saltele, oglinzi mari, sobe şi suluri de carton.

Şi iată că, într-una din zile, sosi un domn. Venea de la gară. Nu avea mult bagaj, doar o valiză de mînă. Purta haine fine, deşi puţin uzate. Avea un inel cu briliant pe deget şi un alt briliant, mai mic, la acul de cravată. Îl adusese Helmer cu trăsura.

Domnul coborî în faţa verandei, trecu printre nenumăraţii oaspeţi curioşi, o salută cordial pe sora şefă şi spuse : Aş dori să-mi recapăt vechea mea cameră, dacă se poate. Am mai fost aici. Numele meu e Fleming.

Sora şefă rămase consternată : Nu ştiu... Sînteţi domnul Fleming ?

Domnul zîmbi şi aprobă din cap.

Da, camera dumneavoastră. Mă duc să mă interesez.

Veni şi inspectorul, salută respectuos şi îi luă valiza. Trecură în salonul pentru fumători. Între timp apăru şi avocatul. Revederea celor doi a fost emoţionantă : Nu se poate, ce surpriză, domnul Fleming ! Cum, nu l-aţi recunoscut pe domnul conte ? o întrebă el pe sora şefă.

Nu e de mirare, încercă acesta să salveze situaţia. Doar mi-am lăsat barbă.

Eu v-aş fi recunoscut şi dintr-o mie ! Ce cameră liberă avem pentru domnul Fleming ?

Vechea lui cameră era ocupată, dar avocatul îl asigură că va aranja lucrurile. Era fericit că putea să-şi desfăşoare calităţile de gazdă perfectă. Sună să vină slujnica, comandă vin de Porto şi îi oferi oaspetelui un pahar. În discuţie accentua mereu cuvîntul conte, ca să audă şi ceilalţi pacienţi.

Totul se aranjă. Domnul Fleming obţinu vechea lui cameră şi inspectorul îi dădu geamantanele jos din pod. Cheile atîrnau de încuietoare într-un plic sigilat. Domnul Fleming rupse cu indiferenţă sigiliul, ca şi cînd el l-ar fi pus şi nu primarul. Gestul putea să fie considerat o infracţiune : să rupi sigiliul poliţiei ! Dar contele părea să nu se sinchisească de asta.

Vrînd să se linguşească pe lîngă distinsul oaspete, inspectorul îi spuse : Nu a fost decît jandarmul acela, el a sigilat lucrurile.

Nu cred că era necesar. Aici, în sanatoriu, sînt sigur că nimeni nu mi-ar fi umbat, în geamantane, în absenţa mea.

Se spălă şi se dichisi cu grijă, aşa cum făcea de obicei. Apoi coborî în salon şi se amestecă printre ceilalţi oaspeţi. Pe unii din ei îi cunoştea. Ieşi pe verandă şi se aşeză lîngă sinucigaş. Îi oferi o ţigară.

Acesta refuză. Avea din nou o perioadă de depresiune. Era abătut şi nu vedea nimic în jurul lui. Sufla tot timpul deasupra unei răni pe care o avea la mînă, şi tăcea.

Sînt foarte mulţi oaspeţi în sezonul acesta, spuse domnul Fleming.

Da, o puzderie de imbecili. Vin toţi grăsanii aici să scape de osînza lor şi, naiba ştie, poate că reuşesc. În sanatoriu trăim doar cu apă de Torahus şi conserve.

Contele zîmbi. Regăsea tonul nemulţumit şi sumbru al sinucigaşului. Dar ce fac cei slabi ?

Cei slabi se hrănesc cu speranţe.

Tăcere.

Dumneavoastră sînteţi un oaspete fidel al sanatoriului Torahus, încercă să reia discuţia domnul Fleming.

Eu sînt aici ca să nu fiu în altă parte ! Toate încercările noului venit de a continua discuţia fură zadarnice. Sinucigaşul nu mai scoase nici un cuvînt.

În jurul lor roia de lume. După cum arătau, n-ai fi zis că aceşti oameni erau nişte imbecili. Atîta doar, că fiecare avea ciudăţenia lui. Trupuri diforme, descarnate de inaniţie sau adevărate butoaie pe două picioare, învăţătoare clasate şi acrite, funcţionari cu picioare lungi şi subţiri de lăcustă. Printre ei erau chipuri delicate cu ochi blînzi şi fără speranţă. O doamnă imensă, funcţionară într-un mare magazin, făcea nişte calcule interminabile ; sume de milioane convertite în ouă şi jamboane daneze. Numeroşii ascultători, din jurul ei, păreau a savura această prelegere pantagruelică.

Domnul Fleming se ridică şi-l salută pe directorul Oliver. De fiecare dată se simţea obligat să-şi spună numele, din cauza bărbii care îl făcea de nerecunoscut. Bătrînul profesor este neschimbat. Aceleaşi haine, acelaşi obraz cenuşiu şi supt, aceeaşi răbdare neobosită, de a da lecţii tuturor celor cu care vorbeşte. Această neschimbare avea în ea ceva dezolant. Pînă şi cravata neagră de la gîtul lui părea dintotdeauna acolo. Mîinile îi erau la fel de lungi şi osoase şi cizmele, la fel de durabile. Directorul era o figură la Torahus.

Voilà un homme ! îl salută el pe domnul Fleming. Cunoaşteţi expresia, nu ? Napoleon a rostit-o, cînd l-a întîlnit pe Goethe. I se plînse contelui că nu a găsit pe nimeni aici cu care să poată lega o conversaţie. Departe de el gîndul de a jigni pe cineva. Oaspeţii nu erau neinteresanţi, dar un partener spiritual... Inginerul de la instalaţia electrică era o excepţie. Un extraordinar talent actoricesc. Trebuie neapărat să-l cunoaşteţi.

Directorul era foarte bucuros să-l întîlnească din nou pe domnul Fleming. În sfîrşit un om cu care puteai să

stai de vorbă și să te faci înțeles. Un om educat și cu vederi liberale. Acesta se interesă de băieții directorului. Erau și ei aici. Hoinăreau toată ziua. Habar n-avea pe unde umblă. Ca părinte și pedagog, domnul Oliver nu era prea încîntat de feciorii lui. Nu se omorau cu învățătura și nici nu aveau talent pentru limbi. La vîrsta lor directorul fusese cu totul altfel. Se întreba adesea ce avea să iasă din ei. Firește că se pricepeau la o mulțime de lucruri. Ar fi fost o rușine ca tocmai băieții directorului, fiii celui mai luminat om din oraș, cum îi plăcea să se numească singur... dar nu se descurcau deloc la limbi străine și gramatică. Ciudat ! la materiile pe care el le considera cele mai ușoare. Dacă îi lași însă într-o barcă sau îi trimiți să-ți rezolve ceva în oraș, ai să-i găsești cu siguranță peste cîteva ore într-o fierărie sau sus pe acoperișul unei case, aflate în construcție.

Așa sînt toți băieții, spune domnul Fleming zîmbind.

Nu-mi place deloc. Să muncească și să învețe să-și facă un rost, să evolueze. Directorul începu să dezvolte iar subiectul lui preferat despre educație. Era atît de plăcut să te întreții cu domnul Fleming. Un om politicos, plin de înțelegere, cu respect față de știință și erudiție.

Nu vă deranjează domnule director, că sînt atîția străini aici ? Atîta lume amestecată ?

Într-o oarecare măsură, da. Nu putem fi toți la fel. Fiecare trebuie să încerce să se adapteze la cerințele celuilalt. Ce-i drept, acest lucru solicită puțin efort. Dar, în linii mari, sînt mulțumit. Sanatoriul și împrejurimile sînt excepționale.

Directorul nu era un om pretențios. Toată viața trăise modest, aproape strîmtorat. Mînca orice, fără să facă mofturi și nu aștepta să i se facă pantofii. Acum prinsese gust să-și petreacă gratuit vacanțele în acest sanatoriu de lux, și profita, cît putea, de această șansă. Spunea că se află pentru a treia oară aici și că nu are nici un motiv să meargă în altă parte. Nu, nu-i plăceau schimbările.

După ce își salută vechile cunoștințe, domnul Fleming începu să facă zilnic plimbări prin pădure. Șura cea mică

era tot acolo, ca odinioară, plină cu fîn proaspăt. Stîna lui Daniel, la fel, veselă și primitoare. Merse pînă aproape de casă și observă perdelele noi de la ferestre.

Într-o zi o văzu pe domnișoara d'Espard stînd cu copilul în brațe, pe prag.

Poate că-l așteptase sau poate că el făcuse un gest imperceptibil cu capul. Femeia se ridică imediat și intră cu copilul în casă. Apoi reveni și-i ieși înainte.

O întîlnire tainică în pădure. Ce mult trecuse de cînd fuseseră ultima dată împreună. Amîndoi erau emoționați. Poate din cauza neprevăzutului, dar poate și pentru altceva. Își dădură mîna și deodată nu mai știau ce să spună. El văzu că-i lipsea un dinte și că făcea eforturi să nu se observe. Apoi atinse cicatricea de pe bărbia ei, și o întrebă glumind : Cu cine v-ați bătut atît de rău ?

E mult de atunci. Era iarnă... Arătați bine. Nu mai tușiți ?

Spuneți-mi, cînd m-am oprit în fața casei, ați bănuit că eram eu ?

Mi-am închipuit. Nu e vorba de nici o presimțire. Am aflat de la Helmer, cel care v-a adus, că ați sosit.

Și mie mi-a spus unele lucruri.

Atunci, oftă ea, înseamnă că știți.

Tăcere.

Arătați bine, doar că aveți un aer străin. De ce purtați barbă ?

Vedeți, cum să vă spun, am slăbit mult. Nu vă luați după aparență. Sînt un schelet ambulant. M-am gîndit că aici aș putea să mă mai întremez. Mi-am amintit de Torahus, de stînă și de laptele bătut. Apoi mi-am zis că, dacă mă înfățișez, așa cu barbă, în fața lui Daniel, sau cum îl cheamă, m-ar putea lua drept un altul.

Nu vă faceți iluzii. V-ar fi recunoscut imediat, atît el, cît și Marta.

A fost doar așa o idee copilărească. Dar vorbiți-mi despre dumneavoastră.

Nu, să nu vorbim despre mine. Vedeți doar cum arăt. Și, vrînd parcă să scape de o povară, îi spuse : Mi-a căzut și un dinte.

Și ce-i cu asta ?

N-o să-mi spuneți că-mi stă bine.

Încercă s-o tachineze : Credeți că un colț de mistreț ar fi fost mai frumos ? Dar să lăsăm glumele. Vreți să vă căsătoriți ?

Tăcere.

Ce să fac ? Am un copil.

Copilul... da.

Îl cheamă Julius. Un copil reușit, credeți-mă. El a vrut să-i dau numele meu.

Cine ?

Daniel.

Amîndoi tac, fiecare cu gîndurile lui.

Și acum... vreți să vă căsătoriți, vorbi el ca pentru sine.

Povestiți-mi cum vă mai merge. V-ați însănătoșit ?

Trăiesc. Mi-am pus unele speranțe în Torahus, dar acum nu mai știu. Totul s-a schimbat.

O să vă restabiliți, sînt sigură. Trebuie să aveți grijă de dumneavoastră. Ați trecut prin atîtea necazuri în ultima vreme. Nu se poate să nu vă resimțiți de pe urma lor. Dar, se pare, că totul a fost o eroare.

Absolut. Am fost internat în spital, la Kristiania. Acolo mi-am revenit. Sînt foarte rezistent și boala mea e teribil de capricioasă. Călătoria pe mare în Finlanda m-a vindecat de tot. Nu mai scuip sînge. A fost minunat : Kattegat, Marea Baltică... schimbare de aer. N-aș fi putut găsi un remediu mai bun.

Și, după ce ați ajuns acasă, în Finlanda ? Domnișoara se gîndea cu teamă că poate a fost închis.

Nici o schimbare. Ba, da. Au fost și schimbări. Mama lui a vîndut gospodăria. De acum nu se va mai putea întoarce în patrie. Nu mai avea unde.

Cum, a vîndut gospodăria ?

Ce să fi făcut ? Așa bolnav, oricum nu era în stare s-o conducă. Atunci a vîndut tot și s-a ales cu niște bani.

Dar mama dumneavoastră unde e acum ?

Tăcere.

Ce trist.

Să nu mai vorbim despre asta. S-a întîmplat înainte de a mă întoarce acasă. Cînd eram în spital, la Kristiania, am primit înștiințarea. Nu a fost aprindere de plămîni. Suferea de inimă. N-am suportat să mi se dea amănunte despre asta. Poate să fi făcut o congestie cerebrală.

Îi luă mîna într-a lui. O strîngere impersonală fără nimic provocator. Cu totul altfel decît mîna lui Daniel. Dar această mînă slabă și pergamentoasă de funcționar cu pielea fină, transparentă și uscată de febră, o înfioră. Își refuzase atîta vreme nostalgia după viața ei de odinioară și după lumea pe care o frecventase... deodată nu mai putu să se abțină și-i căzu domnului Fleming la piept. El însuși se simți eliberat. Toată crisparea îi dispăru. O sărută îndelung și plin de tandrețe.

Trebuie să fim prudenți, s-ar putea să vină pe poteca asta, spuse ea îngrijorată.

Cum ?

Da, Daniel. E sus la lacuri. Pescuiește pentru sanatoriu. Dar poate să apară dintr-o clipă în alta.

Domnul Fleming redeveni deprimat și tăcut.

Ce ciudat mi se pare să fiu din nou lîngă dumneavoastră. În glasul ei se simțea tulburarea. Oare cît a trecut de cînd am fost ultima dată împreună ?

Nu știu. Nici nu îndrăznesc să mă gîndesc la asta. Totul e atît de departe.

Îi privea fața. Avea dreptate. Slăbise. Tîmplele i se adînciseră, unghiile îi erau vinete. Cine știe cîte o fi trebuit să îndure. Poate și-o fi primit mîncarea într-un blid de tablă prin ferăstruică. Nu părea nici prea bogat. Avea încă inelul de briliant, purta costumele elegante din geamantanul rămas la sanatoriu, dar parcă nu mai avea ținută, sau mai exact, nu mai avea pe ce să se sprijine.

Deodată observă ceva : Ăsta nu e... este același inel ?

Sigur, răspunse el. Îl ridică şi-l făcu să sclipească la soare.

Mi se pare că nu mai scînteiază aşa de puternic.

E din cauza prafului. Ar trebui să-l curăţ. Dealtfel m-am hotărît să nu mai port inel, spuse el şi vîrî juvaerul în buzunarul de la vestă.

Mulţumesc, mulţumesc pentru tot, pentru bani...

El clătină din cap. I-aţi salvat ?

Bineînţeles.

N-a trebuit să-i ardeţi ?

Cum era să fac una ca asta ? N-am cheltuit decît puţin. Ceva pentru Daniel şi pentru mine, un cal şi diverse obiecte casnice.

Să nu vorbim despre asta.

Nu vreţi să vă restitui o parte din bani ?

Cum ? Nu.

Totuşi, măcar o parte.

El clătină din cap. Totul s-a schimbat. Nu ştiu ce voi face de acum încolo. M-am întors pentru că bănuiam că sînteţi aici, pentru că aici m-am simţit bine. Am avut parte de îngrijire, de afecţiune, puteam să beau lapte acru aici la stînă, dormeam bine învelit cu o cergă. Am avut tot timpul imaginea dumneavoastră în faţa ochilor. V-am dus dorul. Singurul lucru care m-a ţinut în viaţă a fost speranţa c-am să vă revăd.

Acum puteţi să mă vedeţi în fiecare zi.

Nu. Credeţi... ?

Vin la sanatoriu cînd vreţi. El nu mă opreşte să merg acolo.

Nu e acelaşi lucru. Doar vreţi să vă căsătoriţi.

Ea ezită : Da.

Vedeţi ? Ce rost are să mai veniţi la mine ? Nu. Totul s-a terminat.

Tac amîndoi. După un timp continuă : Spuneaţi de bani. În alte condiţii am fi putut să ne bucurăm de ei. Credeam că ne-ar fi ajutat să ne facem o situaţie. De aceea

am venit aici, ca să vă spun toate acestea. Dar acum nu mai are nici un rost, a dispărut esențialul. Eu nu mai exist pentru dumneavoastră.

Ba da, să nu mai spuneți asta. Dumneavoastră însemnați foarte mult pentru mine.

Da, dar în alt fel.

Nu, nu în alt fel. Dar ce puteam să fac ? Eram singură. Mă prinsese disperarea. Așteptam copilul. Trebuia să plec. Trebuia să-mi găsesc un cămin.

Da.

Amîndoi tac, adînciți în gîndurile lor.

Împrejurările, spuse el melancolic, împrejurările au vrut să nu vă pot fi ceea ce aș fi vrut să fiu.

Dimpotrivă ! îl întrerupse ea. Pentru mine ați fost mai mult decît mi-aș fi putut visa. Ați fost un om minunat. Ce m-aș fi făcut singură, fără serviciu, în oraș, dacă nu mi-ați fi oferit o posibilitate de existență ?

Bine, vă cred.

Mi-ați umplut sînul cu bani. Nici nu vă închipuiți ce a însemnat asta pentru mine.

Da, dar împrejurările au fost totuși de vină că nu v-am putut lua cu mine. Atunci, probabil că m-ați fi însoțit.

Da.

Vedeți ? Acum e prea tîrziu.

Trebuie să plec, spuse ea ridicîndu-se. Copilul poate să se trezească și plînge dacă nu sînt lîngă el.

Îmi îngăduiți să mai vin ?

Da, spuse ea ezitînd, da...

Sau, poate veniți dumneavoastră la mine ?

Poate.

Aș vrea, atît de mult, să mai vorbim, să vă ascult...

Venea mereu la sanatoriu. De cele mai multe ori dimineața, devreme. Ea se scula pe la șase și cînd ajungea la el îl găsea în pat. Aceste vizite începură să dea loc la

clevetiri. Slujnicele fac mult caz de astfel de întîmplări, dacă nu cîştigă nimic de pe urma lor. Într-o dimineaţă, tocmai cînd voia să se furişeze în cameră, se întîlni pe coridor cu avocatul Rupprecht.

Acesta o salută, se lumină tot la faţă, fericit că o vede: E un secol de cînd n-aţi mai dat pe aici, stimată domnişoară. Nu a fost frumos, din partea dumneavoastră, să ne părăsiţi aşa. Doar nu v-am făcut nici un rău. Vă rog să-mi faceţi plăcerea să serviţi o cafea cu mine. Nici nu mă gîndesc să vă dau drumul, pînă nu îmi povestiţi cum vă mai merge. Să ne aşezăm aici. Bănuiesc că vreţi să vorbiţi cu domnul Fleming. Nu s-a sculat încă. El nu se trezeşte cu noaptea în cap, ca dumneavoastră şi ca mine. Dar o să trimitem după el. Între timp o să ne bem, în linişte, cafeaua. Luise, fiţi, vă rog, drăguţă şi aduceţi-ne, domnişoarei d'Espard şi mie, cîte o cafea. Pe urmă, vă rog, să vă duceţi sus şi să bateţi uşor la uşa domnului conte. Anunţaţi-l că îl aşteaptă jos o tînără doamnă.

Întîlnirile lor fuseseră astfel zădărnicite.

Domnişoara îi pregăti pe Daniel şi pe Marta, spunîndu-le că domnul Fleming se află din nou la sanatoriu. Îşi aminteau, fără îndoială, de distinsul conte ? Sosise de curînd şi dorea să facă iar o cură de lapte bătut.

Daniel zîmbi încîntat, dar Marta începu să-şi frămînte mîinile, părînd încurcată. Am şi eu o rugăminte. Să mănînce în odaia cea nouă. Bucătăria nu e un loc potrivit pentru dînsul.

Ideea de a-l primi pe domnul conte la ea în odaie, păru a nu-i fi pe plac domnişoarei, dar, pînă la urmă, trebui să cedeze.

Domnul Fleming venea zilnic, bea lapte bătut şi, într-adevăr, începu să prindă puteri. Dacă ar fi jucat cinstit şi nu măsluit, nu ar fi reuşit să-şi cîştige mica lor fericire. Uneori trăgeau draperiile, în aşa fel încît nimeni nu putea să vadă ce se întîmplă înăuntru. Contelui îi făcea rău soarele. După ce mînca lăsa o monedă de două coroane pe masă şi, dacă se întîmpla să doarmă copilul, domnişoara îl

putea însoți pînă la sanatoriu, unde se mai întreținea puțin cu oaspeții.

Îl întîlni pe sinucigaș și reuși să-l scoată din muțenie. Domnișoara d'Espard era singurul om față de care bărbatul acesta ciudat accepta să-și deschidă sufletul. Am auzit că două din slujnicele noastre s-au îmbolnăvit, spuse el vesel. Puteți să vă felicitați, domnișoară, că ați plecat la timp.

Dar, ce s-a întîmplat ?

Sînt două fete noi care au venit de curînd din sat. Nu erau obișnuite cu mîncarea de aici. Una din ele cred că a ajuns deja la ultimul capitol. Era și de așteptat, conservele astea sînt otravă curată. N-ar putea Daniel să ne mai vîndă un bou ?

Nu știu, răspunde domnișoara zîmbind.

Ne-ar salva viața !

Nu arătați rău deloc, domnule Magnus.

Încerc să supraviețuiesc, dar nu mai sînt cum am fost. N-am poftă de mîncare și cînd vreau să mă așez pe un scaun cad pur și simplu. Serile mi le petrec jucînd șaizeci și șase. Ce ziceți de asta ?

Dragă domnule Magnus, nu ne rămîne decît să încercăm să vedem partea bună a lucrurilor.

Unde scrie asta ?

Știu eu, poate în destinul nostru.

Îl vedeți pe ăla ? Da, da, directorul, șoarecele de bibliotecă. El vede numai partea bună a lucrurilor. Cunoaște limbi străine și e un nimic. Se adîncește în studiul manualelor lui și învață mecanic, ca să experimenteze apoi această mecanică pe bieții copii. Nu vede ridicolul profesiei lui. Nu se întreabă : asta e viață ? Dimpotrivă, cînd se ridică deasupra faptelor sale are impresia că este excepțional. A mai învățat ceva, deci are iar ce să-i învețe pe alții. Da, el vede partea bună a lucrurilor. Citește ziare străine la clubul din orașul său, oamenii își scot pălăria cînd îl întîlnesc pe stradă și... e mulțumit ! Asta e viața lui. Nici măcar nu are respect față de adevăratele genii ale

limbii. El nu vede, nici nu bănuieşte că există, vizionari, cercetători, aflaţi la răscrucea dintre epoci şi popoare...

Aţi mai auzit ceva de prietenul nostru Moss ?

Escrocul ! Aţi văzut ce mi-a făcut ? Sinucigaşul întinde mîna la care are o plagă. Nu vrea să se vindece. Am încercat să o ard, dar n-a avut nici un efect. M-am contaminat. Şi mai făcea pe evlaviosul ! Am să-i trimit eu, în curînd, o scrisoare, să mă ţină minte... !

A mai scris, sau e mort ?

Mort, ăla ? Sigur că scrie. Bineînţeles, nu mă ating de scrisorile lui. Doctorul mi le citeşte. Scrie întruna, n-are pic de ruşine. Se laudă că vede din ce în ce mai bine şi că ultima scrisoare a scris-o singur.

Nu se poate ! exclamă domnişoara uimită.

Cum, şi dumneavoastră îl credeţi ? Bine, să admitem că a scris singur. Să nu vă închipuiţi că rîndurile erau drepte şi ordonate. Dacă m-aş fi legat la ochi cu o batistă, aş fi scris la fel. Dar asta încă nu-i nimic. Acum susţine că ceea ce avea el pe faţă nu era decît pecingine din cauza bărbii. Ce ziceţi de asta ?

Nu mai înţeleg nimic.

Să presupunem că pe obraz avea pecingine, dar în rest, îi creştea şi pe corp barbă ?

Sînteţi sigur că avea răni peste tot ?

Nu sînt sigur. În orice caz ştiu că era un animal împuţit, plin de buboaie şi de ulceraţii. Nu spun că n-ar fi posibil să înceapă să vadă mai bine, dacă i se dezinfectează ochii. Dar cum vă explicaţi că m-am molipsit şi eu de la pelerină ?

Arătaţi-mi rana dumneavoastră, îl roagă domnişoara d'Espard.

Lăsaţi, n-are nici un rost. Nu mai e nici un dubiu.

Doctorul ce spune ?

Doctorul ! se revoltă sinucigaşul. Mai bine ar lua sare amară ! Ce, parcă doctorul Öyen nu era tot medic ? Şi n-a spus că Moss are lepră ? Ce rost are să vorbesc cu ăsta ?

Domnişoara schimbă vorba : Mai ştiţi ceva de acasă ?

De ce mă întrebaţi ? Să lăsăm asta.

Scuzaţi-mi indiscreţia, mă referem la copil. Aţi mai auzit ceva de el ?

Ce să aud ? Nici nu ştiu cum o cheamă. Eu sînt aici, ea acolo. N-am nimic de-a face cu ea.

Asta e foarte trist.

Mă gîndesc să plec cu prima ocazie la Kristiania şi să-mi rezolv toate problemele. Nu mai suport situaţia asta precară. Chiar dacă se va sfîrşi cu crimă şi sinucidere, cu dispariţia noastră, a tuturor ! Mie mi-e totuna ! După aceste cuvinte îngrozitoare, sinucigaşul continuă : Vă rog, domnişoară d'Espard, nu uitaţi, întrebaţi-l pe Daniel, dacă nu poate să ne vîndă un bou. Ne-ar salva viaţa !

Daniel începe să vorbească despre cununie.

Domnişoara nu are nimic împotrivă. Dar putea el să apară la biserică în puloverul alb de lînă ?

Avea dreptate. La asta nu se gîndise. Costumul lui de duminică mai mergea, totuşi pentru o asemenea sărbătoare trebuia să-şi facă neapărat haine noi. Dar cine dracu îi cosea lui, înainte de Rusalii, un costum ?

Cununia fu amînată.

După Rusalii aduse din nou vorba despre ceea ce îl durea.

Ea nu spuse nu, dar ezita să-i dea bani pentru croitor. Ciudat, Daniel îşi făcuse speranţe. Domnişoara spunea înainte mereu : du-te şi cumpără-ţi ba una, ba alta, îţi dau eu bani ! Se învăţase prost şi acum nu înţelegea cumpărarea ei. Se retrase puţin umilit şi nu mai pomeni, un timp, nimic despre cununie.

Tocmai atunci începu domnul Fleming să vină în odaia cea nouă şi domnişoara să-l conducă la sanatoriu. Toată povestea dură pînă pe la mijlocul verii. Într-o zi, tocmai cînd voiau să plece împreună, apăru Daniel în uşa bucătăriei şi o strigă : S-a trezit din nou, îl aud !

S-a trezit ?

Iulius. Plînge, îl aud.

Femeia se întoarse şi îl lăsă pe domnul Fleming singur. Era puţin intrigată şi se vedea că îl ascultase numai din obligaţie : Asta-i culmea, dormea atît de adînc.

Daniel o urmă în odaia cea nouă, vrînd să vadă dacă băiatul se trezise într-adevăr şi, spre surprinderea lui, acesta dormea.

Ce înseamnă asta ? spuse ea.

Bărbatul începu să se bîlbîie. El însuşi era uimit. Îl auzise atît de clar pe copil plîngînd. Era laş ? Orice, numai laş să nu fie !

Vorbiră puţin despre cele întîmplate. Ea era revoltată, dar se calmă repede. Cînd Daniel deveni drăgăstos, înţelese totul şi îl respinse. Încercă să-i opună rezistenţă; pînă la urmă însă cedă. Cum putuse să facă una ca asta? N-avea nici un pic de ruşine ! Dacă ar fi ştiut dinainte, nu s-ar fi întors. Nu îndrăznise să meargă cu refuzul prea departe, îl lovise doar, în glumă, uşor cu palma : fusese atît de turbat, atît de nestăpînit, încît i se făcuse frică de el. Daniel avea ciudăţeniile lui. Era brutal şi impulsiv. Nu i te puteai opune. Avea defecte care nu erau tocmai lipsite de avantaje ! Cu toate acestea accesul lui în odaia cea nouă fu interzis în ultima vreme. Ea nu se mai temea de întuneric. Venise anotimpul luminos şi nu mai avea nevoie noaptea de ocrotirea lui: îl ţinea la respect.

Şi-acum, du-te de aici, necioplitule !

Se gîndea la el fără ură : dacă nu ar fi intervenit nimic, poate că acum era nevasta lui şi stăpîna stînii Torahus. Daniel nu era de dispreţuit, mînca zdravăn şi muncea ca un bărbat adevărat. Astă iarnă cînd a venit din pădure, unde se lovise cu toporul, s-a aşezat imediat la masă. Abia cînd sîngele a început să se prelingă pe podea, a observat şi ea că este rănit. Din cizma desfăcută la vîrf picura sînge. O nimica toată ! spuse el. Îşi înfăşură degetul cu o cîrpă, de parcă umbla cu o bucată de lemn.

Deşi era brutal, nu părea primejdios. Nu dădea cu cuţitul. Era prietenos cu animalele şi cu oamenii. Putea să

fie violent, așa cum fusese azi. Ei și ? Poate era orgoliul lui în joc. Simțea nevoia să-și dea iluzia că a cîștigat. Poate că, de la o vreme, îl chinuia gelozia. Era însă pașnic și se rușina întotdeauna după o ieșire necontrolată.

Cum se purtase el astă primăvară cînd a căzut de pe acoperișul șurei ? Firește șura nu era un zgîrie nori, dar tavanul se afla la o înălțime destul de mare și tocmai acolo, deasupra, avea Daniel ceva de meșterit. Poate că și domnișoara avusese partea ei de vină. El stătea cocoțat pe un căprior și încerca să astupe o gaură din acoperiș. Ea îl strigă. Fu nevoit să se întoarcă, ca să o întrebe ce dorește. De jos ea a văzut tot. El nu mai avu timp să se ferească. Îl văzu cum se rostogolește. Nu cobora lin călare pe un nor, ci se prăbuși ca un buștean. Corpul lui căzu chircit pe pămînt. Nu strigă, el nu, ci domnișoara. Se ridică și spuse mirat : Ce dracu a fost asta ? Obrazul îi era împietrit. Nu înțelegea nimic. Abia după aceea începu să se trezească. Te-ai lovit rău, Daniel ? îl întrebă ea. Nu cred, răspunse el, dar simt nevoia să gem !

Domnișoara își continuă gîndurile : Dar celălalt. Un domn suferind, bolnăvicios, încă din copilărie, dar atît de fin și de atent. Spiritul și sensibilitatea lui o înnobila și pe ea. Avea nevoie de îngrijire și de ajutor, dar le merita cu prisosință. Și dacă nu era conte, cu ținuta și comportarea sa, cu zîmbetul lui, cu pantofii lui de lac, cu lenjeria lui de mătase, cu inelul de briliant din buzunarul de la vestă, ar fi putut să fie.

Era prima ei dragoste.

Oare cum a început ? O, doar ea ne, nici nu mai știa. Totul a fost atît de neașteptat. Era într-o seară, la sanatoriu. El își trăsese scaunul mai aproape de ea. Poate respirația sau parfumul părului său o făcu să se înfioare. Cum e cînd te îndrăgostești ? Simții cum i se urcă sîngele în obraji și zîmbi. El își puse mîna pe spetează scaunului ei. Gestul lui era ca o îmbrățișare. Nu mai lipsea mult și era cît pe-aci să leșine. El se purtă ca un adevărat domn și spuse : S-a făcut frig, mă duc să-mi iau paltonul. Lipsi mai mult decît era nevoie. Ea îl urmă : Aveți dreptate, e frig, să intrăm.

Din zi în zi se apropiau mai mult : mai multă afecțiune, mai multă iubire, compasiune și... crize.

Trecuse atîta vreme, atîtea luni în care fusese silită să existe fără el. Timpul și-a spus cuvîntul. Dar izvorul acela tainic pe care îl purta în ea, nu secase. Picura încă, puțin, cîte puțin...

O durea sufletul că omul acesta, deși suportase atît, nu reușise să devină cineva, să-și facă o situație onorabilă. Avea ce-i drept, lenjerie de mătase, dar aceasta nu mai era nouă. Nu putea să nu observe că, în ultima vreme, uita tot mai des să lase pe masă două coroane pentru laptele bătut. Ce putea să însemne asta ? Domnișoara a scos, în cîteva rînduri, coroanele, din propriul ei buzunar, și i le-a dat Martei.

Daniel intră hotărît în cameră. Se vedea că s-a gîndit mult pînă a luat această decizie. Mîine seară mă duc în sat să-mi comand un costum !

Bine, bine.

Văzînd-o că nu mai spune nimic, îndrăzni s-o întrebe : Spune-mi, ție nu vrei să-ți aduc nimic ?

Nu.

Mi-l face și pe datorie.

Cu atît mai bine.

Daniel plecă.

Asta-i era finețea și delicatețea. Nu-l interesau decît hainele lui ! Adică ea nu avea nevoie de o rochie de mătase, de pantofi albi, de cîțiva metri de voal, de o trenă lungă, pe care să i-o ducă domnișoarele de onoare. Mintea nu-l ducea prea departe. În romanele ei citise despre călătorii de nuntă, despre flori, vin și toasturi. Ea nu va avea parte de nimic din toate acestea. O nuntă de doi bani, asta-i era hărăzit. Singurul invitat va fi Helmer. Oare putea să-l invite pe domnul Fleming ?

Întreaga situație începu să-i devină de nesuportat. Nu putea să scape de obsesia cununiei. În definitiv, nu era decît o formalitate care trebuia îndeplinită cît mai repede. Ce se va întîmpla după aceea, o să hotărască des-

tinul. Dacă se lua după romanele ei franţuzeşti nu avea decît să-şi trădeze căsătoria, totul era să nu-şi trădeze iubirea. În privinţa trusoului nu-şi făcea probleme, se descurca ea. Dar se cădea oare să meargă la altar, trecînd prin faţa celui care avea de fapt dreptul asupra ei şi a copilului ? Chiar dacă virtutea ei era compromisă, chiar dacă trecutul nu-i era fără pată, avea o minte subtilă de om cultivat. Doar nu degeaba se chinuise să înveţe franţuzeşte. Nu suporta gîndul că un bărbat privea de la geamul sanatoriului cum merge ea cu altul la biserică. Şi-apoi la ce-i folosea să facă atîta tapaj cu nunta ? În unele locuri treburile astea se rezolvau simplu, la primar sau la consulat.

În noaptea aceea încuie uşa, ca să evite orice primejdie.

Dimineaţa următoare veni domnul Fleming şi întrebă politicos : Sper că nu sînt prea matinal ?

Nu. Daniel s-a dus în sat.

Mi s-au întîmplat două lucruri importante : Ieri a venit primarul şi mi-a cerut permisiunea să rupă sigiliul de la geamantanele mele. I-am spus că nu trebuia să se deranjeze, întrucît mi-am rezolvat singur această problemă. Am avut impresia că s-a simţit ofensat. Mi-a declarat că asta era atribuţia lui. I-am arătat atunci nişte acte de la autorităţile din Finlanda care aveau şi viza poliţiei din Kristiania. Acolo scrie negru pe alb că am dreptul să dispun cum vreau de lucrurile mele. A recunoscut că actele erau legale, dar mi-a atras totuşi atenţia că ruperea sigiliului intra în sarcina lui. I-am dat dreptate şi mi-am cerut scuze, explicîndu-i că nu mai puteam aştepta. Deveni mai rezonabil şi mărturisi că fusese anunţat în urmă cu cîteva zile, dar nu putuse veni, din cauza altor treburi. Ne-am împrietenit. Toată povestea cu banii a fost o inepţie, mă asigură el. Banii îmi aparţineau, era evident, banca se înşelase. Bineînţeles, i-am confirmat eu, am plătit tot ce am împrumutat. Primarul m-a sfătuit să cer chiar despăgubiri pentru nedreptatea care mi s-a făcut.

Domnul Fleming tăcu. De ce îi povestea domnişoarei aceste lucruri ? Avea desigur motivele lui. Voia să apară curat în ochii ei şi să şteargă impresia produsă de mărtu-

risirea lui din toamna trecută, înainte de a pleca. Nu delapidase nici un ban, împrumutase doar o sumă mare, atît. Ba mai mult, o și restituise.

Domnișoara d'Espard părea încîntată de această veste. O povară grea parcă i se luase de pe suflet. Oricum ea nu-și făcuse probleme în privința vinovăției lui. Ea însăși fusese nevoită să recurgă la diverse mijloace, atunci cînd viața îi întinsese o cursă, așa că înțelegea multe. Îi spuse : Vedeți, eram sigură că ați exagerat !

N-am exagerat decît puțin. N-am vrut să par în ochii dumneavoastră mai frumos decît eram. Bineînțeles că nu am procedat corect : eram bolnav, scuipam sînge și nu voiam să mor. Puteam să aștept pînă îmi aproba direcția băncii un împrumut ? Mi l-am luat singur. Asta a fost toată povestea. Acum însă sînt liber și curat. De aceea am venit la dumneavoastră.

Nu voia să intre în amănunte și-l întrebă : Și, în afară de asta, ce vi s-a mai întîmplat ?

Am fost la doctor. M-a consultat și m-a găsit aproape complet restabilit. Un plămîn este vindecat. Iar la celălalt caverna este pe cale de a se calcifia. Trebuie însă să fiu foarte prudent.

Extraordinar !

Da... acum am mai multă nevoie de dumneavoastră ca oricînd.

Da, înțeleg. Ce putea să-i spună ?

Tăcere.

Nu o deranja faptul că doi bărbați o disputau, dar știa că o să vină o zi, cînd trebuia să se hotărască. Îl întrebă direct : Nu puteți accepta să mă căsătoresc cu Daniel ?

Domnul Fleming avea glasul stins : Să accept... Dumneavoastră ce credeți ?

Totuși, poate...

Am împărțit atîtea împreună. Mă gîndeam că n-o să mă părăsiți atît de ușor.

Nu, sigur nu. Dar pe celălalt pot să-l las ?

Nu știu.

S-au făcut deja strigările în biserică.

Nu mai vorbiră despre asta. El era foarte abătut şi se hotărî să plece. Ea îl însoţi pînă la şură. Acolo se opriră. Amîndoi erau disperaţi. Era tîrziu şi trebuia să se întoarcă la copil. Ca să-l consoleze îl îmbrăţişă şi-i spuse cu glas tînguitor : Ştiţi doar pe cine iubesc. Dar e foarte greu. Cu siguranţă nu mă va lăsa.

Atunci nu există decît o singură soluţie : să veniţi cu mine !

Nu, să nu facem prostii. O să găsim noi o cale. Daţi-mi un răgaz de gîndire !

Se despărţiră şi fiecare merse pe drumul său.

Cîteva minute după aceea, Daniel care se ascunsese în fîn ieşi din şură. Nici nu-şi scutură paiele de pe el. Alergă aşa cum era şi o ajunse pe domnişoară din urmă.

Palid şi abia respirînd nu striga, nu o ameninţa, dar ea îl privea îngrozită. Ochii lui ficşi, gura crispată, nu anunţau nimic bun.

Pe drumul ăsta te întorci din sat ?

N-am fost în sat, vin din şură.

Femeia ştia, dar se prefăcu surprinsă. Cum el nu ridicase mîna să o lovească, ea îşi regăsi repede prezenţa de spirit. În fond, ce mare lucru făcuse ? A stat în faţa şurii cu un bărbat bolnav şi a fost puţin mai drăguţă cu el.

Aşa deci, vii din şură. Înseamnă că ai auzit ce am vorbit. I-o luă ea înainte.

Da.

Ştii că e bolnav. Trebuia să găsesc ceva să-l consolez.

Să termini cu el, spuse Daniel categoric.

Să termin ? De acord. Din partea mea poate să plece. Dar nu ştiu...

Era sigură pe ea. Daniel părea mai liniştit : Da, ar fi bine să plece !

Flăcăul ăsta nu era periculos. Sigur că te puteai speria văzîndu-l aşa. Dar chiar şi cu buzele crispate de furie şi degetul mare arătînd spre pămînt, era departe de a fi un ucigaş. Îl lăsă în drum şi o porni către casă. El o urmă, fără

s-o atingă. Tot ea începu : Nu-mi iese din minte că erai în şură. Îţi dai seama ce măgărie ai făcut ? M-ai spionat !

Nu vedea nimic rău în asta. Palavre orăşeneşti sau deşteptăciuni din cărţile ei. Reacţia lui demonstra că nu era un prostănac şi că nimeni nu putea să-l ducă de nas. Îi răspunse demn : Află de la mine că nu s-a născut încă omul să-l păcălească pe Daniel !

Continua să facă pe ofensata pentru că el nu avusese încredere în ea şi o urmărise. Izbucni : Atîta îţi spun, să nu te prind că mai spionezi. Îţi interzic. Cu mine nu-ţi merge. N-ai să obţii nimic în felul ăsta.

Îmi închipui ! Dar, după tine, cum aş putea obţine ceva? spuse el şi gura i se crispă iar.

Nu mai avea nici o scăpare. Strigările erau făcute. Daniel o avea la mînă. De aceea îşi permitea să vorbească, cum vorbea. Era sigur. Şi iată, că tocmai acum, cînd era legată de mîini şi de picioare, începu să se zbată ca o pasăre prinsă în laţ : oare nu mai era nimic de făcut ? Trebuia să vorbească neapărat cu domnul Fleming.

Zilele îşi urmau cursul. Contele venea să-şi bea laptele şi Daniel tăcea sau se făcea că nu observă. Domnişoara d'Espard renunţase, din diplomaţie, să se mai ducă la sanatoriu. Evita să mai zgîndăre lucrurile.

Într-o zi, Daniel îi spuse : Cred că e timpul să plece.

Aşa ?

I-o spui tu, sau mă duc eu să vorbesc cu el ?

O fac cu plăcere. Dar nu cred că ajută la ceva.

Am eu grijă să ajute, mormăi el.

Ea nu-l luă în seamă. Era obişnuită cu exagerările lui. De aceea îl întrebă : Şi, mă rog, ce rău vezi tu în asta ? De ce bombăni ? Vine omul aici şi-şi bea laptele ca să se însănătoşească.

Să nu mai vină.

Înţeleg. Eu nu mai am nici un cuvînt de spus în casa asta. Bine că ştiu.

Daniel îşi iese din fire : Ba, da. Ai ! Dar să plece !

Cum să dai afară un pacient din sanatoriu ?!

Habar n-ai ! Am şi vorbit cu cineva. Îl dau pe mîna jandarmului.

Ha, ha, ha ! Şi de ce, mă rog ? Doamne, că prost mai eşti !

Daniel nu mai avea ce pierde, aşa că îi spuse deschis : A furat bani de la bancă. Poţi să spui ce vrei. Şi tu îi ascunzi.

Iar îmi vii cu tîmpeniile astea. Ar trebui să-i vezi hîrtiile cu toate ştampilele şi semnăturile oficiale. Atunci să vorbeşti. Poliţia i-a cerut scuze. Guvernul finlandez a hotărît să i se restituie tot ce îi aparţine castelul şi banii. Şi mai taci odată din gură, nici nu ştii ce vorbeşti !

Las-că vezi tu ! o ameninţă el. Jandarmul căuta banii şi erau la tine...

Femeia se ridică. Deschise cufărul şi scoase teancul de bancnote. I-l flutură pe sub nas. Doamne, ce de bani ! Uite-i ! Du-te şi cheamă-l pe jandarm, să-i vadă şi el. O să-i număr în faţa lui. Banii contelui, pe care mi i-a dăruit. Acum sînt ai mei. Pleacă, grăbeşte-te şi să-ţi fie ruşine ! Aruncă pachetul la loc în geamantan, trînti cu furie capacul şi încuie.

Daniel se mai îmblînzi Din spusele autorităţilor, se pare că nu şi-a cîştigat banii pe căi cinstite, orice ai zice tu. Erau la tine, cînd a venit jandarmul să-i caute. Şi sînt, în continuare, aici, la Torahus...

Cu munţii şi pădurea, adăugă ea, bătîndu-şi joc de el. Nu spui tu aşa ? Torahus cu munţii şi pădurea ! Văd că numai la bani ţi-e gîndul ! Ţi-ar place să pui mîna pe ei, nu ?

Îşi atinsese ţinta. Bărbatul se simţea umilit, călcat în picioare, gata să plîngă. De fapt, avea dreptate. Îl ghicise. Nu putea să-şi ierte că propriile lui vorbe îl trădaseră. Nu-şi amintea să-i fi luat vreodată ceva din geamantan, spuse el, compătimindu-se singur.

N-am spus asta !

Slavă domnului, pînă acum reuşise să o scoată la capăt şi fără banii ei. Nu-i lipsea pîinea cea de toate zilele şi cele necesare unui trai modest. Nădăjduia că, şi pe viitor, dumnezeu va avea grijă de el...

Şi aşa mai departe.

Repeta acele fraze, menite parcă să o impresioneze pe ea. Hai, să nu ne mai certăm. Cînd fata asta, afurisita asta de femeiuşcă, îl cuprindea cu braţele şi se lipea de el, îşi pierdea capul şi devenea blînd. Se simţi dator să-i dea explicaţii : M-a luat gura pe dinainte. De fapt nici nu-l interesau banii. Voise doar să o facă să înţeleagă că acest conte era un adevărat blestem, că el o tîrîse în toată povestea asta cu bănuieli, anchete şi alte mizerii...

Bine. Dar acum gata. Să nu mai vorbim despre asta.

Era prima dată că se certau atît de violent. Ea reuşise să-l potolească, dar situaţia era aceeaşi, şi scena putea să se repete oricînd. Se gîndea serios la viitorul ei. Acesta era nesigur.

Ar fi putut să îi spună : Du-te şi comandă-ţi hainele de ginere. Uite, ai aici banii ! Fără îndoială că un asemenea gest l-ar fi împăcat, dar pentru cîtă vreme ? Nu. Julie d'Espard nu era proastă deloc. Cu domnul Fleming parcă n-a fost la fel ? Nu-i plătea ea, de la o vreme laptele bătut ? E absurd să ne daţi bani pentru un pic de lapte. Am şi eu un cuvînt de spus aici, la stînă, îi zise domnişoara, doar sînteţi oaspetele meu !

Faţă de el se simţea obligată să procedeze aşa. Se vedea clar că omul nu mai era bogat. Banii obţinuţi din vînzarea gospodăriei îi folosise ca să-şi acopere delapidarea. Dar, cu cîteva zile în urmă, i-a venit cu nota de plată, de la spital, rugînd-o să plătească, doar de data aceasta. Bine. A plătit cu generozitate. Dar îl şi vedea venind cu nota următoare.

Nu era proastă. Unde ar fi ajuns dacă întreţinea doi bărbaţi. Trebuia să se hotărască !

Domnul Fleming avea dreptate. Cu banii rămaşi puteau cu siguranţă să înceapă ceva. I se făcuse dor de viaţa ei de odinioară. La stînă nu avea cum să se simtă acasă. Trăia la graniţa dintre două lumi o existenţă de împrumut, ridicolă şi derizorie, chiar dacă încercase să prindă rădăcini. În disperarea ei îşi închipuia că era posibil. Odată, la bucătărie, cînd se spăla pe mîini, Marta îi aruncă, în toată inocenţa ei, un sac să se şteargă.

Era prea mult. Trebuia să se hotărască neîntîrziat. Domnul Fleming nu era un erou. Totuşi, atunci cînd i-a zîmbit şi şi-a pus mîna pe spătarul scaunului ei, au trecut-o fiorii. Nu putea uita clipa aceea. Ce ciudat ! El, şi erou. Un biet tînăr, greu încercat de soartă, fără vlagă, fără calităţi deosebite, un individ mărunt şi comun, aşa cum sînt mai toţi oamenii, mărunţi şi comuni. Domnul Fleming avea totuşi ceva, ce nu aveau mulţi : era fin. Fineţea lui o înnobila şi pe ea. Cînd venise cu nota de plată purta mănuşi, ce-i drept, cam uzate, dar nu şi le-a scos cînd i-a întins chitanţa, rugînd-o să plătească.

Îndelungatele ei frămîntări au avut efect. Reluă un obicei, pe care îl neglija de multă vreme. Începu, din nou, să-şi maseze obrazul. Simţea nevoia să redevină atrăgătoare.

Ascultă, îi spuse, într-o zi, lui Daniel. Vreau să te întreb ceva : Nu crezi că am putea contramanda totul ?

Daniel rămase perplex : Ce ?

Da, între mine şi tine.. să ne despărţim.

La început a crezut că glumeşte. Îi plăceau glumele. Dar cînd văzu că e serios se făcu negru în obraz şi începu să-şi descheie şi iar să-şi încheie nasturii de la jacheta de lînă. Femeia îşi dădu seama că va avea mult de luptat cu el : Să nu ne certăm, Daniel. Hai în pădure să stăm de vorbă în linişte.

Plecară. Mergea în urma ei ca un bleg. Nu înţelegea nimic şi nu putea să i se opună.

Chiar refuzi să crezi că este posibil ?

Nu, aşa ceva nu se va întîmpla. Dădu din cap şi începu să rîdă. Era cu neputinţă !

Asta-i culmea. Pesemne că nu mai ştiu ce fac. Mi-am luat portmoneul cu mine, în pădure. Îl deschise. Teancul nu se vedea, dar îţi puteai da seama că e doldora de monezi şi bancnote. N-ai vrea să-l ţii tu ? Se temea să nu-l piardă prin iarbă. Îi întindea o nadă. Era vicleană şi deşteaptă domnişoara d'Espard. Dar el o refuză. Devenise bănuitor. Cercetă portmoneul atent şi se dădu cîţiva paşi înapoi.

Ea izbucni în rîs. Nu-s atît de mulți bani ca să te sperii ! Te-am rugat să mi-i ții pînă ajungem acasă. Dar mi-i duc și singură.

Ai spus să contramandăm ?

Da, așa nu mai putem continua. M-am gîndit bine.

Asta nu se poate !

De ce ?

Argumentul lui era de neînțeles pentru ea, o orășancă ; Daniel îi atrase atenția că era țăran.

Și ce-i cu asta ? îl întrebă contrariată.

De vreme ce nu pricepi, ți-e totuna. Dar vreau să-ți intre în cap că eu nu sînt unul dintre mulții tăi iubiți din oraș. Cu mine nu-ți merge !

Plimbarea în pădure nu i-a fost favorabilă domnișoarei. Mai discutară un timp, apoi el se ridică să plece : Ne-am înțeles, să nu te mai aud că vorbești despre asta !

Relațiile dintre ei deveniră mai încordate. Perspectiva unei despărțiri, de comun acord, era exclusă. Domnișoara simțea că înnebunește. Rezistența lui o adusese la exasperare. Își exagera conștient dragostea pentru domnul Fleming și plîngea cu sughițuri că nu-l poate avea.

Poștașul de la sanatoriu îi aduse un bilet. Sosise un grup de americani distinși care nu se împăcau cu engleza inspectorului Svendsen și ar fi preferat să vorbească franțuzește. Nu dorea domnișoara d'Espard să le facă acest serviciu ? Poate că ideea nu fusese a avocatului Rupprecht dar, oricum, el, semnase, neuitînd să adauge : „cu cele mai cordiale mulțumiri".

Daniel nu putea să se opună la această invitație. Înainte o îndemna chiar el să se ducă. O rugă totuși să nu întîrzie, din cauza copilului.

În entuziasmul ei simți nevoia să-i facă și lui o bucurie : Lasă bănuielile. Cum scap, mă întorc. Dealtfel, am auzit că domnul conte a plecat.

Cum, a plecat contele ?

Da, spuneau unii că s-a hotărît să plece.

Tocmai asta voiam să-ți spun, strigă Daniel nebun de fericire, că nu te bănuiesc cu nimeni de acolo. Nici cu in-

spectorul , nici cu elveţianul, nici cu poştaşul... Dintre pacienţi, însă, da ştiu, cu cel căruia i se spune sinucigaşul. Ha, ha, ha ! Poţi să te duci liniştită şi să rămîi cît vrei.

Primul om cu care se întîlni la sanatoriu fu sinucigaşul. Era bine îmbrăcat, în ţinută de voiaj, şi purta baston. Se grăbi s-o anunţe : Una din cele două fete, de care v-am spus, a murit.

Cum, a murit ?

Da, ieri. Asta e, domnişoară d'Esparo, sîntem hoinari. Ne căutăm un refugiu în munţi, la o casă de sănătate, şi ne aflăm odihna veşnică.

E foarte trist.

Trist, într-adevăr. A venit prost/ată din sat şi a trebuit să moară. Sînt sigur că a mîncat (ine ştie ce porcărie, pe care nu a putut să o digere. Da, fără îndoială, numai alimentaţia de aici e de vină.

Alimentaţia ? repetă domnişoara indiferentă.

Normal, i-a afectat stomacul. Holeră. Cealaltă fată mai trăieşte. Dar pînă cînd ?

Nu ştiţi, a sosit un grup de americani ?

Nu.

Poate, francezi ? Oricum, nişte oaspeţi care vorbesc franţuzeşte.

Nu cred. N-am auzit nimic. Surprizele ne cam ocolesc aici. Nu avem parte decît de morţi. Şi se cam înmulţesc. În rest, toate zilele sînt la fel. Sosesc cîţiva turişti care vor să treacă munţii ; soseşte o familie care vrea să petreacă o săptămînă de vacanţă în lumea bună. Asta e tot. Cum era să uit : inginerul, de la instalaţia electrică, a murit.

De necrezut !

Da, într-un accident. Eu le-am spus că exploziile sînt periculoase. Dar cine ţine seama aici de primejdii. O bucată de stîncă s-a prăvălit peste el şi l-a strivit.

Cînd s-a întîmplat asta ?

Azi dimineaţă, la prima explozie.

Bilanţul de morţi al sanatoriului crescuse, în ultima vreme, atît de mult, încît oaspeţii începuseră să se obişnuiască. Interesul pentru decese scăzu vizibil. Doar sinuciga-

şul le ţinea evidenţa cu rigurozitate. Vorbise mai mult despre fata aceea din sat, deoarece moartea ei se datora alimentaţiei proaste din sanatoriu. Sărmana fusese uitată de toţi. Inginerul, care murise imediat după ea, îi umbrise toată gloria ! Numărul creştea, deşi inginerul căzuse victimă unui accident. Astfel de cazuri se pot întîmpla oriunde. Fără îndoială moartea fetei avea o semnificaţie mai mare. Apropo, Daniel nu ne poate vinde un bou ?

Nu, nu vrea să-l vîndă decît la toamnă.

Atunci, trebuie să ne căutăm în altă parte o hrană mai substanţială. Doar n-o să crăpăm aici !

Vreţi să plecaţi ?

Nu. Fac doar o mică excursie pînă la Kristiania.

XV

STEAGUL SANATORIULUI ERA ÎN BERNĂ. TOATĂ clădirea răsuna de zgomote. De la începutul vacanţei năvălise o mulţime de lume. Pe coridoare era o vînzoleală continuă. Avocatul o întîlni pe domnişoară în hol. Acesta nu mai ştia unde îi e capul. Era foarte ocupat şi foarte trist !

Bună ziua, domnişoară d'Espard ! Puteaţi veni într-un moment mai vesel. Azi nu găsiţi aici decît doliu şi disperare !

Am auzit. Doi morţi.

Îngrozitor. Era un om extrem de drăguţ. Ne obişnuiserăm atît de mult cu el, încît ne devenise indispensabil. În fiecare seară inventa ceva vesel pentru oaspeţi. Era sufletul societăţii. Domnule inginer în sus, domnule inginer în jos... Un mare actor se ratase în el, aşa spuneau toţi. Şi ce sfîrşit !

Ce pot să spun...

Vreţi să vorbiţi cu domnul Fleming. E în camera lui. Am să trimit să îl cheme.

Dar grupul de americani ?

Care ?

Americanii. Am fost anunţată că doreau să vorbească franţuzeşte.

Ah, da. Vor veni. Îi aşteptăm peste cîteva săptămîni. Sosesc mai multe familii, un grup numeros. Viaţa îşi urmează cursul, chiar dacă moartea inginerului... tocmai vreau să telefonez după un nou conducător de şantier.

Va să zică americanii nu au venit încă.

Luise ! strigă avocatul. Vă rog să-l anunţaţi pe domnul conte că stimata domnişoară e aici şi îl aşteaptă. Pe mine o să mă scuzaţi, sînt foarte ocupat şi nu mai pot rămîne. Poate treceţi în sala de lectură pînă vine contele.

Domnul Fleming veni. Simţeau nevoia să fie singuri, de aceea plecară în pădure. Bărbatul era impresionat de moartea inginerului şi cîtva timp vorbi numai despre asta. Nerăbdătoare, domnişoara îl întrerupse : Bine, bine, dar noi ?

Da, noi ! Trebuie să găsim o cale.

Nu mai puteţi veni la stînă. Mă tem pentru dumneavoastră.

A spus el ceva ?

Da.

Doar nu vin de dragul lui. Trec pe lîngă el fără să-l observ şi intru direct la dumneavoastră în cameră. Nu înţelege asta ?

Tocmai că înţelege şi nu mai vrea să tolereze.

Şi ce-i de făcut ?

El spune să plecaţi.

Nu plec ! Domnul Fleming e categoric.

I-am spus că aţi şi plecat.

Tac amîndoi. Au senzaţia că sînt captivi.

Trebuie să scăpăm, să fugim de aici... încearcă el s-o convingă.

Domnişoara era mai diplomată. Îşi dădea seama că aşa ceva nu este cu putinţă : M-am gîndit şi eu la asta, dar ne-ar prinde pe drum, înainte de a ajunge la gară. Copilul...

Copilul, îl luăm, bineînţeles, cu noi.

Trebuie să-l duc în braţe, e încă mic, nu-l pot lăsa nici o clipă singur. Să vorbim serios : Nu s-ar putea contramanda totul, în mod legal ?

Ştiu eu ? Jandarmul pare binevoitor, poate ne-ar ajuta.

Nu, nu jandarmul. Ar trebui să mergeţi la pastor. Ce să facă jandarmul ? Pastorul e mai în măsură. Am auzit că se poate. Trebuie să faceţi o contestaţie în care să arătaţi că mă căsătoresc cu Dumneavoastră, pentru că sînteţi tatăl copilului şi eu, mama. Eu voi semna hîrtia.

Bine, am să mă duc.

Se simţea tare, dar nu era tocmai sigură dacă nu risca procedînd în acest fel. Legea poate că ar fi fost de partea lor, dar celălalt, Daniel, ce va face ?

Deşi lipsit de forţă, Domnul Fleming nu era un fricos. Nu se temea de Daniel. În definitiv i se poate explica omeneşte ca să devină rezonabil.

Domnişoara se îndoia. Încercase ea, dar fără rezultat.

Aşa, atunci n-are decît să facă ce vrea !

Nu vă gîndiţi că e în stare de un gest disperat ?

Domnul Fleming alungă acest gînd, clătinînd uşor capul, fără să facă pe eroul. Atitudinea lui demnă şi reţinută îi dădu mai multă încredere. Cînd îi luă uşor mîna, spunîndu-i : Principalul e că vreţi dumneavoastră, că mă vreţi ! ea se hotărî definitiv. Nu va fi niciodată stăpîna stînei.

Se întoarseră la sanatoriu şi intrară în salonul pentru fumători. Domnişoara putea să rămînă la prînz acolo. Daniel se arătase generos, permiţîndu-i să stea cît îi făcea plăcere. Apariţia ei atrase atenţia noilor oaspeţi. Cînd intră în salon, toţi o măsurară cu privirile. Fără îndoială că domnul Fleming, contele, care se bucura de stima tuturor, o ferea de dispreţul celorlalţi. Altfel ar fi fost privită ca o persoană indezirabilă şi poate că ar fi dat-o pe uşă afară.

Domnişoara d'Espard se răzbuna, privindu-i de sus şi pe cunoscuţi şi pe necunoscuţi. Ştia să joace acest rol, atunci cînd voia. Ce căutau toţi oamenii ăştia graşi aici, aceste butoaie de bere, aceşti diformi ? Nişte bieţi bolnavi. Ea nu avea nevoie de apa de la Torahus ca să-şi menţină silueta.

Deoarece domnul Fleming ezita să vorbească franţuzeşte, nu avu prilejul să le arate ce ştie, dar, cînd directorul Oliver veni plin de încîntare, direct la ea, franţuzoiaca deveni cu adevărat centrul atenţiei. Toţi oaspeţii de la celelalte mese uitară să-şi mai citească ziarele. Stăteau cu ochii aţintiţi asupra ei şi trăgeau cu urechea.

Către prînz apăru şi doctorul, doctorul cel nou. Veni şi el direct la domnişoara d'Espard, cu mîna întinsă, o salută cordial şi se întreţinu cîteva minute cu ea : Sper că vă simţiţi bine, stimată domnişoară, şi că nu aţi avut neplăceri de pe urma muşcăturii de viperă. O sfătui ca pe viitor, dacă se va afla într-o situaţie similară, să se ferească de vipere. Doctorul plecă. Domnişoara putea să triumfe. Era atît de drăguţă. Băuse puţin vin şi se îmbujorase. Deveni vioaie şi cochetă, începu din nou să-şi dezvăluie forţa ei de atracţie. La o masă alăturată şedea un grup de cucoane care păreau că o invidiază.

Avocatul cercetă mesele şi observă lipsa sinucigaşului : Unde e domnul Magnus ? Nimeni nu răspunse. O fată fu trimisă în camera lui, dar acesta nu se afla acolo. Domnişoara d'Espard le spuse că l-a întîlnit, chiar azi dimineaţă, pe domnul Magnus îmbrăcat ca pentru călătorie. I-a vorbit despre o excursie la Kristiania.

Am spus eu întotdeauna, exclamă avocatul : Nu ne putem lipsi de dumneavoastră aici, domnişoară d'Espard ! Vivat !

Mai mult triumf, mai multă invidie.

Totuşi atmosfera nu era veselă. Sanatoriul era în doliu. Avocatul arăta, din cînd în cînd, spre scaunul inginerului, scaun gol acum, şi dădea din cap. Toţi vorbeau în şoaptă. Dar o gazdă bună trebuie să se îngrijească de oaspeţii săi. De aceea îi era recunoscător domnişoarei d'Espard pentru că reuşise să anime puţin societatea, fără să se sinchisească de doamnele de la masa vecină. După prînz contele o invită într-o încăpere alăturată, unde îşi scrise declaraţia. Afirma acolo deschis, aproape cinic, că domnul Fleming era tatăl copilului ei. Bănuind că va avea nevoie şi de un certificat de la doctor, cum că naşterea fusese la termen, făcu rost şi de acesta. Totul mergea strună.

Era extraordinară, strălucitoare ; în cele din urmă urcă în camera domnului Fleming. Făcea totul cu nonşalanţă, de parcă ar fi obţinut — sau şi-ar fi luat ea singură — o dispensă. Fără îndoială că şi vinul îşi spunea cuvîntul.

Domnul Fleming o însoţi spre casă.

Nu ajunseseră prea departe, cînd se întîlniră cu două doamne de la sanatoriu, care îşi terminaseră plimbarea de după-amiază, şi acum se întorceau. Domnul Fleming salută politicos şi-şi continuară drumul. Domnişoara d'Espard spuse, fără să bănuiască nimic : O, doamne, cu ce ochi ne-au privit !

Se despărţiră în dreptul şurei. Stabiliseră ca el să meargă chiar a doua zi la pastor. Îl sfătui ce să spună şi îi ură succes.

Abia se depărtară, cîţiva paşi, unul de celălalt, că Daniel apăru în uşa şurii, năpustindu-se asupra lor. Mama voastră ! strigă ieşit din minţi şi în secunda următoare mîna lui grea căzu pe umărul domnului Fleming. Obrazul lui Daniel se făcu alb de mînie, dar şi domnul Fleming păli. Daniel începu să vorbească precipitat : Plecaţi imediat ! Să nu vă mai prind la Torahus ! Cine dracu v-a adus aici ? Vă rup picioarele, dacă vă mai prind Aţi priceput ?

Liniştiţi-vă... încearcă să-l domolească domnul Fleming.

Daniel nu se linişteşte. Răcneşte ca un nebun şi-l zgîlţîie. Domnişoara se apropie. Îi aude înjurăturile şi ameninţările : Am să te răsucesc ca pe o rufă. Am să-ţi crăp capul. Piei din faţa mea. Negăsind altă ieşire domnul Fleming plecă. Daniel rămase în drum, uitîndu-se după el. Apoi îşi ridică pumnii ameninţător în văzduh şi strigă : Pleacă dracului, să nu te mai văd ! Să-ţi intre bine în cap că, dacă te prind, nu mai scapi !

Se întoarse spre domnişoara d'Espard. Părea foarte mîndru de el :

Să mai poftească dumnealui !

Nu se răsti la ea, nu ridică palma să o lovească. Îi vorbea firesc, omeneşte şi femeia prinse curaj. Un biet bolnav, spuse ea dojenindu-l.

Ziceai că a plecat !

Da, şi tu n-ai găsit altceva de făcut decît să stai la pîndă. Începu să culeagă paiele de pe el. Ştia, din experienţă, că în asemenea momente atingerea ei îl îmbuna.

O îndepărtă. Deveni însă mai blînd şi-i explică : nu se gîndise deloc să-i pîndească. Dar cineva îi dăduse de ştire...

Înţeleg. Au venit două doamne care nu şi-au ţinut gura. Le-am întîlnit pe drum.

Dacă nu-şi bagă minţile în cap, cine ştie de ce mai sînt în stare !

Domnişoara se schimbă deodată : Ai dreptate... iartă-mă !

Se întîmplase ceva ciudat. Ceva cu totul neobişnuit la ea. Daniel nu ştia ce să creadă, de aceea îi spuse : Lasă asta acum şi du-te la copil. Marta i-a dat lapte, dar...

Te rog să mă ierţi, repetă ea, în timp ce se îndreptau spre casă.

Tăcură tot drumul. Către seară, cînd şedeau împreună în odaie, femeia reluă discuţia : M-a rugat să te întreb dacă nu ai vrea să-ţi măreşti casa şi să-ţi faci o clădire cu multe camere ?

Să construiesc ?

Da, să primeşti oaspeţi şi să cîştigi bani.

Daniel este uluit : Ai aranjat tu asta cu el ?

Da, pentru că atunci te-ar ajuta cu bani.

Eu nu ştiu decît un singur lucru : trebuie să plece şi asta imediat !

Da, după aceea ar pleca.

Daniel nu mai înţelegea nimic. Întrebă iar : Ar face el asta pentru tine ?

Da.

Şi pe urmă ar pleca ?

Da.

Şi tu ai vrea să primim oaspeţi aici ?

Da. Adică... de fapt, m-am gîndit să plec cu el.

Ce ? strigă Daniel.

Da, că în cele din urmă, vei accepta. Înţelegi ? Nu are nici un rost să urli în halul ăsta.

Daniel își ridică brațele, dar le lasă să cadă : Sînteți nebuni amîndoi !

Nu știu dacă tu ești cel îndreptățit să spună asta. Gîndește-te, cînd vei avea aici un mic sanatoriu ; o să-ți găsești ușor o altă femeie, mai bună decît mine. Ai să fii cineva ! El sări ca ars de pe scaun. În prima clipă voi să se năpustească asupra ei, dar se răzgîndi : Ți-am mai spus, să nu mai pomenești despre asta !

Ai dreptate.

Daniel părăsi odaia.

Făcu un ocol, merse pînă la rîu. Ea îl vedea pe fereastră. După cîteva minute se întoarse și intră din nou în cameră.

Hai să hotărîm acum. Marțea viitoare ne cununăm.

Domnișoara nu mai avea nici o ieșire. Îi era totuna dacă o bătea sau o omora. Putem să o facem, răspunse ea tăios, că tot n-o să iasă nimic din asta !

Daniel era dezarmat. Încercase totul. Cu vorba bună, cu mînia, cu amenințările, cu înjurăturile. Nu-i folosise la nimic ! Acum stătea mut și neajutorat în fața ei. Se lăsă să cadă pe un scaun și-și luă capul în mîini.

De ce nu vrei să înțelegi că în felul acesta vom fi toți trei niște nenorociți.

Ce să înțeleg ? Eu sînt un nenorocit !

Nici nu era atît de rău. Îndrăgostiții își spun de obicei astfel de vorbe.

Dar cum de nu-și dădea seama ce se petrecea în sufletul lui ? Omul ăsta mai fusese o dată dus de nas. Nu putea suporta rușinea și a doua oară. Ce ar fi spus lumea ? El se trăgea dintr-o familie respectată. Nu merita ca ea să-și bată joc de el. Cînd îl văzu atît de distrus, domnișoara se simți stăpînă pe situație. Renunță să-l mai chinuiască, deși ar fi avut ce să-i răspundă. O familie respectabilă, fiu de țăran... Nu înțelegea. Păi, dacă era vorba de o descendență cu care te poți mîndri, atunci ea, Julie, o d'Espard, era mai îndreptățită să o facă. Chiar și pastorul, auzindu-i numele, o luase drept o aristocrată.

Vezi tu, continuă el, mi-am pus şi eu ceva în gînd : am putea să ne luăm înapoi vechea gospodărie părintească. Ce zici ?

Ce fel de gospodărie ?

A tatei. Ar putea să fie din nou a noastră, dacă am avea cu ce.

Atunci ne-am muta în sat. Poate că ar fi mai bine pentru tine.

Nu, în nici un caz ! Din cele spuse de el, ea reţinu un singur amănunt.

Îl întrebă cu interes : Şi, cînd o să ai cu ce ?

Depinde, dreptul de moştenire se pierde abia peste douăzeci de ani. Vreme e destulă. Dar îţi atrag atenţia că timpul nostru se scurtează pe zi ce trece.

Şi, de ce Dumnezeu nu ai vîndut stîna şi muntele celor care au construit sanatoriu ? Ai fi cîştigat o grămadă de bani.

Daniel zîmbi : Nu sînt atît de prost cum mă crezi. O grămadă de bani, poate, dar cît ? Nu, cine ştie ce. Cît crezi că a luat tatăl lui Helmer pe gospodărie şi pe partea lui de munte de la sanatoriu ? Cîteva sute de coroane. Eu o vîndeam poate mai bine. Dar nu de cîteva sute de coroane am nevoie eu, ci de mult mai mult. Ce făceam dacă dădeam stîna, cum mai scoteam diferenţa ? Nu, mulţumesc, nu m-am lăsat păcălit. Aici muncesc din greu şi prosper. Vînd vite, piei şi lînă. Ai să vezi, în curînd am să vînd şi unt. Gospodăria mea este aici, nu mi-a luat-o nimeni, preţul ei sporeşte de la un an la altul.

Nu mă pricep la asta şi nici nu mă priveşte. Domnişoara intră la idei : Nu cumva îşi făcea socotelile mizînd pe banii ei ?

Lasă că tot o să ne întoarcem noi odată în sat, se mîngîia singur. Ce gospodărie minunată, pădure, locul se numeşte Utby, după familia mea. Pămîntul negru. E şi o moară de apă acolo.

Domnişoara pare din ce în ce mai iritată : Ţi-am spus că nu mă interesează !

Nu se poate, trebuie să te gîndeşti la asta ! E o gospodărie mare. Am să muncesc din răsputeri să o pun pe picioare. Vreau să-ţi fie bine şi Julius să-şi recapete casa din care se trage.

Julius, rosti ea pe gînduri. Nu se trage de acolo.

Gîndeşte-te, Julie, o rugă el mîngîindu-i mîna. Ar trebui să te bucuri. Hai, spune da !

Duioşia lui o neliniştea, se temea că totul va sfîrşi violent. Pleacă ! îi spuse în cele din urmă.

Bărbatul se ridică şi se îndreptă spre uşă : Deci marţi, săptămîna viitoare. E foarte bine. Să nu spui nu.

Ea rămase pe scaun adîncită în gînduri. Planul ei privind extinderea casei îl lăsase rece. Căpşorul ei deştept pierduse din nou. Ah, desfacerea logodnei era ultimul lucru la care s-ar fi putut gîndi Daniel. Ce aveau să spună cei din sat ? Îl cunoştea ea bine. Cu siguranţă că băuse un păhărel, că se lăudase, amintise, în treacăt, şi de bani : banii care erau ca şi ai lui. Ridicase puţin tonul să audă şi ceilalţi că Helena are ce să regrete. În sfîrşit aranjase strigările la biserică. Fără îndoială, acum îi era imposibil să mai dea înapoi. Ce tot povestea ? Îşi pusese în gînd să-şi recapete casa părintească ? Nu minţea. Trudea din zori şi pînă-n noapte la stînă doar ca să-şi împlinească acest vis. Voia să se ridice din nou. Tocmai atunci i-a ieşit ea în cale. Daniel ştia de teancul pe care-l ţinea ascuns. Cu banii ăştia putea, dintr-un foc, să-şi răscumpere casa...

Cum să renunţe la visul său.

Daniel era copleşit de durere şi amărăciune. Ea îl ţinea la distanţă, nu-l lăsa nici să se atingă de ea. Ce rost avea să se mai spele, să mai meargă pe vîrful picioarelor, să mai bată la uşă, înainte de a intra în odaia ei ? La ce bun să-şi mai schimbe hainele în zilele de sărbătoare? Se lăsă pradă mizeriei şi-şi pierdu încrederea în el. Amîndoi erau la fel de ignoranţi şi de neajutoraţi ; dar în barbarie şi nespălare el o întrecea cu mult. Ar fi putut să coboare în sat, să se facă ferchez de dragul ei, să o răsfeţe puţin, să-i facă plăcerea să fumeze o ţigară bună. Acum toate astea nu mai

aveau nici un sens. Încercările lui de apropiere erau întîmpinate cu priviri furioase : pleacă de aici !

Stîna începu să decadă în ultima vreme. Daniel își lăsa treburile neterminate, cartofii n-aveau decît să se facă și fără el. Plecă în sat.

În definitiv, dacă aranjase singur strigările, de ce n-ar fi aranjat tot el și nunta !

În biroul pastorului află ceva nou : i se spuse că cineva făcuse contestație împotriva cununiei, un anumit domn Fleming care ridică pretenții asupra miresei. Daniel păli : Așa, deci...

În situația aceasta pastorul nu putea...

Dar nu e decît o scorneală de-a lor.

Poate, chestiunea însă nu pare curată, spuse pastorul. Treburile sînt încurcate.

Cum, totul e în ordine, nu mai trebuie făcută decît nunta. Doamne dumnezeule ! De unde a răsărit și străinul ăsta, să-o înnebunească cu palavrele lui... sînt nebuni amîndoi. Vor să-mi strice cununia.

Chiar așa, spuse pastorul, clătinînd din cap.

Și unde mai pui că e un nevolnic, cu un picior în groapă ; scuipă sînge. A fost și închis și cîte și mai cîte. Se spune că a furat niște bani.

Nu e chiar așa. A fost o eroare. Mi-a arătat actele. Chestiunea e rezolvată.

Așa, spuse Daniel, da, da, înțeleg. Făcu o pauză. Dar nu se poate, strigările s-au făcut !

Bineînțeles. Pastorul clătină, din nou, din cap.

Și-apoi avem un copil.

Da, dar vezi că nici cu copilul...

Adică ?

Acest Fleming susține că el ar fi tatăl copilului.

Ce ? răcnește Daniel neputînd să-și creadă urechilor.

Pastorul e impresionat de atîta naivitate și sinceră uimire. Toată povestea era necinstită și murdară, dar băiatul ăsta, Daniel, era plin de simțire. Nu știu ce să mai spun,

dar la mine, aici în catastif stă, negru pe alb, că dumneata eşti tatăl. Deschise registrul şi puse degetul pe numele lui.

Daniel se mai linişteşte : Nu există nici o îndoială, eu sînt tatăl, nu-i aşa ? El era doar plecat, nici nu era în ţară. N-am auzit în viaţa mea o trăznaie mai mare.

Domnul acela afirmă că acest copil ar fi fost conceput, înainte de plecarea lui din sanatoriu. Asta se poate afla după data naşterii.

Vezi bine că se poate, dar copilul s-a născut înainte de vreme.

Hm, sînteţi sigur ? Pastorul încerca să-l ia cu binişorul.

Mi-a arătat şi un certificat de la doctor, în care scrie că naşterea a fost la termen.

Nu se poate. El singur l-a scris ! Vă spun eu. A muşcat-o o viperă, asta a fost, şi a născut mai devreme.

Da, cu o zi sau două, aşa scrie în certificat. Dar asta nu contează. A fost la termen.

Daniel este complet derutat. Cîteva minute nu mai ştie ce să spună, apoi izbucneşte : Cred că mama trebuie să ştie cel mai bine !

Fără îndoială.

Tocmai. Ea spune toată vremea că eu sînt tatăl copilului. N-am auzit-o vreodată să susţină altceva. A spus-o şi faţă de naşi, cînd au fost la noi.

Pastorul clătină din cap : Acum susţine că domnul Fleming este tatăl. Mi-a arătat şi o declaraţie semnată de ea.

Tăcere.

Nu se poate, au înnebunit de tot ! Daniel era disperat.

Pastorul ar fi vrut să-l ajute, dar nu ştia cum : Treaba e foarte complicată. Păcat că mama n-a fost de faţă cînd aţi declarat copilul. Dacă o să fie strînsă cu uşa poate să conteste tot.

Nu, nu face ea una ca asta. Nu e cu putinţă. Daţi-mi răgaz să stau de vorbă cu ea.

N-am nimic împotrivă. Poate reuşiţi să vă înţelegeţi. Să sperăm că totul va fi bine. Nu e plăcut, îmi dau seama. Dar vă asigur, la mine în registru, dumneavoastră sînteţi tatăl şi nu altcineva.

Daniel îl mai întreabă odată din uşă : Atunci, înseamnă că domnul pastor nu ne poate cununa acum ?

Nu, bineînţeles, trebuie să lămurim lucrurile. Încercaţi să vorbiţi cu ea, poate şi cu el. Cred că o să se aranjeze. Nădăjduiesc din tot sufletul.

Dar nu spuneţi nimănui nimic.

Nu. I-am atras şi lui atenţia. Dealtfel, nici el nu dorea aşa ceva.

Daniel merse la prăvălie după unele cumpărături. Nu mai ştia ce face. Cumpără cîteva lucruri pentru gospodărie, uită de altele care îi erau mai de trebuinţă. Parcă era pe altă lume ; vorbea în doi peri. În drum spre casă mai chibzui o dată la întreaga situaţie. Din cînd în cînd se oprea şi privea fix pămîntul. O dată, de două ori, apoi se întoarse înapoi în sat şi intră din nou în prăvălie.

Nu, cu mînia şi cu ameninţările, nu ajungea departe. Trebuia să-i facă o bucurie, un dar pentru ea, după posibilităţile lui. Se duse la tejghea şi ceru o panglică de mătase : Cît costă asta ? Văzu una mai lată : Dar asta ? Bine... Un metru.

Poate că nici n-o să vrea să se uite la ea. O s-o arunce într-un colţ. Dar o va păcăli, să creadă că e pentru Julius.

Domnişoara nu era acasă ; Marta îi spuse că se întoarce îndată.

Daniel intră în odaia cea nouă. Ce păcat, copilul dormea, altfel i-ar fi legat panglica la gît. Cum să nu fie copilul lui ? Prostii ! Mai vorbim noi despre asta. Julius ! strigă el. Copilul nu se trezi. Daniel desfăcu panglica cît era de lungă. O panglică albastră şi foarte frumoasă. O prinse deasupra oglinzii, dar nu reuşi să facă o fundă ca lumea. Era neîndemînatec. Ce prostie, să nu fie în stare să facă o fundă. După ce o mototoli bine, o chemă pe Marta să îl ajute. Panglica atîrna acolo, la oglindă, ca un suvenir.

Ţi-a spus ea că îşi doreşte aşa ceva ? întrebă Marta.

Aşa mi s-a părut.

Trebuie să vină, spuse Marta şi ieşi.

Dar domnişoara întîrzia. Daniel era agitat. Ca să nu observe Marta, începu să cînte, ca pentru sine. Se duse la magazia de lemne, apoi la rîu şi în cele din urmă, de disperare, se apucă să-şi facă de lucru la răsadurile de cartofi. Cînd termină treaba, îşi simţea trupul din nou elastic şi puternic ; ar fi putut să-şi ducă întreaga familie pe umăr. Apoi o porni prin pădure, spre sanatoriu.

Pastorul îl sfătuise bine. Nu avea de gînd s-o spioneze.

Voia doar să-i iasă în cale. Era animat de sentimente paşnice, fluieră de cîteva ori să-şi anunţe prezenţa. Îşi închipuia unde se dusese ea. Doar îl trimise pe domnul Fleming la pastor şi era nerăbdătoare să afle răspunsul. Biată Julie, atîta timp cît mai pîlpîie o scînteie de viaţă în Daniel, pentru tine nu există altă cale.

O întîlni înainte de a fi ajuns la şură. Era singură. Ai fost să te plimbi ? o întrebă blînd.

Da, la sanatoriu. Voia să-l întărîte.

Aşa, la sanatoriu.

Femeia se aştepta să izbucnească scandalul, de aceea strigă : Sfinte dumnezeule, nu mai am voie nici să mă mişc ?

Pesemne că ţi-a dat veşti proaste, îi spuse pe acelaşi ton domol. Se ţinea bine în frîu.

Te înşeli, am aflat veşti bune !

Contele a plecat ?

Du-te şi caută-l.

Daniel avu o clipă de ezitare, apoi întrebă : Nu ţi-e teamă că ar putea să se sfîrşească rău ?

Ce să se sfîrşească rău ?

Totul. Am auzit că vrei să-mi iei şi copilul.

Copilul tău... ? Nu-şi termină gîndul. Parcă nu îndrăznea să-i spună în faţă. Era atît de liniştit, suspect de liniştit. Julius s-a trezit ? întrebă ea.

Am vrut să te previn, te-am mai prevenit o dată, n-am s-o mai fac ! Să ştii că nu mă las îmbrobodit de nebuniile tale şi ale finlandezului tău, contele. Şi dacă îţi închipui că îmi poţi lua copilul, îţi atrag atenţia că eu sînt trecut în

registrul pastorului și nimeni altul. Așa că degeaba ! Strigările la biserică s-au făcut.

Dacă nu ar fi observat un tremur neobișnuit în vocea lui Daniel, domnișoara nu s-ar fi sinchisit de vorbăria lui. Avea ea argumente destule să-l pună la punct, dar acum nu îndrăznea să spună nimic. Se hotărî să amîne pe altă dată. Va să zică ai fost la pastor.

Atît îți zic. Să știi că n-am să te mai previn. Bagă-ți asta în cap !

Hai, hai, destul cu palavrele, m-ai amețit.

Zilele treceau. Trecuse și marțea stabilită pentru cununie. Nici o schimbare. Domnișoara continua să-și maseze obrazul. Uneori făcea mici plimbări în pădure. Din cînd în cînd îl lua și pe Julius cu ea. După cîte știa Daniel, nu se mai întîlnea cu nimeni.

Oare ce avea de gînd ? Aștepta să se ivească un moment prielnic, sau voia să-l deruteze pe Daniel ? Nici ei nu-i mergea prea bine. Întreaga poveste o adusese la exasperare. Nu mai avea somn. Fierbea de mînie. Încăpățînarea țăranului o întărîta. Dacă ar fi lăsat-o să plece, poate n-ar fi făcut-o. Sau, cine știe, pleca doar pentru un timp și apoi se întorcea. Văzîndu-l atît de neclintit izbucni ca o furie. Plîngea cu sughițuri și scrîșnea din dinți. Se simțea, nici mai mult, nici mai puțin, prizoniera lui.

Daniel mergea din ce în ce mai des în sat. Nu mai cumpăra panglici de mătase. Cea pe care i-o adusese odată nu-i fusese de nici un folos. Atîrna deasupra oglinzii, albastră și delicată, dar acum era plină de pete de muște. Domnișoara nici nu se uitase la ea. Nu-i spusese nimic, nu-i mulțumise.

Cobora în sat să mai întîlnească cunoscuți, să fie în mijlocul oamenilor. Asta căuta. Era abătut și zgîrcit la vorbă. Ce ieșise din planul lui, cu care sperase să-și uimească satul ? Pînă și copilul voia să i-l răpească. Daniel știa că nu trebuie să cedeze, nici în ruptul capului. El era trecut în registru. Domnișoara însăși fusese de acord. Își

dăduse consimțămîntul în prezența Martei și a nașilor, chiar în odaia cea nouă. Acum nu mai putea să dea înapoi!

Prietenii vorbeau cam în doi peri. Ceva trebuie să le fi ajuns la urechi, cum că la Torahus lucrurile n-ar fi stat tocmai bine, el însuși se schimbase în ultima vreme.

Cînd te însori Daniel? îndrăzni să întrebe unul.

Ce să-ți spun, nu prea știu.

Cum nu știi?

Mereu apare cîte ceva. Ba ziua nu e bine aleasă, ba n-avem haine destul de bune... ceva se ivește mereu.

Ciudat!

Nu știu. Cu Julie e altceva, ea nu poate să se mărite oricum, ca fetele, de aici, din sat. Ei îi trebuie o rochie specială cu panglici de mătase și mărgele.

Prietenii rîseră de el.

Am glumit și eu, încercă Daniel să se apere. Mă gîndeam că așa sînt femeile, vor totdeauna ceva mai grozav. Parcă eu pot să merg cu ăsta în fața altarului. E cel mai bun costum al meu.

Cum, ai atît de puține haine?

Da, foarte puține.

Și cine te oprește să-ți faci altele?

Mi-aș fi făcut eu un costum, dar a fost vremea sărbătorilor și n-a fost chip să găsesc pe cineva să mi-l coasă.

De bună seamă, n-au spus-o din răutate. Prietenilor le părea rău de el. Stau așa, în odaia din dos a prăvăliei, comandă bere și beau. Sînt gălăgioși și plini de voie bună, își iartă unii altora micile împunsături, spuse la chef, și uită toate neînțelegerile. Fără îndoială că auziseră despre necazul lui Daniel. Intrase din nou în gura lumii.

Trebuie să mă sfătuiesc cu tine, Helmer, îi spune el.

Ies din prăvălie și se îndreaptă spre casa acestuia. Daniel simțea nevoia să i se destăinuie: Cred că azi o să împușc pe cineva.

Ai înnebunit? Nu-ți dau voie să faci una ca asta. Helmer îl amenință pe un ton glumeț.

Și dacă sînt silit să o fac?

Cine e ?

Ce contează, poate că ai auzit.

Nu, ce să fi auzit ? Eh, mi-or fi trecut mie pe la urechi fel de fel de vorbe, dar... Te-ai gîndit ce o să pățești pe urmă ? O să vină să te ia.

Mi-e totuna.

Mai judecă și tu, nu fi prost ! Te rog să mă asculți. Nu e prima dată că-ți spun. Ții minte anul ăla, cînd ai vrut să-i dai foc Helenei ? Știi că eu te-am oprit.

Da, asta a fost...

Să nu te mai aud ! Și acum hai să intrăm. O să bei puțină cafea, să-ți mai vii în fire.

Intrară în casă. După ce-și termină cafeaua, Daniel mai prinse curaj. Dar, cînd se ridică să plece, îl cuprinse din nou deznădejdea. Helmer merse cu el pînă în curte. Daniel îl întrebă : Mai ții minte ce a spus ea în ziua botezului ? Că ar fi copilul meu.

Da, așa a spus, că ar fi al tău...

Să-ți trăiască copilul, Daniel, spunea. Și nu-ți strînge copilul prea tare, Daniel, așa spunea. Asta a fost atunci la noi, în odaia cea nouă. Doar ai auzit și tu.

Pot să jur oricînd că așa a fost.

Acum mă duc acasă și vorbesc cu ea. Vreau să-mi limpezesc lucrurile. A început să se întunece. Trebuie să o iau din loc.

Helmer îl mai sfătui o dată să-și țină firea. Se despărțiră. Își revăzu prietenul abia peste cîteva săptămîni. Totul se schimbase, totul se prăbușea...

După ce se întoarse acasă, Daniel merse direct în odaia cea nouă. Am ajuns de rîsul satului, spuse el.

Așa, întrebă indiferentă domnișoara.

Acum nu te mai las. Trebuie să-mi spui în ce zi ai de gînd să te măriți cu mine.

Ceea ce nu se întîmplase încă pînă atunci, se întîmpla acum. Era atît de chinuită, atît de deprimată : începu să plîngă. Vreau acasă, urlă ea, vreau să plec imediat de aici ! Ce caut eu în casa asta ? Sfinte dumnezeule, nu vezi un om, un suflet, nici un magazin, nici o vitrină la care să te

poți uita, nu tu străzi, nu tu vapoare. Seara e întuneric beznă, nimeni nu trece pe aici, nu se întîmplă nimic, nimic...

O apucă un plîns isteric. Îl întrebă printre sughițuri, dacă el poate înțelege toate astea. Tu care nu ai văzut Akerselv-ul ; sînt acolo sute de bărci. Am vîslit împreună cu băieții, cînd eram de o șchioapă. Ne luam bărcile fără să cerem voie. Fii înțelegător, Daniel, așa nu mai merge. Nu știu ce să mă fac, dar nu mai pot îndura. Să mă mărit ? Nu vezi cît ești de nebun ? El mă cheamă să plecăm împreună și tu îmi vii cu căsătoria ! De parcă n-ai pricepe că mă așteaptă contele. Auzi, îl iubesc, i-am păstrat banii pînă acum. Am putea să te ajutăm și pe tine...

Taci odată și lasă-mă să spun și eu două vorbe : În ce zi ai de gînd să te măriți cu mine ?

Să mă mărit ?

Da, numai atît vreau să știu.

Îmi iau copilul și fug de aici ! strigă ea. Ochii îi sticleau. N-ai să fugi după mine, dacă țin copilul în brațe. Am cădea amîndoi și ne-am lovi. Julius ar putea să pățească ceva...

Daniel izbi cu piciorul în podea : Taci din gură !

Iartă-mă, șopti ea.

Ți-ai pierdut mințile, nu mai am ce vorbi cu tine. Un lucru să-ți intre în cap : Să nu te mai prind că mergi la sanatoriu pînă nu ne cununăm. N-ai să te mai întîlnești cu nimeni în pădure pînă nu ne cununăm. Ai priceput ?

Femeia pare preocupată de altceva. Se întoarce brusc spre el. Chipul și vorbele ei sînt pline de duioșie : Iartă-mă Daniel, iartă-mă pentru tot. Nu am fost, cum ar fi trebuit să fiu. Tot ce spui e adevărat. Te-am izgonit și nu am vrut să știu de tine. Acum înțeleg. Sînt gata să fac totul. O să fie iar bine. Fii înțelegător, Daniel ! Ai să vezi, am să fac așa cum vrei tu, ești mulțumit ?

Credea că în felul acesta reușește să-i mai domolească mînia. El însă deveni mai rigid, mai de neclintit. Nu mai știa ce să creadă. Era complet derutată.

Trase aer adînc în piept şi îşi întoarse faţa spre fereastră. Pesemne că o cuprinse ruşinea. Cu acelaşi glas neutru şi stăpînit el o întrebă : Să zicem, marţea viitoare, sau...

Renunţă să-l mai înduplece. Şedea aşa tăcută, cu mîinile în poală şi privirile în pămînt.

M-am săturat să tot fiu ţinta bîrfelor din sat, continuă el. Doar nu sînt un vagabond, un om fără căpătîi. Sînt un Utby, mă cunoaşte toată lumea. Ce părere ai, e bine marţi ?

Am să mă duc să-i spun contelui.

Nu ! strigă Daniel. Doar ţi-am interzis să mai mergi acolo !

Să-i spun să plece... mă gîndeam că...

I-am spus-o eu, nu mai e nevoie, ştie foarte bine. Am vorbit cît se poate de clar. Femeia nu-i mai răspunde. Tace şi priveşte în gol. Rochiile pe care le ai sînt destul de bune. Eu am să-mi împrumut un costum de la Helmer. O sileşte să ceară înapoi hîrtiile pe care i le-a trimis pastorului. Certificatele şi toate născocirile acelea ticăloase. Ea nu spune nimic.

Dimineaţa următoare.

Trebuia să vorbească neapărat cu domnul Fleming. Era datoare să-l prevină. De data asta se afla în pericol. Daniel era ca turbat.

Se hotărî să plece. Nu ştia unde e Daniel, poate coborîse în sat. Marta avea treabă în grajd. În bucătărie nu era nimeni.

Nu avea timp de pierdut. Riscase de atîtea ori. Nu putea să renunţe tocmai acum cînd era viaţa lor în joc. Şi, în definitiv, ce rău făcea ? Voia să împiedice o faptă necugetată, o nenorocire. De la un disperat te poţi aştepta la orice. Un om superior i-ar mulţumi, un om ca domnul Fleming i-ar aprecia gestul. Dar la ce se putea aştepta de la Daniel ? Doamne, era atît de sălbatec, de deznădăjduit. Dacă o prindea, o strîngea cu siguranţă de gît. Cum procedase bărbatul din romanul acela franţuzesc, cînd îşi gă-

sise nevasta cu altul în dormitor ? Salutase politicos, apoi însoţindu-l pe amant, îi lumină scara la coborîre : Fiţi atent, o treaptă e puţin înclinată, să nu cumva să căderi ! Ce înseamnă un om de lume, cîtă graţie, cîtă distincţie. Dacă Daniel ar fi avut măcar a zecea parte din manierele acelea !

Depăşise momentul de depresiune şi acum începea să gîndească normal : era o vreme minunată, poteca se uscase, păsările cîntau şi pădurea mirosea a frunziş proaspăt. Mergea repede. Nu putea să lipsească prea mult din cauza lui Julius.

În faţa şurei îl întîlni pe domnul Fleming. Parcă ştia că ea va veni. Îi propuse s-o însoţească spre casă, dar nu-l lăsă : Nu, nu, s-ar putea să vă urmărească, e hotărît să se răzbune ! Luă riscul asupra ei şi în loc să se apropie de casă, porniră în direcţia sanatoriului. Se aşezară într-o poiană.

Îi povesti tot ce ştia. Daniel fusese la pastor. Chiar ieri. S-a întors din sat furios şi hotărît ; Oamenii începuseră să clevetească şi el nu putea suporta să fie bătaia lor de joc. îl întrebă deodată pe domnul Fleming : Dumneavoastră puteţi să înţelegeţi, de ce pune atîta preţ pe ce zice satul ?

Sigur că da, domnul Fleming nu se arătă surprins. Într-un sat astea sînt lucruri firești. Acolo se cunosc toţi între ei.

Şi orgoliul acesta stupid că e fiu de ţăran ?

Bineînţeles, sînt foarte mîndri de obîrşia lor. Ştiu asta de la mine, de-acasă. Un fiu de ţăran ţine seama mai mult de părerea lumii decît ceilalţi oameni.

Extraordinar, la fel ca nobilii ! spuse ea amuzată.

Domnul Fleming încuviinţă : Dacă un fecior de ţăran ia calea desfrîului şi a risipei, poate să-şi bage părinţii în pămînt... din păcate.

De ce spuneţi, din păcate ? Renunţă să mai aştepte răspunsul lui. Ce o să facem acum ? Vrea neapărat să ne căsătorim marţi.

Aşa ceva nu mai este posibil după contestaţia mea.

Ştiu, dar, de data asta e serios. Mi-e frică de el.

Domnul Fleming îi propuse să fugă împreună şi să lase copilul un timp la Daniel.

Nu, asta nu.

Doar o perioadă scurtă, pînă se stabileau undeva şi îşi găseau un serviciu.

Pentru nimic în lume. Pesemne că nu îl ştiţi destul de bine pe Julius. Ar trebui să-l cunoaşteţi.

Un copil minunat !

Ce-a fost asta ? Mi s-a părut că am auzit ceva.

Se uitară amîndoi în direcţia din care venea zgomotul. Nimic. Ea continuă : M-am gîndit, dacă n-aş putea să mă furişez, într-o zi, cu copilul pînă la sanatoriu.

La sanatoriu ?

Da, şi să rămîn. Să locuim toţi trei acolo.

Domnul Fleming începu să chibzuiască : Directorul Rupprecht era un om minunat, probabil că ar fi fost de acord.

Acolo am fi în siguranţă. Nimeni nu poate să ne facă vreun rău. Să încercăm o vreme.

Dar ar fi de nesuportat pentru dumneavoastră. Gîndiţi-vă, slugile oaspeţii, îngrozitor... cu copilul...

M-am gîndit la toate. N-am încotro, va trebui să rezist.

Domnul Fleming se luminează deodată : Voi vorbi cu directorul Rupprecht !

Îşi fac fel de fel de planuri. Era singura soluţie în această situaţie fără ieşire. Dar ea începu să se plîngă... Va avea o cruce grea de purtat !

Trebuie să plec. Am venit fără să-mi fie îngăduit.

Se ridică şi el : Vă însoţesc.

În aceeaşi clipă domnişoara se face albă ca varul şi rămîne pironită locului. Daniel stă acolo, sus, pe un dîmb, ascuns în tufiş. Acum îl observă şi domnul Fleming. Pe faţa lui se citeşte încordarea.

Domnişoara începe să strige deodată : N-am venit decît să-i spun, Daniel crede-mă, fug imediat acasă !

Nici un răspuns. Daniel stă nemişcat ca un animal de pradă, gata să se repeadă. Domnişoara îşi pierde controlul, vorbeşte la întîmplare : Eşti aici, Daniel ? strigă ea exaltată, înnecîndu-se în sughiţuri. I-am spus să plece, dar nu vrea să înţeleagă. Amîndoi sînteţi nebuni după mine ! Nu vrea să mă părăsească, mă auzi ? Dar să ştii că eu tot o fac. Într-o zi cînd nu eşti acasă... îl iau pe Julius... cu mine...

Cuvintele îi ieşeau greu, parcă silabisea.

Vă conduc acasă, îi spuse domnul Fleming.

Nu, să nu faceţi asta ! Mai bine aveţi grijă de dumneavoastră ! Daniel nu-şi ia ochii de la ei. Îşi schimbă pe nesimţite poziţia, se lasă pe genunchiul drept, mîna lui pipăie după ceva. În secunda următoare are puşca la ochi.

Domnişoara se aruncă ţipînd la pămînt.

Fii cuminte, iubita mea, fii cuminte, încearcă s-o liniştească domnul Fleming.

Aruncaţi-vă la pămînt ! îi strigă ea.

Bărbatul nu-şi poate părăsi demnitatea. Nu se teme, nu se grăbeşte, nu se dă în lături. Poate că Daniel nici nu şi-ar fi dus la capăt intenţia, dar liniştea şi indiferenţa domnului îl aţiţa. Îl avea în mînă. Stătea în faţa lui ca cel mai mizerabil mincinos şi pe deasupra se mai purta şi nobil.

După ce se auzi detunătura, mai trecură cîteva secunde şi domnul Fleming se prăbuşi la pămînt. Degetele îi tremurară puţin, îşi ridică, într-un spasm, genunchiul, apoi se linişti.

În clipa următoare, domnişoara observă că Daniel părăsise movila şi se îndrepta spre ea. Mai mult îl auzea venind. Buruienile îi zgîriau cizmele. E sugrumată de spaimă. Se ridică într-un cot şi-l întreabă : Ce vrei ? Îi urmăreşte ochii care se mişcă fără expresie, de la ea la cadavru şi iar la ea. Faţa lui e de nerecunoscut. Îşi mişcă buzele, poate spune ceva, dar nu se înţelege nimic. Ce vrei să-mi faci, vorbeşte ! ţipă ea disperată. Văzînd că nu-i răspunde, o ia la fugă. Bărbatul stătea lîngă mort vrînd să se convingă că nu mai mişcă.

Fugea în direcţia sanatoriului. Se opri o clipă să-şi tragă răsuflarea şi recapitulă în gînd cele întîmplate. Se răzgîndi brusc. Făcu un ocol prin pădure şi se întoarse la stînă, acasă.

Daniel rămase acolo, lîngă mort, contemplîndu-şi opera, cu curiozitate şi uimire. Şi el era om. Uitase să meargă în patru labe şi să-şi sfîşie duşmanul, în schimb învăţase să împuşte. Nu era un viteaz, nu era un erou, era ca toţi oamenii.

XVI

CERCETĂRI, PERCHEZIŢII, ANCHETE. ÎN SAT circulă fel de fel de zvonuri. Oameni speriaţi se adună seara în faţa porţilor. La ce se puteau aştepta ? Cîţiva ţărani fuseseră trimişi de poliţie în căutarea lui Daniel. Răscoliră toată pădurea, în jurul stînei, făcură o poteră şi cercetară fiecare tufiş. Daniel se ascundea în munţi ; de bună seamă că ştiau. Să-i dăm pace, gîndeau în sinea lor. Le era milă de flăcăul acela nenorocit. Tot o să coboare el odată şi odată ; doar nu e atît de ticălos... E Daniel Utby, îl ştim de copil, gîndeau ei. Oricum era primejdios să te apropii... Cine ştie, de ce era în stare. Nu puteai să te pui cu el, pîndea acolo ca o fiară. Nu fusese cît pe-aci să-i dea foc Helenei ? !

Domnişoara d'Espard povesteşte, doar atît cît poate, despre cele întîmplate. Nu-şi aminteşte totul. Mintea i s-a tulburat şi nu mai ştie precis ce s-a petrecut în cele cîteva minute fatale. Jandarmul îşi pune în joc toată îndemînarea să obţină ceva de la ea. Trebuie să consemneze în procesul verbal. Zadarnic. Prima întrebare fusese dacă Daniel îşi premeditase crima. Dacă era aşa nu mai avea scăpare, ar fi fost condamnat la moarte. Vorbele lui îi dădură de gîndit domnişoarei şi îi întunecară memoria pentru multă vreme. Era o femeie dată dracului, domnişoara

asta. Jandarmul o mai anchetase o dată, demult, şi nu putuse afla nimic de la ea.

Povestiţi cum s-a întîmplat crima.

Ea nu ştia nimic. Îşi pierduse pe loc cunoştinţa. Cînd îşi revenise nu a observat ceva deosebit. Ştie doar că a luat-o la fugă. Putea cineva să pună la îndoială declaraţia ei ?

Dar Daniel, ce spunea ?

Nici un cuvînt.

Nu v-a ameninţat ?

Ba da, striga.

Aşa, asta înseamnă că spunea ceva.

Nu spunea nimic. Striga doar.

Daniel nu l-a ameninţat pe domnul Fleming, uneori, că-l împuşcă ?

Nu, domnişoara nu îl auzise.

Chiar nu l-a ameninţat ? Niciodată ?

Nu. L-a rugat doar să plece.

În dimineaţa aceea, şi-a luat puşca cu el, să-l împuşte pe domnul Fleming, nu ?

A făcut el asta ?

Eu pun întrebările ! spuse jandarmul autoritar.

Domnişoara îl priveşte drept în faţă : Nu pot să spun mai mult decît ştiu.

Totuşi, părerea dumneavoastră ? Nu v-a trezit nici o bănuială ?

Domnişoara face eforturi să-şi amintească : Mi-a spus că vrea să plece la vînătoare.

Jandarmul caută în procesul-verbal : Parcă spuneaţi, mai înainte, că nu aţi vorbit cu el.

Mi-a spus cu o seară în urmă.

Că a doua zi vrea să meargă la vînătoare ?

Da.

Cum, să vîneze în sezonul ăsta ? Ce căuta să împuşte acum ?

Domnişoara tace. Îşi ia fruntea în palme. Nu ştie ce să răspundă. Este prea tulburată de tot ce i s-a întîmplat în ultima vreme. E firesc. O priveşte dezorientată pe Marta.

Bătrîna lămureşte lucrurile : Daniel avea de gînd să împuşte reni. Pentru asta îi trebuia puşca. Voia să vîneze reni sălbatici în munţi.

Domnişoarei îi reveni glasul : Da aşa-i, reni, aşa mi-a zis.

Dar ăsta nu e sezonul potrivit, spuse jandarmul.

Marta salvă şi de data asta situaţia : Daniel nu prea ţinea seama de anotimp.

Deci, vîna în sezon interzis.

Bătrîna ezită o clipă, apoi răspunde accentuînd cuvintele : De, ce să zic, împuşca orice, în tot timpul anului.

Asta e împotriva legii ! declară jandarmul.

Fără îndoială, multe sînt împotriva legii. De pildă să împuşti oameni este tot împotriva legii. După ce se aflase că Daniel se ascunde în munţi, unii încercaseră să se caţăre pînă la el. Îi făceau semne cu mîna şi căutau să-l ademenească. Cel urmărit le striga să nu cumva să se apropie că îi face una cu pămîntul... Vedeţi, şi asta era împotriva legii. Oamenii nu aveau încotro, coborau, şi îl lăsau în pace.

Jandarmul nu se dădu bătut. Împărţii puşti şi îi puse să facă o nouă încercare. Nici de data aceasta nu avu succes. Îl înconjurară pe Daniel din toate părţile, voiau să-l prindă în capcană, dar nu puteau să se apropie prea mult. Puşca lui ţintea mai departe decît armele lor. Făcuseră tot ce se putea face. În zadar.

Daniel stăpînea muntele Torahus. Nimeni nu era în stare să se apropie.

Într-o dimineaţă zări două puncte care înaintau spre el. Doi băieţi. Veneau din direcţia „Stîncii". Aveau un băţ cu o batistă albă în vîrf. Erau mesageri. Voiau să vorbească cu cel proscris, cu căpetenia hoţilor. Daniel nu citise mai nimic şi nu pricepea mare lucru din ce spuneau ei, dar cum era să împuşte doi băieţandri.

Fugarul se uită bănuitor în jur, apoi îşi lăsă puşca din mînă, să nu îi sperie. Se apropiară de el. Erau puţin palizi şi emoţionaţi. Respirau precipitat. Cel care purta stea-

gul a ajuns primul. Celălalt avea în mînă un pachet pe care i-l întinse lui Daniel : Poftim !

Ce e asta ?

V-am adus ceva de mîncare pentru micul dejun.

Am luat-o de la masă, spuse cel cu steagul.

De unde veniţi ?

Locuim la sanatoriu.

La sanatoriu ? Şi aţi venit pînă aici ?

Ne-am sfătuit aseară. Nu e cine ştie ce, doar cîteva felii de pîine cu unt !

Daniel deschise pachetul şi începu să mănînce. Se întoarse într-o parte şi nu se uita la ei. Mormăi ceva. Deşi era un îndărătnic atenţia lor îl mişcase.

Ştie cineva că aţi venit încoace ?

Nu, nimeni.

Să nu cumva să vă umble gura.

Discutară o vreme. El află cîţi ani aveau şi că tatăl lor era directorul Oliver. Se afla şi el la sanatoriu. Cît au vorbit, Daniel a stat tot timpul întors într-o parte, mormăind din cînd în cînd. După ce termină de mîncat se întoarse spre ei, le dădu mîna la amîndoi, şi spuse : Vă mulţumesc.

Pentru nimic. A fost atît de puţin. Mîine venim din nou şi aducem mai mult. Daniel deveni deodată aspru : Nu, ajunge ! Nu mai rămîn aici, adăugă el mai blînd. Să nu mai veniţi.

Nu, nu, răspunseră cei doi.

Daniel le arătă o potecă : Vedeţi, acum, la întoarcere, trebuie să urmaţi linia lăstărişului ca să evitaţi coasta despădurită a muntelui. Nu trebuie să vă vadă nimeni. Nu fiţi proşti, ţineţi-o tot drumul aşa, pe lîngă lăstăriş...

Nici o grijă.

Să vă fie plătit ! strigă Daniel după ei şi se întoarse cu spatele.

Băieţii plecară. Îşi făcuseră datoria şi renunţară la steag. Erau încîntaţi de isprava lor, ca de o misiune înde-

plinită. Se simțeau mîndri că dăduseră mîna cu însăși căpetenia hoților...

Daniel stăpînea în continuare muntele. Trecuseră trei zile. Nu se temea să se apropie de stînă și de case. Își apăra poziția cu pușca lui cu bătaie lungă. Oamenii erau îngrijorați și apelară la Helmer : Trebuie să-l iei cu binișorul ! Dar Helmer ezita. Nu-l lăsa inima să facă tocmai el una ca asta. Nu putea să-și vadă prietenul din nou distrus. Daniel continua să fie stăpîn pe situație. Flăcăul ăsta indîrjit își ridica pușca și îi striga oricui se apropia că trage. Era puternic și neclintit ca un bărbat care își apăra casa și vatra.

Cele două femei de la stînă se linișteau una pe alta și nădăjduiau că Daniel o să găsească un prilej să coboare să mai îmbuce ceva. Nu îndrăzneau să meargă ele pînă la el din cauza poliției și a sătenilor. Din cînd în cînd se auzeau detunături în munți. Dacă trăgea în cineva ?

Jandarmul le porunci să pună merinde pentru el pe pragul ușii. Ele îl ascultară. Una dintre voi să meargă să-i spună unde găsește mîncarea. Nu, asta nu, spuseră amîndouă într-un glas, mai bine mureau. Jandarmul se așeză totuși la fereastra șurii. Pîndi de acolo pragul ușii, o noapte întreagă, să vadă dacă vine Daniel. Mai stătu încă o noapte, dar acesta nu se arătă. În cele din urmă renunță la cursa aceea ridicolă și mîncarea fu luată.

Într-o seară ploioasă veni.

Marta și domnișoara stăteau în bucătărie și vorbeau încet. Ușa se deschise și el intră. Domnișoara scoase un strigăt scurt și se feri. Era ud și înghețat. Te prindea mila văzîndu-l cum arăta. Cu fața brăzdată de ploaie, cu ochii duși în fundul capului, secătuiți de nesomn. Nu se uită la ea, ci își duse mîna învinețită la gură și rîse rușinat. Apoi se aruncă asupra bucatelor, apucă o pîine și începu să muște din ea. Își puse pușca alături.

Bine că ai venit, îi spune Marta. Ai aici cafea !

El mușcă și mușcă din pîinea aceea mare și abia pe urmă se atinge de carne. Cafeaua aburește în fața lui.

Pot să iau asta cu mine ? Şi, în timp ce se ridică, îşi vîră restul de pîine sub braţ.

Nu-ţi bei cafeaua ?

Nu, mi-e totuna. E prea fierbinte.

Ştii că am răspuns la întrebările jandarmului, îl previne Marta. I-am spus că în dimineaţa aceea voiai să împuşti reni. Că d-asta ţi-ai luat puşca. Aşa am spus amîndouă.

Bine, răspunde el.

Şi că nu ai luat-o ca să împuşti altceva. Să ştii, dacă o să te întrebe.

Mi-e totuna !

Nu, altfel te condamnă la moarte, spune Marta.

Aşa... da, da.

Domnişoara nu-şi deslipea ochii din podea : Cred că ai să încerci totuşi să scapi, nu, Daniel ?

Nu ştiu. Şi el avea privirile aţintite de vîrful pantofilor ei. Întreabă : Julius doarme ?

Da, doarme.

Aş vrea să-l văd.

Nu puteai şti dacă i se făcuse dor de copil sau voia doar să le arate că nu avea nici o grabă şi că nu se temea. Îşi luă o jachetă din cui, puse mîna pe puşcă şi ieşi. Domnişoara îl urmă şi intrară în odaia cea nouă. Nu zăbovi prea mult. Doar cît privi copilul, dădu din cap şi plecă liniştit.

Aşteaptă un pic...

Abia acum îl înţelegea. Aşa urmărit şi hăituit nu o acuza, nu-i spunea nici un cuvînt greu. Îi venea să se arunce la picioarele lui. Îşi deschise geamantanul, scoase de acolo cîteva bancnote, fără să le numere, şi i le vîrî în buzunar. Îl rugă să plece, să dispară peste munţi. O să ne întîlnim mai tîrziu...

O privea pentru prima oară în faţă : Bine, bine, mulţumesc.

Veni Marta. Turnase cafeaua într-o sticlă şi i-o dădu. Cînd întinse mîna, sticla căzu. Din obişnuinţă începu să

bombăne că s-a spart. S-a dus și asta, tare neîndemînatec mai sînt.

Deschise ușa și se năpusti afară...

Tot mai stăpînea muntele. Jandarmul era disperat. Dorea din suflet să rezolve singur cazul, fără ajutor din afară. Se hotărî să vină, cu nevasta lui, sus în munții Torahus. Nu aveau pușcă și nu păreau a fi de la poliție. Mergeau cît se poate de liniștiți. Sus, la o bătaie de pușcă, de locul unde obișnuia Daniel să pîndească, jandarmul se opri și își lăsă nevasta să continue drumul. Un mesager ciudat pentru o asemenea situație. Tocmai ea, care îl înșelase pe Daniel! Dar Helena se oferise să încerce cu vorba bună.

Cele două femei văzură perechea, pe fereastră, și o urmăreau acum pe Helena să vadă cît de departe ajunge. Se părea că nu-i lipsea curajul și avea de gînd să urce pînă sus, deși Daniel striga și o amenința.

Nu trage el în ea, spuse Marta.

Auzi obrăznicie, să meargă la el! Domnișoara era geloasă. M-aș fi dus eu. Dar tu și cu mine... noi n-avem voie.

Helena urca tot mai sus.

Ce caută nevasta jandarmului acolo? întrebă domnișoara iritată. Daniel nu mai dă doi bani pe ea.

Cel urmărit face deodată ceva neașteptat: începe să coboare, îi iese înainte, se întîlnesc, stau față în față și vorbesc. Helena și el.

Biata domnișoară d'Espard este complet derutată. Un copil, o prostuță! Și, deodată, o cuprinde mînia că el se mai află acolo, în munți, că nu a fugit, așa cum îl rugase. S-ar fi întîlnit după aceea, l-ar fi găsit ea! Vino să vezi și tu, Marta, cum stă acolo cu el și discută! Na, că a alungat-o, ia dat pașaportul, era și timpul...

Helena coboară muntele. Se depărtează tot mai mult de Daniel. Acesta stă în loc și se uită după ea. Îl găsește pe

bărbatul ei mult mai jos și pleacă împreună înapoi în sat. Ce putea să însemne asta ?

Domnișoara urcă hotărîtă muntele, deși legea nu-i dă voie. Daniel o vede și-i iese înainte.

Cum de mai ești aici ? îi spune ea. De ce n-ai încercat să scapi ?

Nu. Fugarul știa că așa ceva era cu neputință. Clatină doar din cap, fără să răspundă. N-ar fi putut ajunge prea departe. Tot îl prindeau. Și dacă se pomenea într-un orășel oarecare. Poate nimerea în Kristiania. Ce să fi făcut acolo ? Mai curînd sau mai tîrziu tot trebuia să se dea bătut. Abia acum vedea ce nebunește se purtase : să încerci să te aperi de lege cu o pușcă ! Nu era de mirare că, în prima clipă, îngrozit de crima pe care o săvîrșise, nu-i trecuse altceva mai bun prin minte. Dar să continue așa, zile și nopți în șir, nu. Îi era de ajuns. Se simțea slăbit și înfrînt. Și apoi putea să economisească banii domnișoarei. Se gîndea să-i pună deoparte pentru răscumpărarea casei părintești. Un ajutor frumos, la timpul potrivit ; dacă nu pentru el, măcar pentru micul Julius.

Se hotărăște să meargă cu domnișoara acasă.

Nu te temi să mă conduci ? îl întreabă ea.

Nu. E vlăguit.

Ce a vrut femeia... Helena ?

A venit cu un mesaj.

Ciudat. Și eu care mă așteptam dintr-o clipă în alta să o îmbrățișezi.

Pe Helena ? Mai bine trăgeam în ea. Mi-a adus o scrisoare de la pastor. Uite, citește.

Doar cîteva cuvinte, o scrisoare mieă și plină de căldură : Daniel trebuia să coboare de pe munte, să fie cuminte și ascultător, atunci lucrurile se mai puteau aranja. Totul era în puterea Domnului. Procedînd cu violență și amenințări nu făcea decît să-și atragă o pedeapsă grea. Pastorul se oferea, de bună voie, să depună mărturie pentru el în fața autorităților, ca mulți alți oameni din sat. Era convins că atît Dumnezeu cît și semenii săi îl vor ajuta.

Ce ai de gînd să faci ? întreabă domnişoara.

Nu vreau decît să ajung acasă, să mănînc şi să dorm. Pe urmă vin să mă ia.

Chiar te iau ? Aşa repede ?

Da, la ora trei.

Sosi acasă. Îşi scoase imediat gloanţele din încărcător, mîncă şi se culcă. După ce se odihni cîteva ore, se sculă, se spălă şi îşi puse hainele bune. Mai vorbi de una, de alta, cu Marta, despre viitoarea recoltă şi despre alte probleme ale gospodăriei. Apoi sosi jandarmul, însoţit de un bărbat.

Domnişoara parcă nu mai era în toate minţile. Se mişca de colo pînă colo, din bucătărie în odaia cea nouă şi iar în bucătărie, îşi frîngea mîinile şi bolborosea tot timpul. Faţa îi era neagră de supărare. Doamne dumnezeule, cînd te gîndeşti că ea era vinovată pentru toate ! Daniel mai intră, o clipă, în odaie, se uită la copil, apoi dădu mîna cu cele două femei, îşi luă rămas bun de la amîndouă la fel şi ieşi cu inima uşurată.

Cei trei bărbaţi plecară.

Ultimele cuvinte pe care Daniel i le spuse Martei o mai îmbărbătară puţin pe domnişoară. Cei de la sanatoriu vor să cumpere boul, să nu cumva să-l vinzi pînă la toamnă. Ai grijă !

Ce frumos ar fi putut să fie totul, dar nu era...

Domnişoara d'Espard putea să se ducă la sanatoriu, ori de cîte ori poftea, dar acum n-o mai atrăgea nimic acolo. La ce bun să se ducă ? Să întîlnească aceiaşi oaspeţi care îşi petreceau vacanţa, aceiaşi pacienţi, pe avocat, pe director, poate pe domnişoara Elingsen sau pe proaspătul căsătorit Bertelsen cu soţia, fosta doamnă Ruben... Ce să fi vorbit cu ei ? Să flirteze cu tinerii norvegieni, băieţii cu părul creţ şi cu pulpele muşchiuloase ieşind din pantalonii scurţi ? Doar nu era cocotă. Şi apoi procesul nu se terminase încă, martorii, sentinţa... Domnişoara avea o grămadă de lucruri la care să se gîndească.

I se puseseră întrebări în legătură cu cadavrul domnului Fleming. Ea era în afara oricăror bănuieli, dar îi

cerură părerea cu privire la înmormîntare. Se punea problema ca trupul neînsufleţit să fie transportat în Finlanda.

Se gîndise la toate. Căpşorul domnişoarei nu era tot timpul iresponsabil. Ştia ea să se descurce la nevoie. Bineînţeles că ar fi plătit, cu dragă inimă, înmormîntarea sărmanului domn Fleming, dar făcea bine, dacă se amesteca ? Parcă ceva îi poruncea să stea deoparte. Dacă plătea ar fi putut să stîrnească bănuieli. De unde are atîţia bani să suporte cheltuielile de înmormîntare ? Mortul de la groapă nu se mai întoarce. Tot nu mai avea cum să-l ajute.

Ce legătură am eu cu asta ? i-o reteză ea scurt celui care punea întrebările.

Partea proastă era că la domnul Fleming nu se găsise nici un ban. Asta era ciudat.

Ce mă priveşte pe mine ! strigă ea nervoasă. Doar nu sînt maică-sa. Nici măcar nu l-am cunoscut cum trebuie !

Sigur. Dar atunci va trebui să fie înmormîntat pe spezele statului.

De ce ? Doar avea destule obiecte de valoare să poată acoperi cheltuielile unei înmormîntări modeste. Parcă îmi amintesc că avea mai multe geamantane. Mi-a arătat cîteva costume scumpe. Purta şi un inel de briliant în buzunarul de la vestă. Juvaerul acela trebuie să coste o avere.

Vă înşelaţi. Inelul a fost preţuit. Nu era veritabil, din păcate, nu avea nici o valoare.

Nu se poate ! Îşi regăsi imediat prezenţa de spirit şi continuă : Bine, dar hainele... Întrebaţi la sanatoriu.

Iată că bănuiala ei se adeverise. Nu mai era inelul acela scump pe care îl văzuse prima dată la el. Cu siguranţă că fusese obligat să-l vîndă şi, ca să nu bată la ochi, îşi făcuse altul fals. Ea observase astă vară, chiar la prima lor întîlnire, schimbarea. Inelul nu scînteia. Sărmanul domn Fleming... şi el fusese un înfrînt, un îngenunchiat. Demn, dar, totuşi, în genunchi. O chinuiau tot felul de amintiri.

Simţea că îi crapă capul de atîtea gînduri.

Zilele treceau. Domnişoara punea mîna şi muncea mai mult ca înainte. O ajuta pe Marta, cît îi stătea în putinţă. Munca devenise pentru ea un fel de tratament. Era vremea cositului. Helmer veni într-o dimineaţă şi cosi toată tarlaua. Cele două femei întinseră fînul, îl uscară şi-l duseră în pătul. Micul Julius stătea mai tot timpul pe cîmp. Pentru un om năruncit de gînduri, cum era domnişoara, această muncă era o binefacere. Altfel şi-ar fi pierdut minţile. Dacă se gîndea bine, în viaţa ei se plictisise de multe ori. Chiar în locuinţa din Kristiania nu-i fusese totdeauna mai bine. Hoinăreala aceea, fără rost, pe străzile oraşului, o obosea. După interminabilele anchete şi după pronunţarea sentinţei îşi regăsi curajul şi buna dispoziţie. Daniel primi o pedeapsă destul de uşoară : şapte ani, din mila lui Dumnezeu şi a oamenilor. Domnişoara d'Espard, care înainte se tînguia pentru soarta ei nenorocită, plîngea acum de bucurie. Firește, şapte ani de detenţie nu erau, nici pe departe, un dar, însă, slavă domnului, nu aduceau nici distrugerea, nici moartea ! Viaţa îşi urma cursul. Julius creştea, ochii săi învăţau să vadă. Zîmbea, striga, bea lapte şi dormea. Tot anul fusese plin de evenimente cumplite. Nicăieri un teren solid. Totul se clătina. Fusese aruncată mereu dintr-o parte în alta. Destinul ei îşi schimbase de mai multe ori sensul. Cînd se gîndea în urmă, unele momente îi erau aproape şterse din amintire. Totul părea să se fi petrecut demult, foarte demult. De cîteva zile însă simţea că se află pe un teren sigur. Îşi găsise un rost. Avea grijă ca fînul să fie la adăpost înainte de începerea ploilor.

Cei de la sanatoriu nu o uitaseră. Vechii prieteni o compătimeau sincer. I-au trimis şi un bilet. Voiau să o scoată din izolare. Cu siguranţă că ideea fusese a avocatului Rupprecht. Biletul purta semnătura fostului ei şef, Andresen.

Ce-ar mai fi putut ea să-i spună ? Să o vadă fără dintele din faţă şi cu cicatricea aceea urîtă la bărbie ? Făcuse mîini de servitoare. Arăta ca o ţoapă. Îi mai căzuseră şi sînii. Era dezgustătoare.

Nu se duse.

Într-o zi primi o notă de plată. Cheltuiala domnului Fleming în ultima săptămînă petrecută la sanatoriu. I-o trimiseră ei. Nu știa ce să facă. Acolo stătea negru pe alb că și ea consumase în contul lui. Fusese invitata lui la masă și se băuse un vin scump. Cercetă lista. Găsi că prețurile erau scandaloase, jaf curat. Se trezi în ea spiritul de economie. O cuprinsese furia și simți nevoia să i se plîngă Martei : Poate vrei să știi cît cer ăia de la sanatoriu pentru o sticlă de vin și un prînz. Douăzeci de coroane ! Zic că a fost vin franțuzesc. Parcă nu știu eu cît costă vinul roșu franțuzesc, doar sînt de acolo. Domnișoara d'Espard e scandalizată. Marta îi dă dreptate. Nici ea nu a mai auzit una ca asta. Nu-i vine să creadă. Cei de la sanatoriu își fac de cap ?

Nu o să le meargă, spuse domnișoara. Nu vrei să vezi tu de Julius ? Mă duc să stau de vorbă cu ei.

Se aranjă puțin și plecă.

Avu noroc. Se întîlni cu avocatul pe verandă. Acesta se lumină la față. O salută ceremonios și spuse : Domnul Andresen dorește mult să vă vadă. După cîte știu, v-a fost șef, nu ? Poftim, pe aici, stimată domnișoară !

Ea rămase pe loc : Nu, mulțumesc. Nu vreau decît să clarific ceva cu dumneavoastră. Am primit această notă de plată.

Avocatul își potrivește pince-nez-ul și citește. Da, da, da...

Sînteți de părere că e firesc să mi se trimită mie nota de plată a domnului Fleming ?

Eroare !

Dacă doriți, am să plătesc partea mea !

Avocatul exclamă indignat : Asta e prea de tot. Se fac prea multe prostii aici ! E o eroare, stimată domnișoară, vă rog să mă credeți.

Mi-am închipuit. Dealtfel cred că se puteau acoperi cheltuielile cu lucrurile care i-au rămas aici.

Da de unde, lucrurile sale... mai bine să nu vorbim de asta. Lucrurile sale le-au luat autoritățile. Oricum, bine

că mi-a căzut această socoteală în mînă. Nu v-o mai dau. Acum e a mea. Vîrî hîrtia în buzunar. Cum aţi putut crede că sanatoriul Torahus ar fi în stare să vă trimită aşa ceva ? Schimbă discuţia : Cînd vă întoarceţi la noi, domnişoară d'Espard ? Ne lipsiţi şi vă asigur că nu veţi mai primi note false de plată. Camera dumneavoastră vă aşteaptă.

În faţa atîtor amabilităţi, domnişoara se mai îmbună. Ea nu se lăsa păcălită. Ştia foarte bine că avocatul nu era străin de această întîmplare. Dar ce rost avea să se certe cu el. Principalul era că-şi economisise banii. Vă mulţumesc, îi spuse ea. Trebuie să rămîn unde sînt.

Regretăm. Cîteva dintre vechile dumneavoastră cunoştinţe se află aici. Ne pare rău că domnişoara Ellingsen nu a venit încă, iar directorul Oliver ne-a părăsit, zilele trecute. Dar e domnul Bertelsen, care locuieşte la noi împreună cu soţia. N-aţi avut ocazia să vă întîlniţi cu tînăra pereche ? Domnişoara Ellingsen ne-a anunţat că vine mai tîrziu. Spunea că nu s-ar simţi bine cîtă vreme sînt aici anumite persoane... Înţelegeţi ! Îl aşteptăm pe compozitorul Eyde. Îl cunoaşteţi doar, Selmer Eyde, pianistul. Perioada de studii la Paris s-a terminat. Ne bucurăm să-l avem iar în mijlocul nostru, în sezonul de iarnă. Avem şi un inginer nou, un adevărat sportiv. Un doctor nou, cu care dacă nu mă înşel, aţi făcut deja cunoştinţă. Lume nouă, un tineret minunat ! Cred că aţi aflat că ne extindem ? Construim. Vrem să facem din Torahus primul sanatoriu al ţării ! Ce credeţi, la cît se ridică taxa noastră de incendiu ? Nu ghiciţi. Sute de mii ! Facem eforturi uriaşe să introducem canalizarea şi lumina electrică...

Avocatul continua să vorbească şi să se laude cu realizările lui. Nu uită, totuşi, să trimită o fată la Andresen : Trebuie să-i permiteţi domnului Andresen să vă prezinte omagiile, stimată domnişoară ! A vrut să vină personal la dumneavoastră, la stînă, dar nu ştiam dacă sînteţi dispusă să-l primiţi.

Andresen apăru. Oare ce dorea de la ea, de era aşa nerăbdător ? Să şi-o facă iar dactilografă ?

Un domn gras cu păr puţin, foarte palid şi buhăit. Venise la sanatoriu să bea Apa-Torahus şi să facă un trata-

ment intensiv. Avea găuri în obraz de stors ce era. Se purta prietenos, dar domnișoara observă imediat mina lui decepționată, cînd o văzu. Era firesc, ea se schimbase mult. Deodată simți o dorință irezistibilă de a ajunge cît mai repede acasă, la micuțul Julius.

Am ținut foarte mult să vă salut. Nu puteam să nu mă interesez de dumneavoastră, de vreme ce sînt aici.

Sînteți foarte drăguț !

Vă merge bine, domnișoară d'Espard ? Ne-am mărit biroul. Am angajat multe dactilografe noi. Trebuie să ne anunțați din vreme, cînd mai veniți în oraș.

Vorbărie goală ! Era ca odinioară, cînd același domn se apleca lîngă obrazul ei, sub pretext că vrea să vadă ce a scris, și pe urmă începea să o sărute ca un nebun. Nu, azi nu mai voia nimic de la ea. Citise asta pe fața lui, chiar din clipa cînd i-a surprins privirea. Era plin de respect. În toată atitudinea lui se ghicea amabilitatea șefului care se interesează de subalternii săi. Parcă a trecut o veșnicie de cînd ați lucrat la noi. Nici nu mai știu, se descoperise deja mașina de scris și penița de oțel ?

Domnișoara se simți obligată să rîdă. Văzînd însă că are de gînd să-i vorbească în continuare despre vremea cînd era dactilografă, un capitol încheiat de care ea nu voia să-și mai amintească, o cuprinse deodată oboseala și nu protestă, cînd domnul Andresen se ridică și-și luă, la fel de amabil, rămas bun : Toate ca toate, dar să nu uitați să vorbiți franțuzește ! Noua dactilografă nu e nici pe departe atît de expertă în limbi străine ca dumneavoastră, dar are în schimb alte calități. La revedere ! Mi-a făcut plăcere să vă salut și să aud că vă merge bine.

Tocmai cînd era gata să plece se întîlni din nou cu avocatul : În sfîrșit, domnul Andresen este satisfăcut. L-am văzut cum radia ! Ce voiam să vă întreb... domnul Magnus... spuneați că a plecat la Kristiania, nu ? Știți că nu s-a întors încă ? Trebuie să fie cam o lună de atunci. Dumneavoastră sînteți ultima persoană, care a vorbit cu el, dar am aflat că acum cîteva zile l-a căutat o doamnă. Oare cine să fie ? Eu n-am văzut-o, dar mi s-a spus că a

venit de două ori să se intereseze. Probabil că e ceva important. A şi telefonat. Nu ştim cum să procedăm. Ce părere aveţi ?

E dificil. Dar, nici o grijă, vine el.

Aşa credeţi ? Gîndiţi-vă, dacă v-am avea aici la noi ! Dumneavoastră l-aţi mai găsit odată. Sînteţi atît de dibace ! Cum v-am putea convinge să vă întoarceţi ? Nici nu vă daţi seama ce mult ne lipsiţi.

Oare ce urmărea avocatul Rupprecht ? Nimic. Se străduia să fie cît mai amabil cu domnişoara, aşa cum făcea cu toţi oaspeţii săi. Nu urmărea nimic, era interesat doar ca sanatoriul să fie plin. Pentru moment situaţia nu era tocmai roză. Avocatul nu avea nici o intenţie ascunsă. Nu visa să-şi întemeieze un cămin, nu era îndrăgostit. Pur şi simplu, aşa cum se gîndea să-l readucă pe tînărul Selmer Eyde, pentru ca oaspeţii să se simtă bine, dorea să mai aibă un punct de atracţie : o doamnă tînără singură...

Deci ceilalţi prieteni ai dumneavoastră nu vor avea astăzi plăcerea să vă salute, spuse el. Domnul Bertelsen şi doamna o să mă certe, sînt sigur. Locuiesc la numărul 107. Dacă doriţi să aruncaţi o privire înăuntru... Mă refuzaţi deci.

Numărul 107 ! Ce ţi-e şi cu directorii ăştia ! Avocatul Rupprecht a dat dispoziţie să se adauge la toate numerele din sanatoriu o sută, ca să facă impresie.

Făcînd abstracţie de mina uşor decepţionată a domnului Andresen la vederea domnişoarei, vizita ei la sanatoriu fusese destul de plăcută. Totuşi simţea o strîngere de inimă : ce repede se debarasau vechii prieteni de ea. Oare cum va fi peste şapte ani ? N-avea rost să-şi facă gînduri. O să-şi regăsească vioiciunea şi strălucirea de odinioară, o să fie din nou fermecătoare. Făcea totul ca să arate bine şi, într-o bună zi, poate, îşi va pune şi un dinte.

Escapada îi reuşise. Toţi o menajaseră. Nimeni nu făcuse nici cea mai mică aluzie la faptul că locuia în casa unui ucigaş. Numele domnului Fleming nici nu a fost pomenit. Oricum, drumul la sanatoriu meritase osteneala : a economisit bani. Merge cu paşi repezi spre casă. Ar vrea

să alerge. E foarte grăbită. Se teme mai mult ca oricînd că Julius s-a trezit şi o aşteaptă. Omuleţul ăsta al ei... ce mînuşiţe drăgălaşe are. Marta îi iese înainte şi-i spune încet : Ai un oaspete.

Un oaspete ?

Un bărbat. Te aşteaptă în şopron.

Nu ştiu cine ar putea să fie. Julius s-a trezit ?

Se trezise, Marta îi dăduse lapte, şi îl culcase din nou. El e, îi şopteşte Marta.

Era sinucigaşul.

Dumneavoastră, domnule Magnus ? Am vorbit chiar acum despre dumneavoastră, la sanatoriu. Spuneau că aţi plecat şi nu v-aţi mai întors...

Bărbatul nu răspunse.

XVII

SINUCIGAŞUL ARĂTA RĂVĂŞIT ; PARCĂ AR FI trăit multă vreme sub cerul liber. Purta haine noi, dar acestea erau mototolite şi pline de ace de molid. Ciudat, rana de la mînă i se vindecase.

De unde veniţi ? îl întrebă domnişoara.

De unde vin ? Ce să vă spun... Sinucigaşul privi în jur. Nu ne aude nimeni ?

Nu, nimeni.

Vin de acasă. Am fost acolo să lămuresc nişte lucruri. Am avut o discuţie. Scuzaţi-mă, dacă vă plictisesc.

Nu mă plictisiţi deloc. Ce aţi păţit, vă temeţi de ceva ?

Da.

Nu vreţi să intrăm în casă ?

Ba da, vă mulţumesc.

Marta le puse la dispoziţie camera ei. Se aşezară. Părea mai liniştit, deşi privea tot timpul pe fereastră. La început vorbea incoerent. Azi noapte am dormit în pădure, spuse

el .i începu să rîdă jenat. Apoi îi explică domnişoarei că doctorii, „noi, medicii", nu sînt decît nişte şarlatani. Părerea asta i se confirmase din nou. Vă rog să mă credeţi domnişoară d'Espard. Ştiu că aţi trecut prin multe în ultima vreme. Am citit în ziar. Cîtă vină ne aparţine nouă şi cîtă celorlalţi ? ! Toţi ne purtăm propria noastră mizerie, toţi greşim. Şi sîntem oameni.

Domnişoara se temea că o să înceapă din nou un discurs interminabil. De aceea îl întrerupse : Mi se pare că aţi lipsit o lună, nu-i aşa ?

O lună, două, nu mai ştiu. Trebuia să experimentez metoda cea nouă. Dar eram eu bărbatul în stare să o aplice ? Am amînat de pe o zi pe alta ; nu puteam să mă hotărăsc şi am renunţat. O să-mi spuneţi că nu metoda e de vină. Firește, aveţi dreptate. Dar la ce mai e bună o metodă, dacă nu o poţi folosi ?

Nu înţeleg, despre ce vorbiţi ?

Despre baston. Nu v-am spus ?

Care baston ?

Nu v-am povestit odată despre baston ? Nu mai ştiu exact, memoria îmi joacă feste. Doctorul mi-a lăudat mult acest medicament nou, foarte eficace. Un tratament excelent. Dar dacă nu eşti făcut pentru aşa ceva ! Spuneţi că au trecut două luni ? Două luni deci, în care am umblat, de colo pînă colo, fără să rezolv nimic. În cele din urmă, m-am întors cum am plecat. Ce să-i faci, eu nu sînt fierarul. V-am povestit despre fierar ?

Nu.

Nici nu era important. Palavre d-ale medicilor. Ce s-a mişcat acolo ? Aţi văzut ?

Domnişoara aruncă o privire pe fereastră : N-a fost nimic. Mi se pare că n-aţi mîncat azi, domnule Magnus ?

Să mănînc ? Nu.

Şi ele o duceau cam prost cu mîncarea. Se duse totuşi la Marta şi o rugă să pregătească, din ce s-o găsi, o gustare. Cînd reveni în odaie sinucigaşul privea fix pe fereastră şi mîrîia ca un cîine. Se mişcă ceva acolo în tufiş, la marginea pădurii, spuse el.

Trebuie să fie vîntul. De ce vă temeţi ?

Bărbatul nu răspunse.

Acest om nu stătea bine cu nervii, dar pe domnişoara d'Espard nu putea să o lase indiferentă starea lui. Odată, de mult, împreună cu alt bărbat, domnul Magnus o salvase pe ea şi un teanc de bani. Îi datora recunoştinţă : nefericitul din faţa ei o încurajase de multe ori în momentele cele mai grele.

Dacă mi-aţi spune ce vă neliniştește, poate că Marta şi cu mine am putea să vă ajutăm.

Nu am comis o crimă, ca să stau ascuns şi să nu mă arăt la lumina zilei. Nu. Aparent e o nimica toată. Dar puneţi-vă în situaţia mea. Imaginaţi-vă că ea se află pe urmele dumneavoastră.

Cine ?

Am aflat ieri, cînd am sosit. Şeful de gară m-a întrebat cum mă cheamă şi mi-a spus că a venit cineva cu trenul şi că s-a interesat de mine. A telefonat şi la sanatoriu. A ajuns cu cîteva zile înaintea mea. Se află încă aici şi mă pîndeşte.

Nu vreţi să o vedeţi ?

Dacă vreau ? Sigur că vreau ! strigă sinucigaşul. Dar ştiţi cum sună pentru mine întrebarea dumneavoastră : dacă vreau să trăiesc la fel ca pînă acum, dacă am decăzut într-atît şi dacă nu mai am pic de ruşine în trupul ăsta ticălos. Despre aşa ceva e vorba. Dacă vreau să o văd ? Da ! domnişoară d'Espard. Clipa aceasta o aştept aici, de cincisprezece luni, ziua şi noaptea. Da ! Numai că acum am devenit slab, aşteptarea asta m-a umilit. Mi-am pierdut curajul. Ea a amînat prea mult.

Tăcere.

Poate că cel mai bun lucru ar fi totuşi să staţi de vorbă.

Nu-i aşa că e nostim ? continuă sinucigaşul. Vă puteţi imagina ceva mai murdar şi mai impertinent : după cincisprezece luni de tăcere, fără un cuvînt, fără o urare de Crăciun ! Şi atunci, aşa deodată, să vină personal, în plină zi, în plină lumină. Să sosească aici cu trenul. I-o fi fost mai uşor să facă atîta drum, decît să-mi scrie. Asaltează sanatoriul. Nici în propria mea cameră nu sînt în siguranţă.

Nu știu ce să spun, domnule Magnus, dar cred că trebuie să vorbiți cu ea.

Niciodată ! strigă el. Deci asta mă sfătuiți să fac. Niciodată !

Bietul sinucigaș ! În sfîrșit obținuse ce a vrut și acum dădea înapoi. Ce festă îi juca viața : izgonit de ceea ce își dorea mai mult, urmărit de acel lucru și fugind de el ! De ce nu fusese în stare să curme această situație ? De ce nu plecase în Australia ? Din nou același răspuns : nu era omul făcut pentru asta. Se zbătea ca o molie în jurul lămpii. În sfîrșit, ceea ce-l preocupa, singurul lucru din care își trăsese toată suferința, se afla aici. Privea viața prin această fisură. Mai mult nu vedea. Dar poate că ceea ce întrezărea nu era chiar atît de puțin.

Un lucru, privit printr-o fisură, devine puternic, clar, capătă contururi ferme.

Marta vine cu mîncarea. Sinucigașul are o expresie îngrozită. Nu crede că va avea timp să mănînce. Vă fac prea mult deranj, se scuză agitat.

Ce tufiș spuneți că era ? Mîncați liniștit, eu am să fiu atentă.

El îi arătă tufișul care se mișcase. Nu faceți nimic dacă fixați un singur loc. Trebuie să cuprindeți cu privirea toată pădurea, mai ales acolo, spre margine, unde șerpuiește poteca pentru vite. Se apucă să mănînce. Înfulecă la repezeală cîteva ouă fierte, pîine cu unt, scovergi, și bău, în loc de apă, lapte. Se vedea că era prima lui masă după multe zile.

Domnișoara nu-și lua ochii de la fereastră. Acum se vedea bine. Într-adevăr se mișcă. E o doamnă care se îndreaptă spre casa lor. Parcă se teme de ceva. Merge legănîndu-se ușor, are o pană la pălărie și poartă un pardesiu larg, închis în nasturi pînă sub bărbie. Este de-a dreptul pasionant.

Mulțumesc pentru masă ! spune sinucigașul, ridicîndu-se. De cînd sînt în munți n-am mîncat așa de bine. Iar de scovergi, ce să mai vorbim !

Vă rog să vă așezați și să vă umpleți o pipă.

Nu am pipă. N-am ce fuma. Dar nu mi-ați spus, cum vă merge dumneavoastră, domnișoară d'Espard ? Vă mențineți curajul ?

Da, slavă domnului, nu mă pot plînge.

Sînt convins că ați făcut o alegere bună părăsind sanatoriul.

Poate. Nu mai găsea nimic de spus, dar, ca să mai tragă de timp, continuă : Se construiește de zor la sanatoriu.

Da, dar se și moare !

Domnișoara aprobă din cap : Au fost mulți morți, aveți dreptate.

S-au dus unul după altul. Nici nu le mai știu numărul. Da, da, moartea curăță totul pe unde trece. Nu sîntem destul de buni pentru viață. Cizmele în care intrăm sînt prea mari pentru noi și ne împiedicăm la fiecare pas.

Marta deschide ușa și o cheamă pe domnișoară pînă afară. În absența ei, sinucigașul îi ia locul la fereastră. S-a mai liniștit. Mîncarea i-a făcut bine. Mintea i s-a mai limpezit și se gîndește să-i lase Martei o bancnotă pe masă. Cercetează din nou cu privirea marginea pădurii.

Domnișoara d'Espard intră în cameră. E tulburată : A venit.

Fără să mai întrebe, sinucigașul știe despre cine e vorba, de aceea strigă ca ieșit din minți : Ce ? !

E aici afară. Marta a vorbit cu ea. A venit de la sanatoriu pe scurtătură.

Sinucigașul simte că i se usucă gura, înghite și spune : Bine, să intre. Să intre că am să-i... !

O doamnă într-un pardesiu larg, cu o pană mare de struț la pălărie. Este tînără și șatenă, aproape atrăgătoare cu felul ei de a se mișca. Are o față deschisă ; inspiră încredere. Doar cei doi canini îi sînt puțin strîmbi ; unul este mai ieșit, în afară, decît celălalt. Se oprește în ușă fără să spună nimic, deși își mișcă buzele.

Pe perete e o pendulă mică cu două greutăți atîrnate de un lanț de alamă. Sinucigașul apucă lanțul și, dintr-o

smucitură, ridică greutatea care scoate un scrîşnet strident... Cine mai face una ca asta, în plină zi, într-o casă străină. Apoi se întoarce şi o vede : Tu eşti ? Se uită iar la ceas, de parcă mai are ceva de făcut la el. Văd că şi ăsta minte ! Se duce la fereastră. Îşi mîngîie nervos bărbia ca şi cum ar fi avut barbă. Ce mai e pe acasă ? Deodată, izbucneşte fără motiv : Scoate-ţi odată pardesiul ăla şi aşează-te ! Poftim, un scaun.

Mă ia cu frig, răspunde ea şi se aşează fără să se dezbrace.

Mai trăieşte... fetiţa, te întreb dacă mai trăieşte.

Sigur că trăieşte. E sănătoasă şi vorbeşte binişor. De ce să nu trăiască ? !

Vorbeşte... Nu pot să cred !

Îi merge gura toată ziua.

Cum o cheamă ?

Leonora. Ca pe tine.

Prostii ! Puteai să găseşti ceva mai bun, strigă el făcîndu-se roşu ca racul.

Ea tace.

Puteai să găseşti ceva mai bun, îţi spun eu.

Da, dacă spui tu. Este atît de supusă, şi totuşi îl răsuceşte pe degete cum vrea.

El se agită. Nu-şi găseşte locul Simte nevoia să vorbească : Leonora... auzi Nume de capră ! Şi mai vrei să mă convingi că rosteşte cuvinte ! Ha, ha, abia a făcut ochi...

Dacă ai vedea-o. E aşa de dulce...

Bine, bine. Nu de asta îmi arde mie. Leonora... ! Unde stai ? întreabă brusc.

La negustor. Acolo am dormit azi noapte.

Vrei să spui două nopţi.

Da, poate, două nopţi. Eu... ba, da, ai dreptate, două nopţi.

De ce nu te-ai dus la sanatoriu ?

Răspunde stins : Da... mulţumesc !

Ce idee, să stai la mămular, în gaura aia. Te pomeneşti că te-au culcat cu servitoarea.

Nu. Mi-au dat o canapea.

N-am mai văzut așa prostie ! Auzi, să te chinuiești zile în șir. Puteai să te îmbolnăvești ! Era convins că vorbele lui o loveau. Bănuiesc că nici nu ai mîncat ?

Nu, azi nu. Dar n-are importanță.

Sigur, o îngînă el, n-are importanță ! Dar aseară ai mîncat ?

Da.

Știi cîte ore au trecut de atunci ? Optsprezece. Nu te uita la ceasul ăla, știu, merge înainte... dar să stai nemîncată o zi întreagă, asta zic și eu deșteptăciune ! Ridică-te imediat să mergem la sanatoriu. Poate mai găsim ceva de mîncare pentru tine. Acum e ora prînzului.

Ies amîndoi din cameră. Sinucigașul se ține bățos, vrea să pară cît mai bărbat, dar, în realitate, e foarte tulburat. Îi spune Martei : Nevasta mea se teme de bou. E afară ?

Da, numa că nu-i aici e dus în munți.

Domnișoara d'Espard a plecat ?

Nu, e în odaia cea nouă.

Salutați-o din partea mea !

Cei doi se îndreaptă spre sanatoriu. Pe drum nu prea vorbesc, dar tot le mai scapă cîte o vorbă, o întrebare, un răspuns... Ea îi spune temătoare : Acum o săptămînă ai fost în Kristiania, nu ?

De unde știi ?

Mi-a spus slujnica. A avut impresia că te-a văzut.

Da, așa e. Mi-am cumpărat costumul ăsta. Ești mulțumită ?

Da.

Da, ce da ? se răstește la ea.

Nu, nimic.

Știu, știu. De cum ai aflat că sînt în oraș, ai pornit să mă cauți.

Așa am și făcut.

Sinucigașul rîde.

Crede-mă Leonhard, îți jur că așa am făcut. Două zile în șir. Am colindat toate hotelurile.

Încetează cu tîmpeniile ! Ce voiam să spun... ? Se prefăcea că vrea să-și amintească ceva, deși nu uitase nimic, voia doar să se arate rău și indiferent.

Sosesc la sanatoriu. Nici ţipenie de om. Sinucigaşul ştie că la ora asta oaspeţii sînt la masă.

Sună şi roagă fata să pregătească o cameră pentru soţia sa.

În aceeaşi clipă apare avocatul, din sala de mese, cu faţa lui radioasă : Am auzit soneria şi nu am putut să-mi stăpînesc curiozitatea. Bine aţi venit, domnule Magnus ! Aţi lipsit multă vreme. Dacă nu mă înşel, soţia dumneavoastră. Bine aţi venit, stimată doamnă ! Îi dă dispoziţii slujnicei să aranjeze camera 106 pentru doamna Magnus. Apoi se întoarce spre sinucigaş şi îi explică : E cu un etaj mai jos, sub camera dumnevoastră. Dar o să vă mutăm la 105, un apartament de două camere. Era să uit, aţi luat masa ?

Nu, şi soţia mea e înfometată.

Vă rog să poftiţi imediat în sufragerie, noi tocmai ne-am aşezat. Nu e nevoie să vă schimbaţi, stimată doamnă, sînteţi foarte drăguţă şi aşa. Deocamdată avem oaspeţi puţini, dar în curînd sanatoriul va fi plin. Nu vreţi să vă daţi jos mantoul şi pălăria ?

Nu, soţiei mele îi e frig.

Da, se cam simte că vine toamna. Mai ales aici în munţi e destul de rece. Sănătate curată ! Cu condiţia să ai o îmbrăcăminte adecvată. Pe aici, vă rog !

Avocatul îi conduse pe cei doi înăuntru. Era foarte încîntat ; aducea oaspeţi noi. Deşi nu erau decît doi, mai sporeau puţin mica societate care se afla la masă.

După prînz, sinucigaşul trimise un om să aducă geamantanul soţiei sale de la negustor. Avocatul care era de faţă îi spuse : Am rugat fata să vă servească cafeaua în camera doamnei. Sper că am făcut bine ?

Sinucigaşul tăcu. Ar fi preferat să nu fie silit să stea cu ea. Şi aşa îşi reproşa că îi acordase prea multă atenţie. Avocatul îl întrebă dacă nu doreşte să-i fie aduse lucrurile chiar acum la numărul 105.

— Nu, mulţumesc.

Avocatul îl privi surprins.

Eu rămîn sus. Soția mea este așteptată acasă. Trebuie să plece imediat înapoi.

Sînt profund decepționat ! În cazul ăsta ne vom strădui, stimată doamnă, să vă facem șederea aici cît mai plăcută. Din păcate trebuie să mă întorc de urgență în oraș. Afacerile nu așteaptă. Dar n-aveți nici o grijă, voi da dispoziții.

În camera doamnei storurile erau trase. Sinucigașul se repezi ca un turbat la fereastră și le ridică. Ăștia cred, pesemne, că nu suporți soarele, bombăni el. Apropo, parcă ziceai că te ia cu frig. Ești bolnavă ?

Nu, mi-e doar puțin frig. Încolo n-am nimic.

În munți nu se vine cu ciorapi de mătase și pantofi escarpen.

De iritare își vărsă cafeaua. Continuă să vorbească : Te-ai chinuit două nopți pe canapeaua aia. Trebuie neapărat să dormi acum. Dacă mă gîndesc bine, cred că au fost trei nopți, nu două.

Nu mai știu, or fi fost trei.

El clătină din cap și se îndreptă spre ușă să plece : Așa să faci. Să te dezbraci și să te culci.

Ea tuși într-adins și-l făcu să se întoarcă. Nu te speria, n-am nimic dar, te rog, nu mai fi supărat, iartă-mă... pentru ultima oară !

Iar începi ! M-am săturat să tot aud : iartă-mă și iar iartă-mă !

Știi că el a plecat... ?

A plecat ? Sinucigașul știa foarte bine la cine se referea ea. Îi răspunse ironic : Ce nenorocire ! Îți dai seama, el a plecat !

Nu e nici o nenorocire. Eu l-am alungat.

Sinucigașul rîse ușor sarcastic.

Degeaba rîzi, chiar l-am alungat. Au trecut multe luni de atunci.

Aș fi vrut să-ți spun imediat, dar...

Dar găseai că nu merit această favoare.

Mă temeam.

Biata de tine ! Cîtă rușine și cîtă cinste trebuie să fi fost în sufletul tău, dacă te temeai !

Crede-mă, mă temeam. Ţi-am scris zeci de scrisori şi nu le-am trimis...

Vai, vai, cum mai minţi ! Ţi-am trimis o felicitare de Crăciun, n-ai catadicsit să-mi răspunzi.

Ai dreptate, ai dreptate ! Dar atunci eram atît de tulburată, nici nu puteam să mă adun. Au trecut opt luni de la Crăciun. Chiar de cînd l-am izgonit a trecut destul timp.

Şi unde l-a mînat disperarea ?

Unde ? Ce ştiu eu. Nu l-am mai văzut de atunci. Era încă vară. Poate a plecat în America. Îmi doream să moară.

Sinucigaşul rîse din nou.

Mort şi îngropat... cît mai adînc sub pămînt !

Vai, nu se poate ! Tînărul adorat, iubitul din tinereţe şi cîte şi mai cîte ?

Doream să ne căsătorim. Aşa hotărîserăm. Voiam să te rog să renunţi la mine ca să ne putem cununa.

Nu mă interesează ! o întrerupse brutal sinucigaşul. M-a înşelat ticălosul...

Nu mă interesează, ţi-am spus !

Bine, încuviinţă ea supusă şi tăcu.

Cred că n-ai nimic împotrivă dacă voi pleca. Ciudat, nu mai era iritat, nici pornit. Vestea că o anumită persoană plecase avusese un efect magic asupra lui. Cînd ajunse la uşă, se mai întoarse o dată şi îi spuse : Te sfătuiesc să te culci puţin. Şi nu mai fi aşa de încăpăţînată.

Nu era deloc încăpăţînată. De cum ieşi, femeia se apucă să-şi facă patul.

Sinucigaşul putea, în sfîrşit, să se gîndească în voie. De aceea căută să ajungă cît mai repede la el în cameră. Aici era totul neschimbat. Poate ceva mai mult praf. În lipsa lui nu se făcuse curăţenie. Toată lumea ştia că este un tip bizar care nu suportă ordinea. Slujnicele îi respectau preferinţa pentru murdărie. Privi pe fereastră. Una din clădirile auxiliare fusese extinsă şi acum era de două ori mai mare. I se adăugase şi un etaj. Dulgherii scoteau un zgomot infernal cu fierăstraiele lor şi cu bătutul cuielor. Departe, la iazuri, se auzeau detunături. Se dinamitau stîncile. Ce-l interesau pe el toate astea ? !

Această odaie fusese vreme de cincisprezece luni casa lui. Ar fi trebuit să i-o arate şi ei. Să vină sus şi să vadă

ce bine i-a mers. N-a auzit-o să spună că-i pare rău de tot ce-i făcuse. Nici un cuvînt despre asta. Atunci ce voia de fapt ? Să ceară iertare ? Iar iertare, pentru ultima dată. Sinucigaşul bombănea de parcă acest sentimentalism l-ar fi agasat într-adevăr. Chiar şi faţă de sine se prefăcea că e sătul de atîtea scene. Dar dacă ea nu-i cerea iertare ? Doamne, ce nefericit ar fi fost. Îl chinuiau chiar atît de mult rugăminţile ei ? Aşa se părea. Acum era prea obosit să mai analizeze tot ce se întîmplase. Pe deasupra i se făcuse şi somn. Nu se prea odihnise noaptea trecută, acolo, în pădure...

Ce curios. Nici detunăturile, nici larma constructorilor nu-l treziră, ci un zgomot mult mai mic. Auzi uruit de roţi, în curte, şi strigătele cu care cineva îşi îndeamnă calul să oprească.

Merse la fereastră şi o deschise. O recunoscu imediat pe domnişoara Ellingsen care cobora din trăsură. Ce mai căuta aici ? Ce-l privea pe el ? O fi avînd domnişoara motivele ei să se întoarcă la sanatoriu. Toţi vin şi pleacă, toţi se grăbesc încoace şi încolo, toţi au ceva de rezolvat şi sînt foarte preocupaţi de bucuriile şi durerile lor. Şi la ce bun ?

Îl scutură frigul. E tîrziu. Într-o dispoziţie mizerabilă, coboară şi se opreşte în faţa camerei 106. O mai fi dormind? Aude hohote de plîns venind dinăuntru şi intră fără să mai bată la uşă : Pentru dumnezeu, ce s-a întîmplat ?

Scuză-mă... Imediat am să...

Ce să... ? Stai liniştită. Dacă vrei o să spun să-ţi aducă masa în cameră. N-ai dormit ?

Ba da... Adică, nu. Nu ştiu. Căuta parcă un răspuns care să-i convină. În fine, se hotărî : Da, da, am dormit precis, la început, un timp. Mi-a făcut bine. Dar tu ?

Eu ! Lasă-mă pe mine.

Leonhard, dar ai atîta nevoie de odihnă, ai fost atît de chinuit în ultima vreme. Crezi că eu nu ştiu ?

Să nu mai vorbim despre asta !

Bine, dacă vrei tu. Mă uit că ai albit. Am stat aici singură şi m-am gîndit tot timpul la asta.

Sinucigaşul izbucneşte : Ţi-am spus că nu vreau să vorbim despre mine. Încetează !

Bine.

Îi era oare chiar atît de dezagreabil să fie compătimit ? Atunci de ce nu-şi poate stăpîni emoţia. De ce îşi trădează slăbiciunea ? Îl cuprinde o dulce toropeală. De ce nu-l compătimise niciodată pînă acum ? Probabil că nu îndrăznea. Cine ştie. Încerca să-i găsească scuze. Dacă îl uitase, atunci era de înţeles. Pe de altă parte, care bărbat suportă să fie manta de vreme rea, să stea unde îl pui, să zîmbească şi să aprobe. Nu putea accepta una ca asta.

Ştiu de ce te-ai opus să te muţi în camera de alături.

E pur şi simplu uluit : Ştii tu asta... Cum... ?

Simplu, pentru că nu vrei. Nici nu mă mir ; am pierdut.

Tu ai pierdut ? Vrei să spui că eşti pierdută ?

Nu puteai să nu observi cît de mult m-am schimbat.

Deodată înţelese. Simţi mai mult decît putea ea să simtă : se făcu roşu şi lăsă privirile în pămînt.

Tăceau amîndoi. El se duse la fereastră şi privi afară. Avocatul e gata de plecare. Nu-şi poate stăpîni tremurul glasului. Văd că vrea să plece cu trăsura cu care a venit domnişoara Ellingsen. Ea a sosit acum. De data asta avocatul a stat aici mai mult ca niciodată. E şi doctorul jos. Am şi uitat că trebuia să vorbesc cu el. Mi-a sosit o scrisoare de la Moss, de la Anton Moss. Mi-o citeşte doctorul. Ce voiam să spun... ?

Tac din nou.

El părăseşte fereastra şi vine spre ea. De fapt ce vrei de la mine ? o întreabă calm. De ce ai venit aici ?

Nu...! Femeia clătină din cap. Eu nu am... Cu siguranţă că te gîndeşti la ceva.

Nu tăgădui ! Vrei să divorţezi, e normal.

Da, putem să o facem. Avocatul a plecat. Auzi ? Sigur că putem să o facem. Ai timp să te mai gîndeşti. Ce zi e azi ?

Amîndoi stau încruntaţi. Amîndoi se gîndesc. Într-un tîrziu sinucigaşul reia discuţia: În definitiv e acelaşi lucru.

Poate că era acelaşi lucru, dar el nu avea de unde să ştie. Aruncase doar aşa o vorbă, la întîmplare. Nimeni nu şi-ar dori să fie în pielea lui.

Dar nici în pielea ei.

Sinucigașul o porni pe drumul cunoscut la „stîncă". Iată tufa de ienupăr, iată platforma albă de piatră și fisura. Totul era la fel ca înainte. De fapt nici nu avea de ce să fie distrus. Nu fusese luat prin surprindere. Ceea ce prevăzuse se adeverea. Dar de ce voia să divorțeze tocmai acum, cînd răul trecuse ? Ce se va întîmpla cu copilul, cu micuța Leonora ? A început să vorbească, trebuie să fie tare drăgălașă. Fără îndoială că merge demult, poate că știe să și sară, are pantofiori în picioare, rochițe... Ce lucru minunat ! Spune, cu siguranță, mama și tata. Destul ! Va să zică pentru asta mi-ai venit, pentru asta ai avut nevoie de un pardesiu larg. Ce mult ne-am schimbat. Nu se mai poate îndrepta nimic ! Unde să ne ascundem fețele ? Și micuța Leonora nu spune „tată". Auzi, ce tîmpenie, de unde să fi învățat cuvîntul ăsta ? Ce să ne mai amăgim. Din păcate lucrurile sînt cum sînt. Totuși... totuși...

Iat-o că vine. E ea. Ce drăgălaș pășește legănîndu-se. O pălărie mare, pantofi mici, mănuși — atenție la fisură, drumul ăsta nu-i pentru doamne — bravo, a trecut fără probleme, merge mai departe, e grozavă ! Cum să o întîmpine ? Să se urce pînă în vîrf și s-o privească de sus ? Prostii. Se va opri și va aștepta. După aceea să hotărască întîmplarea. De fapt, dacă stăm să ne gîndim, nu era chiar o catastrofă : ea nu făcuse pînă acum nici cel mai mic gest să-l atragă, dimpotrivă, amînase poate prea mult. Situația devenea deodată mai puțin rușinoasă, mai puțin necinstită. Și, în ceea ce privește legătura ei, nu era chiar atît de condamnabil că cedase, dacă el îi promisese că o ia de nevastă. Da, da, totul trebuie cumpănit bine, cu calm și cu obiectivitate.

Îi strigă : De ce vii aici cu pantofii ăștia ușori ?

Am un mesaj pentru tine, spuse ea ca să-l dezarmeze. M-am întîlnit cu doctorul. M-a rugat să te anunț că ai primit o scrisoare.

Bineînțeles, era un pretext. El știa de scrisoare. E de la Moss, poate să mai aștepte.

Pe aici te plimbi de obicei ? întrebă ea.

Da, vin des aici.

Ce ciudat mi se pare să descopăr unde îţi petreci timpul. Cercetă cu interes împrejurîmea. Te aşezi pe piatra aceea ?

Da, aici stau de multe ori.

Stai aici şi priveşti departe, nu-i aşa.

Va să zică nu ai dormit.

Ba da. Dar mi-a fost urît. Şi pe urmă mai erau şi cei de alături care făceau o gălăgie...

La 107 ? Acolo stă Bertelsen. E camera lui preferată. Unul, pe care îl cheamă Bertelsen.

Mă gîndeam... Crezi că aş putea să plec acasă şi să mă întorc cu Leonora aici la tine ?

Aici ?

Înţeleg, mai bine nu. Am impresia că nici tu nu vrei să vii acasă să o vezi. Credeam că, după atîta singurătate, fetiţa ar fi putut să-ţi aducă puţină bucurie.

O să ne mai gîndim. Nu vrei să te aşezi ?

Ba da... mulţumesc.

Cîtă supunere. Şi ce efect avea docilitatea ei asupra lui. Toată îndîrjirea îi dispărea ca prin farmec, devenea maleabil : Spuneai că te-ai gîndit să vii cu copilul aici şi să rămîneţi cu mine ?

Nu. Cum aş fi putut să pretind atît de mult.

Dă-ţi seama că eu nu pot să mă ocup singur de ea.

Nu e vorba de mine, să nu crezi... nu.

Dar aici nu se poate trăi ! Vechea lui nemulţumire împotriva sanatoriului izbucni din nou. Carne nu ne dau aproape deloc. Ne ţinem viaţa cu păstrăvi şi conserve. Copilul ar muri de inaniţie.

Nu ştiu ce putem face. Tu trebuie să hotărăşti.

Ţi-am spus că o să ne mai gîndim. Se ridică : A început să bată vîntul. E prea frig pentru tine. Hai să ne întoarcem.

Nu mi-e frig. Mantoul ăsta e destul de gros.

Ridică-te ! Aici sîntem în munţi, la asta nu te gîndeşti?

Se ridică imediat. Nu ieşea din cuvîntul lui. Începură să coboare. Cînd ajunseră la fisură, el îi întinse mîna să o ajute. Dar nu era destul, fu nevoit să o prindă în braţe. Femeia simţi că se pierde. O cuprinse un fel de leşin. După ce reuşi să treacă dincolo i se muiară genunchii şi se prăbuşi. Odihneşte-te puţin, îi spuse el blînd.

Nu, nu e asta. Simt că înnebunesc. Tu eşti atît de bun cu mine, şi eu... De ce nu mai sînt ca odinioară. Să fi venit aici cum eram atunci. M-am schimbat mult, m-am făcut urîtă.... Şi ţi-am mai pricinuit şi atîtea necazuri !

Prostii ! Se întunecă, să ne grăbim.

Comandară cina în cameră. La 107 petrecerea era în toi.

Ea îl întrebă : Ce să fac, să plec mîine dimineaţă ?

Pe mine mă întrebi ?

Da, tu hotărăşti.

Nu, răspunse el scurt.

La ce oră pleacă trenul de dimineaţă ?

Foarte devreme. Ar trebui să te scoli la ora patru. Găsesc că nu are sens.

Nu, sigur că nu... mulţumesc !

Mai vorbiră o vreme. Amîndoi erau liniştiţi. O lăsă să înţeleagă că unei doamne nu-i stă bine să călătorească singură cu trenul. Asta-i aşa... o chestie. Nu se oferi să o însoţească acasă, dar această eventualitate nu era exclusă. Cînd îi spuse noapte bună mai adăugă, cu glasul puţin schimbat şi privind peretele : Ne vedem mîine.

Ea îl apucă de mînă şi îi mulţumi fierbinte. Tremura. Cînd el o întrebă dacă îi e frig răspunse : da.

Ţi-a trebuit excursie pe „stîncă". Culcă-te imediat. Ai nevoie de somn.

Ea începu imediat să se descheie la nasturi şi îşi scoase mantoul, înainte ca el să fi ieşit pe uşă. Bărbatul nu se aşteptase la asta. Rămase o clipă pe loc.

Uite, te ascult, se grăbi ea să-i explice. Îi era frig. Dinţii îi clănţăneau şi se descheia mai departe.

El nu se putea urni din loc. Se mira că femeia nu era grasă. Avea acelaşi corp pe care i-l ştiuse. De ce purta atunci mantoul acela larg ?

Dezbracă-te repede şi bagă-te în pat. Ai să te încălzeşti. Simţea nevoia să spună ceva.

Ea era ascultătoare şi blajină. Îşi scotea în dezordine hainele de pe ea şi le arunca, cum se nimereau, pe un scaun.

O întrebă înmărmurit : De ce ai purtat toată ziua mantoul ?

Mantoul ? Mi-e frig. Poate din cauza aerului de munte. Aî fi vrut să îl scot ?

Nu, de ce, dar...

M-am schimbat foarte mult. Mantoul ăsta larg este exact ce-mi trebuie. Şi apoi, ce importanţă mai are.

Ce tot spui că te-ai schimbat ?

Vai, doamne, mai bine nu m-ai vedea... Pielea asta urîtă şi sînii fleşcăiţi, căzuţi. Deodată îl priveşte întrebător : Dar tu ce credeai ?

Eu ? Nimic.

Mă priveşti atît de mirat. Spune-mi, ce ţi-ai închipuit.

Nu pot să-mi dau seama unde este schimbarea.

Acum înţeleg ! Izbucni ea. Credeai că eu... da, că aş avea ceva de ascuns sub mantou.

Văd că...

Nu, bineînţeles că nu ! Cum ţi-ai putut închipui ? N-am dreptul să vorbesc. Eu sînt de vină că ai plecat.

— Hai, culcă-te acum, îi ordonă el. Ridică pătura şi o împinse în pat.

Ea se ridică dintr-o mişcare : Nu, Leonard, să ştii... am fost îndrăgostită, uşuratică şi proastă, asta am fost, am şi băut atunci, dar nu s-a mai întîmplat niciodată. Nu, nu sînt atît de ticăloasă, pe cît crezi.

Ţi-am spus să te culci. Era puţin tulburat şi o împinse din nou între perne. Simţea o bucurie năvalnică. O avea din nou. Femeia aceasta era iar a lui. Ar fi vrut să-şi arate într-un fel recunoştinţa şi îi spuse : Am să rămîn cu tine pînă adormi.

Vrei tu asta ? Îi mulţumeşte. Gestul lui era pentru ea cel mai frumos dar. O să trebuiască să mă trezeşti ca să încui uşa.

Avea dreptate. Dar cum să o scoale, cînd avea atîta nevoie de somn. Putea să încuie uşa pe dinafară şi să ia cheia cu el.

Bine, se învoi ea, plină de recunoştinţă. Îi luă mîna şi îi spuse, noapte bună.

Am să vin dimineaţă devreme să-ţi deschid...

După ce femeia adormi, el se strecură cu grijă afară din cameră, încuie uşa şi luă cheia cu el. Plutea de fericire ! Coborî pe veranda mare şi ieşi în curte. Zîmbea şi

vorbea singur : Nu-mi vine să cred că mai sînt şi minuni pe lume !

Aerul serii e umed, ceaţa coboară, miroase a toamnă, stelele sînt puţine şi triste ca întotdeauna. Ce să însemne asta ? Au şi stelele tristeţea lor, rareori sînt vesele.

În camera doctorului era lumină. Se gîndi să intre. Scrisoarea lui Moss nu îl interesa în mod deosebit. Vechiul lui camarad trecuse acum în categoria lucrurilor de importanţă minoră. Dar, în această dispoziţie, de zile mari, putea să-i facă totuşi favoarea să mai cheltuiască puţină ironie cu el. Fie !

Moss scrisese cu mîna lui. Rînduri drepte, ordonate, litere frumoase, cratime puse la locul lor... părea să-şi fi recăpătat vederea. Scria că scăpase cu totul de pecingene şi că va pleca pentru cîteva zile acasă. I-ar face multă bucurie să-l întîlnească pe sinucigaşul Magnus, în Kristiania, la fel de înzdrăvenit cum era el însuşi !

Să fie fericit, spuse sinucigaşul. Chiar am de gînd să îl caut, cînd plec acasă.

Vreţi să plecaţi ?

Da, chiar mîine.

Doctorul nu făcu nici o aluzie la vechea lor discuţie. Îl menaja. Nu pomeni nimic despre soţia lui, nu lăsă nici o clipă impresia că ştia ceva. S-au întîmplat multe aici de cînd ne-aţi părăsit. A avut loc o crimă.

Sinucigaşul nu răspunse.

I-aţi cunoscut pe eroii dramei ?

Chestia asta cu Moss este, oricum, o veste îmbucurătoare.

Doctorul rămase o clipă pe gînduri : Nu ştiu ce să spun.

Dumneavoastră nu ştiţi ?

Cred că-i mai bine să nu îl vizitaţi în Kristiania.

De ce ?

Sînt sigur că nu va fi acolo.

Sinucigaşul este complet derutat : Nu se poate. Tocmai acum cînd totul părea să fie bine ! De ce trebuia iar să se îndoiască ? De ce să intervină mereu ceva rău !

De data asta doctorul tăcea.

De ce nu vreţi să răspundeţi ?

Pentru că nu ştiu. Dumneavoastră, domnule Magnus, nu credeţi că binele şi răul sînt noţiuni relative ?

Nu, strigă sinucigașul, sînt noțiuni absolute, adevăruri palpabile.

Se poate. Ochii prietenului dumneavoastră s-au vindecat. E destul de mult, nu ?

— Deci... credeți că nu era pecingine ?

Nu, sigur nu era asta.

Sinucigașul se ridică : Simt că mi se face rău. Trebuie să plec. M-am hotărît. Din clipa aceasta nu mă mai gîndesc la nenorocirea lui !

Nu mai discutară ca data trecută, nu se mai lansară în dialoguri aprinse, doctorul nu-l mai servi cu coniac și apă minerală. Noapte bună ! spuse sinucigașul.

O porni din nou spre verandă. Era ciudat cît de apăsător devenise aerul. Se lăsa frig dinspre „stîncă". Ceața se deșira. Începu să bată vîntul. În dreptul pavilionului în care locuia personalul de serviciu zări o lumină care se mișca. Era un om cu o lanternă aprinsă. Un mic fascicol de raze în ceața rarefiată. Lanterna nu părea să lumineze mai nimic. Totul era atît de straniu.

Merse într-acolo și-l recunoscu pe poștaș.

Căutați ceva ?

Vă rog să nu mai spuneți la nimeni.

Ce ați pierdut ?

O bancnotă de cinci coroane. Am ieșit adineauri pînă afară și probabil că mi-a căzut. Începe să bată vîntul și mă tem că nu o mai găsesc. Erau cinci coroane !

Nu mai umblați fără chipiu pe o asemenea vreme și lăsați dracului bancnota. Poftim, cinci coroane.

Nu se poate...

Ba, se poate. Mi-ați adus atîtea scrisori și ilustrate ! Mîine plec acasă.

Făcuse un om fericit. Își regăsi buna dispoziție. Ce curios, frigul ăsta, așa pe neașteptate. Și cît de sinistră toată atmosfera ! Era hotărît să nu se lase copleșit de nimic. În jurul „stîncii" șuieră vîntul sălbatec. Se face tot mai frig. Ceața se retrage în fîșii spre pădure. De ce să fie totul atît de lugubru. Nu voia ! Își încheie îndîrjit jacheta. Stă așa drept, cu mîinile în buzunare, și privește ceața care se destramă. Parcă asistă la un spectacol de prestidigitație : crestele munților încep să prindă contur,

sanatoriul devine, din nou, vizibil. Ce să însemne oare toate acestea ? Furtună ? Poate furtună.

Ferestrele clădirii erau întunecate. Numai la 107 mai ardea lumina. Cine știe ce tîmpenii fac acolo. Bertelsen deschide geamul și îl cheamă sus : Veniți să ciocniți un pahar cu noi !

Sinucigașul nu răspunde. E și asta ceva, să-ți permiți, beat criță, să-i trezești cu zbieretele tale pe ceilalți oaspeți! Dacă ea s-a trezit acum și nu mai poate să adoarmă ?

Înainte de a urca la el se furișează pînă la ușa nevestei sale. Stă un timp acolo și ascultă. Nu, slavă domnului, e liniște. Era moartă de oboseală. Noapte bună, șoptește și se îndreaptă spre camera lui. E și el foarte obosit.

O zi plină de semnificație lua sfîrșit. Totul ar fi putut să fie bine, dar moartea era pe aproape.

XVIII

Păcat că plecase avocatul, altfel avea el grijă să facă ordine.

Bertelsen era cu chef. O luase imediat, după masă, cu vinul. De cum dădu cu ochii de domnișoara Ellingsen, începu să se poarte drăguț, chiar mai drăguț ca înainte. Dorea să ciocnească un pahar cu ea și să-i spună : În cinstea dumneavoastră, domnișoară Ellingsen ! Avea poftă să-i facă din nou curte.

Cum putea ea să pareze. Situația era destul de penibilă. Nu-i rămînea decît să se comporte cît mai degajat, și să încerce să-l domine. Doamna Bertelsen, fosta doamnă Ruben, privea amuzată flirtul celor doi. Nu lua lucrurile în tragic, era prea inteligentă pentru asta. La nevoie găsea întotdeauna soluții. Relația ei cu Bertelsen avansase periculos de repede. Cherestegiul nu reprezenta pentru ea nici pe departe suprema fericire. Dar acest lucru nu o întristă. Ea rămînea stăpînă pe situație : avea averea ei personală.

O, această avere personală ! Cine știe dacă nu fusese deja obiectul multor atacuri.

În afară de domnișoara Ellingsen, de Bertelsen și soția sa, în grupul lor se mai afla și o a patra persoană, văduva unui guvernator. Acum doamna nu era decît secretara unei întreprinderi modeste care confecționase o față de masă. Fusese invitată să stea pe al patrulea scaun, ca cercul să fie complet. Era conștientă de locul pe care îl ocupa în această societate și se comporta ca atare. La început încercase să se facă observată. O lăuda tot timpul pe doamna Bertelsen, mirîndu-se cît de bine arată, dar exagera prea mult, silind-o pe amfitrioană să răspundă doar : Hm, da ! Doamna Bertelsen știa foarte bine cum arăta. Mînca, din nou, dar puțin și cu grijă să nu se îngrașe, doar cît îi trebuia să-și mențină sănătatea. Cu acest tratament nu putea să fie nici frumoasă, nici înfloritoare. Doar ochii ei rămăseseră adînci și fascinanți, cum nu mai avea nimeni.

Este nemaipomenit cît de bine arătați, spuse văduva. Îmi amintesc cum erați înainte, anul trecut, în prima perioadă...

Doamna Bertelsen avu același răspuns : Hm, da !

Văduva își dădu seama că mersese prea departe. Deveni mai tăcută și mai retrasă, cum se și cădea să fie în această societate bogată. Căsca gura numai la vorbele doamnei Bertelsen. Domnișoara Ellingsen, în schimb, nu îi acorda prea multă atenție. Avea și de ce. Era preocupată pînă peste cap de propriile ei planuri. După ce bău puțin vin începu să povestească despre cartea la care lucra, o culegere de povestiri, ce urma să apară de Crăciun. Obținuse, în sfîrșit, acest concediu ca să o definitiveze.

Bertelsen cunoștea pe de rost toată povestea, dar doamnele întrebară politicoase, ce titlu va avea. „Un strigăt în noapte", răspunse domnișoara Ellingsen.

Ah !

Nu își alesese încă editura, dar cunoștea exact numărul de pagini și cuprinsul cărții.

Extraordinar, cum sînteți în stare să scrieți o astfel de culegere și să o duceți pînă la capăt ? se miră doamnele.

Toată lumea mă întreabă. E o chestiune de vocație. Știți, parcă mi s-ar dicta. Nu trebuie să fac nici un efort ca să-mi născocesc materialul. Pot să vă dau un exemplu, ceva ce mi s-a întîmplat în tren, cînd veneam încoace.

Povestiți, spuseră doamnele și, în cinstea dumneavoastră, domnișoară Ellingsen, spuse Bertelsen.

Pe bancheta din fața mea stătea un bărbat. L-aș putea recunoaște dintr-o mie. Mi-a lăsat o impresie de neuitat. Cum spuneam, ședea în fața mea și făcea totul cu mîna stîngă.

Și, întrebară doamnele pline de interes.

Da, cu mîna stîngă !

Așa ? Și ce era atît de neobișnuit ?

Cu siguranță că bărbatul acela făcuse ceva ce nu putea fi făcut decît cu mîna dreaptă.

Doamnele nu mai înțelegeau nimic. Domnișoara găsise explicația : Simula că e stîngaci !

Aha, simula că e stîngaci, repetă doamna Bertelsen. Așa, deci ! Dar de unde știți dumneavoastră ? Pe cuvîntul meu, nu pricep nimic.

Domnișoara Ellingsen se pierdu. Nu suporta să fie întrebată. Nu aveai voie să o întrerupi. Cînd doamna Bertelsen insistă : Și, mai departe ? domnișoara clătină din cap și răspunse : Nu există mai departe... cel puțin pînă acum.

Bertelsen interveni. Cine știe, poate că negustorul avea o poliță de plătit și voia să-i dea peste nas soției sale : Nu înțeleg ce plăcere simt unii, să vrea să afle totul, în cele mai mici amănunte. Domnișoara Ellingsen are cea mai fină intuiție dintre toți oamenii pe care îi cunosc. Știe ea ce spune. În cinstea dumneavoastră, frumoasă domnișoară !

Găsesc că totul e o prostie, spuse doamna Bertelsen, vă rog să mă scuzați, dar asta e părerea mea.

Domnișoara Ellingsen lăsă ochii în jos. Această tînără, aparent atît de calmă, fu cuprinsă de un ușor tremur nervos. Ridicîndu-și privirile, le lăsă o clipă să alunece pe genunchii doamnei. Am și eu informațiile mele de la telegraf. De unde știți că azi, în tren, nu cunoșteam deja unele date în legătură cu omul acela. Dar nu am voie să vorbesc... am depus un jurămînt !

Ai auzit ? Sper că acum înțelegi ! Bertelsen începea să întreacă măsura. Se ridică de la masă, căscă și spuse : E un fum aici, să-l tai cu cuțitul. Sper că doamnele n-au nimic împotrivă, dacă deschid puțin geamul.

Într-adevăr, era foarte mult fum. Pe văduvă o usturau ochii. Nici lampa de plafon, care atîrna deasupra mesei, și nici lumînarea din stearină, agățată, în colțul camerei, lîngă ușă, nu dădeau destulă lumină.

În momentul acela Bertelsen, deschizînd fereastra, îl văzu pe sinucigaș și-l chemă sus.

În cameră izbucniră mai multe glasuri deodată și doamna Bertelsen se răsti la el : Închide odată ! Nu vezi că s-a stins lampa ?

Bărbatul reuși cu greu să tragă fereastra și înjură vijelia de afară. În cameră nu mai ardea decît lumînarea de stearină. Văduva încercă să aprindă din nou lampa, dar se fripse la degete din cauza sticlei, încă fierbinți. Se mulțumiră cu lumina pe care o aveau și continuară să discute în semiîntuneric. Bertelsen deveni recalcitrant. Îl înjură pe sinucigaș că nici măcar nu catadicsise să răspundă la invitație, înjură vîntul care era cît pe ce să-i smulgă fereastra din mînă, înjură pînă și amărîta aia de lumînare că ardea prost și nu-și putea găsi paharul... Ce necaz ! Ce ghinion ! După cîteva minute, Bertelsen adormi.

Omul ăsta masiv și sănătos nu putea să reziste la beție, decît dacă trăgea un pui de somn. Doamnele nu-l luară în seamă. Discutau mai departe și ciudat, acum că erau numai între ele, parcă se înțelegeau mai bine. Doamna Bertelsen știa o mulțime de lucruri din lumea artiștilor. Frecventa teatrul, opera și concertele. Se juca cu unul din inelele ei și povestea cu mult aplomb despre o cîntăreață, o adevărată stea, care la ultimul concert, în Kristiania, nu reușise să scoată un sunet ca lumea din gîtlejul ei. A fost un adevărat scandal.

Văduva se mira : Cum se poate ca o asemenea cîntăreață să nu știe să se retragă la timp.

E foarte trist. Le obligă viața la acest ultim turneu. În anii lor de glorie adună bogății, pe care le cheltuiesc prosteşte, și la bătrînețe ajung să cerșească.

Da, da, așa e, aprobă domnișoara Ellingsen, vrînd să fie amabilă.

Femeile vorbeau și vorbeau. Bertelsen dormea. Trecuseră vreo cîteva ore, poate mai mult. Văduva pîndea să vadă, cînd va da amfitrioana un semn de oboseală. Se va ridica atunci imediat ca să-i arate ce înseamnă buna creștere. În felul acesta poate reușea să șteargă impresia pe care i-o făcuse la început.

Bertelsen începu să sforăie și doamna spuse ca pentru sine : Trebuie să fie tîrziu. Vă rog rămîneți. Nu am spus asta ca să plecați...

Invitatele se ridicară. În aceeași clipă gazda scăpă inelul pe jos. Îl căutară toate trei. Nu era nicăieri. Domnișoara Ellingsen luă lumînarea și veni mai aproape. Ciudat, inelul parcă intrase în pămînt. Se aplecă deasupra doamnei să lumineze mai bine : Uite-l ! strigă ea. Într-o secundă, doamna Bertelsen ardea ca o torță...

Ce urmează e doar un amestec dement de urlete și flăcări. Nenorocita caută apă, încearcă să apuce covoarele, se năpustește în dormitor și portiera de lemn ia foc de la ea. Pe unde trece aprinde totul. Urlete și flăcări, urlete și flăcări.

În sfîrșit se trezește și Bertelsen. Răcnește, beat cum era, la cele două femei, să-și păstreze calmul ! Se repede în dormitor după soția sa, dar ia și el foc de la portieră. Înnebunit vrea să sară pe fereastră dar aprinde perdelele. Atunci se întoarce la masă și toarnă resturile de vin pe hainele lui care ard. Totul e în zadar. Domnișoara Ellingsen e mai lucidă. Smulge fața de masă de pe care cad sticlele și paharele și o înfășoară în jurul bărbatului. Degeaba. Nu-i folosește la nimic. E prea mică și el se agită întruna. Se mișcă în toate părțile ca ieșit din minți. Abia acum vede domnișoara că arde și ea. Se aruncă pe jos, se zbate, țipă, urlă, răstoarnă masa. Singura care ar fi putut să facă ceva stă pironită locului și se vaită. Văduva nu e în stare să întreprindă nimic. E ca paralizată și se înnecă în sughițuri. În sfîrșit, Bertelsen reușește să-și smulgă fața de masă arzîndă de pe el și o aruncă, ca pe o jerbă de flăcări, cît mai departe. Aceasta cade la picioarele văduvei și o aprinde și pe ea.

Acum ard toți. Arde totul.

În clădirea personalului oamenii observă o lumină neobișnuit de puternică în corpul central. Abia cînd se reped

în curte și văd fumul, înțeleg că s-a întîmplat o nenorocire. Afară s-a dezlănțuit furtuna. Nu pot să înainteze drept. Merg încovoiați și strigă : Foc ! Foc ! ca să trezească oamenii. Se opresc la ușa verandei și așteaptă să le deschidă cineva. Nimeni. Elvețianul ia o secure din magazia de lemne și sparge ușa. Nici acum nu apare nimeni. Elvețianul, inspectorul și poștașul urcă scările în goană și strigă : Foc ! Fumul îi înnecă și-i obligă să se întoarcă înapoi pe verandă. Ies din nou în curte.

Flăcările izbucnesc prin acoperiș și se înalță în văzduh. Furtuna împrăștie focul în toate părțile. Clădirea asta mare, care se ține numai în bîrne și cuie, arde ca hîrtia. Oamenii nu mai știu ce să facă. Aduc două scări pe care le sprijină de două ferestre, alese la întîmplare, și așteaptă. Nu au nici o putere. Căldările cu apă sînt de prisos. Trupuri dezbrăcate deschid ferestrele la toate etajele, și strigă. Din cauza furtunii nu se aude nimic. Cîțiva se aruncă disperați în gol. Cămășile lor largi se aprind în aer și cad ca niște meteori. Oamenii se cațără pe scări și încearcă să salveze o victimă. Nu reușesc. O doamnă cu mîinile încărcate de haine își salvează îmbrăcămintea, dar nu mai găsește curajul să iasă și ea prin fereastra aprinsă. Afară urlă uraganul. Parcă e sfîrșitul lumii. Acum ard și pereții. Flăcările încep să cuprindă scările. Oamenii coboară neputincioși.

Aduceți-le aici ! Inginerul de la instalația electrică preia comanda. Scările sînt mutate pe rînd de la o fereastră la alta, de la un loc la altul. Cîte un tînăr din cei care caută primejdia cu lumînarea se urcă pînă sus de tot. Privește într-o cameră plină de foc și fum. Nimeni. Oamenii sînt una cu flăcările și cu fumul. Temerarii sînt nevoiți să renunțe. Și hainele lor au început să ardă.

Apare doctorul. În izmene și cu capul gol. Nici el nu poate face mai mult decît ceilalți. Nu strigă, nu se agită. Tace. În sfîrșit, iată cîțiva pacienți. Se năpustesc pe ușa verandei, afară. Mai ies doi, trei. Toți sînt dezbrăcați, unii își duc hainele în mînă. Urlă și ard, dar reușesc să scape în ultima clipă. Limbi mari de foc țîșnesc pe urma lor.

Acolo în colț, la o fereastră, sus de tot, sub acoperiș, apare un bărbat îmbrăcat. Nu stă pe gînduri, apucă burlanul de scurgere și-și dă drumul în jos. S-ar fi putut

salva cu o scară, dar toate fuseseră strînse. Alunecă, de la un etaj la altul, pe burlan și vine tot mai aproape de pămînt. La etajul doi îl cuprind flăcările. Pare pierdut. Se prinde cu toată puterea de tabla încinsă și stă o clipă în cumpănă, dacă să-și dea drumul sau nu. Apoi dispare într-un vălmășag de vîlvătăi și fum. Îl găsesc jos în curte. Nu, nu e zdrobit, dar arde. Se tăvălește pe pămînt, își scoate jacheta și o stinge, cu ajutorul pălăriei și cu mîinile goale își stinge corpul arzînd, stinge și stinge...

Iată-l, acolo, în picioare. E sinucigașul.

S-a salvat împingîndu-se cu piciorul în burlan să nu se atingă de pereții incendiați. Așa a reușit să alunece într-un balcon de la etajul doi, de unde a căzut din nou. Prăbușirea s-a produs în două etape și șocul ultimei căderi nu a mai fost atît de violent. Un adevărat miracol! Cum a putut acest sinucigaș, atît de preocupat de viața sa, să se arunce într-o mare de flăcări, mînat de un singur gînd : să scape!

Vrea să intre din nou pe ușa verandei, dar nu mai izbutește. Am încuiat-o! strigă el. Cheia e la mine. Ea nu poate să iasă! E la 106.

Care 106? Camera 106 nu mai e!

Nimeni nu-l ajută. Scări nu mai sînt. Nu mai sînt nici pereți, nici ferestre. Nimic decît o mare de flăcări. Omul strigă, ca scos din minți, acel număr. Ține cheia în mîinile lui arse ridicînd-o cît mai sus. E gata să se năpustească din nou înăuntru pe verandă, dar acolo nu mai e nimic, doar foc...

Parcă mai apare, sus la un geam, un chip, două mîini ridicate, părul unei femei arzînd. O secundă și imaginea piere.

Piere totul.

Furtuna a întețit focul și vîlvătaia s-a întins de la clădirea centrală la aripa locuită de personal, la grajduri și la construcțiile auxiliare. Totul arde, în afară de magazia de lemne. Nu mai era nici o scăpare. Inginerul și oamenii săi încercaseră totul dar vîntul smulgea bucăți arzînde și le arunca peste celelalte construcții. În cele din urmă renunțară. La fața locului sosi o echipă de săteni, de jos, din comună. Degeaba. Zelul oamenilor era de prisos. Făcură și ei ce se putea. Elvețianul dădu drumul la vaci și le goni

înspre pădure, iar doctorul trimise țăranii înapoi în sat să aducă vreo cîteva căruțe pentru transportul supraviețuitorilor.

E patru dimineața.

Furtuna s-a potolit. Opera ei e desăvîrșită. La locul incendiului domnește tăcerea. Răniții au fost transportați. Doar doi oameni din echipa inginerului stau acolo de pază. Dinspre pădure se aude din cînd în cînd un muget jalnic. Sînt vacile sanatoriului.

Ruinele fumegă părăsite, învăluite de întuneric.

Sinucigașul nu se desprinde de ele. A refuzat să plece cu transportul. Se mișcă în fața zidului de la fațadă, încoace și încolo. Se oprește și mormăie ceva. Își ridică mereu ochii spre un perete, care nu mai există, și merge mai departe, ținînd o cheie în mînă... această mînă care a înțepenit strîngînd o bucată de fier. Oamenii de pază ar fi bucuroși să nu-l mai vadă. Încearcă să-l convingă să plece. Nici nu vrea să audă.

Ce căutați ? Pe cine așteptați ?

Nu aștept pe nimeni. Stau doar așa. Nu aștept. Nevasta mea dormea la 106.

Așa, nevasta dumitale... era înăuntru ?

Da, încuiată. Aici e cheia.

Bărbații sînt impresionați. Dau doar din cap, nu mai au ce să spună. Îl lasă în pace. Tot n-are ce fura de aici. Se așează pe pămînt și șușotesc între ei. Nu pot să priceapă. Cine naiba a pus atîtea lemne pe foc de a iscat prăpădul ăsta ? Vorbesc de asigurare. Unul e de părere că sanatoriul o să fie pus din nou pe picioare. Ce nenorocire ! Într-o lună inginerul era gata cu lucrarea și ar fi avut apă din belșug să stingă focul ! N-a fost să fie !

Sinucigașul se mișcă încoace și încolo

N-ar fi mai bine să... Sinucigașul îi repede ; e într-o stare de plîns. Mergeți la stînă. Acolo găsiți un adăpost.

Da, da.

V-ar da o cafea. Ați sta la căldură...

Da, da.

Nu putea să părăsească locul acela. Continua doar să se miște, fără oprire. Pe la cinci plecă de bună voie. Se luminase. Bărbații îl urmăreau cu privirea să vadă ce face.

Se duse la magazia de lemne, singura casă rămasă în picioare.

Nu se uita nici în dreapta, nici în stînga. Merse glonț la o sanie mică, proptită de perete. Era sania cu care fuseseră iarna trecută la săniuș. Desfăcu funia.

Bărbații se apropiară de el : Ce faceți aici ?

Își vede de treabă fără să răspundă.

N-aveți voie să atingeți nimic. Ce vreți să faceți cu funia ?

Ce vreau să fac ?

Vreți să împachetați ceva ?

Da... vreau să împachetez !

Ce aveți de împachetat ?

Nu răspunse. Era foarte prins de ceea ce făcea ; găsise această frînghie și nu ar fi dat-o din mînă nici în ruptul capului.

Oamenii îl lăsară în plata domnului. Îi dădeau, cu dragă inimă, bucățica aia de funie, numai să scape de el. Bine, bine, luați-o ! Sinucigașul plecă.

Trecu peste cîmp, pe lîngă stîlpii cu afișe albe, cu indicatoare de drum și cu ultimele știri despre starea vremii — rămășițele umile ale Sanatoriului-Torahus. Apucă drumul către stînă. Mergea repede și îndesat, ca unul care și-a pus ceva în gînd. În dreptul șurei o coti în pădure.

Ciudat. Abia acum simte usturimea arsurilor. Își continuă drumul suflînd, din cînd în cînd, în palme să le mai răcorească. Ajuns în desișul pădurii, începe să-și caute un copac. Mormăie tot timpul „o sută șase... o sută șase". Toată noaptea a rostit numărul ăsta, în neștire. Nu mai poate scăpa de el. Ține cheia în mînă.

Nu e ușor să găsești un copac potrivit. Nu renunță. Pînă la urmă tot o să dea de unul care să-i convină. Și-a pus ceva în gînd și nu mai poate da înapoi. Ce rost ar avea să amîne ? Moartea oricum stătea la pîndă ; din spatele fiecărui tufiș, al fiecărui copac, gata să se năpustească asupra lui !

Simte că-l înțeapă ceva în talpă. Îl supără la mers. Se așează și își scoate cizma. E un ac de molid care i-a intrat în ciorap. Îl aruncă și se încălță iar. Acolo, mai la deal,

o să găsească el un copac cu crengi potrivite. Văzuse cîţiva, trecuse chiar pe lîngă ei, păreau destul de puternici. Se întoarce înapoi, pe unde venise, şi o ia pe potecă, în sus. Începe să cumpănească lucrurile : uite un molid uscat. Are ramuri destul de vînjoase. Aruncă funia în jurul unei crăci mai groase şi se atîrnă cu toată greutatea, de ea. Bineînţeles craca se rupe. Caută mai departe pînă ce dă de un alt molid. Îl încearcă şi pe ăsta. De data aceasta se pare că a ales bine : ramul rezistă. Se opinteşte din răsputeri să-l frîngă. Rezistă ! Ce-l mai opreşte ? N-ar fi trebuit să se chinuiască atît cu el. În furia lui uitase cu totul că avea mîinile rănite. Acum sîngerau, îl dureau îngrozitor, zvîcneau. Ei şi ? Potriveşte bine funia pe ram, înnoadă laţul... o sută şase... o sută şase.

Cîteva zile lumea va vorbi numai despre acest molid. Oamenii vor alerga să-l vadă şi pe el îl vor găsi spînzurat. Picioarele aproape că-i ating pămîntul. S-a întins cît a putut şi gîtul i s-a făcut neobişnuit de lung şi subţire.

Dacă nu se hotărăşte acum, moartea tot o să-l înhaţe, mai devreme sau mai tîrziu. Atunci de ce să mai amîne ? De ce să nu-şi pună de bună voie capul în laţ ? Vede o pasăre, o mierlă, atît de mică şi nevinovată. Va trebui să-şi ia rămas bun de la toate şi de la micuţa Leonora...

Se răzgîndeşte. Renunţă. Stă în poiană, îşi suflă în palmele sîngerînde şi plînge. Doamne Dumnezeule, cît sîntem de jalnici. Sîntem oameni ! Dacă moartea nu-i întinde o mînă să se agaţe de ea, se agaţă de viaţă. Sinucigaşul nu mai are pentru ce să trăiască. Soarele nici nu există pentru el. Nimic nu-l mai bucură, o sută şase... o sută şase... Arsurile de la mîini îl ustură, e frînt de oboseală. Un nimic. Doarme şi tremură.

Durerile îl trezesc. Se ridică. E speriat. Are impresia că cineva îl urmăreşte. Lasă funia pe cracă şi o porneşte spre stînă. Cîine, asta sînt, cîine, cîine...

Femeile sînt acasă. Domnişoara d'Espard şi-a hrănit copilul şi acum stă în curte şi spală. Cînd îl vede pe sinu-

cigaș rămîne uluită. Acesta nu salută. Hainele îi sînt rupte, mîinile, numai răni sîngerînde. Pentru Dumnezeu, ce s-a întîmplat ?

Nu știau nimic de nenorocirea care se abătuse noaptea trecută asupra sanatoriului. Se culcaseră devreme și habar nu aveau că a fost furtună. Au dormit tun pînă la ziuă. Apoi și-au văzut de treburi. Domnișoara învață la școala vieții. Știe să stea pe picioarele ei. Și ea e om.

Sinucigașul rostește cîteva vorbe. Sună atît de ciudat și străin : Focul... n-a mai rămas nimic, 106 a ars... ea era acolo încuiată, nu a putut să iasă. Iată cheia...

Cum ? A ars sanatoriul ? Auzi, Marta, a ars sanatoriul azi noapte !

Marta vine din bucătărie. Cînd află ce s-a întîmplat se schimbă la față. Și oamenii ?

Oamenii... au ars. Ea dormea la 106.

Mi s-a părut mie azi dimineață că miroase a fum. Așa-i că v-am spus ? o întreabă pe domnișoara.

Da, mi-ai spus, de cum ai intrat.

Deci am avut dreptate.

Cele două femei fac ce fac și aduc vorba despre incendiu. Sinucigașul nu stă să le asculte. E prea chinuit de propria sa nenorocire. Totuși, vorbele lor îi ajung la urechi, fără să vrea, și-l mai scot dintr-ale lui. Nu sînt decît vorbe obișnuite de oameni simpli. Cele două femei sînt bine înfipte în viață. Domnișoara moaie, din cînd în cînd, o rufă în albie, ca să nu-și întrerupă lucrul. A deprins rosturile statornice ale existenței.

Marta îi pune sinucigașului talc pe răni și-i bandajează mîinile. Apoi îi dă să mănînce. Bărbatului i se face somn. Ațipește puțin, așa, stînd pe scaun. La plecare întreabă : Taurul e afară ?

E sus la munte, îi răspunde domnișoara. Acum mergeți la gară, nu ?

Nu știu. La gară ?

Da, la gară. Nu plecați acasă ?

Acasă ? Da, poate... nu știu.

E cel mai bun lucru. O să vedeți.

De ce ? Ce să caut acasă ? întreabă deodată. Focul a distrus totul. Ea e moartă. Am pierdut-o pentru totdeauna. Ați uitat ? Chiar ieri a venit după mine la „stîncă". A urcat pînă sus, unde eram eu. Cît să fie de-atunci ? Nici o zi ! Am vorbit cu ea. Apoi ne-am întors împreună. Aseară am vorbit din nou, mai mult. La început n-o înțelegeam. Spunea ceva. Nu-mi mai amintesc exact cuvintele. Știu doar că totul se limpezise. Eram atît de fericit. Dumnezeu s-o odihnească în pace ! E distrus.

Vai, trebuie să fie groaznic pentru dumneavoastră, îl compătimi domnișoara.

Am stat cu ea pînă a adormit. Îmi simțeam sufletul atît de ușor. Apoi am ieșit. Acum nu mai e nicăieri. Nu pot să înțeleg ! Nu pot să accept ! Ce să fac ?

Parcă aveți o fetiță ?

Da, Leonora.

Doar n-ați uitat-o. Cum o s-o uitați ? Poate că acum stă la fereastră și așteaptă să veniți. Nu puteți s-o lăsați așa ! Vă înțeleg. Știu că vă e greu, dar nu aveți dreptul să vă pierdeți cumpătul. Fiecare avem o cruce de purtat. Nu spuneați dumneavoastră așa ? Eu trebuie să aștept șapte ani.

Așa ?

Da, e destul, nu ? Șapte ani.

Se luminase de-a binelea și se anunța o zi frumoasă, după noaptea aceea sinistră. În jurul stînei e liniște. Nu se clintește nici o frunză. Doar găinile aleargă încolo și încoace după mîncare. Pe undeva, prin apropiere, susură un pîrîu.

Sînt un cîine ! izbucnește sinucigașul. Apoi nu mai scoate un cuvînt.

Femeia îl privește înspăimîntată. Chipul lui are o expresie atît de convinsă, de parcă ar fi rostit cel mai cumplit adevăr. Pălește la propriile sale cuvinte. A lovit în plin.

Domnișoara încearcă să-l liniștească : Cred că acum trebuie să mergeți la gară și să luați trenul spre Kristiania, domnule Magnus. E timpul să plecați acasă. Nu vă mai uitați așa speriat în jur. Taurul e în munți.

Rămîneți cu bine ! spune sinucigașul și iese pe poartă.

Dacă o luați prin pădure, puteți prinde trenul de dimineață ! strigă domnișoara după el.

Bărbatul o ia prin pădure. Ajunge la copacul de care atîrna o funie. Trece pe lîngă el, merge mai departe, dispare.

Domnișoara d'Espard l-a urmărit cu privirea pînă nu s-a mai văzut. Apoi s-a întors la rufele ei. Știe ce are de făcut și la bine și la rău. E un om cu picioarele pe pămînt. Așa se spune pe-aici...

Lector : MIRCEA BUCURESCU
Tehnoredactor : NICOLAE ŞERBĂNESCU

Bun de tipar : 05.03.1983. Coli tipar 29.

Comanda nr. 20 637
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"
București — Piața Scînteii nr. 1
Republica Socialistă România